

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Ludovici Montaltii Epistolares libelli ad Provincialem, refutati à Bernardo
Stubrokio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

LUDOVICI MONTALTI
EPISTOLARES LIBELLI AD PRO-
VINCIALEM, REFUTATI
à BERNARDO STUBROCKIO
VIENNENSI THEOLOGO,
EDITIO ALTERA

WILLELMO WENDROCKIO
BERNARDVS STVBROCKIVS.

Tertium oppignerata fidei caput statim exolvendum ac liberandum esse duxi, Willelme Wendrocki, quamquam alio forte modo, quam quo rem hanc expedire meditatus fueram; intaeto enim alterius apologista libro, cuius aliquam defensionem in aliud opusculum commodius reiicere volui, alterius lucubrationem partim latinitate donavi, partim auxi atque supplevi; multa enim restabant intacta & ab auctore minimè confutata: puta decem primæ epistolæ: quod vobis ad imposturas pertinet, cum multa in versione latina emendatis, quamquam huius rei Lectorem non monuisti, quod certe committere non debueras, operæ pretium fore, non duxi, eas latine reddere, cum in latinis epistolis minimè quadrent; ea tamen non prætermisi, quæ in has etiam quadrabant; unde, ne quid periret, multa ex iis huc traduxi, reliqua omisi, quæ jam effectum suum sortita fuerant, nimirum emendationem imposturarum: longè plura, ni fallor, attexui, ut plenior & planior esset confutatio; unde non deerunt, qui dicant, novum potius opus censendum esse, quam antiquum latinitate donatum: ut ut sit, modò famosa illa tui Montaltii literæ plenissime confutata restent, perinde est, cuiuscumque tandem manu id fiat.

Ceterum cum dictas Epistolas latinitate donaris, non jam vernaculas, sed latinas aggredior; nec Montaltium illum primum vernaculartium auctorem, sed te ipsum in hac retributione compello, ut latinarum auctorem; præsertim cum tam multa mutaris, expunxeris, addideris, ut quasi novum opus esse videatur. Itaque, semoto Montaltio, de quo jam aliquam notis, unum te compello; perinde atque si auctor esses illarum Epistolarum, uti revera Latinarum auctor es: tecum uno res mihi erit; Germano scilicet, cum Germano; Bernardo, cum Willelmo; Stubrockio cum Wendrockio, Theologo Viennensi cum Salisburgensi, uno verbo Larvato cum Larvato, sic enim facilius & commodius, verbo saltem & stylo pugnatur, quibus scilicet armis, & conditione parisi Larvam aliquando posueris, ego etiam ponam; idem meam oppignerò, alius profecto eris ab eo, cuius personam & nomen præfers; idem tamen ego, etiam detecto vultu, & explicato dumtaxat cognomine, Bernardo quippe Willelmo, & Stubrockio Wendrockius indigebat.

PRIME

PRIMÆ EPISTOLÆ

CONFUTATIO.

Vix quatuor menses fluxerunt, ex quo ad te mihi meas Notas, in tuas; Willelme Wendhocki; pollicitus sum in proloquio, me quamprimum ad te missurum plenam Epistolarum Herois tui; nimirum Ludovici Montaltii, sic Achalem vocas, confutationem; sto promissum sedulus exequor; & ne tuium Heroem imitaretur, qui toties scenam mutat in fabula, quod verum mihi non accidit, insignis quippe historia est, cum tu ipsellius Literas Latinitatis, tecum semper agam, ut jam monui, perillatone si verus esses illarum auctor; hoc enim, ingratum tibi non erit, utpote cui tantum Heroem sanè personam sustinendam committam. Ut autem consilii à me inici particeps fias; illud in omni, & ante omnia tibi denuncio, resistas à me tractandis & discutendis esse; Christiano & serio modo, non scurrili, & histrionico, qui ceterè in res totius nitimè quadrat; solidis argumentis agam, non popularibus adagiis, & meris paralogismis, qui solum Theologicum non sustinent; dicam enim, & vere dicam, hoc maxime in Heroe tuo desiderabatur, quod quid aliqui, vel sanguine, vel factionis studio, ipsi conjuncti, pueriliter obganniant. Illud quoque tibi polliceor, & fidem meam oppigneror, neminem remissam eo candore discussurum, ut nec dissolutam unquam vel dissimulem, vel fugiam; neque impiam objectionem Herois tui insolutam, quod ad stylum attinet, Latinum quidem habeo, cujus tamen operose cultum non affectabo; sed iudicem me, in rem polemicam non quadrat, ab omni & convitiis, & si quid paulò acerbius intercedat, non mihi quæso, sed Heroi tuo; qui per me illud quasi extorcit, impures vellim. Hæc paucis præstat, ad rem accedo.

I. Si omnia scurrilia hujus Epistolæ præter miseram dubio procul omni, pattem illius omittenda verò esse, & ratio religiosi, immo Christiani Scriptoris dictat & rerum sacrarum, quæ reguntur dignitas postulat; nempe joculari & dicam agere in re dogmatica; non temerarium est, sed impium est: deinde præter acumen in omni, docti sales & amœnæ faciem alia multa eximere, quæ in his desiderantur, ac præ cæteris integritatem, amorem veritatis, nullam fraudis ac doli remanentem; adde aliquam veri speciem, si nemini non est, quo adstruitur, ne in scena quidam fabula toleratur. Et verò in hac Epistola, quæ quasi fabula aperis, in qua, diversas personas agas; modò enim Jansenistam agis, tum Molinistam, Thomistam paulò post; nunc Magistrum in theologia, non sine ferula, & tantum non fundentem

oracula; mox rudem & ignavum Tyronem, seu discipulum, qui tritas etiam voces non capias; unde huc illuc discursis; ex hoc & ex illo quæris; quid rei; quid barbari nominis; inquis; quid est hoc, proximum posse; seu proxima potestas; sciebas haud dubiè; sed histrionem agens multa fingis: fateris igitur, te nescire, quid sit proxima illa potestas agendi; & tamen hac inscit, a quam nulla ferula satis, instructus; ad disputandum de profundissimis divinæ gratiæ articulis, seu mysteriis te accingis; in quo, nequid, pro candore meo, tibi dissimulem, non jam fatetur histrionem, sed ridiculum Motionem agis: præterea succincti veredarii personam induis; quasi veredum dixi; nempe huc illuc præcipitas gradus, discursifque ad instar ignis fatui; jam enim ad tuum illum vicinum & amicum, Navarræ Doctorem, in Jansenistas accerrimum te confidis; mox ad Amicum Nejusque uxoris fratrem, virum, si quæquam alius, Jansenistam; hinc ad priorem Doctorem, ac denuo ad Jansenistam; inde ad Molinistam discipulum; & ab illo, nulla mora interjecta, ne quid temporis, inquis, tibi frustra periret, ad Thomistas; Deus Bone; ita redituque tam frequentem, me sedentem licet, ita defatigasti, ut vix anhelitum recipere valeam; nihil affligo; literas tuas præ oculis habeo; versus, lineas, verba & apices signare possem; ut ut sit, quantumvis variè ac diversum personatus, petulcum tamè & petulantem scutram ubique agis.

III. Præterea, ab urbanis humanisque joci mendacium & calumniam abesse par est; tu verò quam multa in paucis vel libus mendacia, quam innumerales calumnias; pauca præ multis obiter indico: i. Quod nemo unquam quinque propositiones in libro Jansenii legerit; notorium tamen est, à multis allegatas fuisse, appellato scilicet fideliter libro, capite, numero, qui: Anatus, Petrus à S. Joseph, Marcondes & aliorum plurimi in hoc præstiterint; nemo nescit, qui vel legere sciat. 2. Quod in Sorbonæ comitis provocati sint à Jansenistis omnes contra sentientes ad pœnam libri, ut ajunt, & nemo ex his provocatorum, ut vocant, denunciationem acceptare ausus fuerit; omnes tamen bonarum partium Doctores in iisdem comitiis, in ferenda sententia, pro more, omnes, inquam, ad unum, Jansenii textum & loca citant; & hoc etiam notorium; sed in notoriis mentiri præcipue vobis solemne est. 3. In dictis comitiis omnia per manifestam vim gesta esse nec liberum fuisse cuique suam sententiam expromere, præ nimis temporis; præscripti ad clepsydram, angustis; quidem cum omnia inconditis vociferationibus & affectatis clamoribus vestri miscerent, ad impediendum, aut retardandum necessarium illius consensus exitum; supremi magistratus auctoritas intercessit; ac præsentia tumultuantes compescuit, & continuit in officio; & cum, datâ operâ, in longum suas sententias producerent, id temporis, quod satis erat, cuique præscriptum est.

Bbb 3

4. Quod

4. Quod plerique omnes in animum induxerint, ut credant, propositiones in Jansenii Augustino minime contineri; immo nullus eorum, qui Jansenii librum lustrarunt, contineri negat; negamus, inquit, qui tamen librum illum legimus; negatis, fatiscio; non tamen eo modo contineri negatis, quo nos ipsi dicimus, contineri, ut paulò post evincam. 5. Quod Doctores bonarum partium, nimirum Catholici, fateantur ultro, non de re ipsa, sed de voce ac sono quaestionem agitari; eo dumtaxat consilio, ut Arnaldum ejusque locos gravi censura notatos ablegent à Sorbona: dere omnino agitur, Willelme, eaque gravissima; de divina gratia definienda, libertate hominis tuenda, arcendis Calvinii erroribus. 6. Quod nostri à tuis (ita enim deinceps, nequid forte in verbo & appellatione aliquid duriusculum excedat) quod nostri à tuis ita tenui limite discludamur, ut illum assignare vix satis ipsi valeamus; quod quam sit à veritate alienum, lippis & tonsoribus notum; admittimus enim gratiam sufficientem, quae plenam & proximam agendi potestatem confert, quam vos tamen ut monstrosam, & pelagianam exploditis; omitto alia fere innumera, contumeliosa, ludicra, falsa; nihil enim aliud hæc Epistola.

IV. Quod verò ad rem attinet, quaestio facti jam dudum expedita est, & cavilli vestri dissoluti; & ut pressus texum agam, non negabis, opinor, materiale illud propositionum (da mihi quaeso hanc vocem) in libro Jansenii contineri; nullum ex tuis unquam natum sum, rerum scilicet istarum peritum qui hoc negaret; nihil enim reliquos moror, qui nec Augustinum, nec Jansenium de facie, seu de fronte norunt, sed uno dumtaxat factionis studio ducuntur; hoc igitur non mihi negabis, utpote qui agas, cum homine rei perito, qui volendo lustrandoque tuo Jansenio saepe ac saepius digitos trivit; verba quippe illa prostant, & materiale illud, appello, manibus potius palpatur, quam oculis videtur; nunquam saltem id mihi serio sciscitanti vestri negarunt: ubi tamen inde inferre volui, propositiones igitur damnatae in libro continentur; consequentiam illico negarunt; quia scilicet, inquit, illi, sola verba non faciunt propositionem, sed maxime verborum sensus; cum verba sint quasi materia; sensus verò forma, & quasi anima propositionis; non continentur igitur illae propositiones in libro Jansenii, nimirum in eo sensu, in quo ab Ecclesia damnatae fuerunt; annuis, haud dubie, cum tuis, & nihil aliud vultis; quamquam hoc distinctè passim non clamatis, nec vulgò prædicatis; quod enim ad maximam hominum partem attinet, vobis perinde est, si verba propositionis à materia, id est, sensum à verbis distinguant, si non distinguant, & cum vix è decem milibus unus librum Jansenii legerit, reliquis sanè facile persuasum restat, vestris scilicet mendaciis, cultioris praesertim styli & multiplici factionis apparatu instructis, dictas propositiones in eo libro minime contineri; Hinc mendacia vestra nunquam sine lucro; ac cum certa temper animarum jactura.

V. Ut autem brevissimo ratiocinio rem hanc conficiam; id dumtaxat volo à vobis, & nihil aliud Ecclesia voluit, quæ propositiones vestras ut hereticas damnavit; nimirum ut dictas propositiones, quo ad materiale tantum, ut dixi, seu verba, quibus constat, ex libro Jansenii excerptas fuisset, agnoscat; quod verò ad sensum attinet, quamvis Ecclesiæ illas in sensu Jansenii damnatas fuisset, dicat, ita intelligendum est, ut in sensu proprio, naturali, vulgari eorum verborum, quæ in libro Jan-

senii extant, damnatae censentur; si verò ad mentem Jansenii, si non; cum enim Ecclesiæ ad cordis & mentis usque adyta non penetrat, nisi iudiciis & censuris, ad verborum sensum tantum attendit; non qualemcumque illum, sed autem & proprium; ne alioquin, si ad improprium, qui multiplex est, attenderet, fideles jure dubitare possent, quis sensus ex multis ab Ecclesiæ damnatus censeretur. Itaque, Jansenii sensum Ecclesiæ vocat, proprium & vulgarem illorum verborum sensum, quæ in libro Jansenii extant; unde, quantum volēs, sensum illum, proprium scilicet, mentem Jansenii non esse, sed alium; hoc certe nihil ad me, nihil ad Ecclesiā, quæ mentem & animum Jansenii in hac causa nec curavit, nec indiguit: modò igitur fatearis, verba illa, materiale illud, ex libro Jansenii excerpta fuisse, mihi factum sensus enim proprius verborum notiorum cum alia indagatione minime indiget: Hoc autem modo Ecclesiæ hucusque se gessit; nimirum ut propositiones auctorum in proprio verborum sensu configat & notet, ex quibus illæ constent; cum enim sensus improprii multi sint, ut dixi, nunquam certum esset in quem illorum, Ecclesiæ censuram draret: sed hæc tuæ sunt vitiliginēs, iis censuris ab similes, quas jam olim Ecclesiæ in Ariano agavit; in his porrò ne micam quidem distinctatis esse, video; nimirum apud illos, qui rem intelligunt; quamquam hoc tibi parum curæ, aliam auram captas; & quamvis magnū Theologum agas in hac scena, vix tamen, ut telem agnoscō, nec Heroa tuum, nisi forte perionum.

VI. Nonnulli desiderassent, fatiscio, ut Alexander illam clausulam, & in sensu, ab eodem Curio Jansenio intento damnatas, ab ultima sua constitutione ablegasset; ablegari potuisse, nego; sed apponi & allegari debuisse, constantissime alioquin, ut primæ damnationi consuleretur; nihil tamen aliud, his verbis Alexander, nisi quod illæ propositiones damnatae fuissent in proprio illorum verborum sensu, quæ in libro Jansenii extabant, & quem solum à Jansenio intentum esse, jure præsumebamus; quisquis enim loquitur, aut scribit, id tantum sonum præsumitur, quod verba significant & sonant, nepe ad eum finem instituta sunt, ut iis homines utantur, tanquam propriis suarum notiorum lignis; & si forte secus accidat, fraudem, fictionem, mendacium & dolum homines reputant. Itaque Ecclesiæ Cornelium Jansenium, non per fictionem & dolum, sed uti reverà sentiebat, scripsisse, jure statuit, quæque verba in proprio sensu accipienda esse; non quod definiere, hanc ipsi mentem re ipsa fuisse, de interioribus illis, vel affectibus, vel consiliis Ecclesiæ non judicat; unus Deus renes & corda scrutatur; quod mera præsumptio fuerit (da mihi quaeso hanc vocem) nimirum sensus auctoris, ex illius verborum autem sunt notoria; quæ in libro palam extant; his vides, quàm inanes & inutiles fuerint declarationes vestrae super hoc facto, ut vocaus; quæ vana nonnullorum terricula, qui Alexander per his licem tantum non moverunt, à quibus dubiè remissam, vel dissimulatam, vel non mendicam fuisset, putarim; cum scilicet finxerint, inde fideles obstrictos mansisse, ad certa fide tenendum. Propositiones illas ex Jansenii libro excerptas, & in ejus sensu damnatas fuisse: in quo, ut comminimè loquar, hallucinantur; illud est factum notorium, quod fidem non terminat, sed

de fidei objectum applicat, & singulari
quasi affigit; de fide est, quinque propo-
sitiones hereticas esse, atque damnandas; sed notori-
um libro Janſenii contineri, unde prudenter
concluiditur, utrumque complexa est, in damnatione
propositionum ex libro Janſenii excerpta-
rum. Ecclesia quippe damnat errores, censurasque
sanctionibus si delictibus proponit, eo scilicet fine, ut
erroribus, vel ab eis errores arceat; quod cer-
te continetur, nisi errorum sedes & loca designa-
rentur, in quibus, vel auctores, à qui-
bus emanant; quemadmodum Magistratus, ut
error arceat, non tantum generatim populum
censet, ut caveat à peste, sed civitates illas lue in-
fectas appellat, vel privatorum domos pestè cor-
ruptas in civitate, perspectis signis notat: quam-
vis Deus Ecclesiam non revelarit, damnatos er-
rores libro Janſenii contineri, designavit tamen
Janſenius, idque prudentissimè, illa damnatione, cum
notoria esset, propositiones in eo libro continen-
tes, verba illa, quibus constant, ex eo fuisse ex-
cerpta, ut sedem erroris designaret, arceretque pec-
cata errandi; in quo, errare non potuit, cum res
notoria esset; quia vestri columnas illas sensibus
non crederant, ad manifestum fidelium scandalum,
notam, declaravit Ecclesia, in sensu dumtaxat
Janſenii damnatas fuisse, id est, in proprio sensu ver-
borum, quæ in libro Janſenii extant, quem reve-
lante intendisse præsumit: dixi autem, Ec-
clesiam huiusmodi factis generalibus, & omnibus
Catholicis ab ea propositis, errori obnoxiam
condemnam quia singulari pro his, & sibi promissa
gratia assentientia (da mihi hanc vocem, aliaque hu-
milia, quas infra usurpabo, ut ea, quæ dicam, me-
lius intelligantur; quod semel monuisse sit satis)
non sumus, quia nunquam ea proponit omnibus
Catholicis, nisi notoria sint; neque hoc, ut dixi, noto-
rius negas.

VII. Ad aliam questionem juris, ut vocas, eam-
que præcipuam, venio; dicis enim, illud posse pro-
poni, seu proximam potestatem iusto peccanti de-
dere, vis, Thomistas re ipsa vestris in hoc suffra-
gari, nostris, verbo tenus & sono; quia nempe ali-
quid ad agendum, necessarium esse dicunt,
quod tamen deest; nimirum gratiam à se ac perse-
cutis efficacem; Thomistas defendendos non su-
per, cum defensione mea non indigeant; si profe-
rent, qui à tuis calumniis sese tueri possint; id
vero dumtaxat obiter iudico, auxilium scilicet
paterminans Thomistarum in multis à Janse-
nio discrepare; nam illi physicam prædetermi-
nationem adstruunt, vos moralem tantum; illi
ad primum secundum eam referunt, vos ad pri-
mum, illi nec essentiam antecedentem ejurant, vos
ad admittitis; illi demum in quolibet natu-
rali, etiam integrè, vos tantum in statu
corrupte; sed in his, nimis sum; ad quæstio-
nem omo, quam tuis salibus condire, & tuis
eribus illustrare, seu veris obscurare & re-
velli, Theologicarum inscitia, de honestate vo-
luntatis, affectus quidem inscitiam illam, quam-
vis, ut libetè dicam, quod sentio, fictionem il-
lus simulat, cum is reverà sit, quem te esse fingis,
ita, à te fingi credamus, nimirum Germanos
Theologos satis rudem: omitto igitur præcipuum
Epistolæ tuæ fundamentum, vel argumen-
tum, in quo fere totus es, nimirum à Thomistis ita
ad præcipuum explicari, ut cum vestris omni-
bus consentiant, re scilicet ipsa, & verborum

sensu, & voce tenus dumtaxat, ac sono dissen-
tire videantur; fatentur, inquis, aliquid ne-
cessarium desiderari, uti & nos, nimirum grati-
am efficacem; adstruunt tamen posse proximum, id
est, nihil, quod sit necessarium ad agendum, deside-
rari; hæc, inquis, sunt repugnantia, quæ ut concili-
ent, nihil deesse dicunt, verbo tenus, id est, bar-
baram illam vocem, proximum posse usurpare, at le-
mota omni significatione, re tamen ipsa, deesse ali-
quid, agnoscunt, illudque præcipuum; & hic ma-
lam fidem iis exprobras, & parum sinceri animi no-
tam, quasi labiis tantum Deum cum nostris hono-
rent, & cum vestris cor eorum longè sit à Deo; ita-
ne verò doctis & piis hominibus, à quibus etiam,
per figuram maledicæ, illud extorques? sed his omis-
sis, nullus enim dubito, quin iis aliquando meritas
pœnas daturus sis, rem istam conficio, non prolixa
disputatione; cum enim fatentem reum habeamus,
longa inquisitione, ad ferendam in hac causa sen-
tentiam, opus non erit.

VIII. Fateris igitur ultro, Wendrocki, peccanti
homini aliquid reverà deesse, quod necessarium
sit, ut possit, non peccare, seu quod eodem re-
cidit, à peccato abstinere; aliquid, inquam,
ab ipsa peccati negatione, vel absentia distinctum,
quod nimirum ex parte causæ teneat; v. g. ut
eodem utar exemplo, quod tu ipse suggessisti,
perinde homini peccanti deest aliquid necessari-
um, ad non peccandum, id est, ut valeat non pec-
care, ac deest oculo aliquid ad videndum neces-
sarium, quando lumen ipsi deest; agnoscis, opinor,
singulare, non dicam sententiæ tuæ, sed erroris tui
exemplum; nihil plus potest, ad non peccandum,
voluntas, quando peccat, quàm oculus, cui lumen
deest, ad videndum; itane verò igitur ut oculus, de-
fectu luminis, necessariò non videt; ita voluntas, de-
fectu æquè necessari, gratiæ scilicet efficaci, neces-
sariò peccat; annuis, haud dubiè, immo libertatem
tantum à coactione admittis, & rejicis à necessitate;
sed hæc est tertia propositio damnata; non tantum
interest, inquis, mille vias & effugia facillè nobis
occurrunt, ad eludendam censuram; hæc vox neces-
sitas mille modis intelligitur, mille patitur exceptio-
nes; antequam omnes discussse fuerint, non modi-
cum tempus fluit; interea respiramus, & jocos misce-
mus, & miseros fatigamus Molinistas; si hæc diser-
tè non dicitis, cogitatis saltem, immo, ut parum
latine loquar, dicitis in actu exercito, id est,
perinde agitis & scribitis, ac si illud diceretis: hoc
præcipuum est sententiæ vestræ fundamentum, quod
Patriarcha, seu Moyses vester plusquam quadragin-
ta locis adstruxit; nimirum necessitatem libertatis
oppositam non esse, sed coactionem solam; ac pro-
inde non semel dumtaxat, sed omnino semper neces-
sariò peccari, quando peccatur, quia scilicet illud ip-
sum deest, quod à peccante non pendet; quodque ad
non peccandum necessarium est, nimirum gratia ef-
ficax; quando verò aliquis bene agit, id fieri, necesse
est; habet enim gratiam à se intrinsecè ac præ-
cisè efficacem, quæ se tenet ex parte causæ, & ab
hominis voluntate non pendet; nam non est cur-
rentis, neque volentis; & cui voluntas resiste-
re non potest; quis enim Dei voluntati resisteret?
agnoscis prima principia doctrinæ vestræ, cui
mordicus adhæretis; nihil affingo; sed, ut tute
seis, hæc doctrina damnata est in 3. propositione;
idque disertè; nec video, citra errorem & ana-
thema, oppositum defendi posse.

IX. Nullum negotium, inquis, hæc nobis facessunt; habemus centum modos, explicandi tertiam propositionem, quibus eam à censura vindicamus: præterea stat, stabitque in æternum, inconcussa & indubitata Thomistarum doctrina, de gratia à se intrinsecè efficaci, quam unam, ut firmum & immobile fundamentum doctrinæ nostræ statuimus; denique nobis restat ineluctabile argumentum, sine gratia efficaci, agere non possumus; sed illa sæpe deest; deest igitur id, sine quo agere non possumus; igitur & proxima deest potestas agendi; addis autem, cuncta hæc à Thomistis admitti; nec non iis vitio vertis, quod sibi contradicant, cum & deesse gratiam efficacem fateantur, eamque ad non peccandum necessariam, velint tamen, *posse proximum adesse*: ante omnia, est, quod ad viros doctissimos te remittam, qui opera mea non indigent, & faciliè juxta sua principia tua tela retundent; ego sanè ne quid fortè dicam pro eorum defensione, quod ab iis dissentiat, vel hoc nomine, ab ea mihi abstinendum esse putavi; exprodo igitur tuum illud argumentum, quod centies ingeminas, gratia, inquis, à se intrinsecè efficax ad agendum necessaria est; hoc eadem facilitate negatur, quæ adstruitur; nullam enim talem gratiam admittimus, quæ libertatem omnem tolleret, & peccandi necessitatem induceret; si tamen in eo peccatur, quod necessarium sit, vel omittitur; vides, quam infirmum sit tuum illud argumentum, cujus antecedens non falsum modò, sed absurdum & impossibile reputatur: sed, inquis, id saltem non negaveris, dari aliquam gratiam efficacem; illud enim citra errorem negari nequit; ita est, admitto, agnosco gratiam efficacem, nimirum illam, quæ suo effectu nunquam frustratur, & quam toties Augustinus contra Pelagianos disputans vindicavit. Bene est, inquis, hæc enim multis etiam non datur; est tamen ad agendum necessaria; deest igitur aliquid, ad agendum necessarium; male igitur *posse illud proximum* statuitis; erras, Wilhelme, erras, & te non difficile erroris convincerem, si rerum Theologicarum paulò peritior esses; dicam tamen, ad id dilucidè, ut ea, quæ dicam, Tyronum caprum minimè superent.

X. Gratia efficaci ex duobus constat, nimirum ex re ipsa, vel ipso esse, vel ipsa entitate, (condona mihi hæc verba) & ex habitu sine seu respectu; ut ajunt, ad effectum, seu futurum, seu prævisum: primum absolutum quid est, ut vocant; alterum verò, respectivum; primum autem sine altero esse, nihil vetat, quia ab eo aliqua connexion necessaria non pendet; quam tamen importat gratia vestra, nimirum à se intrinsecè efficax, itaque cum illud *posse proximum* ex parte causæ sit, ut patet, ac proinde causam completam, ut ajunt, postulet; non est dubium, quin primum illud caput gratiæ efficacis, absolutum illud, res illa, esse illud, entitas illa, semper adsit; hæc autem ad futurum effectum, vel ad non futurum, necessariam habitudinem præfert; ad neutrum quidem distributive; tam enim ad futurum, quam ad non futurum; ad alterum verò distinctim, si vel Tyro esses, has Scholasticas voces intelligeres, quas exponere quasi me pudet, faciam tamen obiter: procedamus apodicticè, sit entitas gratiæ, A tibi à Deo destinata; vel consenties illi, vel dissentes; alterum ex duobus; idque ad libitum liberè, & pro arbitrio; & Deus, quem nihil sanè latet, hoc novit; unde illa entitas ex se non respicit potius consensum futurum, quam dissensum; quia æquè cum utroque conjungi potest; & hanc præcisè dico, esse necessariam, ex parte causæ, ad agendum; nec sine illa, causâ esset completa,

nec *posse proximum* esset; jam verò, si statuamus, vel imponamus, effectum futurum, illico ex hac hypothese resultat, seu pullulat in di&ta entitate, habitu ad effectum futurum; igitur illa entitas, ut tali habitudine effectui gratiam efficacem constituit, cui etiam accidit indubitabilis; consequitur enim effectum suum infallibiliter accidit, inquam, à scientia Dei, quæ nec falli potest, nec fallere, quatenus ad futurum effectum terminatur; verò statuatur dissensus; illico relinquitur habitu ad gratiam ad illum; & sub tali habitudine, sufficienter appellamus; efficax enim semper habet suum effectum, quem tamen potest, non habere; sufficienter velut quæ habet, sed habere potest. Unde semper ad effectum ex parte causæ, & causati ita complet, ut nihil ex sit, ut causa est; præcise scilicet à prædicta habitudine, quæ ad rationem causæ non pertinet, sed effectus; cum igitur nihil unquam desit causæ liberæ, quod scilicet præceptum obligat, haud dubiè *posse proximum* inest; igitur peccanti gratia non deest, nec effectus scilicet, ad non peccandum, cujus operâ, is, qui peccat, posset non peccare, si vellet.

XI. Unde peccanti deesse fateamur gratiam, efficacem, id est, cum habitu ad consensum futurum non tamen gratiam, ut sufficienter est, id est, cum habitu ad dissensum; hæc autem in peccante potius proximam constituit; illa verò in non peccante; ut ipsa consentiat, seu agat gratia, ut efficacem, necessarium est; non tamen ut possit agere; ad hoc enim sufficienter satis omnino est, quid, quæso in his tam difficile appropinquaturum illud stramineum & icane argumentum, duobus fere verbis diffatim: nunquam agere voluntas sine gratia efficaci; ita est, nemò id negat, & quæ terminis nunquam potest agere, sine gratia efficaci, sufficientem est; quia sæpe resistit gratiæ, cum tamen possit non resistere; distingue dumtaxat causam ab effectu; ea, quæ sunt ex parte causæ, ab iis, quæ sunt ex parte effectus, & tibi, aut saltem tuo argumento facies lata, cuncta hæc inquis, Augustini Doctrinæ repugnant, immò & factis dogmatis; nam juxta hypothese illam Molinisticam, gratia voluntatis esset pedissequa, & efficiens esset à voluntate, & Homo se ipsum dilectorem; & consentiensque & volentis esset, non milerentis Dei. Cuncta hæc toties diffarunt auctorores nostri, Ananiam præteritum, & Martinon, præter Suarem & antiquiores, ut toties eadem pudeat retrahere; dico tantum obiter, Augustinum ita sentire, ut velit, liberam voluntatem non esse, vel adliatere, vel dissensire gratiæ, ut dicitur Tridentinum, quod ex verbis Augustini doctrinam illam de hoc argumento tradidit; equidem nisi voluntas liberè consentiat, gratia suum effectum non habet; nec etiam voluntas bonum effectum, nisi præveniat & deinde vet gratia; unde rectè Paulus, non ego, sed gratia Dei, non cum. Hinc voluntatis est, sequi gratiæ motionem, ac proinde pedissequam esse; cum tamen liberè sequatur, potest non sequi. Quod autem dicitur, efficiens esse à voluntate, ambiguum est; nam equidem nisi voluntas consentiat, gratia efficaci nunquam est; nec etiam voluntas consentire valet, nisi gratia illam præmoneat, præveniat, adjuvet; unde & efficiens gratia est ab ipsa gratia cum habitu tamen ad consensum voluntatis; nec propterea homo se discernit, sed Deus tantum; quatenus gratiam efficacem illi decernit; quatenus homo consentiat, habet à gratia & se quatenus hanc gratiam habeat, cui consentit, & scilicet Deus est, qui posset quamlibet aliam decernere, cum non consentiret; efficacem autem à non efficaci Deus distinguit, operâ scientiæ mediæ, cujus certè præceptum est, ut per eam distinguat, seu discernat gratias efficaces à non efficacibus; quod nisi fieret, ageret cuncti modis

nonne, nec illi decreto, quo gratiam efficacem aliam designavit, facere satis posset. Non est igitur voluntas, neque currentis, habere talem, vel talem gratiam, praviā à Deo efficacem; sed solius Dei imitatoris, licet profectò sit volentis, seu voluntatis, collatae tibi gratiae consentire.

XII. Unde vides, quàm facile argumentorum velorum machinæ corrumpantur, quæ ut ab Eterodoxis acceptis, quod certe summa vobis gloria veretur, ita cum jam ab antiquioribus nostris Theologis diffusis & penitus excussa fuerint, difficile nobis non sit, eamdem spartam ad ornare: itaque, duplex esse, seu duplex entitas gratiæ non est, sed eadem prorsus, sed duplex tamen habitudine, ut dixi; nempe vel consentit voluntas motioni gratiæ, ad eum scilicet effectum ponendum, ad quem gratia inclinat, vel non consentit, si consentit, idque per ipsam gratiam, hæc dicitur efficax; si vero voluntas non consentit, gratiam per se ipsam, relicta gratiâ, hæc sufficiens appellatur. Quid amabò hic difficile? quid implicatum; quid vel mediocri ingenii superat? dicis tamen, à te non intelligi, quid sit illud significum; huc illic discursis, ut ab aliquo Doctore Molinista, Thomista, Jansenista discere valeas, sed hæc per sinceritatem Jansenianâ, ut à mulierculis scio quid plausus & auita palatina captare possint, hæc fortè in his literis; quas ad te Amicus Provincialis rescripsit, honorifica illius Palladis manu, hæc tuas literas ad eum commendabat; sexui proinde ludes, & hæc ut præcipua est politica; vespertina prolixus antiqua fuit tui simillim industria; vel mediocrem errorum suorum propagationem. Ut videlicet Epistola iusta bilance appensa, nihil mihi latere videtur, nisi mera mendacia, in narrationibus, locos & sales, in rebus seriis; fraudes malè contraxas in consiliis; errores in fide; in te sacra; contempnunt, in Theologeis, incredibilem inscitiam; non verbo leutilem fabulam in scena:

SECUNDÆ EPIST. Confutatio.

Errores cum literis tuis propagas & multiplicas, & ut ex falso, falsum sequitur, ita prorsus error ex errore. Negasti supra potentiam proximam, seu posse proximam non peccandi; in peccato et quo rectè omnino deducis, non dari gratiam sufficientem; si enim quidpiam aliud deest, necessarium ad non peccandum, ex parte scilicet causæ deest, dicitis, nimirum gratiam illam nostram non esse efficacem, illud reverà quod est, non habere, igitur, ut cum Scholasticis loquar, sufficiens non est: jam mihi rectè omnino ratiocinari videris, quæ tibi laudis promerita regem; cum enim gratia posse illud, potestatem illam constituat, si hæc plena, completa, proxima non est, sed aliquid aliud, uti necessarium postulat ultra, illa profectò sufficiens non est, atque adeò uno quasi verbo, totam rem illam, quæ est, prolixam disputationem expedis; una datur gratia à se intrinsecè efficax, nunquam illa divina gratia suo caret effectu; nunquam illi datur; nulla igitur gratia mere sufficiens datur; quæ quidem, ut dixi, ratiocinaris; si enim datur tantum efficax, non datur merè sufficiens; etsi plena potentia non est; aliquid deest; igitur quod est, non sa-

tis est, non sufficit; rectè, inquam, ratiocinaris, sed male sentis; errorem ex errore, vi sanè legitimæ conclusionis deducis; in qua nihil est, quod desiderem, hinc ut saltem mediocrem te logicum esse non abnuerm; ita parum Catholicum, immo errantem hæreticum esse, constat; quid enim amabò tuum illud ratiocinium? falsum ex falso, hæresim ex hæresi, errorem ex errore inferis, & abyssus abyssum invocat: ubi verò tuum illud antecedens negavero, quo tandem tuum illud consequens abutiri putas?

II. Sed relegamus tua vestigia, idque sanè cautè ac pedetentim, nam via lustralenta est. Initium ducis, pro more, à scenica fictione, fingis ante omnia incogitanti adfuisse; tuum illum N. hominem à puero tibi amicum, Jesuitarum consiliis intimum, à quo de Jesuitarum doctrina & sensu certior factus sis; hi quippè docent, quamdā esse gratiam, sufficientem scilicet, libero arbitrio famulantem; quæ pro solo illius nutu, nunc potitur, nunc effectu careat. Est sanè, quod mirer Wilhelme Wendrocki; tetum istarum te adeo rûdem esse, ut ea Jesuitis affingas, quæ nunquam his venerunt in mentem; quis tuncquam præter te & tuum illum amicum N. fictum tamen & personatum, illam gratiam sufficientem ab his aditui dixit, quæ nunc suo potitur effectu, nunc careat? quasi verò, fixum, ratum, immo tritum apud eos non sit, gratiam sufficientem illam esse, quæ licet effectu suum consequi possit; eo tamen potitur nunquam; deinde; cur dicis, libero arbitrio famulantem, idque ad invidiam; quasi divinam illi gratiam; ad iustas vilis mantipi, proculcandam esse; Jesuitæ docerent, eum potius liberum arbitrium, liberè tamen, divini gratiæ serviat: Tu fingis servum nequam, qui Hero famulari teneatur; cuique optimus Hetus, præter honestam imperiam; illa omnia suppeditet abundè; quæ ad minus obeundum, necessaria sunt; eam deinde, si rectè serviat; amplissimo præmio donaturus; vel gravi multaturus pœna, si ut patet, exequutus non fuerit imperia; An dicis, Herum servo illi nequam famulari; pluiquam ridiculus is profectò sit, qui vel id somniet: ille nequam liberè servit; ac promide id ipsi liberum est, bene, aut malè servit; inique auxiliis; ad eum finem; rectè scilicet famulandi, suppeditat, uti, v. non uti?

III. Exemplum apodoti non indiget; Deus supremus hominum Herus & Dominus est, qui bonum imperat, malum vetat; & quia neutrum homo præstare potest, nimirum nec bonum facere, nec malum fugere; propriis scilicet viribus, in hoc præsertim corruptæ naturæ statu; omnia illi auxilia & adiutoria, ad eum finem necessaria, abundè, ut ille, suppeditat; nec enim Deus acerbè & avatè imperat, quorum scilicet libero usu divinum mandatum homo exequatur; libero, inquam, usu; atque id est, quibus homo libere utatur; id est, si velit, utatur; secus verò, si nolit; an quispiam ea propter iure dixerit, Deum homini & divinum adiutorium liberæ voluntati servire? quin potius Homo Deo servit, sed liberè; item voluntas divinæ gratiæ liberè consentit; nisi enim hic famulatus, hic consensus liber esset, ad merendum; vel demerendum minimè juvat; videri igitur, an tu & tuus Heros rectè de divina gratia; per te mihi, quæso, liceat, quid de te & illo sentiam patibò liberius expromere: in hoc argumento turpiter erratis; Lutheri & Calvini Hæreses dudum proscriptas è Republica Christiana; quasi postliminio restitutas, in exosam lucem reducis, docetis, spargitis; constitutiones Apostolicas cavillationibus vestris eluditis; in hoc tamen reliquis Hæreticis callidiores, quod intra fines

fines Ecclesiæ vos continetis, ut pingues proventus Ecclesiasticos retinere valeatis; in quo quidam ex vestris, non ita pridem, Calvinii & sociorum, non fidem, non doctrinam, non zelum, sed prudentiam desiderabat: facile conicietis, quis ille sit; alioquin hominem, aliis satis notum, appellare non dedignaretur.

IV. Pergit tuus ille amicus; tibi enim sciscitanti de novorum Thomistarum sententia, iis certe repugnantia tribuit, re in omnibus suffragante; nimirum quod gratiam illi sufficientem admittant, sed quæ sufficiat & non sufficiat; sufficit enim, si verè sufficiens est, & nihil ultra, ut necessarium postulet; at verò non sufficit, cum aliquid ultra requirat; verbo igitur sufficiens est, retamen ipsa non sufficiens: nihil ego ad hæc; doctissimos homines non levi à me injuria affici, putarem, si cum sibi ad propriam defensionem sint satis, defendendos illos susceperem; præterquam quod, non nihil, ut dixi, fortè nolens, refutando ac defendendo adstruere, quod non ita ipsi, suæ sententiæ principia longè melius edocti, æquè probarent; illud unum dicere non dubitem, quod publicum est & palam prostat; hoc ipsum à Jesuitis præcipuè Thomistis recentioribus opponi; nimirum eorum sententia sequi, nullam dari gratiam sufficientem; quod certè ratiocinio conficere ac demonstrare Jesuitæ sibi videntur; Thomistæ tamen, quamvis fortè super hoc, nonnulli ex iis tantulum vacillèt, negant illam consequentiam; & hæc Ippis & consoribus nota; hinc etiam videre, est, quàm parum in rebus Theologicis versati sitis.

V. Pergit ille amicus, seu fabulæ actor; tibi enim querenti, quid esset, cur Thomistis Jesuitæ aggregarent sese, nec ipsos oppugnant, itidem, ut Janenistas; illico reponit, opus non esse; nec ita intandum videri Ecclesiæ valentibus; alienum hoc esset, inquit, à Societatis prudentia, cui, evicisse satis est, gratiam sufficientem à Thomistis agnosci, admittique, saltem voce tenus; nec mirum, si cum Thomistis rursus committi Societas de fugiat, à quibus, super his, tantas olim molestias passa est; & hic egregiam Jesuitarum calliditatem & Thomistarum stultitiam laudas. non desunt profecto qui satis ingeniosam fabulæ inventionem laudent, ex qua fortè apud mulierculas & illiteratum vulgus, plausum referes, sibilis tamen, & manuum explosione à peritis omnibus & doctis excipiendus; hi nempe sciunt, decretis pontificiis cautum esse, ne quis de illa controversia, pro una, vel altera parte, scribat, quibus omnes Catholici standum esse putant; tu verò non ita, utpote qui decreta pontificia parum, aut nihil curas. Jesuitis pono gratum accideret, non Thomistas modò, verum etiam omnes alios à vestris erroribus alienos esse; quod utinam consequenti essent, sed novitas erroris fautores sequacesq; suos semper habuit, habebitq; in posterum: eò reliqua vitia degenerant, multa de his prudens reticeo, si tacuero, publica monumenta, mutalicer, clamabunt; illud igitur omni asseveratione à me dictum esse velim, ut summopere dolere Jesuitas, quod longè plures, quàm par esset, vestris partibus accesserint, quo fine ducti, Deus scit; qua fraude, vel arte inducti, homines etiam sciunt; ita vehementer lætari, quod multi vel ante vobis aggregati, deinde segregati fuerint, vel nunquam vestris partibus adhæserint; in quo certè non erat, quod egregiam illorum calliditatem laudares; nullus enim hac in re calliditatis locus fuit; immo parum callidè, ut ita loquar, egissent, si hac arte, sua consilia direxissent, ut sibi Thomistas, contra Janenistas asciscerent; crede mihi, Willelme, Jesuitæ cum Thomistis rursus com-

mitti, non defugiunt; nec præteritis molestiis illi creatis ullo modo terrentur; nec vident, semotis decretis Pontificiis, quibus id vetatur, ex suo usu non esse, nec ipsos vehementius urgere; merè sunt Chimææ tæ, quæ nihil verisimile præferunt; quin immo, si callidè humanis dumtaxat artibus agerent, non parum illorum sententiæ inde momenti accederet, quod Thomistæ Janenianis partibus starent; cum enim Janenistarum doctrina damnata fuerit, ut hæretica, impia, blasphemica, lesuiticæ opposita, eadem Ecclesiæ damnasset immo non defueret politici quidam, qui Annato imprudenti verterint, quod nimis sollicitè Thomistas à lætenti abstracterit, quasi timeret, ne his illi, inito fœdere,ingerentur; unde fortè doctrina Societatis, de divina gratia restaret maximè confirmata: hæc Politici quidam, etiam tamen secus, qui Annati prudentiam in hoc non laudavi, quod scilicet plus veritati & religioni, quàm privatar suorum causæ detulisset.

VI. Sed pergamus in tua fabula, peregrinatione, as denuo resumus, & te ad Dominicanos confert; nimirum ut eos tuis jocis seculis, præberes omnibus; dendi tibi enim querenti ab uno ex illis, utrum gratiam sufficientem admitterent, & hæc esset Thomistæ scholæ sententia: illum in hunc modum plusquam ironice reponentem inducis; istæc ipsa, inquit, quæ illi mane in Sorbona, vah quàm pulchrè expolui, cum ego semel hoc tam implevi, ac nisi per cleptidam stultitiam, fundum illud exterrinasset, jam Parisiis pervulgum. *Nutu sententiam dicit, quasi Monachus in Sorbona;* & hæc eo dumtaxat fine, ut dictum illud religionis Doctoribus injuriosum infereres, eosque inficitæ & modicæ literature in simulas, ridendos in scenam adduceres, hæc, inquit, eo dumtaxat fine à te dicta, seu ficta esse, cōstat. Sed mi homo, velis, nolis, Regularis, sic enim vocantur, summo temper honori Sorbonæ fuerint, eamque huius egregium monumentis maximè illustrarunt. Quid Alenit, Doctor Angelicus, S. Bonaventura, Scotus, Maior, alique fere innumeri tuam antiquiores, tum etiam et recentiores ad rem literariam, & sacram præsertim doctrinam contulerint, neminem, opinor late, qui librorum & literarum peritus, nullam comparationem instituo, quod fortè odiosum esset: abis, ut cuiquam, etiam minimo, quidquam laudis detractum velim; illud cum dixisse, satis, Regulares doctrinæ & Sanctimoniam, nemo nunquam in Sorbona defuisse.

VII. Mox ad disputandum conversus, ostendit, ut saltem conaris ostendere, gratiam illam sufficientem Thomistarum non esse sufficientem, cum alia quædam necessaria sit; & hic ita urges hominem tecum, ut distulit, colloquenter, ut is dare manus quasi videatur; sed cur quæso hæc, quæ frustra esse sciebas; quid tibi, amabo, cum Thomistis; quibus, ut tunc scis, singularis est rem hanc explicandi modus, non fortè omnibus peritis multos enim audisse memini, qui dicerent, illum à te non capi, unde accidit, ut non nemo, iis, qui non caperent modum illum, præ summa difficultate, credidissent necessitatem imposuisse ut sit, Thomistas hoc locum defendendos non suscipio, huic provinciam ipsi sum, cui mihi, non deerunt, & potius difficultas quæque ostendit, quàm sufficientem gratiam renuncient; potius quod idem prius sit & posterius ante & post; causa & effectus, aliaque huiusmodi: cum reverà præster, peccare in Philolophiam, quam in Theologiam & fidem; Quærens re tuus ille acerrimus Janenista in eos graviter invectur, & grande cœlus, gravem culpam iis exprobrat; vellet, ut gratiam illi sufficientem, & cum ea fidem Catholicam ablegarent; cum gratia sufficiens dogma Catholicum

non dicitur, quod scio quidem, à vobis non ad-
mittitur inde iustam occasionem præbetis, damna-
re invidiam.

Hic autem Augustinus, sed nullo citato loco,
tunc asserit, errori vestro suffragari; negat certe
Augustinus, dari omnibus gratiā efficacem, gratiam
illam, quæ dat posse simul & velle, de hac e-
ssentia plurimum contra Pelagianos disputans
Augustinus; Hæc sanè concedimus ultro;
tamen in Doctor sanctissimus negat, gratiā il-
lam esse præcepto scilicet instante, quæ dat, posse à
peccato abstinere, licet re ipsa peccetur, non quidem
per defectū gratiæ, sed per vitium voluntatis: sed no-
noperpetuas in scenā inducis; nimirum tres medicos,
cuiuslibet scilicet ab homine multis vulneribus lau-
dati, quorum primus cum vulnera explorasset, lethalia
procurat & nullam nisi in Deo spem esse denunti-
at, verò negat, esse lethalia, & bono animo lau-
dati, ubi dicit, idq; per merā assentionem; tertius
dicit, blandienti medico sese aggregat, ægroq; di-
citur sufficiens esse, ut domum tuam repetat;
quartus sufficiens esse, quamquam viribus destitu-
tus, quod parabola nō indiget; saucius ille vulne-
ratus, hominem in naturā corruptæ statu repræsen-
tans, quod medicus Janfenistam, secundus Jesuitam,
tertius Thomistam; nimirum juxta tuum sen-
sentiam mentes, sed, o bone, quis unquam Jesuita ne-
gat, hominem in eo statu, divino adjutorio indige-
re, quod unquam dixit, sine gratiā quidpiā posse, quod
ad vitam pertinet; nunquid omnes Catholici di-
cunt, hominem suis viribus reliquum nihil posse, nec
sibi sufficientem esse? ut Paulus monet; non admittit,
quod, Jesuitæ gratiā efficacem, sed tantum suffici-
entem, calumniam affingis; utramque admittunt, cū
respondeat Catholica; tu verò per damnatum errorē,
non admittas; Catholicæ igitur isti sentiant cum
Ecclesiâ, tu secus, contra Ecclesiā; non admittimus
quidem gratiā à se intrinsecè efficacem, quæ repug-
nat involvit; esset enim efficax, & non efficax; pri-
or quidem, quia talis statuitur; alterū verò quia suo
sepe sine careret; cum enim necessitatem induce-
ret ad merendum ejus præsentia, nec ad demerē-
dum absentia quidpiā conferret, & hæc muliercu-
la velis narrare; nimirū Jesuitas Pelagianos esse,
negare omnem gratiā efficacem, aliaque hujusmo-
di ad id dicit, fidei catholicæ dogma est, quod utra-
que gratia datur; quod neutra voluntati necessitatis
gratiā imponat, quod liberū arbitriū non destruat,
ut, ut verbo quod talis sit gratia Christi, ut
voluntas consentire, aut dissentire possit, si velit.

XX. His ludicris, seu comicis præmissis, tragica de-

Adversariorum, post aliquot disputationes, discussa qui-
dem causa est, sed non terminata, & fortè in aliud tem-
pus dilata, sit fuit, delatum Reum infontem declaratum
fuisse: unde profectò est, quod Thomista ille tibi gravi-
ter succenseat, cui duplicem calumniam affinxisti; pri-
mam scilicet proditæ fidei, ob rationes humanas & pri-
vata cōmoda; alteram, affictæ Jesuitis calumniæ, immo
& gravis delicti, in decreta Pontificia, quibus cautū est,
ne quis Bullam illam fictitiā citet, vos quidem hæc pa-
rum curatis, sed quod religiosum hominem inducat is ea
non curantem, grandis profectò flagitii res est.

X. Hic demum tuus ille amicus personam mutat
in ultima scena, & declamatorem agit; grandi quip-
pe, magnifico & altitonante illo Rhetorum dicendi
genere, quod supremum vocant, instructus, in Tho-
mistis vehementissimè invehitur; quod scilicet ipsi, ob
vilissimā commoda, cœlestem gratiā, iis commissam,
tanquam cœlestē depositum, in gratiam Jesuitarum, de-
fererent. Sed hoc declamatore nihil insulsius, absurdius
nihil esse, putarem; rem sanè ipsam non discuto, quam
Thomistis, præ modestia, relinquo vindicandam; sed ri-
diculum illum scribendi modum, non sanè ridere non
possum; nempe in Epistola familiari, superbè accersere
grandes illas figuras, obijurationem, admirationē, exclam-
ationem, apostrophem, graves cothurnos, fulgur,
fulmina, omnemq; sententiarum vim & robur, eaque o-
mnia ampla & magnifica, quorum pulpitum, seu forum
vix patiens esset; & hæc, ut iterum dicam, in Epistola fa-
miliari, dicam, quod sentio, nihil absurdius, & magis ri-
diculum excogitari posse, arbitror: hic certe ferulam pe-
dagogicam, Willelme! ubi tamen tuus heros nihil nisi
plausus & palmas, primique & inimitabilis scriptoris
laudem refert; non ita periti catholici, qui certè in eo in-
genii satis, judicii & decori parum, bonæ, sinceræ, catho-
licæ fidei nihil, verborum deniq; ac falsitatis, calūniæ,
fraudis & malarum artium quàm plurimum inveniunt.

XI. Sequitur Thralonicum illud de interitis Augu-
stini discipulis, nimirum Janfenistis, qui hoc sibi nomen
arrogant, cum tamen Augustini potius adulteri corrup-
tores, quàm legitimi sectatores & discipuli censentur;
illi ergo, inquit tuus ille acerimus Janfenista, sæculi vin-
culis exoluti, uni Deo serviunt, unum Deum habent in a-
nimo; quàm bellè, quàm Christianè, quàm demissè de te,
tuilque sentis; sæculi vinculis exoluti, inquit, etiam aute-
is; etiam factionis cum Batavo illo, Hiberno Ussero, ali-
isque, ut gente, ita fide ac religione exteris, utinam, uti-
nā, Willelme, errorum laqueis expediti, quod enim attri-
net ad mille censurā Ecclesiasticarum vincula, quibus
implicati estis, iis certè optima Parens Ecclesia, si melio-
ra tandè consilia sequi velitis, vos statim expedit, igitur
inquit, sæculi vinculis exoluti, uni Deo serviunt, non mā-
monæ, non iræ, vindictæ, odio, peccato; vereor tamen, ut
non tam fideles & prudentes servi, quàm protervi & ne-
quā audiat; illi profectò Deo non serviunt, qui Eccle-
siæ Dei suis erroribus insicere, factionibus conturbare, &
Dei servos mille calumniis, satyris & contumeliis immi-
sericorditer persequi non cessant. Unum denique Deum
in animo habent, an? non Janfenium, non Calvinum, &
nullum errorem; utinam vera narrares Willelme; nam ita
bene vobis precari, charitas jubet.

XII. Sed quàm bellè prædicta declamatio in vos qua-
draret, quàm appositè in vos retorqueretur, in hunc se-
modum: cur nomen Catholici usurpatis in Ecclesia, Ca-
tholicam tamen fidē non retinetis? Ecclesia vestros erro-
res dānavit, quos hodiernū, in media Ecclesia, mordicus
tenetis ac defenditis; damnamus, inquis, propositiones
ab Ecclesia damnatas; sed in quo sensum fortè in eo, in
quo ab Ecclesia damnata fuerunt? in sensu Hæretico, in-
quis, ita dē, nā Ecclesia propositiones in sensu Catholico
minimè

minimè damnavit, sed an in sensu Jansenii? id est, in sensu vulgari, & proprio, in quo dumtaxat Ecclesia pro positiones damnare solita est; igitur proprius est hæreticus, sensus igitur Jansenii hæreticus: damnate igitur illas in hoc sensu, ut non jam verbo & voce, sed re ipsa, Catholici sitis: res facti est, inquis, in quo Ecclesia erravit; hæreticam profectò vocem; loquela vestra vos satis manifestat, Hæretici estis; vos tamen, si Willelmo vestro credimus, seculi vinculis exoluti, uni Deo servitis, unum Deum in animo habetis: quisquis ergo in Ecclesia aliqui d potest, publicè à Præconibus curet, illud tui notum omnibus esto, quod longè melius in vos, quàm in Thomistas cadit; cum Janseniste dicunt, se damnare ubilibet quinq; Jansenii propositiones, ab Ecclesia damnatas, id eos velle significare, se nullibi damnare, ne dum in Jansenii libro, sed eas maximè adstruere, cum negant & damnant gratiam sufficientem, quid quid enim mali quinque illis propositionibus inest, ex eo potissimum provenit, quod per eas, gratia sufficiens ablegetur ut monstruosa, damnerur ut hæretica.

PROVINCIALIS Epistolæ Confutatio.

I. **E**schitem, quod laudem hujus Epistolæ brevitate, nam quò brevior, eo minùs mala; quamvis enim malum insit, immo nihil boni; quò minùs inest, minùs mali est. Montaltii literas, inquit, nemo non probat: itane verò? en tibi purum putum Jansenitarum stylum, cum neminem illi præ se putent, quidquid ipsimet probant, non probare neminem dicunt, sat scio, ab iis, aliisque Hæreticis, impensè probati & putidè laudari, sed quoque scio, improbari à Catholicis, damnari ab Ecclesia, à Magistratibus æqui honestique amantibus flammis ultionibus addici. Addit, jucundas esse politionibus Aulæ ingenis, scio, quos intelligat, illustres haud dubiè sibi patronos accessit, sed quæso te, an ipsi Aulæ? An Regi? cuius imperio & decreto, illæ satyræ, Carnificis manu, igni traditæ fuerunt; item non abhorre à foeminarum captu, sat video, quid bonus ille capteret; omnibus hæreticis id solenne fuit, ad suos errores propagandos, se minari & Aulicorum opera uti, sed quis ad istiusmodi regulas fidem suam, Religionem suam? multa reticeo, & invicem sustineo stylum.

II. Addit, vix credibile esse, quantùm Montaltii literas nobilis quidam Academicus commendavit, cuius literarum longam laciniam exscripsit, facillè tertiam hujus Epistolæ partem; ille autè nihil prius ad scriptoris laudem, ne hilum quidè, sed totus est in meritis causæ, ut ajunt, commemorandis, illique, ut ipse testatur, in votis esset, proximam illam potestatem tot turbas, inquit, sine causa cientem, & quid sibi velit ignorantè, expellere, proscribere, profligare: sed quid hæc Theologica ad Grammaticorum Academiam? huc reverà quadrat tritum illud, *ne furor ultra crepidam*, aut forte aliud, sed præmodestia reticeo. Subnectit denique insignis foeminae literas ad Amicam, in quibus, impensè laudat Montaltium, ejusque elegantissimas Epistolas; & tollit ad alstra, foemineo more, ingenium viri, judicium, eloquentiam, artem mirabilem, aliaque plura eximia, sed hæc accipimus ad instar muliebris mundi; foemineam laudem nec probo, nec in video: id colum provocho, seu remitto: pro rectis & sanis rerum judiciis, peritis standum est, nemo quippe se iis rectè judicet, quæ ipse nescit: Quid si ergo de Theologicis Academicus, de arcanis fidei mysteriis

muliercula, surdus de musica, cæcus de pictura, stolidus de subtilissimis scholasticis apicibus, tantum usu, sed à sensu communitate aliena, quod quidpiam aliud, esse, dixerò.

III. Tritam & vulgarem paræmiam revoco in memoriam, Willelme, bonum vinum vendibile habet, non indiget: vix credi potest, quàm id vobis soleat sit; vestros scilicet & vestra adeò putidè prædicant, laudate, extollere; alios verò & aliena ita depingunt, ut Annatus, si verbis & scriptis vestris si lesuabatur, sit delirus senex; Fetterius à vobis sapius in opibus profligatus; Bagotius ineptus; Mortuarius ignarus; Petrus à S. Joseph stupidus; Petavius nugator; & phanus Dechamps garrulus; Protus humanitas inculentus; Nærus vilis anser inter olores; Aldeus ex Societate scriptores, doctæque morum & detestabiles ruptores: immo præcones & emissarios sub quibusque & conductis, qui hoc munere defungantur, in verbo, ad eò putida, ut dixi, & ferida repetitione, vestras nobis obtrudere non cessatis, ut nonnulli rectè sentientibus inde non leviter stomachi moritis. Montaltii vestrum non contemnendo opinor esse, do, & faveo ultro; non tamen ingeniosissimè & Coryphæum; nec ipse opinor, Arnaldus summi stylo facili est, sed scurrili; adeòque triger, si stultitias interdum abitis; unde non mirum est, si Aulæ & Aulicis arriserit; hi quippe nihil fere aliud se habere capiunt; sed summa rerum Theologicarum, eripere, fertim, quas ipse verandas suscepit, inscitæ & impetitiæ, satis bonum Geometriæ ducos; non tamen est, qui Archimedes, Apollonium, aliosque, vel antiquos vel recentiores post se reliquerit, ut ejus emulati & laudatores conducti, stare non possint, si ipsi de Cycloide, solvitur, abstrusa quædam problemata, sed ante illam, Torricellum eadem, aut miram eorum partem, quam quæ citra demonstratorem solvitur, item Lalovera, & quid à aliunde mirum, nonnulli accidit, quod ne ipsum quidem Torricellum appellerit: illum sanè, quamvis ad versarium, tui laudem frustatum nolum, iis tamen laudibus quæ omnem leti hominum cogitationem superant, quas nonnulli quo studio ducti, Deus scit, plenis buccis, calamus & manibus illi aspergunt, indignissimum reputo: quod ad voluntatem hominis spectat, pessima est, maligantior, homo certè, si ipsam alius, nulla fide malis artibus, diabolica superbia, protervia, pertinacia, vultu, pedore penitus prostituto, & nulla fronte: à Jansenio hominem discessisse, fama fuit, non tamen, quod ipse scivi à viris cognatione ipsi conjunctis, ut fieret melior, sed peior: cum enim Jansenistæ, saltem ad speciem, faterentur, Ecclesiam in causa Janseniana errasse quidem in facto, non tamen in jure, ab iis recessit, cum etiam errasse in jure præfractè assereret.

TERTIÆ EPISTOLÆ Confutatio.

I. **D**olorem, quem tibi censura Sorbonica infudit, premere voluisti, Willelme Wadwicki, erupit tamen in furorem & rabies, & cum joculari maximè videri vis, vehementer hominibus, immò & furis, hinc tui compos esse non videris; Protheum agis, mille vultus induis, & mille trahis averso sole colores, ut simplicioribus & incautis rerumque imperitis, mulierculis præsertim, quæ aulicis, qui jocos & visu omnia metantur, impetibus: Hinc eadè asseris & negas, attollis & deprimis;

quàm varia, quàm contraria, quàm propugnata; centies & milles tibi contradicere non mirum, impos tui, nescis, quid tibi velis & quid sentias. Censura Sorbonica, inquis, expectationem non deservit; expedabas enim, ut Hæresum suffocaret; sed tanti apparatus, inquis, contentant; Jansenistæ Hærescos & schismatis partem debent; Censores, Arnaldo, præ cæteris in hoc ad recognoscendum deputati; nulli diligentia, labori parcat, ut quidpiam censura dignum veniat; sed quid tandem? unam dumtaxat sententiam, eamque non prolixam censuræ & notæ merentem, inquam tamen Arnaldus nihil nisi à Patribus exceptum congestit; summa illi, cum his contentis, & nemo unquam, etsi id maxime postulat, vel leviter ostendere potuit, in quo Arnaldi sententia Augustini & Chrysostomi sensu discreparet; unde Arnaldi propositio temeraria, impia, blasphemica, anathemate damnata, Hæretica pronuntiatur. Illud graviter de censoribus expostulas, quod Arnaldum & de Arnaldo tam iniquè & acerbè judicassent, & tot horribilia verba contra eum excussissent; nimirum hæc, venenum, pestis, lues, horror, impietas, blasphemia, abominatio, execratio, &c. quid gravius, inquis, in Arium, vel in Antichristum intorquere poterissent?

U. deo, quàm te altè censura pupugerit; tuam illam elevas, undè illam plurimi æstimas; expedabas, ut Hæresum portenta Sorbona suffocaret; quid amabo Arnaldi propositioem impiam, blasphemam, anathemate damnatam, Hæreticam pronuntiavit? nisi hæc monstra sint atque portenta, quid tandem monstri & portenti expectares, divinare non possis; quis autem non videat, imò non stuprat iniquitatem, quæ adstruit; nihil prorsus in libro Arnaldi de infectis inventum esse, dicis, nigro theta dignum; quæ verò impia, blasphemica, & hæretica propositio, ab eis in eo inventa, notata, damnata non fuerit horridi, tam grandes, ais, apparatus evanescunt; sed anterribilis fulmen absuit, præfulgurum non ita parvum, cuius trifiduo cuneo, Arnaldi doctrina contrita est? frustra etiam horribiles illas voces, quas vix in Arium vel Antichristum quispiam intorquet, & sine causa resonasse fingis, ac de illis iniquè expostulas; nam reverè doctrina hæretica peccandi, quæ facile serpit; venenum, quod animæ vitæ hunc idem extinguit; res denum quæ horrore, execrationi, abominationi Catholicis omnibus esse debet.

III. Indubitatum igitur hujus causæ statum habemus; Arnaldi secunda epistola ad Sorbonam deponitur in examen Theologicum à deputatis censoribus vocata; censorum suffragia in generalibus censuris expolita, & post accuratam disquisitionem, quæ certè majorem aliquando adhibitam esset, non inventes, in duas propositiones distolitur contentas lata sententia; alterum scilicet facti, quæ negat Arnaldus, quinque propositiones ab Ecclesia damnatas, esse in Jansenio; alteram juris, nimirum hæc, Patres in Petro justum ostendunt, cui gratia defuit, sine qua, nihil possumus, in ea occasione, in qua non excoisari non potest. Primam autem temerariam, scandalosam, injuriosam, Pontifici, Episcopo, &c. Alteram verò temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, hæreticam Sorbona declaravit; cur ergo tergiversaris, & tantum apparatus evanuisse, nec non in fumum abiisse conquearis? nullum certè fulmen absque fumo est; cen-

suram etiam ludis ut inbellem, debilem, inanem, nullius momenti; cur ergo illam ut actionem & severiorem justam esse dicis? crede mihi Willelme, suus expectationi respondit eventus; nullum lapidem non movistis, & quem maxime timebatis committorum eventum, prohiberetis; omnes machinas & artes fraudemque multiplicem adhibuistis, eo fine, vim quasi apertam parabatis exerere, ut vel inde consisteret, quantum istam duceretis; sed tandem, singulari prorsus Dei consilio, artes vestra dissipata, dissectæ machinæ, fraudes elusæ, vis repulsa, horribilis sententia lata est, liber Arnaldi damnatus, & hic cum sociis ex Doctorum albo expunctus; quid tandem aliud Willelme expectasses.

IV. Hæc sunt notoria, sed quid tandem tu? nihil sanè, nisi excusationes in peccatis: negas hanc propositionem Arnaldi esse hæreticam; Sorbona, imò quod longè majus est, Ecclesia hæreticam esse, asserit, utri credendum? contra verò asseris, Arnaldum cum SS. Patribus Augustino & Chrysostomo probè consentire; negat Sorbona, negat Ecclesia; utri fides habenda est? addis, nullam prorsus Patres inter & Arnaldum discrepantiam adduci ab ullo posse, vel potuisse; negat Sorbona, negat Ecclesia, utri quæso standum? nonne Arnaldi propositio damnata, diserta & expressa pars est primæ propositionis ab Ecclesia damnata? quis ergo jure damnandam fuisse inficias eat? haud ab simili modo Calvinus, Lutherus aliique hæreses suas tueri possent: dicent enim illi, imò & dicunt, secum Augustino aliisque Patribus omnino consentire. Sed consule, quæso, adducta Augustini & Chrysostomi, quamvis aliquin truncata loca, Christus in Petro demonstrat, inquit Augustinus, non in se quemquam justum debere presumere. Quis hoc negat? Petro igitur sufficiens gratia defuit; quis, hoc ex eo sequi non neget? Petrus idem desertus est, ait alibi idem Augustinus, ut in illo, totum hominum genus posset cognoscere, nihil se sine Dei gratia prævalere; Quis amabo Catholicus hoc non admittat? Petro igitur defuit gratia sufficiens; quis hujus consequentionis vitium non agnoscat? desertus est Petrus, inquis, gratia igitur destitutus; ita est, nimirum gratia efficaci, singulari, selecta, quæ maxime in eam peccandi occasionem quadrabat, idque justo Dei judicio, ut eum scilicet nimis præsumptionis, cujus pridè grandes specimen ediderat, deinde pœniteret, aliique, Petri exemplo, ab ea caverent, non tamen gratia sufficiente; vana enim est hæc consequentia; defuit gratia efficax, igitur & sufficiens; quis non jam Theologus, sed Logicus id concedat?

V. Hæc tamen est Arnaldi vestri consequentio, Patres in Petro justum ostendunt, cui gratia defuit, nimirum singularis, efficax; igitur defuit Petro gratia, sine qua nihil possumus, nimirum sufficiens; falsa, erronea, hæretica consequentia: Patres quidem in Petro justum ostendunt, desertum & destitutum gratia; sed non dicunt, sine illa gratia, quæ Petro defuit, nihil fieri posse: sine Deo nihil certè fieri potest, ut rectè Chrysostomus, & sine gratia efficaci nihil sit, ut rectè Augustinus; at sine gratia efficaci nihil fieri posse, illi Patres nunquam dixerunt: dicimus etiam cum eodem Chrysostomo, lapsum Petri non tam fuisse negligentia, frigiditatis & socordia, quam ex defectu singularis illius gratia, & maxime congrui adjutorii, in tam urgente peccandi occasione; quia reverè de fervore & zelo, Petrus nihil remiserat; sed quia in gravissima illa tentatione, novâ fervoris & zelus accessione opus erat, quàm gratia sufficientis vi, quæ aderat, exerere potuit, quam-

quamquam longè difficilius, huic difficultati volens succubuit, cui tamen, quamquam ut dixi, difficilius, potuit non succumbere, & cui reverà non succubuisse, si gratiam illam singularem & efficacem à Deo accepisset; peccavit igitur, licet potuerit non peccare, si voluisset, & gravissimæ tentationi magis strenuè, seu majore nisu obstitisset; quia tamen illi obistere arduum & valde difficile fuit, eidem volens cessit; jure igitur peccavit; Jure igitur, quidquid obgannas, Arnaldi propositio, à Sorbona, quid dico à Sorbona, ab Ecclesia confixa est, damnata est, quem pro Hæreticorum, vel Hæresiarum more, gemini delicti reum fuisse, constat; nimirum erroris impii, atque blasphemii, ac minime ferendæ temeritatis, ut potè qui sanctos Patres in societatem erroris vocare non dubitavit.

VI. Jam verò primam illam tuam cantilenam repetis: postquam inquis, homines ad hunc modum se illusos senserunt, omnium animos tacita quædam subiit offensus, adeoque censoribus ipsis vulgò jam irascuntur, & ex totius rei gestæ serie, mira quædam, ad Arnaldum purgandum, argumenta colligunt; *Omnes*, inquis, *omnium animos*, atque ita ne unus quidem Catholicus restat; omnes ab Ecclesia transfugæ, ad Jansenii & Calvinii castra transierunt: *omnes*, inquis, Jesuitæ igitur, Episcopi, Cardinales, atque adeò ipse Romanus Pontifex; *omnes enim*, inquis, neminem excipis; hæc ut dixi solita vestra cantilena est; res aut quatuor Doctorculi, totidem ferè Leguleii, aliquot mulierculæ, pauci fortè cucullati, præter apertos Calvinistas, dicunt aliquid, vel approbant Heterodoxum; omnes, inquis, omnes, illud dicunt & probant; & pauci illi, juxta Onomasticon Jansenianum, *omnes* significant. Illud nobis profectò sat est, quod ipsa Ecclesia universalis, cujus Romanus Pontifex Caput est, eamque cum Præsulibus sibi subditis & unitis repræsentat, Arnaldi vestri Hæresim notavit, confixit, damnavit, uti aliàs errores Jansenii, quos in hisce literis & notis renovas, ut disertè testantur Illustrissimi Episcopi & sapientissimi Doctores, in censura tui libri, vi cujus, decreto regio, flammis deinde publicè à ministro publico traditus est.

VII. Postea redis ad tuam solitam fictionem, qua in tribus hisce primis litteris, centies uti visus es; & hic miram inventionum penuriam mirari satis non possum, in eo præsertim homine, quem ut ingeniorum apicem prædicare non cessas: adisti quippe unum ex illis, qui sequestres, in quaestione facti fuerant, & ex eo, ut rerum istarum peritissimo, discrimen illud exquisisti, quo Arnaldi propositio damnata, à luculentis Patrum dictis, Augustini scilicet & Chrysostomi discreparet. Hic statim erupit in tui, sui que Arnaldi encomia, à quo, ipso teste, nihil manavit unquam in publicum, quod non traditionis auctoritate undique fultum esset; ac proinde illius doctrinam tutam, sanam, catholicam esse; cujus tamen censura malis, artibus, à Molinistis procurata fuerit; censura, inquit, censura dignissima, ad tempus saltem iis profutura; post verò ipsi aliud subsidium quaerent; in diem enim vivunt; Hinc Scenicus illorum Catechismus, supplicationis pro gratia sufficiente pompa, comedia, pictumque kalendarium, aliaque hujusmodi, ad futiles victoriæ commendationem: & hic illorum solertiam, caliditatem, prudentiam laudas, eo scilicet fine, ut tuus ille, quem sequestrem vocas, qui tamen totus

vester est, non illepidum illud eruditi Theologi dictum infereret, nimirum Molinistarum consensum esse, qui alia multa tractent, parum loquuntur, & nihil scribant; quidquid demum in contrarium concludit; facit igitur, inquit, te compellans, ut ipso animo sis, nec si damnatam propositionem alios pes, hæresim ea re metueris; quod Doctor Molinistæ testimonio confirmat, quem fingit, dixisse, propositionem illam in uno Arnaldo damnatam fuisse, orthodoxam tamen à quovis alio prolatam, non certè inquis, Hæreseos genus; Arnaldi doctrinam hæreticam non est, sed ipse Arnaldus Hæreticus.

VIII. Cuncta hæc eo satis superque refertur, quò nudè & apertè referuntur; hominem illum peritissimum vocas, sed Jansenianæ & damnatæ doctrinæ, quam palam profiteretur, in censuram declamat, eamque censurâ dignissimam censet; nus haud dubiè, illorum est, qui exactionem Albo Doctorum recens expuncti fuerant; præ Judicem ipsum & latam ab eo sententiam, qui Arnaldus cum suis damnatus est, morsu ac dentibus dilaniare conatur; nolim tamen asserere, censuras omnes Sorbonicæ errori obnoxias notari, cujus sanè prærogativæ laus Ecclesiæ dumtaxat competat; quamquam hæc, quia Ecclesiæ sententiæ omnino consentit, verissima, sanctissima & Sorbona digna est: non mirum est igitur, quod tanto Arnaldum laudet, socius socium, similis similem, Jansenista, pro more Jansenistam; quod item Arnaldus nihil scripserit, quod traditionis auctoritate fultum undique non fuerit, falsissimum est, immò dictum erroneum; cum enim non modo hanc, verum etiam universam Jansenii doctrinam defendat, item damnati erroris de duplici Ecclesiæ capite, primus auctor & parens extiterit, immò ab errore dici non potest, nisi ab errante, & similis furfuris homine.

IX. Quod verò censura Sorbonica malis artibus à Molinistis sollicitè procurata fuerit, facile dictum est, at probatum difficile, immò impossibile; sunt tamen, & voce publicâ constat, Jesuitas Sorbonæ non tam acceptos esse, ut illi ab ista tam gravi momenti vana extorserint; demus tamen procurasse, ne tecum in omnibus contendamus: rem illi profectò sanctam, justam, & in hoc rerum statu necessariam procuraverunt, cujus nunquam eos peniteret, Quod Jansenista, ut ait, in diem vivant, quasi fortè in domo sit curta supellex, lepidum dictum, seu dictum lepidè tibi videtur: sed quid quæso illi? illud certe potissimum; servire Deo & Ecclesiæ, pro cuius & veritatis Catholicæ defensione, nullis unquam laboribus, industriæ nulli, atque adeò nec ipsi immæ, vitæ, & sanguini pepercerunt; hoc damnabat nomine illos odisti, idque communi & publico omnium aliorum Hæreticorum exemplo; quod verò spectat ad ea, quæ commemoras de Catechismo, supplicatione, comedia, kalendario, de his in meis notis dictum est abundè. Futilem potius victoriam vocas, quam scilicet Ecclesia de vestroribus notatis, confixis, & fulminatis regnavit, utinam etiam de ipsis errantibus; si hæc pro pro futili habeas, nescio, quid solidum & firmum apud te futurum sit: Fatemur ultro, insignem esse victoriam & plurimum de illa gaudemus; ubi hæc futilis est, seu quod eodem recidit, vana & commentitia; hanc reverà futilitatem pluris facimus, quam universam Jansenistarum soliditatem: dubito verò quamplurimum, an Jesuitæ puerili

denique voce adversarios suos proterant: nullus enim dubito, quin obstinatissimi illi Dei ac divinae potestatis hostes ab Ecclesia non uno fulmine afflati fuerint; ululant quidem fremdentque indignam, praeter rabie, sed victis atque prostratis non potest fore indulgendum.

Quod attinet ad dictum lepidum eruditi Theologi, Samoiedis & Laponibus hæc fortè scripta cogitabas, aut certè mulierculis & cincinnatis pueris, librorum juxta atque scientiarum imperitis; quod enim Jesuitæ silendo & altu, rem suam, hinc usque servarint integram, & scribendo perdididerint, & quod tam multos auctores non doctissimos omnique generis scripsisse, potestatem, nemini certè, nisi stolidis nicionibus tui ambrosii persuasibis unquam; sed est, quod ignoscimus, si non temeritati, saltè justitiae tuae, ut potest, quod Jesuitarum libros nunquam iustitaveris, aliquot locis truncatis & adulteratis à sociis tibi traditis, seu dictatis contentis, & reliquorum omnium in fens, quæ vastissima Bibliotheca vix capere non potest, ut scilicet tuam probare, vel exercere posses. Apoge igitur calliditatem illam, astutiam illam, quam Jesuitis affingis; apage hæreticam illam Dodonæi rerum istarum, inquebas, peritissimam conclusionem, in qua scilicet, per summum Arnaldi errorem ab errore liberat: quàm huiusmodi animo futurus sis, vix mente, seu cogitatione equivoaleo; propositioem illam Ecclesia damnans ut impiam, blasphemam, hæreticam; tu vero cum illo tuo, ut catholicam adstruis, atque defendis: & hæc quieto animo; vereor sane, Willhelmo Wendrocki, ut conscientia callum obduretis, cui Pharaonis obduratum sit; ad quietem illam perveneris, quam Lutherus tandem post viginti annos, quibus stimulis conscientiae agituratus erat, obtinuit, ac demum victrix illa gratia, quam perire non cessasti defuerit. Et verò quid quid non audit, quæ toties errores nostros corripuit, ille non jam mihi & omnibus Catholicis Januaria est, sed sicut Ethnicus & Publicanus. Omnis impium illud verbum, quod perperam Dodonæio Menio affingis, sine teste nihil volo tale; quis enim talis de homine Catholico eoque doctissimo nobis insensibilis sibi persuadeat? sed vix à me credere possum, quin hoc dicam; mitius haud dubio optima Parens Ecclesia erga vos se gessit; errorem damnavit, non errantes; propositiones Janseii, non Janseium; Hæresim Arnaldi, non verò Arnaldum; quamvis Arnaldum solum, non verò Arnaldum fuisse, insulse dicas: Mitissimum illum arguendi modum Ecclesiae mirari satis non possum, cui certè Arnaldus & alii iustam & maiorem quam patet esset, occasionem dederant, non tantum errores, verum etiam contrà errantes sua fulmine intorquendi: Mos antiquus Ecclesiae fuit, errantes simul cum suis erroribus damnare; sic in Concilio Niceno, Arius; in secundo, Macedonius; in quarto, Nestorius; Euticles in quarto; atque ita de ceteris, à quibus, quid in simili causa facitatum sit, non tam præteritarum non prorsus ignaro probandum est; præsertim verò (ut alia omittam) quid Constantiensis gestum fuerit, feralis busti fumus vestros oculos ferit; sed hæc plusquam apud Catholicos lectoribus faciendam rem.

Concludis denique, has contentiones Theo-

logicas Theologorum quidem esse, Theologiam tamen non attingere; quid ergo est, inquis, cur Doctorum pugna nos inferamus; minime Doctores; fateris, te Doctorem non esse, fatenti etiam non jurato plenissimam habeo fidem; de his enim rebus Theologicis ita loqueris, ut te illarum prorsus imperitum esse, apud doctos omnes constet; immò id, quod dicis, præteritas contentiones Theologiam non attingere, reverà evincit, te imperitos inter maximè imperitos esse; quis enim nescit, ad Theologiam hæc pertinere; an scilicet detur gratia sufficiens; an plena & proxima potestas non peccandi, homini peccanti infus; an detur gratia à se intrinsecè efficax; an is reverà peccet, cui deest gratia necessaria, ad hoc ut verè possit non peccare: hæc Theologiam non attingunt, inquis; Vah ignarum caput! immò in prima epistola hæc habes, quantus brevi Theologus effectus sim, jam taxo scias; hæc sunt igitur theologica; tibi ergo manifestè contradicis; sed id sæpè ac sæpius; Hinc illud efficaciter retunditur, quod scribis in admonitione; cum enim Jesuitæ dixissent, te falsum fuisse, quod nec Doctor, nec Sacerdos, nec Theologus esses; admonitionis auctor, vel tu ipse, id nunquam, inquis, in ejusliteris invenit; immò qui eas legerit, satis comperiet, quàm ille sit verè Theologiae gnarus: dixeras tamen, p'st' istum initio primæ Epistolæ, quanto in errore versati sumus; at illo me liberavit hesternæ dies, agnosceis opinor, tua verba, & altera post pagina, hæc addis, *quantum brevi Theologus effectus sim*; unde manifestè sequitur, te prius Theologum non fuisse; si enim effectus es, antè non eras; antè, inquam, id est, ante alterum diem, cum hesternæ illa te inficitia liberavit: manifestè igitur tibi contradicis: quamquam frustra id falsus es, timendum quippe non erat, ne quis Theologus te haberet pro Theologo; adeò misere & imperite de rebus Theologicis disputas, quarum terminos, ut vocant, non intelligis. Eiusdem furoris est, quod ibidem habes in admonitione; nimirum, nihil aliud de illo sciri, id est, de auctore literarum ad Provinciam, nisi quod is Ludovici Montaltii, non Ludovici Montaltium, ut dicis, nomen assumpsit; ut etiam in nomine fingeret; ita scurra, vel histrio nomen in scena mutat. Cæterum nemo nescit, illum esse Paschalem, satis notum hominem, Geometram, ut jam dixi, non prorsus contemnendum, non tamen tam eximium, quàm aliqui illius emissarii prædicant: Scripsit aliquid de Vacuo, sed ratione satis vacuum, item de Cycloide, sed hæc ab aliis innominatis, majori ex parte, in alveum suum derivavit. Sed de hoc homine jam supra, & fortè adhuc infra.

***

Ccc 2 QUAR.

QUARTÆ EPISTOLÆ Confutatio.

I. IN tuis dumtaxat erroribus adstruendis, consequentium cum antecedentibus connexionem, intactam & integram feras: in quovis alio argumento vix unquam, ut par est, & ex nexu consequentium ratiocinari, ut ajunt, videris: In hac Epistola gratiam actualem, ut vocant, ita explanas, ut prorsus eam, una dumtaxat efficaci contentus, elimines; ita evolvis, ut e medio tollas; idque cum maxime necessaria est, ut illius ope, gravissima tentationi homo resistat. Est autem, quod Jesuitis gratuler, qui sententiam Catholicam tenent, oppositam tuæ, quam ut Hæreticam Ecclesia damnavit. Proximam illam potestatem non peccandi, quæ pollet justus peccans, prima Epistola rejecisti, ut ridiculam; secundam verò, gratiam sufficientem, ut monstrosam & semipelagianam ablegasti; tertiâ quoque, propositionem Arnaldi à Sorbona & Ecclesia damnatam mordicus defendis & vindicas à censura; in quarta demum, quam discutiendam suscepisti, hominem peccare vis, ex incogitantia & ignorantia insuperabili; quamvis alioqui voluntas non peccet, nisi volendo, nec feratur in incognitum; in eo tamen peccari vis, & imputari ad culpam; igitur in eo peccat voluntas, quod nec cognoscit, nec vitare potest, contra Augustinum; quod tamen in tertia propositione ab Ecclesia damnatum fuit. Hoc unum est ex præcipuis Jansenianæ doctrinæ principis seu fundamentis, ignorantiam (Theologi invincibilem vocant, ego latinis insuperabilem) ignorantiam, inquam, juris naturalis insuperabilem, ignorantem culpæ non eximere; quod sanctæ Hæreticæ dictum est, & damnatum ut hæreticum, in tertia propositione ut dixi; neque disputamus hoc loco, utrum in hoc, vel alio rerum statu, hujus, vel illius juris ignorantia insuperabilis esse queat; quod certe ad præsentem questionem non pertinet, sed disputandum Theologis ab Ecclesia relictum est; sed dato, & non concesso, ut ajunt, in hoc vel illo casu incogitantiam, vel ignorantiam insuperabilem reverà intervenire, hæreticum dictum est, peccare illos formaliter, id est, iis imputari, & culpæ ac vitio verti, qui aliquid omittunt præceptum, vel admittunt vetitum, ex incogitantia, vel ignorantia insuperabili.

II. Sed, inquires, hominem Theologum non decet, in acres censuras ad eò facile prorumpere: præstaret sanctæ argumenta in hanc rem à nobis adducta, & à multiplici ratione petita, immò disertis SS. Patrum & conciliorum locis confirmata diluere: ita nuper cucullatus quidam: sed quæ tandem ratio illius sententiæ damnatæ? nulla profectò ratio divinæ fidei repugnat, an fortè ex eo, quod libertas à coactione sit satis; apage dictum hæreticum, an quod omnis gratia Christi Salvatoris à se intrinsecè sit efficax? error est, hæresis est: an quod in pœnam peccati originis, id fiat? fateor in pœnam peccati, necessitatem aliquid faciendi, vel omittendi, à Deo Judice statui posse, fieri tamen non potest, ut id, quod necessarium sit, vel omittitur, novum peccatum sit,

& jure imputetur; nulla igitur ratio est, quæ sententiam illam damnatam vel minimum probabilem efficiat. Quod verò pertinet ad Scripturæ, conciliorum, & SS. Patrum loca, miror, tanti à nonnullis æstimari, quasi per hæc, ignorantia & necessitatis peccata adstruantur; quia nulla negotio explicari possunt; loca obscura scilicet & dubia, per expressa, clara & indubitata; nec enim clarus locus & expressus per obscurum & dubium; sed contrà, obscurus & dubius, per clarum & expressum explicandus; nempe vel de ignorantia crassa, supina, affectata intelligi debent, vel de insuperabili quidem per vires dumtaxat naturæ, sic enim locus ille Concilii Tridentini contra Pelagium intelligitur, vel de peccato materiali, in quod scilicet voluntas feratur, dum ignorat, peccatum inesse; unde materiale tantum peccatum est; voluntarium scilicet voluntate facti, non voluntate peccati, juxta Augustini loquendi modum, de quo infra. Insuper hac Epistola, id præsertim, non probandum quidem, quia nihil unquam probas, sed exponendum suscepisti, nimirum verè peccari per incogitantiam & ignorantiam insuperabilem jurnaturalis.

III. Fingis statim initio, te data opera tenuisse Jesuitam unum ex peritissimis, quem tamen ad instar stolidæ pecudis & Motionis loquentem inducis, eâ simplicitate, insensitâ, imperitiâ, ut nihil stolidius repræsentari posse videatur; ab illo igitur Jesuita Fabulino, sic eum deinceps citâ periphrasim appellabimus; ab eo, inquam, perinde sciscitaris, quid sit gratia illa actualis; respondet is, esse inspirationem Dei, quæ nobis divinæ voluntatis notitiam, & ejus implendæ desiderium affert; parum certè peritè; hunc tamen penultimum esse dicis; viciosa quippe est illa definitio, quia licet prædicta inspiratio sit gratia actualis, non tamen omnis gratia actualis est inspiratio; definitum igitur latius patet; igitur definitio viciosa. Cum autem satis commodè gratia in habitalem & actualem dividatur, & habitabilis sit divinæ voluntatis, quæ inest animæ, per modum habitus, quæ sanctam, Deo gratiam, Dei amicam, & divinæ consortem naturæ facit; actualis erit quælibet alia, quæ vel ad auxilium, vel ad Dei concitamentum non debitum faciliè reducitur; illud igitur auxilium est, ad aliquid faciendum, vel omittendum; illud bonum, hoc malum: cur igitur viciosa definitionem huic Fabulino per fraudem imponis? an sunt hæ ingenui Academici & æquales putatoris partes.

IV. Pergis in fraude, eumque sic loquentem inducis; neminem in peccato jure culpæ potest nisi qui de illius pravitate divinitus sit admonitus, & ad illud fugiendum excitatus. Cur affingis nebris, cur rem alioquin clarissimam veritatis ambiguis involvis? dicimus tantum, quod ad hoc non peccare illum, qui tenetur ignorantiam insuperabilem; dicimus, gratiam sufficientem non adesse, saltem adorandum, quando sine illa pietas fieri, vel omitti non potest; hæc doctrina Catholica; impugnatis illam, sat scio, vel tantum novis erroribus. Deinde, cur Simplicianum (ut simpliciter loquar) illum, seu Fabulinum ad Bannium (ut non ad Suarem, Valquem, immò & ipsum Molinam) de divina gratia doctissime scripserunt? quod tam

VII. Lepidus porro es, qui tuum illum Fabulinum ad Philosophos & Epicureos remittis; quasi verò tam hi, quam illi bonum à malo, virtutem à vicio, honestum à turpi, naturali ratione in plerisque saltem non distinxerint; quod autem errarint in illo effato, *Divinum munus virtus non est, nec pro ea Deo supplicandum*; quid tum; an putas, hoc iisita certum fuisse, ut demonstratum à se tenerent? cum tanta sectarum varietas esset, & de suis quique sententiis inter se differerent, id certè clarissimè evincit, illud quidem ab iis assertum fuisse, non tamen ut certum & perspicuum; aliàs in disputationem non caderet; quis enim de perspicuis disputaret? idem prorsus de Idolorum cultoribus & Atheis dictum sit; illi enim dubitarunt saltem, an idola sua Dii essent; hi verò, an aliquis Deus esset? ac proinde ignorantia inculcata non fuit, cum id seire neglexerint, quod non ignorare debuissent: si verò ne minimam quidem dubitationem, quantumvis obtusam & insensibilem in quibdam non admitteras, sed ignorantiam prorsus & omnino insuperabilem, si quid ex ea, vel gestum, vel omisum est, culpæ non vertitur; sed cum alia multa sint delicta, ex ignorantia insuperabili non patrata, non deerit, sique sanè multiplex, æternæ damnationi locus: rectè autem ille tuus Fabulinus, quamvis alioquin pessimè suam causam agat; nec mirum, cum ea tantum exprimat, quæ tute illi suggeris, rectè inquam, dixit, nunquam peccavi sine aliqua peccati conscientia, saltem obfusa, confusa, & tantum non insensibili; hæc enim Patrum & Ecclesiæ antiqua vox est, in eo non peccavi, quod cavere non potest.

VIII. Ea porro scripturæ loca, quæ tuus ille Janfenista obiter indicavit, ut exiis, cum Lutheranis & Calvinistis, rancida illa argumenta contra gratiam sufficientem peteret, nullo negotio explicamus; non negamus, in tenebris, & in umbra mortis Gentes habitasse, ac sedisse, in maxima scilicet rerum divinarum ignorantia; non tamen insuperabili & inculpara: non fuerunt enim Dei iudicia nationibus manifestata, id est, expressè, clarè, discretè, ut Judæis & Christianis; & Gentes à Deo dimisse sunt, ut vias suas ingrederentur; id est, singulari gratia eas Deus non prævenit; nihil tamen ab eis exegit, quod præstare illæ non possent, per vires naturæ, vel gratiæ, vel utriusque; & ita hæc loca Doctores omnes Catholici interpretantur: cur ergo non has eorum interpretationi & sensui? & cur huic præfers Calvinianum seu Janfenianum? Quod attinet ad zelum indiscretum Pauli, & ad Christum crucifigentes, nemo Catholicus neget, Paulum in hoc graviter peccasse, item illos, qui Christum Dominum Cruci affixerunt; quamvis enim nescirent, quid facerent, hæc tamen ignorantia supina & crassa fuit, ac proinde culpæ obnoxia: nec obstat tantum scelus non admissum iri, Paulo teste, si Christum novissent, expressè scilicet, & clarè notitiā; hoc enim non facit, quod talis ignorantia cum gravissimo delicto conjuncta fuerit: sic omnis peccans est ignorans; caret enim aliqua cognitione, qua si polleret, reverà non peccaret; satis tamen lucis affulget, ut possit non peccare, si velit: quod demum aliqui, dum peccant, credant, se obsequium præstare Deo, minime nos urget; cum per vitiosum errorem id credant, qui cum insuperabilis non sit, inculpatas non est; nec obstat, prudentes alios, alios imprudentes peccare, & utriusque paratam poenā, quæ mihi imparem; quis enim negat, eum gravius peccare, qui data opera & consultò peccat,

quàm alium, qui ex ignorantia, crassa licet, ac proinde graviore poenā peccatum.

IX. Fabulinus, inquit, tot testimoniis evidenter, sine inforti peccare sinens, de justis saltem abnuī non posse dixit: pedem refert; O bone! in ipse hunc pedem agis ad nutum & pro merito arbitrio circulatoris ad instar, pupas ad choreas in festum tripudians inducens. Sed hic quoque tuus Janfenista iustus occulta deprecatur peccare, dicitur numerum & magnitudinem solus Deus novit; nemo scit, amore, an odio dignus sit; hinc de quo Paulus, quamvis nihil sibi conscius esset, extenuat, se minime iustum certò reputabat: sed quia hæc rancida, Willem; quam putent, quam sentiant quis amabò neget multa peccata à nobis, per ignorantiam crassam & supinam, quæ deinde nos fugiunt vel àmissa olim fuisse, quæ memoria exciderunt, proinde nobis occulta restant? quid niteris peccata ad Deum fundimus, ut ab oculis nostris non cederet? idem de peccatorum numero & gravitate dictum sit; sed an fortè id admittit culpæ noscitur, quod nec præteritarum nozarum numerum, gravitatem gravitate calleamus? quod verò in deum, amore, an odio dignum sit, ad paratam poenā non attinet, nec inde iustus quispiam censendus est, quod admittit culpæ memoriam non occurrat; Rem tamen, quod illas admiserit: sed quid hæc ad sententiam controversiam, quid ad gratiam actualem desinit? igitur more suo, tuus ille Janfenista ex his concludit, iusto, cum peccat, gratiam actualem desinit. Hæc ipsissima est Arnaldi propositio, à Sorbonicis Ecclesiæ damnata; cur igitur caput illud damnatum orco, in exosam lucem reducis? insitne quidem acculo, utpote qui distinguere nescias, ignorantiam insuperabilem à superabili, sed cum incerta malignam mentem & multam calumniam conjungas, te gemini delicti reum esse constat; numerum capitis malitiæ, & crassæ, supinæ, affectatæ ignorantie, quæ nunquam te gravissimæ culpæ eximat.

X. Locum Augustini truncatum, vel uno verbo insinuas, *necesse est, inquit, peccare, à quo ignoratur iustitia*, non tamen librum, nec tractatum, nec capitulum Augustini tomos à me illustrari, ut locum illum videam; quamquam si operæ pretium fuerit, in Augustino iprensū potius, quam in Hypotesi si facile inveniretur; sed nihil opus cum fastidè explicari possit; necesse quippe est, ut peccet, à quo ignoratur iustitia; ignorantia scilicet affectata, supina, crassa, aut certè insuperabili, per vires dumtaxat naturæ, non gratiæ, quas orando consequi possumus, si forte peccemus, nempe ignorantiam non imputatur ad culpam, quod invitus ignorat, sed quod negligenter, quod ignorat; & nemo in eo peccat, qui caveri non potest. Mox Aristotelem à tuo Filio no laudatum profers, cui scilicet id voluntarium, quod sit à principio cognoscere singula, in peccato est actio: sed mi homo, non tantum peccatum est voluntarium, sed liberum; nempe licet voluntarium sit voluntarium, non tamen vitiosum, omne voluntarium liberum; scio, liberum à coactione, non tamen à necessitate vobis satis esse ad rectè agendum & peccandum; sed scio, hanc coactionem ab Ecclesiâ jure damnatum esse; quamquam (& hoc gratis addo) ne voluntarium quidem

et per ignorantiam insuperabilem, vel admittit vel omittit, quod enim penitus ignoratur, modo cognoscitur, neque voluntas id vult, quae in ignorantia non cognoscitur.

Retorques deinde in adversarios ipsummet Aristotelem, qui lib. 3. moral. cap. 1. dicit, omnem imperitiam ignorare, quae oportet agere, & a quibus abstinere sit; & propter tale peccatum, injulti & invidiosi mali efficiuntur; involuntarium vero vult non si quis ignorat, quod conducibile est, non enim in electione est ignorantia, causa est involuntaria, sed improbitatis; neque ea, quae est universali, sed singulari, vituperantur enim proprie singularem, quae singularium est, in quibus, & circumstantiis. hic purus textus est Aristotelis, quare non ex Graeco, cui etiam consentiunt aliae versiones Lambini, Feliciani, &c. Utinam staret in hac praemissa Philosophi verbi; loquitur enim Aristoteles de ignorantia supina & affectata, quae laborant interdum, qui male agunt, & propter negligentiam, seu voluptatis studio abrepti, scire & cognoscere negligunt, quid revera hic & nunc expectent, inquam, cum id scire possint; unde non est insuperabilis ignorantia, sed crassa, quae non est in culpa: immo non tam causa est involuntaria, quam pravitas; nempe inde maxime peccat & improbus homo censetur; unde illa, per negligentiam vel removem, si jam adsunt, non adsunt, quae ad recte vivendum necessaria sunt de principiorum universalium ignorantia non est culpa, quia hac quilibet aut tenet, aut tenere debet, si velit; sed tamen ignorantia singularium non tantum accidentium, quae nostris actibus consueverunt, ut temere aliter, sed ipsiusmet ignorantiae; frustra autem ignorantiam juris ab ignorantia facti distinguas, quo ad hoc scilicet; quia ignorantia insuperabilis juris eximit culpam, ignorantia insuperabilis facti; & tam ignorantia supina, crassa, affectata vertitur culpa, quam ignorantia juris ejusdem generis; nimirum quo ad ignorantiam conscientiae; nam quo ad forum fori, ut vocant, non parum inter utramque discriminis intercedit, in quo scilicet ignorantia juris nunquam praesumitur, nisi probetur; praesumitur enim quisque id, quod de se tenetur: at posito, seu dato, quod aliquis ignorat ignorantiam juris insuperabilem, sive naturalem, sive divini, sive humani, haud dubie eximit culpam; hoc certa fide tenendum: alioquin ad meritum & demerendum non requiritur libertas a necessitate, quod tamen ut haereticum ab Ecclesia damnatum est.

XII. Fateor tamen, nunquam ferè intervenire ignorantiam insuperabilem juris naturalis, 1. inter philosophos; 2. inter politiores & humaniores populos; quod ad principia universalis naturalis; 4. ex quibus possent nonnulla longo usu apud aliquas nationes induci; sed haec negotium minime facies. Non nego tamen, aliquando, immo nec raro accidere, ut ignorantia facti sit causa involuntarii, ut cum quis putans esse feram, occidit amicum, aut negligentia illa rem accuratius inquirendi, non vertatur; unde non imputatur ad culpam, sed amicum occidens, quem amicum esse nesciebat, sed quod antequam scloperum exploderes, accuratius indagares ut certio fieres. Ille Augustini excerptus ex lib. 1. retractat. cap. 15. ea certe facit ac sollicitate a nobis explicatur, ut non patet, tamen nostrae doctrinae scilicet Catholicae suffragatur, qui nesciens, inquit, peccavit, quia voluit,

fecit, etiam si non quia voluit, peccavit, nesciens peccatum esse, quod fecit, ita nec tale peccatum sine voluntate esse potuit, sed voluntate facti, non voluntate peccati, quod tamen factum peccatum fuit; hoc enim factum est, quod fieri non debuit; haud dubie hoc loco sanctissimus Doctor de peccato materiali loquitur; nempe eo modo peccamus, quo peccare, seu peccatum volumus; sed quisquis ignorat, ignorantia scilicet insuperabili, aliquid peccatum esse, si forte illud velit, vult tantum peccatum materiale, id est, vult illud, quod revera per se malum est, & si tale, quale est, cognosceretur, haud dubie peccaret; quia peccare vult; atqui vult illud sub ratione facti, non sub ratione peccati; illud autem peccatum materiale cum Theologis vocamus; vult enim illud facere, quod facit; ergo est voluntas facti; quia tamen nescit, factum illud cum peccato esse conjunctum, non vult peccatum; immo factum non vult, si cum peccato conjunctum esse, cognosceret, non est igitur voluntas peccati; igitur non est peccatum, formale scilicet, sed tantum materiale, ut dixi, nec in rem nostram Augustinus magis appositè scribere potuit.

XIII. Inde Fabulinum aliquantulum conturbatum vobis visum fuisse, dicis, magis ad id propter Aristotelis, quam propter Augustini testimonium; quasi verò erroribus vestris, vel minimum faveat Aristoteles: sed quid amabò vobis est cum Aristotele? de quo, ne quid dissimulem, cum Heroe vestro libentissime disputarem; quamquam hic Luciano potius, quam Aristoteli additus sit; gravior enim Stagiritae sapientia in scurram, hittrionem & ridiculum Puparum choragum vix quadat. Cum autem ille ad respondendum se compararet, inquis, nunciatur, Mareschallam N. & Marchionissam N. adesse, & ipsum conventum velle; statim proripuit sese, responsum iri pollicitus à suis illis acutissimis; sensimus, cur ita properaret. Si per gravitatem Theologicam tecum paulò liberius joculari liceret, res sanè muliebris ubi vobiscum jocandi mihi materiem praeberet; quantum illi vestri foemineo sexui serviant, non est, quod dicam, cum vox publica sit; scio, scio, aliquos esse, qui non pauca nummorum millia inde corraferint; immò in devotibus vestris, ut vocant, maximam spei vestrae, famae vestrae, causae vestrae partem semper hucusque posuistis; prudenter sanè, secundum carnem & sanguinem; nec infelix spei nostrae respondit eventus; quid enim foeminae potentes auro, forma, gradu, aliisque naturae & fortunae subsidii non possunt? omitto illud ultimum; *sensimus cur ita properaret*; sat video, quò spectes; & quid reponi à me possit; sed ea facile cuique veniunt in mentem, quae sunt ipsi maxime familiaria. Quod demum Amicus ille tuus addidit, nusquam Jesuitas licentius, & flagitiosius, quam in morum doctrina peccasse, atrocissima calumnia est, quam in hac literarum, seu verius, saryrarum tuarum confutatione, abundè sanè diluam, & horrenda illa, ut vocat exempla discutiam, quae cum illa subjecit; huc volo te, ut vel inde manifestum fiat, in hac causa, nihil horrendum esse, praeter tuam tuorumque omni majorem cogitatione malitiam, & pertinaciam, cum inaudita & incogitabili haecenus maledicendi & calumniandi libidine conjunctam; erit, quod miretur posteritas, eam librorum farraginem & colluviem ex officina vestra produisse, quae nihil, non jam Christianum dicam, sed ne humanum quidem praefert, & quam urbaniores Haeretici minime tolerarent.

QUINTÆ EPISTOLÆ Confutatio.

I. AD pleniorē & clariorē hujus Epistolæ, aliarumque succedentium confutationem, pauca quædam præmittenda esse, putavi, excerpta scilicet magna ex parte ex aliquot schedis, sparsim ac seorsim vernacula Francorum lingua editis; tibi quidem exprobranda, Willelme Wendrocki, aliis verò prudentibus hominibus pensanda & ponderanda. Primum est, eo dumtaxat fine, ferventis controversiæ argumentum à te tuisque mutatum fuisse, & à Theologicis dogmatibus, ad quæstiones morales traductum, ut hallucinatione, seu frustratione hujusmodi, solemnem & canonicam errorum vestrorum damnationem hominum oculis, immò & cogitationi subduceretis, atque ita secundus fortunæ status Jesuitis in adversum desce&deret: sic olim Athanasium Ariani; nempe, ut errores suos à fortissima illius impugnatione vindicaret, varias in eum calumnias ad rem ipsam minimè pertinentes, retransferunt, ut jam ille ad propriam defensionem, alienâ impugnatione relicta, se converteret. Quid enim amabò ad quinque propositiones damnatas Jansenii, hæreses Arnaldi, blasphemias Aurelii, quid ad ignorantiam insuperabilem, quæ per vos non eximit culpam, ad gratiam à se intrinsecè efficacem, quæ necessitatis vincula nobis injicit, quid, inquam, ad hæc, aliæque hujusmodi, quædam quæstionum moralium minutie, ut sic loquar, de jejuniis, de usura, de simonia, de occasione proxima, aliisque similibus, quæ à Casuistis, ut vocant, agitantur? errores vestros subducere voluistis, ut jam dixi, sed Ecclesiæ decreta, in re divinæ fidei, nulla unquam oblivione, nullo, longissimi etiam temporis cursu obliterantur; errorumque Jansenii & Arnaldi, uti & Calvinii, Lutheri, Nestorii, Arii, post centum annorum myriadas, si tamdiu duret mundus, semper in Ecclesiâ recens erit memoria.

II. Qua verò prudentia & conscientia, sub unum Christianorum aspectum illa omnia, quæ mores utcumque laxant, adduxistis in Theologorum libris, huc illuc seorsim dispersa, vix unquam in oculos legentium incurrebant; tu ad cumulum omnia congestistis, & ad perpetuam charitatis vestræ monumentum: si Jesuitis tanto vitio & opprobrio vertis, quòd ea seorsim scripserint, nec unus quidem omnia, sed hic unum, ille aliud, neque hæc populis nocere queant, cum iis non prostant; nonne tibi tuisque longè majori opprobrio versum iri, putas, qui omnia simul in unum quasi monstrum horrendum ingens compegistis, & muliercularum oculis subjecistis, quæ cum rerum hujusmodi sint imperitæ, verum à falso, certum à dubio, tutum à crepero discernere non possunt; nec est, quòd idem aliqui Jesuitarum Apologisti opponant, quod scilicet in eodem libro laxas opiniones, quasi in acervum compilarint; hoc enim ab iis iustæ defensionis jure factum esse, constat; utpote qui alia refutare non possent, quàm quæ ipsis fuerant objectata. Mens tibi fuit, sat scio, doctriinæ Societatis invidiam conciliare, & quemdam illius horrorem populis incutere; sed profecto res tibi pro votis minimè successit; paucis enim Catho-

licis persuadere potuisti, Jesuitas esse Theologos morales corruptores; paucis, dixi, quia non dubito quin aliqui (quo studio ducti, Deus scit, viri docti & patrum christiano) vestris partibus adhaerent quodam pietatis & castigatioris vitæ obventu; reverà probavit eventus, illos tandem vestris erroribus, factionibus, fraudibus, & malis actibus selesse illaqueasse, ut errantes inter reformatos, ut vocant, recentiori posse viderentur.

III. Hæc tux literæ nihil ferè novi; meta compilatio est atque farrago, illius scilicet libri fundante aliquot annos in lucem editi, & inscripti hoc titulo, *Theologia moralis Jesuitarum*; eadem quippe eorum loca citasti, immò & falsasti, præter unum vel alterum; dissimulasti tamen tres Jesuitarum apologeticos, à Cassino, Annato, Meinio, eodem tempore scriptos, quibus certè prædictus liber non refutatus modò, sed penè obrutus fuit; ea vero loca ita scurrili & plusquam histronico stylo compulisti, confuisti, contuisti, ut non tam Theologicæ disertatio, quàm ludicra, seu comica circulatorum fabula esse videatur.

IV. Loca porro illa ita falsasti, ita Auditorum mentem adulcerasti, ut nihil unquam in hoc genere mentis excogitari possit; imponis auditoribus sed nulla fronte ea que affingis, quæ nunquam istiusmodi cadere poterunt, truncas loca; in omnibus multa, & unum in multa dividis & multiplicas; mittis etiam annexas ab iis conditiones, restrictiones, limitationes, ut vocant, aliæque ad junctas, & hæc ut risum lectoribus moveas: ita prorsus hæretici scripturæ & Patrum loca; ita Calvinistæ, ita Jansenistæ uno verbo, nihil unquam impudentius, nihil perulantius, nihil unquam majore & libertiore calumnia scriptum esse putarim.

V. Res sacras, Theologicas, morales, quæ ad conscientiam, salutem animæ, christianos mores pertinent, ludicro, scurrili & histronico stylo distorcas, & tractandas suscepisti, in quo non Petrum Molinæum modò, non Erasmodum, non alium quemquam ex recentioribus Eterodoxis, sed Lucianum ipsius Porphyrium & Julianum apostatam superasti: nec prorsus Christiano indignum; illud quippe hæretice solenne est, tibi certè ac tuis, ut cum veritate, conscientia, & bona causa delituerantur, ad ludicram comicam & scurrilem confugiant; risum saltem & patrum, circulatorum more, in turba excitent, quod verè in te summum fuit: quid enim aliud tuis literis commendavit? sed juxta sapientis monitum, inquam blasphemantium, vel ut textus Hebraicus, inter forum odi.

VI. Toti Societati tribuis, quod fortè uni dumtaxat, casu potius, quàm arte ac de industria exediti: quo jure, mi homo? fieri enim non potest in tantis voluminum multitudine, quin duo, vel tria verba malè collocata, & quasi per incogitantiam in electam projecta fuerint, & quandoque bonus domitor Homerus; quo jure, inquam, omnibus, quod tantum uni an Sorbonæ universæ Arnaldi hæreses, Riccio errores, Gersonis, Almaini, & paucorum aliorum singulares sententiæ adscribuntur? an fortè omnes Episcopi damnandi, quòd ex iis pluri mi hæretici? an hæresiarchæ fuerint? an Apostolis fraudi & vicio Judæ proditio vertenda? deinde, si uni ex Societate vel Baunio, vel Escobario, quos inter classicos, ut vocant, recensendos esse aliquis fortè non putaret, alio quid paulò libetius excidit: nunquid non reliqui omnes, nique gravissimi, & primæ notæ, scriptores illud deinde refutarent? nonne illa Societatis quo-

liter, qui sine plena deliberatione, hominem occidere voluerit; tu epist. 4. pag. 36. Baunium, ut supra vidimus. Molineus pag. 336. Navarrum arguit, quod restrictionem mentalem aliquando approbet; tu epist. 9. pag. 210. de hoc ipso, Thomam Sanchez. Molineus ibidem Navarrum pungit, quod dixerit, aliquando crimen patratum negari posse, per amphibologiam; tu ibidem, pag. 211. propter hoc eundem Sanchez. Molineus pag. 323. Navarrum accusat, eod quod docuisset, non esse blasphemiam, jurare per corpus, vel sanguinem Christi; tu Baunium cum auctore Theologiae moralis, sect. 3. prop. 5. omitto alia, ne tedium legenti afferam.

X. Addo tamen tria, primum est, praemissa omnia non tantum contineri in utroque libro, nimirum Petri Molinei, & Theologiae moralis Jesuitarum, verum etiam eodem ordine, eadem serie argumentorum, puta de praeceptis Decalogi, de Sacramentis, de regimine Ecclesiae, &c. Secundum est, alia quam plurima restare, in quibus cum Molineo consentis, puta de cultu Deiparae, contritione, salutis facilitate, Dei liberalitate; immo (& hoc liberè pronuncio) nihil ferè esse in tuis literis, quod in libro Theologiae moralis, & nihil in isto, quod in libro Traditionum Romanarum non contineatur. Tertium denique, non esse mirum, si ex Molineo doctrinam de moribus hauseris, cum Jansenius & Arnaldus doctrinam de divina gratia hauserint ex Calvino. Illud autem non mirandum modò, sed stupendum, epistolas vestras, id est, famolas Histrionis Eterodoxi & Sedanensis ministrelli reliquias, à Catholicis etiam adeo laudari, ac celebrari, iisque inde persuasum videri, infontes, vel eo nomine reos esse, quod ab haereticis, per calumniam, tot, tantarumque falsitatum insimulantur. O temporalis mores! Illud tamen praeter ceteris deplorandum esse, duco, quod multi, quibus id persuasum est, laxitates illas & absurditates à Jesuitis doceri, (nec enim vacat, tot lustrare libros, quos vix ampla capiat Bibliotheca) rati, veras esse & licitas, ac fidei Jesuitarum auctoritate, falsò licet credita, quos in doctrina & bonis moribus Jansenistis anteposendos esse non dubitant, illas ad usum & praxim reducant; & hac praecipua ratio fecit, ut ad literarum & notarum tuarum confutationem me accinxerim; ut scilicet populos falsam illam opinionem, iis à te de Societate injectam, dedocerem. Sed jam ad te.

XI. Nonnihil, quamvis alioquin perexiguum, laudis & commendationis, in libro, cui titulus, Imago primi saeculi, quem in Gallicis epistolis appellatum, in Latinis reticuisti, Societati Jesu aspersum, pro haereticorum more, concoquere non potuisti; ibi autem dicta Societatis homines, magna scilicet ex parte, nec enim alio modo intelligendum est, pari doctrinae & sapientiae laude praestantes dicuntur, ac regia divina sapientia, quae humanam Philosophiam dux longè certior, longè secutior est: vix illis, nisi hoc veritati consentaneum sit; atque ita laudem hanc ut hyperbolicam rides, quae non tam accedit, ut ornamentum, quam statuitur, ut necessarium huius instituti fundamentum; nisi enim Jesuita doctrina & sapientia valeant, si profectò non sunt, quos Societatis institutum esse, postulat. Nullibi porò lego verba illa, Italico charactere à te designata, Societas est hominum seu potius Angelorum: equidem verba illa Laiae: *Ite Angeli vobis, ut satis appositè accommodantur*; neque id auctor à se, sed ibi gravissimos huiusce laudis auctores citat, pag. scilicet 61. ut Benzovium, Fredericum

Lumnium, Bozium, praeter alios; non dicit etiam, potidem esse Phoenices; sed verbum illud, ut palme floruit, interpretatur ex Graeco, ut Phoenice floruit; cuius occasione haec habet de Societate; *fructum feret in sua uberi, & cum Phoenice, are non jam unica, suo seculo soli exposita, &c.* Quid hic porcò tam superbum & indignum cachinnis tuis? quid carpendum, nisi à tuisque similibus? quasi verò, à Phoenice & Aquila, comparationem, similitudinem, symbolum, emblemam quodpiam ducere non liceat?

XII. Illud verò, quod addis ultimo loco, *Christiani orbis faciem immutavit*, non invenio; extimacertè Muli operis artificem; ita enim aliis alio docuis, ut quasi uno tractu ac tenore scripta, aut dicta esse videantur; cum tamen Phoenice in praefatione mentio facta sit; Aquila, pag. 406. loci Laiae, pag. 406. pagina demum 54. haec tantum leges, *substantiam veteris ceteras olim vestigium posuisset, aliam continere verum formam exstitisse.* Nunquid hoc notorium non est? demum tamen, illa omnia ab auctore congeffa simul sunt, quae tu ipse partim finxisti, pro more, partim aliter, per fraudem; quid tandem hic mali? quid tam grandis piaculi? velis, nolis, res ita se habet; rumpuntur, quisquis rumpitur invidia; neque id humilitatem contrarium esse, jure dixeris; humilitas quippe prae cuiuslibet virtus est, non verò communis; quoniam Apostolis, aliisque principibus Ecclesiae membris, perbiae vertat, si quando Ecclesiam meritis laudibus & praconis prosequantur; quis neget, rem esse conservantissimi filii, optimam colere & laudare partem? Haeretici quidem Societatis laudes ferè non possunt, easque invitis auribus excipiunt; quoniam rum igitur, si Jansenista, quos nemo Catholicus inter haereticos non recenset; quamquam notorium veritas huiusmodi laudes à Melanchione ipso etiam invito extorsit, ut Florimondus Remondus lib. 5. cap. 3. art. 6. testatur; item à Beza, Kemnitzer, aliisque, ac praesertim à Francisco Verulano, Angliae Cancellario, lib. de dignitate & augmentis scientiarum. Immo cado ad mon mendaciorum parentum vitus licet, ac per vim sacri imperii, Societatem non semel laudavit.

XIII. Hoc praemisso, ad captandam benevolentiam, exordio fingis, tuum illum amicum, nimirum Jansenistam, verum, inquis, amicum in omnibus, verum illud, ambiguum est; verum quidem amicum, periam in omnibus, in nullo tamen veridicum; neminem, similem simili, ut ajunt, gaudere; fingas, itaque, amicum illum jocularia tibi Jesuitarum dogmata memorasse, eaque syllabatim in eorum libris ostendisse; unde multum à te risus, sed parum fidei eliceris; repugnantia nunquam non addit, etiam dum jocularis maxime; si enim ea tibi syllabatim in libris ostendit, quomodo parum à te fidei elicit? ostendit loca, vidisti haud dubie, legisti, oculis tamen tuis parum aut nihil fidei habes? ita postea quinque propositiones damnatae in libro Jansenii, vobis syllabatim ostenduntur, neque illas uno loco sed pluribus; inficiari tamen non cessatis, in libro contineri, praefractè negare, ac superos in coelum testari; haec sanè vestra sunt jocularia dogmata, Jesuitarum; mentiri scilicet impudentissime, in rebus sacris, joculari, delirare, in Theologia, in perspicuis, cæcutire; in humanis rationibus, adstruere repugnantia; errare demum in rebus fidei.

XIV. Tu verò hic haerere, ac dicere, nonnulla exiis, nimirum Jesuitis, delirasse, quae omnibus, &c.

per adeo universæ Societati adscribi injurium est, præsertim cum inquis, ex ipsis aliquos valde se-
veros esse, compertum sit: tum ille magnum arca-
nam aperuit; nempe, commune illud esse Jesuita-
rum consilium, ut & severitatem adhibeant, quibus
regendis est idonea, & laxitatem non omittant cum
hominum studiis, varios Casuistas habent, & pro suo
ingenio tractant; ut omnes Societati ag-
gremient, omnes amplectuntur, neminem submo-
vent, æque adeo non falsa modò, verum etiam im-
pudenter, ut idolatriam apud Sinas permittere non du-
cant, & Christum prædicare, sed non crucifixum;
quæritur Sinis nimis exosa est; quod Gravina ipsis,
& Thomas Hurtadus, & quidam alii exprobrarunt;
de hoc ipsum illis sacra Congregatio singulari decre-
to, sub anathemate prohibuit: ita porro probabi-
lium opinionum operâ fidem, & traditionem muta-
re, ut non jam recta, sancta, immaculata, sed de-
fectiva, versatilis, humanis cupiditatibus ab iis servire
cupiat. Adito igitur, inquit, te alloquens, quam
penam Jesuitas, & spondeo, fore, ut in eorum mo-
rali disciplina corrupta & lutulenta Molinistæ de
gentis doctrinæ fontem reperias; nimirum stupen-
dam charitatis virtutis ignorantiam; mera simulacra
virtutum, omni spiritu & charitate carentia; horren-
da crimina, quæ litis prætexta coloribus, innumeras
morum labe; uno verbo, virtutem tantum Philoso-
phicam, Ethnicam, Pharisaicam, cui gratia illa suffi-
cientem, quam ipsi excogitarunt, id est, sola natura sit
satis, ut scilicet consequendæ, adjuncta lege ratio, gra-
tia sufficiens est. nos verò germanam & solidam, non
fictitiam & fucam virtutem sectamur, quæ gratiam
à se intrinsecè efficacem postulat, ut animus amore
divini expeditus, sibi moriens, Deo vivat, illique in-
divisibili nexu cohaereat: unde perinde absurdi sunt,
quæ christianas virtutes collocant in hominum nutu,
quæ virtutes illas charitatis inanes, quas pro Chri-
stianis obtrudunt Jesuitæ, in nostro semper arbitrio
positas negent. Hæc ille, inquit, cum multo gemitu,
et indignatione potius quàm commiseratione.

XV. Audite mihi videor ex illis tremulis unum,
quoniam Angliæ Quakers appellant; aut, quod fortè
potius est, hæreticum Janenistam in furore & ra-
bia ædum: sed relegamus amici tui vestigia, in qui-
bus hæresum monstra, quot verba; tot errores,
quot fere voces; nulla igitur virtus charitatis inanis,
christiana est; igitur neque fides, neque spes, neque
amor Dei, neque poenitentia, neque aliæ multæ vir-
tutes christianæ sunt; quia charitate sæpius desti-
tuuntur: igitur omnia præter charitatem, abque
divinæ gratiæ subsidio, in arbitrio nostro posita sunt;
tunc & gratia efficax vestra, quæ à charitate distin-
guatur, cum illa julto desit interdum, ut vultis, cui
tamen charitas non deest, si justus est: hæc sunt hære-
tica, mi homo, & pliusquam Calviniana, sed cum in-
credibili, quæ teneris incutitur, conjuncta: Palmaris
calumnia est, quam Jesuitis affingis, ab iis sci-
re, nullam aliam gratiam sufficientem agnosci,
sine naturæ vires, & rationem lege adjunctam ita
mirro Pelagius, at Jesuitæ veram gratiam Christi,
neque supernaturalem & intrinsecam agnoscunt;
sed quæ quid extrinsecum est; sed pliusquam stultum
est illis, qui hoc doceat: horrenda igitur & exe-
cranda impostura est, eoque impostore digna, qui
omnem fontem, omnem verum, humani, immodè & ho-
minis speciem exuerit: tanta est cacodæmonis super-

bia, ut eum puderet, tam crassum, tam luculentum,
tam publicum & notorium mendacium sibi expro-
brari; ita est, eorum pudet cacodæmonem, quorum
vos non pudet. Sed unde hæc? quia, inquit, virtus
dumtaxat simulacrum, virtutes ethnicas & phari-
saicas, non verò christianas colunt, ad quas natura
sit satis. Hæc calumnia ejusdem generis est; ad
hæc tamen impii, politici, fœminæ, Calvinistæ, alii-
que ejusdem furfuris tibi applaudunt: bellissimè
quidem, ut tuis vocibus utar, hæretici Janenistæ
germanam virtutem, & gratiam Christi agnoscunt;
sibi & mundo mortui, soli Dei vivunt, & amore sæ-
culi expediti, uni Deo archissime agglutinantur; Je-
suitæ verò sunt homines malè feriat, Pelagiani, Eth-
nici, Pharisei, amore sæculi implicati, Deo mortui,
ut sibi & mundo vivant.

XVI. Quid quaeso de his antithetis, Lector Ca-
tholice? ergone tam eximii rerum Theologiarum
scriptores, Suarez, Vasquez, Molina, Lessius, Tan-
nerus, Martinus, Ruis, Petavius, Toletus, Bellar-
minus, Delugo, alii que saltem ducenti veram Chri-
sti gratiam, Augustinianam scilicet, minimè agno-
verunt, sed spiritum, Pelagianam, & lege adjunctam
rationem? Ergone tam egregii scriptores Ascetici, ut
Rodriguez, Alvarez, de Ponte, Cassinus, Sanitius,
Drexelius, Lancitius, alii que pliusquam trecenti,
nunquam verum & nativum christianæ virtutis vul-
tum, sed Philosophicæ dumtaxat, Ethnicæ, Phari-
saicæ, id est, merum virtutis simulacrum aspexerunt?
immodè tam insignes Christi pugiles, qui pro fide
sanguinem fuderunt, si que saltem milleni, in qua-
tuor mundi partibus, vel singulari religiosæ vitæ
sanctimonia illustres, in Domino piè dormierunt, ut
(præter illos, qui ab Ecclesia in Sanctorum, vel Bea-
torum album relati fuerunt) Realinus, Mancinellus,
Conagus, de Ponte, Sylveria, Cottonus, Carolus
à Locharingia, Berkman, & multa hujusmodi reli-
giosissimorum hominum millia, meram dumtaxat
virtutis umbram, virtutem charitatis inane, virtu-
tem ethnicam, gentiliū, Bonziorum, Dervisorum
more, coluerunt? non te pudet impudentissime sy-
chopanta; & hæc homo, inhumanus certè, neque
Doctor, neque Sacerdos, nec Theologus, nec Eccle-
siasticus, nec Laicus, mundanus, histrio, scurra, Jan-
senista, hæreticus, uno verbo, Monstrum, id est,
Pachalis; infandum nomen, horrore futurum poste-
ritati.

XVII. Falsum est igitur, Willelme Wendrocki,
fidem, aut traditionem à Jesuitis opinionum pro-
babiliū operâ mutatam, & ad cupiditates humanas
detortam fuisse; Jesuitæ fidem Catholicam & tradi-
tionem totis viribus defendunt, non mutant, & pro
illa vitam cum sanguine fundunt, contra hæreticos,
Lutheranos, Calvinistas, Janenistas; nec eam ad ho-
minum cupiditates detorquent, at sinceris doctrinæ
Catholicæ dogmatis, & Christianis suorum morum
exemplis, ab humanis cupiditatibus homines abstra-
hant; nec ulla est opinio verè probabilis, quæ fidei &
traditioni adversetur; & si quæ opinio talis est, pro-
babilis non est. Uno verbo, me à tam crassis calum-
niis expedire, vel geminæ vocis adagio, *sus Miner-
vam*. Quod refert de Jesuitis, apud Sinas, pliusquam
diabolica calumnia est, ab Alexandro Rhodio, Mar-
tino Martino, Daniele Bartolo, & quinque au-
aliis, dilucidè, abundè, ac plenissimè confutata; dixi
diabolicam; quamvis enim duos illos appelles, nemo
nescit, non rarè accidere, ut diabolus, quem alioquin
puderet, præ superbia, tam falsa & incredibilia

sparge-

spargere, quorundam hominum linguis loquatur, qui vel ipsum diabolum impudentiâ superant. Illud porro grande arcanum Societatis, quod tibi amicus ille suggessit & aperuit; commune illud consilium, omnes captandi, lepidum sanè inventum nonnullis visum est; sed infans & ridiculus, qui nihil ratione, sed omnia risu metiuntur: rem profectò fabula & scena indignam, in qua si non vera, saltem verisimilia exhibentur. Sed unde hoc scivisti ille tuus? fare age, nebulonum impudentissime, unde hoc scivisti? unde accepit? finxit haud dubiè, seu veriùs, tu ipse, qui scurram agis, finxisti; serua quæso tibi ac tuis pessimas illas artes, quibus jam à multis annis homines in errorem inducitis, quæ auro, eo quæ copiosissimo; unde potest illud: Deus scit, multi quoque sciunt; capsula illa multa centena millia nummum pretio æquans, & sigillum illud stipis resecretum in crypta S. Meternici, & quædam alia non suspicionem modò, sed plenam probationem afferunt; quæ auro igitur, quæ verbo, quæ stylo, quæ patrocinio grandi, quæ emissariis ubique gentium conductis, quæ mendaciis & calumniis, quæ fraude & dolo, quæ demum factionibus & tumultibus: in Jesuitis nihil unquam tale; sed hæreticis contra Jesuitas cuncta licere videntur, neque hæc parva illorum gloria, quod communes ipsis hostes sint cum Ecclesia, quod ab hæreticis traduntur, ut divinæ gratiæ jurati hostes, christianarum virtutum ignarissimi, mundo & sibi viuentes, Deo mortui, à Deo alieni, mundo obstricti Deo gratias.

XVIII. Jactis hæc fundamentis, totam epistolarum tuarum molem inædificas; fontes ipsos, de consilio familiaris tui, statim adiisti, & Jesuitam illum Fabulinum convenisti; & captata currentis quadragesimæ, ut vocant, occasione, de jejuniis primum interrogas; singis enim, te vix noctu dormire, si forte incœnatus cubitum eas; tum ille statim jejunii lege te liberat. Escobario auctore, quem tibi aperit, ubi tecum in Bibliothecam, summo opere laudat, & allegoriam 24. seniorum, & quatuor animalium alacriter, inquis, decurrit: hic ille est miser, seu potius miserandus Escobarius, quem ut ludicram Momaris & Sannionis imaginem centies & millies in fabula exhibuisti: ego certè in Allegoria illa nihil ridiculum, nihil ludicrum esse video, præter scurriles jocos, ridiculos aculeos, mordaces facetias, aliæque humilissimi à vobis adjunctæ; textus illius auctoris valde serius est, & gravis: vestra dumtaxat commenta ludicra & scurrilia; ò si fortè à misero illo, Bellarmini, aut Suarez capita, sanctorum Augustini & Thomæ truncis inserta fuissent, ut à mulierculis vestris factitatum est, quæ *Magistrorum* suorum capita, expressa veri vultus effigie, Pauli & Chrysostomi truncis inserta, ad cultum exposuerunt; ò si quid tale, vel Baunius, vel Escobarius, sincerè dicam: Allegoria illa tibi displicuit, quod in Societatis scriptores aliquid inde laudis quasi refundi videretur: sed an oculus tuus nequam est, quia illi boni & docti? Escobarium & Baunium præ cæteris in scenam inducis, quibus pro justa & plena defensione, id satis esse videtur, ut impactis in caput tuum grandioribus tomis à se in lucem editis, hæc pauca verba in prima libri fronte, majusculis characteribus cudi jubeant: accusat nos homo laicus, Theologiæ ignarus, scurras, Jansenista, hæreticus. jam ad singula.

XIX. Jejunii lege non tenetur, quisquis incœnatus agere dormit, etiam si jentaculo sub meridiem sumpto, prandium in cœnam commodè rejicere possit. Potu vini etiam largo jejunium ecclesiasticum non

solvitur; nec is jejunii lege tota die obstringitur, qui unum supra vigesimum annum post meridiem agerit; nec etiam ille, qui dubitat, an sit id ætatis. Et sanè, quod te sibilis excipiant morales Theologi, quæ cum sit rerum istarum adeo imperitus, eas tam discutiendas, & definiendas susceperis; in quo prudentiam tuam. Quod jejunii lege non tenetur, qui agere dormit incœnatus, non jam opinio, seu magis, seu minus probabilis, ac certa omnino sententia est, quam omnes ferè auctores docent. Palaeologus de jejunio, decis. 263. innumeros citat, puta Cajetan. Navarr. Angles, Reginald. Bonacin. Mas, Sanch. Fagund. Filliuc. Trullenc. Laym. Vallob. Sylvium, Lopez. Adde Leandr. part. 3. tract. disp. 8. quæst. 27. ubi præter appellatos, citat Dian. Leandr. De Murcia, Aulon. Machad. Joan. Henric. innumeros alios recensere facili possem; quod exprecavit Escobar. dum communem omnium doctrinam tradidit?

XX. Quamvis autem is jentaculo sub meridiem sumpto, prandium in cœnam commodè rejicere possit, idem Escobarius docet, jejuniū lege illam non teneri: antequam hanc sententiam damnet, ref. Escobarium, qui eam duobus verbis indicat, in exam. 13. cap. 3. multi alii auctores ante domos sunt, qui eandem opinionem, libris in lucem editis, tradiderunt; ut Palaeolog. decis. 263. ubi citat hanc sententiam Dian. Sancium, Ghislinum, Fagund. Trullenc. & Leander q. 30. ubi citat Lopez, Filliuc. Joan. Henriquez; quia nunquam Ecclesia fideles adhibuit ad talem jejunii usum, vel modum, & quibet in ipso usu, qui grandis ad instar legis est, habet in de jejunii, prandendi circa meridiem; sed de his modis, obiter dumtaxat judico, ut videas, hanc sententiam non esse Jesuitarum sententiam, cum dumtaxat ex appellatis Jesuitæ sint, ut faciliè oblecteretur.

XXI. Quod verò potu vini jejunium ecclesiasticum non solvatur, omnes certissimum reputant, p. D. Thomam in 4. dist. 15. q. 4. a. 4. quæst. 1. c. 2. item 2. q. 7. a. 6. ad 2. ut Cajetan. Durand. Navarr. Sylvest. Rosell. Tabien. Medin. Azor. Luff. Molle. Joan. Pined. Filliuc. Graff. Bonacin. Reginald. Palaeus, Valent. Rodrig. Mouve. Veg. Palaeolog. Anton. de Leon, Fagund. qui testatur, commentum hæc Theologorum & Canonistarum sententiam, & alii, quos sequitur, & citat Leandr. disp. 5. q. 4. & q. 5.

XXII. Non tenetur etiam jejunii lege, qui dubitat, an dictum annum 21. attigerit, ut docet Palaeolog. decis. 255. ubi citat Sanch. Sanc. Fagund. Laym. Castr. Pal. Trull. Dian. item Leandr. disp. 8. q. 11. ubi citat Narbon. Joan. Henric. adde Suarez. & alios multos; quia lex dubia non obligat, nec incertum certum effectum producit. Is demum, qui etiam illam attigit post meridiem illius diei, qui est jejunii, non tenetur jejunii lege, ut Leandr. probabiliter sentit, disp. 8. q. 12. ubi citat Sanch. Trull. Palaeolog. Dian. Filliuc. Nald. Didac. Narbon. Jejunium enim diei unus est; nec video, negari posse, hanc opinionem esse probabilem.

XXIII. Sugillas deinde Filliuc. quod eum qui lege minime obstringi doceat, qui malè agens, etiam in fraudem jejunii v. g. insequendo amicum, qui defatigatione laboraret; differt fateretur Filliuc. duplicem hic noxam intervenire; primam scilicet, ut re ipsa, vel actione turpi; secundam verò ex intentione agentis, qui scilicet hanc actionem ad violationem jejunii refert; tertiam in esse negat, etiam si defatigatus ille non jejundet; severius opinor sentire non

ne in antiquis historiis monumentis, Ambrosius, Clotildis, Paphnutius, Ingondes, & multi alii, qui ob bonum finem in huiusmodi occasione peccandi con-
jecerunt se: unum quæso, per te, mihi liceat dicere, nimirum illos eximi à culpa non posse, qui vel institutionibus vestris se tradiderunt, vel librorum vestrorum lectioni sedulo vacant, venenum hauriunt; quis eos morti eximat?

XXVI. Inde ad opiniones probabiles descendis, id est, ad Theologiam moralem, christianæ vitæ, & animarum pestem. probabilia nihil moror, inquis, secuta postulo; quasi verò qui sequitur opinionem verè ac certè probabilem securus & tutus non sit: consule, quæ in Notis scriptis, de hoc probabilitatis argumento, nebis eadem repetam. Sugillas ante omnia Escobar, quod scilicet in *proem. exam. 3. cap. 3.* definiat opinionem probabilem eam esse, quæ rationibus innititur alienius momenti, unde aliquando unustantum Doctor, gravis admodum opinionem probabilem potest efficere; quamobrem verò quia *vir doctrina specialiter addit⁹*, haud adhærebis sententia: culibet, nisi præstantis rationis vi allectus; num quæso te, hoc verum est? ergo, inquis, vel unus doctor conscientias suas deque vertet; Doctor admodum gravis, *vir doctrina specialiter additus, & vix tantum præstantis rationis allect⁹*, nihil unquam adstruet, vel quis omnibus refragantibus; præsertim *sufficiente ac præstanti ratione* fretus, fieri enim nequit, ut reliqui omnes præstanti rationi obstant atque adversentur. Vos certè non ita, qui conscientias suas deque vertitis, non jam probabilibus opinionibus & præstantibus rationibus, sed Calviniano spiritu, & damnatis ab Ecclesia erroribus.

XXVII. Thom. Sanch. in *Decalog lib. 1. cap. 9. n. 6.* hoc ipsum confirmat, & ita tenet, inquit, Angelus, Sylvius, Navarr⁹, Em. Sa. Hic duo peccas: primò enim appellas Sylvium, à Th. Sanch. citatum, quod ridiculum est, nisi forte Th. Sanch. Sylvium, ut Propheta vaticinando citaverit; cum multis annis ante Sylvium scripserit. Sylvius, non Sylvium dicere debueras, vel ex hac, quamvis alioquin levissima hallucinatione videre est, quam imperitus sis rerum istarum. Secundò de industria D. Thomam reticisti, quem his verbis auctor citat, & favet D. Thom. quodlib. 3. a. 10. Nonnulla etiam alia peccaras in epistola vernacula, quæ Annatus castigat in libello, cui titulus, certè per ironiam, *Bona lansenistarum fides*; sed in Latina emendasti; non ita duo alia, quæ vobis Annatus etiam exprobrat; primum est, quod ea prudens reticueris, quæ ibidem n. 9. Th. Sanch. addit, *non crebrè & passim, ob unius auctoris sententiam, recedendum à communi*; sed quando prudenter iudicatur, firmiore fundamento niti; Audim Willelmum hocce est conscientias suas deque vertere? Alterum est, quod pariter reticueris limitationem à Thom. Sanch. appositam, nimirum solam auctoritatem Doctoris, citra rationem gravis momenti, non facere opinionem sufficienter probabilem, ut eam consulere, aut sequi possit, & juxta eam prudenter operari; & hic citat Azor, Vasq. &c. qua fide præcipuum istum totius rei cardinem omisit? ex hoc enim meridiana luce clarius est, nunquam voluisse P. Sanch. ut Doctoris unius, etiam pii & docti, auctoritas faciat opinionem probabilem, quando ab aliis communiter rejicitur.

XXXVIII. Ludis deinde rationem à Th. Sanch. adductam; si enim magni momenti est, inquit, ut aliquid credamus, id virum piū asserere; cur non pariter, in re morali dubia, quod vir pius & in ea materia doctus censuerit? attende, inquis, egregiam rationem; quam bene (iubd.) vestri scriptores cum rebus religionem attingentibus humana negotia componunt; nugari, Willelme, neque id semel dumtaxat, sed in omnibus ac perpetuò; quid in his quæ humani negotii quis

Ddd

nelet,

nescit, auctoritatem loquentis, aut scribentis eam esse posse, ut intellectum ad prudentem assensum moveat: quamquam citra omnem certitudinem, ac praesertim, ut ait Sanch. quando res gravi rationis momento nititur, & nihil opponitur, quod facile solvi non possit. Hic tamen Doctorem tetricum agis, & fateris ultro, hanc doctrinam tibi parum placere; quod scilicet in ea praedicti auctores humanae rationis potius, quam divinae fidei operam utantur; cum unus asserat, quod alter negat, & unus opinionem securam esse velit, quam alius dubiam restare, testatur. Rem istam profecto non capis, Wilhelme, opinio verè ac certò probabilis omnino tuta est, secuta est, nullus tutam esse, negat, eorum scilicet, qui rem intelligunt; cum iudicium practicum certum semper praeleat, quo tuta & secuta iudicatur: unde auctores classici de veritate, non de probabilitate disputant; nisi enim certa sit probabilitas, nullam opinionem probabilem, tum ipse Sanch. tum alii Jesuitae in praxi tutam esse, dicent: non est igitur, ut dicis, periculosus delectus; nam si opinio sit magis, sive minus probabilis, modò certa insit probabilitas, tuta est, secuta est, ut in Notis demonstravimus; nec unam alià formaliter tutiorem esse, putamus; cum esse tutam, in individuo positum sit: sed puer, cum imperito de his disputare.

XXXIX. Absre igitur dicis, ex hoc fonte nasci omnimodam conscientiae libertatem, tum in agendo, tum in respondendo, & pro arbitrio, à Jesuitis responderi, vel potius ad consulentium arbitrium; nempe non solum ex propria, sed etiam ex aliena probabili, responderi potest, etiam si respondens certò sibi persuadeat, falsam esse; & hac juxta praecepta à Th. Sanch. tradita: sed Annatus, quo ad hoc, te manifestè falsitatis convincit; Sanch. enim *cap. 9. n. 19.* haec habet: *Nequit enim quispiam, quod credit esse falsum, consulere;* unde manifestè constat, Patri Sanchez imposuisse: quod verò ad locum P. Laym. fa-teor illum in hac sententia fuisse, ut putarit, consultum pro certo habentem aliquam opinionem falsam esse, consulenti respondere posse, à quibusdam vitis doctis probabilem haberi, ac proinde consulenti sequi eam liceat, non tamen ipsi consulto; fateor, inquam, hunc auctorem putasse, quamlibet opinionem etiam probabiliter tantum probabilem tutam esse, quod tamen reliqui ferè omnes Jesuitae negant; cum enim consulens respondeat, sibi certò persuasum, falsam esse, ac proinde improbabilem; probabile quippe certò falsa non est, inde insinuat consulenti, esse tantum probabiliter probabile; ac proinde talè, quæ ad conscientiam certam non sit satis: in hoc autem à sententia P. Laym. lubens & ultro discedo.

XL. Si fortè unquam in manus Jesuitarum incideres, Wilhelme Wendrocki, haud dubiè mutares sententiam, & disceres, crede mihi, non omnem iis opinionem probabilem, nec omnem probabilem tutam videri; quamvis enim Baunius doceat, ut ipsi op-ponis, teneri Confessarium absolvere poenitentem rectè alioquin dispositum, juxta opinionem verè probabilem poenitentis, quam etiam Confessarius probabilem esse putat; si enim certò falsam & improbabilem, nullus certe Baunius, vel Escobarus Confessarium ad absolvendum adstringat; nullus, ut perpetam expro-bras, pro voluntate & arbitrio, *est, vel non,* respondeat; illud tamen valde opportunum tibi non accide-ret, nec opportunitatem illam, ut maxime commodam tantò perè laudares; nullus reverà illorum sacramen-talis absolutionis beneficio te dignum reputaret: tu proba, sis; ea quippe dicis, scribis, facis, in quibus nullus vobis Diana, nullus Caramuel patrocinetur,

& vix illud, quod per jocum asserre voluisti, volu- esset usui, sapè premente Deo, ferrè Deus alter opem ea sanè Casuistarum, ut vocant, etiam mitissimorum auctoritas non est, quæ vestrum agendi, scribendi, sentiendi modum eximat culpæ, & vos absolvat errorum culpa, quorum profecto huc usque vos con-pœnituit, cum illos obstinatissimè hodièntem delo-datis; nec alia mihi probatione opus est; si enim pe-cunclatur à vobis quispiam, an D. Petro gratia deho-rit, sine qua nihil poterat, in ea scilicet occasione, qua à peccato excusari non poterat, nullus dicitur quin juretis, defuisse: idem dico de aliis ecclesiis, quos impune in tuis literis renovasti: nullus ergo Ca-tholicus errores vestros, scripta vestra, quæ calumniam & convitiis scatent, moralem denique Theologum vestram à gravissima culpa liberet.

XLI. Sed, inquis, Patres Doctorem vestrorum de-cretis adversantur; hoc ipsum centies & millies ago-ris, sed probas nunquam; multam quidem locorum farraginem, ad tertium simplicium, congestam, nunquam tamen ex iis ostendere potuisti, veluti op-nionis verè probabilis illicitum esse, ut in Notis meo ostensum est: quod autem Fabulinum illum decretum inducas, formandis suorum temporum moribus, ac commodatos fuisse, sed à nostrorum temporum moribus longe abhorrere, & nunc ex Casuistarum legibus, non verò ex Patrum decretis vivendum: de hac rem, Cellorium & Reginaldum citat; verum illa, quæ in vernacula epistola dictis scriptoribus citat-ur, in eorum libris non extant; in Latina emendata parte; quamvis autem Reginaldus dicat, in dispo-sitis controversiis, circa agenda, Doctorem recentiorum potiorè rationem habendam esse, quam ve-turum; de SS. Patribus eo loco nihil; cum enim veteres appellat, antiquos Theologos & Casuistas intelligit: hoc idem Theologicæ moralis auctor Jesuitis appro-brat; sed plenè confutatus restat, de his satis fuit in Notis; tu vide sis.

XLII. Pessimè autem Jesuitis imponis, quod SS. Patres non legant, quod iis valedixerint, quod iis eorum adventum Casuistæ orti sint, & Augustinus, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, moribus minimè informare desierint; sed crassissima calumnia & inscitia est; Jesuitæ, inquis, Augustinū & SS. Patres proteripserunt; Pseudo Augustinum vestrum, pro eo ultro, quem ab Ecclesia damnatum proteripsum esse, & ad suos Batavos amandatum, summopere circu-lantur; quod spectat ad verum Augustinū & SS. Pa-tres, horrenda calumnia est; cum doctrinam SS. PP. monumenta Jesuitis non parum debeant, nimirum Chrysostomus, Basilus, Gregorius Nazianzenus & Nyssensis, Bassamon, Zonaras, Melissa, maximus, Jo-næus, Paulinus & Nicephorus Callistus, Procopius Theodoretus, Hincmarus, Radbertus, Srdonius Apollinaris, Ennodius, Avitus, Theodulfus, Facundus & Concilia Gallica Sirmondo; Epiphanius, Simplicius & quinque volumina Theologicorum dogmata Petavio; auctores multi antiqui Francisco Torra-nus, Cyrillus & Isidorus, Schottus; Augustinus, Hieronimo, Torrez; Climacus Radet; Eucherius & Pa-nus Rosvveido; Cerdæ, Tertullianus; Vigetio, Le-bius; Dionysius Lansselio; Catena Patrum morali-um distincta voluminibus Corderio & Possino confutata; liqua in Notis. I nunc, & scribe, SS. Patres à Je-suitis eliminari.

XLIII. Lustrant, crede mihi, Jesuitæ doctæ & ve-renda volumina, iisque utuntur, ad dogmata fidei ex-plicanda & confirmanda; vos ad depravanda, erro-resque in Ecclesiam inducendos; cum Magistro ve-stro Janenio, cui Calvinus, & alii hæretici

faciem prætulit; Jesuitæ utuntur, ad
omnes, tum sacris concionibus, tum libris in
hunc editis, Christianorum animos, formandosque
ad illas virtutes, vos, ad populos seducendos,
utque implicandos erroribus; Jesuitæ denique
Partum utuntur, ad defensionem Ecclesiæ,
ad defensionem fidei, vos ad destructionem Eccle-
siæ, ad destructionem fidei inducendum, & Christi oves su-
as Pastori subducendas. Quod verò dixeris, Ca-
jetanum cum Jesuitis ortos fuisse, supinam illam, quā
ignorantiam evincit; Societas instituta est
anno Christi 1540. omittit antiquos illos Theologos,
Alenium, D. Thom. D. Bonavent. S. Ray-
mond. Paludan. Olfens. Guillelm. Parisiens. Du-
rand. Egid. Rom. Richard. Henric. Scot. Anselm.
Capreol. Mayron. Durand. ut ad Summi-
um, Calistum, censentur, veniam; accipe illo-
rum etiam & tempus; Monaldus ann. 1320. A-
ndreas Barthol. Pisan. 1335. Panormitanus 1440.
S. Hieron. 1445. Turcemerata 1440. Pacificus
1440. Angelus Clavellus 1480. Baptista Tronamala
1480. Tabienus 1500. Sylvester 1500. Cajetanus 1500.
Navar. 1500. Adde Barthol.
Alexandr. de Aquis, &c. isti omnes cum
Jesuitis, si fides tibi habemus, cum Societate orti
sunt. Adde, omnes à Diana in syllabo appellatos,
quos nos non scripsisse, id est, ante annum Chri-
sti 1540. quod vel ipsa falsitate falsus est, cum Sylve-
ster, Cajetanum, Angelum, & multos alios ex anti-
quioribus erit. Deelencho illo auctorum, in quo
habemus, more tuo, ludere voluisti, jam dixi in No-
ta. Denique, quod doctrina opinionum probabi-
lium, ut dicit, fons vitatus sit, ex quo cetera doctri-
na fluxerit; quod inde omnia crimina pul-
lunt, & eximantur culpa, eadem facilitate negatur,
quæ asseritur; quod de opinionibus probabilibus
Jesuitæ perpetuo disputent, & vix ulla sit, quæ suos
non habeat defensores & hostes; facile concesserim;
sed quid tum? disputant de veritate opinionis, quæ
certa, non verò de probabilitate, quæ certa est; si
autem hæc dubia & crepera, ultrò damus, eam non
esse quæ ad ultimum & praxim reduci queat; hæc igitur
non nostra nobis, qui tamen vobis jure hæc tenus ob-
ponimus, quod inlicita & superbia vestra multa er-
rorum monstra mundo pepererit, quæ sacro quidem
Ecclesiæ tetigit, errantes tamen intactos re-
liquit; potentiorum fortè dexteram res postulare;
vix saltem suo tempore cuncta perfolvet; faxit in
æternam vitam, ut in æternum parcat.

SEXTÆ EPISTOLÆ Confutatio.

In hac Epistola, illud potissimum demonstan-
tum suscepisti, quàm temerè Jesuitæ quædam
res exponant, & à vero ac legitimo sensu de-
viarent, neque opinionem Scripturæ, Conciliorum
& Romanorum Pontificum placitis adversari vide-
rentur; illud autem variis exemplis ostendere conaris.
In Bulla Gregorii XIV. in qua proditorie
Ecclesiæ perfugio indigni esse decla-
rantur, Elcobertus tamen in summ. tract. 6. exam. 4.
docet, non omnem, qui per insidias hominem
occidit, tenei hujus Bullæ sanctiones; unum, inquit,
ad contrarium esse videtur; sed hæc voce *Assassinus*

exposita, utrumque inter se apprimè consentire osten-
dit; *Assassinus* nomina intelligitur, qui pecunia, vel pretio ad
hominem incautum occidendam, ex insidiis conducitur: ad-
dit porro hæc, quare qui sine pretio aliquem interficit, ut
amico rem gratam faciat, non dicitur *Assassinus*. Nulli bi
lego apud Escobarium, non omnem, qui proditorie
hominem interimat, dicta Bulla comprehendit; cur
ergo affingis? equidem non omnis, qui proditorie
occidit, *Assassinus* dicendus est, ut is, qui pretio non
conducitur, & hoc dabit ultro Escobarus, & dabunt
omnes; non dabit tamen, aliquem proditorie occi-
dentem, dicta Bulla non comprehendit, cum diserte
dicat cap. 3. *Proditorie aliquem occidens, caret Ecclesiæ im-
munitate*: cur ergo calumniam affingis?

II. Sed, inquit, ibidem asserit, illum proditorem
non dici, qui per insidias inimicum occidit; rectè om-
nino; quia proditorie occidere dicitur, qui aliquem
id minimè suspicantem interimit, nullā inimicitia a-
perta præcedente; ut prudentissimè Farinac. *confil.
crim.* 132. n. 2. & *confil.* 178. n. 77. & 78. quem in hoc re-
liqui omnes sequuntur: quis proditorem unquam
appellet, duce exercitus, qui stratagemate bellico,
seu dolo, vel arcem hostium ceperit, vel exercitum
fuderit; an dolo, an virtute, quis in hoste requirat? *As-
sassinus* etiam ille est, qui pecunia conductus, prodito-
rie Christianum interficit; prout de communi &
recepta sententia testatur idem Farinacius q. 123. n. 22.
ubi multos allegat; item Thesaurus in *prax. part. 2.
verbo Assassinum*, quid quæso hic est, quod genuino ro-
das? si quis unquam te ad id imperitum credidisset
utpote qui ad primas definitiones, ad elementa, ad
rudimenta, ad terminos, ut vocant, ad voces, ad lexi-
con, vel onomasticon amandandus sis. quid enim a-
mabo hic contrarium? non omnis per insidias occi-
dens, Gregoriana Constitutione comprehenditur, quæ
tamen *Assassinus* sacro perfugio indignos declarat;
quæ si verò quisquis per insidias alium interficit, *As-
sassinus* reputetur; aut etiam proditor dicendus sit;
miror, te ad id rudem esse, ut hæc distinguere nescieris:
forte provocabis ad novum dictionariū vestrum,
quod vobis sensus illos reconditos suppeditavit, qui-
bus quinque propositiones Pseudo Augustini vestri,
quasi emplatrare voluistis (ut sic loquar) & pro mo-
re, Pœticia diplomata interpretari; quibus, inquam,
errores vestros in sensu vestro, (vellet enim Jansenius
est) ab Ecclesiæ damnatos, damnationi subducere,
vel eximere tentastis; prostant in columnis hodie dum
insignita interpretationis vestræ programmata; Cal-
vini Lexicon consulistis, non Germani; Jurisperiti, sed
Galli, seu Lemani Theologi; huc enim vestras de di-
vina gratia hereses acceptas referre debetis hæc quæ-
so vos, non scurilia & ludicra, ut vestra, sed vera &
seria ponderate.

III. Itaque non mirum est, si de hoc argumento
pessimè ratiocineris, cum illius terminos nescire pe-
nitius videaris, & pro eadem accipias proditorum
homicidium, & *Assassinium*, in quo pluri quàm pueri-
liter hallucinatis, quia nec omnis *Assassinus* proditor
est, ut cum quis pecuniā conductus ab alio, illius ho-
stem, ex insidiis, interficit; nec omnis proditor *Assas-
sinus*, ut cum quis sine pretio alium ex insidiis interi-
mit; unde unum ab alio in Gregoriana illa distingui-
tur; atque ita docti & periti omnes distinguunt, quos
vide sis apud Dian. i. *part. tract. 1.* Cajetan. in *Summ.
verbo Assassinus* habet, *Assassinum* vulgariter esse il-
lum, qui pro pecunia, ad instantiam alicujus, homi-
nem occidit; idem prorsus Bonacin *tom. 2. disp. 3.
quæst. 7. punct. 6. §. 4. n. 2. & 3.* ubi citat Prob. Ancar. in
Immol. Suar. Menoch. Clar. Ambrosin. Decian. Ma-
scard.

scard. Covarr. Gutier. Farinac. Peregrin. Ant. Gabriel. &c. ex his ignorantia tua, eaque crassissima evincitur; estque, quod miremur universi, famosum Geometram demonstrare solitum, tam ineptè rationari: sed dicam, quod res est, sceminis præsertim scribebas, quæ vernaculam dumtaxat linguam didicerunt, in qua vox illa *Assassinus* quemlibet proditorie occidentem significat; quod certe hominem vernaculæ quidem linguæ peritum, sed canonum & legum ignarum, in errorem induxit.

IV. Transis ad locum illum Evangelii: *Quod superest, date eleemosynam*, quem Vasquez, inquit, eludit, immo penitus eludit, hac voce *superflui* ita expolitæ, ut nihil unquam divitibus superfluere contingat; nempe *Laiici*, inquit, opus. de eleemos. cap. 4. n. 14. *possunt de bonis patrimonialibus servare ad statum suum mutandum, & tunc illud non dicitur superfluum; unde vix in secularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui.* ex quo deductis, illum securum esse, qui propter infinitam ambitionem, nulla se superflua habere deputat; Fabulino tuo annuente: sed nigra & mera calumnia; ex his quippe, si nihil aliud addas, divites omnes laicos ab obligatione erogandi eleemosynam Vasquez liberare videtur; cum tamen contrarium doceat, non tantum quo ad Ecclesiasticos, qui totum superfluum pauperibus largiri tenentur, immo & pauperes inquirere, & ab hoc onere, ne ab Ecclesia quidem eos liberari posse asserit, n. 11. & 14. verum etiam quo ad laicos, qui non tantum de superfluo, verum etiam de necessario, pro diversa necessitate, pauperibus dare tenentur; v. g. de necessario servando statui, ad servandam proximi vitam; de necessario mutando & amplificando statui, ad servandum proximi statum, cap. 1. dub. 3. n. 21. 25. & 26. loquitur autem Vasq. de statu, quem licet ac digne potest quis acquirere, cap. 1. dub. 3. n. 26. sed per ambitionem etiam minimam, nedum infinitam, ut ais, statum cupiam amplificare non licet; & multo minus, si sublimiore illo statu dignus non est.

V. Et verò hic auctor, quem à Diana laudatum fuisse, sub finem Epistolæ proximè antecedentis, ægerimè tulisti, in quo aliquos communi societatis fœdere tibi conjunctos appellare possem, subtili juxta atque solido ratiocinio obligationem dandi eleemosynam non tantum ducit à ratione superflui, quod dives habet; sed à ratione necessitatis egeni; si enim nullus indigeret, nullus indigenti eleemosynam facere posset; unde concludit, talem charitatis ordinem statuendum esse, ut vitam quidem proximi, cum vitæ meæ detrimento tueri non teneat; secus tamen, cum detrimento bonorum & status; nec statum proximi, cum detrimento mei status; secus tamen cum eorum detrimento, quæ ad præsentem meum statum servandum superflua sunt, quamvis aliquin necessaria, ad illum, etiam licetè amplificandum; satis profectò severè, ac durè; nec enim eos liberat, ut dicis, qui per infinitam ambitionem, per fas & nefas, & ut plurimum indigni ad sublimiorem statum ascendere nituntur; qui vel regio & nimio luxu vitam agunt; vix certe de millibus unum divitem invenias, si paucos excipiam, sordida quadam avaritia & auri fame laborantes, qui vel in epulis & conviviis, vel in vestibus, vel in ædificiis, vel in canibus, equis, superbo famulatu, aliisque delictis illam proventuum partem non absumat, quam in pauperes erogare teneretur; vix inquam, è millibus unum, etiam inter illos reformatores, plusquam pharisaicos: O utinam Vasquesianam de hoc argumento doctrinam omnes amplecterentur, ac reducerent ad praxim; illa enim, ut temerè opponis, rem istam plus justo non laxat; sed, credemini, non

parum contrahit & stringit; sed hæc parum, aut nihil te movent; merus obitus est, egeni & pauperi tibi curæ non sunt, nisi ad speciem; illud in omnino duntaxat; in re seria, pia, sancta, impium, calumniosum & profanum scurrat agere voluisti. Ut sit, id saltem à te sciri velim; rem pauperum tunc pauperibus dare, partem sacrilegii esse; sed hereticis dare, qui bonis Dei contra Deum & Ecclesiam utuntur, plusquam sacrilegium; Apodolum ubi dicendam relinquo.

VI. Redis ad Escobarium, liberantem ab excommunicatione lata in decretali Bonifacii VIII. Religiosum illum, qui habitum dimisit, ut furetur excolet, vel ob aliam turpem causam; idque ad brevem tempus; sed non propterea eum liberat à gravissima culpa quod enim hoc, vel illud factum excommunicationem subjiciatur, facti naturam, vel rationem non mutat. Bonifacius VIII. c. ut periculosus, tit. necilium, ut quidam Religiosos compelleret, qui mutata veste, et monasteriis egrediebantur, ut in cogniti huc illuc eum cursarent, constitutionem edidit, in qua excommunicat Religiosum, qui temerè vestem adproperet; hinc orta quæstio inter Canonistas, an Religiosus, qui ad aliquem actum turpem occulit, vestis & tunc patrandum, vel temerè abjicit, cum tamen nullo post resumpturus, in dictam excommunicationem incurrat? plerique affirmant; multi tamen negant, quamvis alioquin gravissimè illum delinquentem, fateantur; etiam contra votum, ut Sayr. de cas. l. 1. c. 1. n. 11. Tabien. l. Excommunicatio, 2. cas. l. 1. c. 1. n. 1. in Decalog. lib. 6. c. 8. n. 54. Suarez de censur. disp. 23. §. 1. n. 3. Barbosa & multi alii: sed hæc nihil ad te, membra obreant est, ut dixi; & hæc eo duntaxat animo, ut Religiosis hominibus hanc maculam & notam temperes, nec non fœditates illas sub oculos, etiam minimarum, pones. Suggestis demum Fabulorum rationem illam, cuius nec Escobarium, nec ullus alius meminit unquam, cum sic ineptissima; quæ, inquam, turpe esset, in iis locis, nimirum in lupanaribus, hominem cum Religiosa veste deprehendi; ita omnino non turpe modò, sed turpissimum esset; is ergo, vel hoc nomine centuræ eximendus? turpissima & turpissima consequentia; immo vel inde majoris poenæ multandus. Prædictæ igitur sententiæ diffinitores ex fine hujus legis, nescilicet Religiosum, mutata veste, huc illuc discurrerent, ratione ducunt; potest igitur scriptorem Catholicum, simulacrum saltem, has fœces tam impensè versare; nempe, tres inter quatuor lineas, illud fornicali, lupanar illud, equis quies & ultra repetere voluisti, ut pus illud punctum fœteret; peniculum porrigerem, si tam spurcum abstergi posset.

VII. Quod spectat ad Bullam Pii V. quæ sic incipit: *Horrendum*, contra clericos dirum illud exercere, quod dictum nefas est; per quam declaravit, illos contra privilegio clericali reapse, vel ipso facto, ut a jure privari, nihil habet super hoc Escobarium, nisi comminationem & trita; scilicet 1. exco. 8. cap. 2. nimirum, ad illam poenam incurrendam non modò requiritur veritas summatum actum illius speciei, sed etiam actum hujusmodi frequentiam, seu consuetudinem, ut omnes communiter docent; Barbosa in c. Clerici, de consensu Prælatorum, Garzias part. XI. cap. 10. n. 198. Theletus in prax. 2. part. V. Sodomia, versu. Limita primo; item ante sententiam, his poenis locum non esse, docent. Theletus tract. 17. in 126. Suar. de censur. disp. 31. sect. 4. n. 22. Tabesaur. ibidem, ubi citat Quarant. Avil. Dian. sed dissentit ac sincerè rem ista exponere designatus, ut invidiam, immo & horrorem ignatus & im-

conciharis, contra miseros casuistas; hæc tan-
quasi pressis digito labris expromere voluisti;
hæc conatum, inquit, ita teter & horrendus locus
est, quod amabo de Alcorano graviter: hac arte, seu
figura usus, ut negandum quodlibet tuis le-
gibus, cui sibi minis cogitandum relinqueres.

VIII. Illud, quod Diana deinde opponis, non u-
tilem etiam & salutarem continet: putavit Dia-
na idcirco ex Ordine Minorum ad Episcopos
ad idcirco, suo illo voto quadragesimalis victus
tenet; quamvis multi alii contrarium sen-
tiant, qui hoc maxime probant ex eo, quod tres Pon-
tifices, Paulus V, Gregorius XV, & Urbanus VIII.
penitentiam, ut vocant, super illo voto, vel recu-
satione, vel se recusuros minati sint; Diana, post-
quam utriusque partis defensores laudasset, ad illud
agendum respondit, non propterea suam opinio-
nem de istis Pontificibus damnatam fuisse; nihil ab-
solutè hoc definitum; sed illos ad summum contra-
reponendi adhaesisse; cur ergo dicis, decrevisse, sta-
tuisse, præcipuisse, Episcopum illum, primo suo voto so-
lutionem non esse negant, dispensationem petunt, &
probabiliter necessariam, fateor ultio; rem
quæ penam definitur, id bellum & subtilem conse-
quens, ut in præfetto quadrat tritus versus, *Clodius*
autem Romanus Pontifex Jansenii doctrinam
hæc exasperat damnant, idque ex cathedra, ut a-
ter, ad anathemate; atque ad universa Ecclesia
damni, vos huc ulque præfata cetera negatis, damna-
ta fuisse, in quo manifestam hæresim facitis palam,
et inacerabili pertinacia conjunctam: Diana ta-
men approbata nescio quam responsionem in fons-
tem catholicam, dubio procul omni: si auctoritas
hæc vobis ad eorum cordi est, cur eam superbo
etiam proculcare, & lingua diabolica dilacerare
periclitatur? Deum illud à te Baunio affictum, quid
mirum, Romane, cum gallica, optimum sensum habet;
pauca enim in celsura ad Romanam nihil facit; Roma
hæc damnat, quem absolvit Gallia, seu vicissim,
hæc damnat, absolvit illa; (huius sanè rei non deside-
ramus exempla) utri amabo Catholicis standum: quod
denique dicis, libros Baunii Romæ damnatos fuisse;
modicum, & tuum votum est; unicus tantum, isq;
liber potius, quam liber in 8vo, ut ajunt, confixus
est, summa; reliqui omnes grandiores in fo-
re, vocant, in tractu manserunt.

IX. Omitto infans illa & vesana commenta, quæ
penam scurriliter subnectis de opinione utriusque
probabili, si hæc caperes, aut saltem velles capere, te
non de eodem susciperem; quid hæc de re in Notis
scriptum, tu vide sis; quælibet enim opinio verè ac
certo probabilis tuta est, secuta est; nec unius partis
probabilitas alterius probabilitatem expungit, ut in-
quis; garris, necis Confessarius, qui aliquam opinionem
certò putat, penitentem in ea persisterentem
absolvere debet; nec ab uno Casuista nova, pro arbi-
trio, morum præcepta cudi possunt, ac proinde tota
disciplina evertit; quis unquam talia? quis
quam probabilem illam opinionem esse dicat, quæ
Ecclesie disciplinam evertit? error est, hæc sis
et, modo dicam, quod sentio, vestra est, qui antiquam
Ecclesie disciplinam à Theologis evertam fuisse dici-
mus de laudari; sed quis Catholicus hæc vocibus hæ-
resis anathema non dicat? Insultè deinde Dianam
quod nescio quam opinionem proposuerit qui-
dam, non tamen adstruxerit, sed eam, quia nova erat,
tempori maturandam reliquerit: quasi verò in quo-
cumque discipline genere, novæ ex antiquis principis

conclusiones deduci jure non possint, unam similem
Diana deduxit, non ausus tamen adstruere, præ mo-
destia; illam doctorem examini ac censuræ subiecit,
ut vel illam approbarent, si legitima, vel rejicerent, si
spuria videretur; hoc certè nihil aliud est, nisi tempori
maturandam relinquere; quid quæso modestius? vos
profectò non ita, qui præter antiquas hæreses jam o-
lim damnatas, quas in exosam lucem reduxistis, ut
denuò damnarentur, novas publicatis, quas etiam
Ecclesia, quæ nunquam fidei & morum corruptelas
tolerat, Innocentii X. fulmine attrivit.

X. Iniquè postea Baunium perstringis hoc loco,
quasi docuerit, opiniones probabiles post aliquod
temporis spatium, ex tacita Ecclesie approbatione,
auctoritatem accipere, quod falsissimum est: docet
Baunius tract. 6. de præcepto audiendi Missam, q. 9.
satisfacere illi, qui audit partem ex alia Missa, quam
ex priore omiserat, & citat in hanc rem Navarr. Ma-
jor Hiero. Blamas, Barthol. ab Angelo, Em. Sà. Laym.
Coninch; addere possem alios triginta; quia scilicet,
inquit, Ecclesia huic præcepto in hunc modum satis-
fieri velle censetur, cum auctores citati, aliique longè
plures, libris impressis, hoc docuerint, nec Ecclesia
hæc videns & sciens, reclamari; quod tamen faceret,
si per hoc præceptum illud probabiliter impleri non
putaret: quis neget rationabiliter hæc à Baunio dicta
fuisse? nempe quo ad præcepta Ecclesie implenda,
meliorem ac ceteriorem regulam non habemus, quam
præsentem usum, quem videt & patitur in fidelibus,
immo in præcipuis membris Ecclesie; unde ita præ-
ceptum impleri velle censetur: hæc dolo & arte mala
retrixisti, ut vel inde Janseniarum errorem confirman-
di occasionem attriperes, nimirum errores publicos
& hæreses in suis Theologis, Ecclesiam tolerare, et-
iam in omnibus ferè Academicis Catholicis, majoris
mali vitandi gratia; quod certè vestræ doctrinæ
præcipuum caput est; ut enim torrenti Doctorem
Jansenius occurreret, qui ejus erroribus sese oppo-
nere statuerant; omnes illos errasse, dicere non du-
bitavit, & Ecclesiam, pro bono pacis, illorum erro-
res, quantumvis publicos, tolerasse; quid quæso Cal-
viniani, aut Lutherani atrocior in Ecclesiam?

XI. Inducis deinde Fabulinum illum, pecude sto-
liorem, de se ac suis ultro fatentem, hoc scilicet
Societati unice propositum esse, ut, ne quemquam à
se alienaret, varia decreta pararet, singulorum usui
accommodata: nimirum Ecclesiasticis, nobilibus, fa-
mulis, negotiatoribus, egenis, omnibus denique, ne
quis, inquit, nostrorum curæ elaberetur; & hæc, quo
ad fieri potuit, commodissima & mitissima: & hæc
contumeliosa ab omni veritatis umbra alienissima,
nequissimè scura & fannio in scenam: pro nefas;
& his joci plusquam sacrilegis, feminas, imperitos,
otiosos, & malè feriatos homines delectas, iisque ri-
sum & cachinnum moves, quæ bonis alioquin & pro-
batis Catholicis amaras lacrymas cient: mirum certè,
quàm multos de Jesuitis ridere, joculari, & insulos fa-
les miscere, delectari; quo instinctu, quo fine, cujus
impulsu & suggestu, Deus scit: ut autem hoc Jesuita-
rum consilium esse ostendas, quædam ad speciem,
sed more tuo, truncata & adulterata Fabulinio tuo
suggeris. Primo igitur loco Valentiam & Tanne-
rum appellas, qui docent; spirituale conferri posse
ab aliquo pro temporali; modò temporale non sit
finis ipsius rei spiritualis collatæ, sed tantum volun-
tatis, vel applicationis, ad actum conferendi; id est,
modò temporale non accipiat ut præter rei spiri-
tualis, sed alio titulo, puta gratitudinis, intercessio-
nis, &c.

XII. Uterque docet, committi simoniam juris divini, si temporale detur pro spirituali; puta pro beneficio, ut pretium; si tamen alio titulo datur, simoniam juris divini esse, negat, quæ cum essentialiter venditio sit, pretium dicitur, ut Gibalinus q. 2. de simon. fuisse ac doct. similè demonstravit atque confecit; nullus enim refutare ausus est; docet tamen uterque, esse simoniam juris positivi, iisdem pœnis obnoxiam, in casibus scilicet iure expressis, ut Tannerus disertè tradit, disp. 5. de Relig. q. 83. dub. 3. n. 65. in quo D. Thomam expressè sequitur, q. 100. a. 1. & 2. ad 4. & a. 3. ad 2. 3. 4. sed cur hæc reticuit, unde utriusque Doctoris doctrina perspicua redditur: cur omnem simoniam ab its ablegari dicis, quamvis simoniam juris positivi iisdem pœnis subjectam ibi agnoscant? ita ne verò, usque adeò prostituta ac perditæ famæ, ut sanam Catholicorum scriptorum doctrinam adulterare non dubites? hæcne est, quæ jam in proverbium abiit, *Iansenistarum fides & sinceritas*, quæ instructus mentis impune, nec non mille falsitates & calumnias, nulla fronte, nulla conscientia, nullo pudore, plena manu disseminas? gravissimum peccatum admittitur, inquit Tannerus, & simonia saltem juris positivi incurritur; pessimè igitur inde inferre voluisti, Beneficiarios inde maximè levare, cum per iura, sub gravissimis pœnis tantum sit, ne in collatione beneficiorum ul- lum pactum intercedat, quocumque tandem nomine, vel titulo coleretur, præter ea, quæ ex rei natura insunt: multis igitur deest illa gratia sufficiens, de qua hic jocos; nec adeò facilè est, pecuniam ex beneficii collatione, vel dimissione percipere, citra simoniam, sive juris divini, sive positivi; quod sanè perinde est, quo ad censuras & pœnas: ô utinam Wilhelme illi tui ab hac simonia immunes essent; intelligenti pauca.

XIII. Redis denuò ad Escobarium, qui nescio quod dictum Fillicii refert, sed non approbat; nimirum Sacerdotem, qui accepto stipendio pro uno celebrat, posse, non integrum quidem stipendium, sed v. g. tertiam partem ab alio accipere, cui partem sacrificii sibi competentem applicat; hæc scripserat Fillicius. Immo & Escobarius longè ante declarationem Alexandri VII. editam 15. Januarii, ann. 1659, quæ damnatur opinio de duplici stipendio, quæ est 8. decreti dati 24. Septembr. ann. 1665, quamquam propositio damnata loquitur de duplici stipendio integro, cum tamen Fillicius loquatur de tertia tantum illius parte, & supponat illum, qui secundam elemosynam largitur, hujus rei ab accipiente & applicante certior fieri: sed in his non hæreo; standum quippe est declarationi Alexandri; illud tamè non omittendum, quod per intolerabilem insecutiam, de hoc argumento ineptissimè disputas; non sinit Ecclesia, inquis, ut Sacerdotes sacrificium pro pecunia commutent; quis unquam hoc somniavit? quis unquam negavit, puram putam simoniam esse? quia spirituale pro temporali venderetur, sed pergis, non sinit etiam Ecclesia, ut se ipsi divinis illis muneribus spolient, quæ ipsos ex hoc sacrificio percipere convenit; certè gratiam habitua- lem, quam ex hoc sacrificio percipiunt, in alium trans- ferre non possunt, nec etiam gratias actuales annexas: quod verò attinet ad satisfactionem, dubium est, an quidpiam facientibus restet, applicato jam alteri sacrificio, ut rectè observat Lugo de Eucharist. disp. 21. sect. 2. n. 33. unde residuum illud, de quo dubitatur, an reverà extet, applicari non debet, nec pro eo novum stipendium accipi, ut communiter docent Jesuitæ; Suar. de Sacrif. Miss. disp. 79. sect. 9. Laym. lib. 5. tract. 5. c. 2. n. 18. Tamburin. lib. 3. de Sa-

crif. c. 1. §. 3. Turrian. disp. select. centur. 4. dub. n. 134. Vafq. in 3. p. tom. 3. disp. 234. c. 3. & pluribus. Restat demum impetratio, cujus Sacerdos celebrans multos participes facere potest, etiam applicato sacrificio; licet novum stipendium accipere pro illo non debeat, quia scilicet lege vetitum est, illud Apostoli: Pontifex debet quemadmodum pro populo, ut cum pro semetipso offerre pro peccatis, non obligat Sacerdotem ad applicandam sibi sacrificii satisfactionem, quotiescumque celebrat, sed tantum quando pro peccatis suis satisfacere; unde manifestum, quàm peritus sis & profundus Theologus; sed hoc argumentum non urgeo, quod sanè non ultimum doctrinæ, seu cabalæ vestræ caput est, ut scilicet frequenter Eucharistia usû fideles arceatis; quæ sunt Arnaldi vestri conatus, ad hunc effectum, oleum & operam perdidit; quis enim Christo & Valo fidem potius non habeat, quàm Arnaldo?

XIV. Increpas deinde Baunium, eò quod dicit, nullum canonem, nullam legem extare, quæ prohibet sacram facere quotidie teneantur; increpas, fragaris, cum legem illam, canonem illum, appellas; quæstio facti est; negat Baunius, legem illam esse; suggere aliquam; obmutescis; cur ergo dicit, quod autem subdit ex Possentino, legem illam de Ecclesia condi non posse, prudenter scilicet, de pecculo, ex humana fragilitate proveniens, minus tibi improbari, cum illud doctrinam vestram, de usu Eucharistia, non parum confirmet; quare recedat, ut hoc Arnaldo gratum accedat: ut ut sit, quæ nulla lex hujusmodi extet; dubium tamen non est, quin ab Ecclesia ferri possit. Querit autem Baunius pag. 441. an Sacerdos, qui tenetur sacrificare pro aliis, abstinere possit; & respondes, tenetur sacrificare, ut per se, aut per alium; sed inquis, sibi conscius esse peccati mortalis, & substituire non potest; parum autem sacra exhomologesi; non est copia Confessionis abstinere, & omittit, deinde facturus satis; omittit non potest sine scandalo; nec enim Baunius de eo loquitur, cui jus liberum est sacrificii, ut disertè mones, ipso statim quæstionis initio; eliciat, inquit, autem eliceret conetur contritionis actum; quid quæris, quod certum non sit? vah imperitum & ignorans rerum illarum, quas tractandas, seu disponendas temerè suscepisti; nunquid hoc non est thesaurizandum in thesauro? Addit demum Baunius, Sacerdotem non peccare, qui admittit eo die leithali cuiuspiam impudicitia noxâ, ritè ante confessus & absolutus, Missam celebrat; nonnulli quidem secus sentiunt, ut Villalob. Nugnus, Delacruz, & dicunt, inesse venialem culpam; sed appellent quæso legem illam, quæ dicitur Sacerdos, rem sacram faciens transgrediamur, præterquam quod, cum veniali culpa ad sacrificium accedere, nihil verat: hoc tamen loco non continui, inquis, sed commotiùs, an tandem in praxi sequendam, quid alibi in praxi? consultum scilicet super hoc, respondes, peccatum non esse, nulla quippe alia praxis recipi potest; nec enim quæstio est, an Sacerdotem cum hortari debeat ad sacrificandum, sed an ille peccet sacrificando: non erat igitur, quod inde commutaretur; quamquam, ut dixi, hæc te parum, aut nihil afficiunt; zelum præfers, ad speciem; sed quod spes nemo non videt; Jesuitas videris impetere; mercedem obtinere est; Ecclesiam petis, ejusque recentem disciplinam & usum, cum Molineo; sic enim errores vestros Ecclesiæ censuræ subdaci posse parati

ulla veritas inter & Catholicos, an errores illi
amandi sint in sensu Janenii; Ecclesia ita dam-
nanda & damnandos esse, non una constitutione de-
clarata, vos verò negatis; utri parti Catholicis stan-
dum, vobisne, quibus solenne est, impudentissimè
negari, etiam in notoriis? an verò Ecclesiam, quæ ve-
ritasque fidei columna est? deinde cur ad quæ-
runtur morales causam & questionem traducitis?
homini in prima, mi homo; age igitur, senti cum
Ecclesia, damna errores illos, in sensu Janenii atque
eius prima causa finietur; hac autem finita, ad alte-
ram deinde descendemus, & quantum voles de quæ-
sitionibus moralibus tecum, cuiusque differemus. Per-
gamus tamen.

XV. Ludis præterea satis impie, & scurrilia mis-
cuisse tanto missarum numero, quem vel ex eo valde
dignum iri putas, si tam districte sacerdotes ab
abusibus, perleges Ecclesiasticas, removerentur;
desubiles inquis, ipsa desuetudine cessare Filiu-
m docet. Aculeus iste Jesuitas profectò non ferit,
quæritur missarum, juxta institutum Societatis,
quantillæ missarum, nihil stipendii accipiunt: quod
non emolumentum, leges humanas desuetudine cessare,
quod res rerum istarum rudis, satis evitatur, cum jus
solum dicit, legem per desuetudinem abrogari; L.
de veteri jure, enucleat. & l. de quibus ff.
de legibus; ubi dicitur consuetudo vim legis habere,
legem abolere: D. Th. 1.2. q. 97. a. 3. ibi Cajetan.
omnes v. Consuetudo Soc. de just. q. 7. a. 2.
l. in omni. i. part. tit. 16. cap. unic. &c. Truncasti
per per in signem quidem, sed consuetudinem fraudem,
Filiu locum, qui loquitur ibi de legibus veteris
adventi, contra blasphemos statutus, quas dicit
nequaquam receptas fuisse in lege gratiæ, vel de-
clinatione ab illis; tu verò ad turpes Sacerdotes di-
ctum illud traduxisti, quasi Filiu ius faveret:
tu tunc leges omnes impunè violatis, & de lege
solum sentitis, ut vester ille Sancygranus, qui
legum ac quam per se, & quantum in se, malam ef-
fectu erat; item legis humanæ externæ nullam ratio-
nem habendam, sed tantum internæ; item ad sacra-
mentalem absolutionem, remissionem peccatorum
moderò præmittendam; item præsentem Eccle-
siæ illam Ecclesiam esse, quia Ecclesiæ veræ
etque in cunctis: hæc & alia hujusmodi, quæ ut sa-
tis dogmata, & Prophetarum vestrorum oracula
satis fatiscunt, quò tandem Ecclesiæ leges
habebitis, & qua pietate illius imperia exequi
mandetis.

XVI. Quod profers ex Cellotio optimum sen-
tentiam, quamvis enim res omnes creatæ Deo sa-
crificantes, longè plura sacrificia, infinita Dei Ma-
jesty postulare; quasi verò res omnes creatas, etiam
animæ & vocis expertes, ad celebrandas Dei laudes
cum Regio Vate invitare non liceat: fat scio; in
re vobis esset, augustissimum illud sacramentum
solentem per non usum, utajunt, quod non
est vobis exprobratum est. Sugillas etiam Castro-
pæ, eo quod dixerit, non teneri Prelato parere
debet, si probabile sit, eum non teneri: rem hanc
profectò non capis; omnis vera obligatio certa est,
dubia lex non obligat; sed si probabile est, eum
teneri, seu non obligari, obligatio est tantum
dubilis, incerta igitur & dubia: & verò ut rectè
certò judicare debeo, me non teneri illud o-
mnino, quod ago; at si certò judico, nullam esse ob-
ligationem, certam scilicet; sed si probabilis est ob-
ligatio, non possum certò judicare, nullam esse obli-
gationem, igitur si aliqua est, certa est; igitur lex
certa & dubia, seu præceptum incertum & du-

bium non obligat: dato tamen, quod præceptum
verum sit, sed tantum dubium, an obliget, id est, an
justum sit, debet esse certò injustum, ut non obli-
get: cum incerta exceptio certum præceptum non
tollat: unde nativa est obedientiæ proprietas, ut sub-
ditus in iis omnibus legitimo superiori obediat, qui-
bus manifesta noxa non inest; & nunquam aliàs opi-
nio probabilis est, quod subditus parere non teneat-
ur: unde hujus auctoris propositio est hypothetica;
quando daretur, inquit, opinio probabilis ex parte sub-
diti, quod non teneatur obedire. &c.

XVII. Escobario deinde manifestam calumniam
affingis, quasi doceat, ejectum à Religione non tene-
ri se emendare, ut ad religionem redeat: nec obli-
gari voto obedientiæ; contrarium dicit tract. 6. exam.
7. cap. 2. Ejectus manet, inquit, votis substantialibus
adstrictus, nec ab obedientiæ voto liberatus omnino
est; debet se corrigere, ac redire, si ab Ordine reci-
piatur; hæc diserta sunt Escobarii verba: cap. verò
3. prædicta verba à te opposita ex Molina refert; non
negat tamen Molina, illum obligari ad emendatio-
nem vitæ, necessariam scilicet ad salutem: & chri-
stianum munus obeundum, sed tantum ad finem re-
deundi, nisi revocetur; uti revocari potest à Superio-
ribus: tunc enim redire tenetur, ac proinde illa om-
nia emendare, quæ obstatæ queunt, ne suo munere in
Religione defungatur; cum tamen ejectus fuerit, &
redire ac denuò admitti ab ipso non pendeat, illum
finem sibi proponere non tenetur: igitur nec quid-
quam aliud ad eundem finem referre: hæc mera est
Molina sententia, quam si mente capias, pruden-
tissimam esse judicabis; si verò non intelligas, tibi ac-
tus in se ipsa impies velim, non verò Molina, quem
profectò virum, vel nominasse satis laudasse est.

XVIII. Recenses insuper multa famulorum of-
ficia, quæ ipsi Dominis suis tuta conscientia præstant,
nempe actiones quasdam ex se indifferentes, ut co-
mitari herum ad domum pellicis, equum ad eum
finem parare, mensam apponere, Epistolas deferre,
de quarum tamen gravi turpitudine non constat, do-
na ferre, excubias agere, scalas applicare, auxilium
Domino præstare, ut ascendat, aliaque hujusmodi ex
Baunio & Escobario. Ita est, Escobarius hæc habet,
modò tamen actiones illæ ex se indifferentes sint, qui-
bus Herus ad peccandum pervertit voluntatis vitio
utitur, & famuli Heri peccato non modò non con-
sentiant, sed illud ex animo abhorreant, immò actio-
nes illas, obsequia illa sine gravi damno & grandi pe-
riculo ommittere non valeant, nec domicilium, vel do-
minum mutare, & inibi perseverantes, grave damnum
timeant, præcipue si Dominus vehementer ab ira corrip-
tuleret, ut præmittit Escobarius, quæ verba per solitam
charitatem, & Janenianam sinceritatem, reticuiisti;
multi enim actiones illas damnare non audent, indif-
ferentes scilicet, quas jure suo aliquis præstat, quam-
vis alius quispiam iis malè utatur; sic laborans pecuniæ
penuria, quæ mihi necessaria est, possum illam scenori ab
usurario petere & accipere, ut omnes, post Navarræ te-
nent: alias etiam limitationes dissimulas, quas hu-
jusmodi actionibus ut licet fiant, nostri Theologi ap-
ponunt: 1. Quod actio illa ex natura sua indifferens,
ita ut citra malum finem, ad quem ab Hero refertur,
à quolibet præstari licet queat, 2. Ut famulus nul-
lo modo peccato Heri consentiat, sed illud omnino
detestetur, & opus illud ad bonum finem referat, ni-
mirum ad sese indemnem servandum, à damno scilicet
valde gravi, quale esset mercede sua frustrari, ab
Hero ejici, verberari, ad mendicitatem cogi. 3. Ut
hæc opera solo nomine famulatus non præstentur,

Ddd 4

qui

qui revera satis non esset, sed gravis damni imminens iustus timor adfit, nisi id officii, vel obsequii famulus obeat; ita Navarr. lib. 5. consil. edit. 2. consil. 5. de poenit. alios auctores plena manu profunderem, si opus esset; tu vide sis apud Sanch. lib. 1. in Decalog. c. 7. ubi citat Cajetan. Bannez, Aragon. Salom. & lib. 9. de matr. disp. 6. n. 4. & 7. ubi appellat D. Th. Toftat. Major. Adrian. Covarr. Sor. utrumque Tabien. Angel. Ledesmi. Veracruz, S. Antonin. Joann. De Neapoli, alios alibi appellavimus.

XIX. Quod ad Bannium attinet, imponis illi hæc verba. famuli comitantes Dominum ut absolvi non possunt, si consentiant in peccatum Dominorum; secus vero si id fieret propter commoditatem temporalem: Hæc tantum Baunius, in summ. cap. 46. concl. 7. q. 11. Præsumptum famuli absolvi possint, quia ea officia Dominis præstant, quibus hi abutuntur. Res si actiones illæ sint indifferentes ex natura sua, quibus Dominus male utitur, unam tantum appellat, nimirum parare cibos, famulos eximi culpa, modo non consentiant peccato; nec possint actionem illam committere, sine gravi incommodo; interest notabile; & hic citat Bejam. tom. 1. cas. 27. Nihil aliud apud Baunium; cur ergo in Epistola vernacula, duo illius loca citasti? sed jam monui à te multa emendata fuisse in hac Epistolarum versione; Utinam omnia; quod autem ille tuus Fabulinus dicat, vel eum potius dicentem inducas; famulos eximi culpæ; qui sunt spurcitiarum illarum administri; calumnia est & atrocissimum mendacium; peccati enim administer ad peccatum concurre; ei que ut cum Scholasticis loquar, cooperatur: at nullus Jesuita illum eximat culpæ, qui ad peccatum sciens & volens concurre. Quid porro de te dicam, qui operam tuam Montaltio locasti, l. teris hisce vertendis, actionem certe indifferentem nemo dixerit, libellos famulos, eosque primæ notæ, concitios, aculeis, sarcasinis, calumniis, imposturis, erroribus & blasphemis scaturientes, latinitate donare; hoc est, lis omnibus legendos porrigere, qui gallicè nesciunt; nemo, nemo id à culpa liberet; nullus Baunius, nullus Escobarius in hoc tibi suffragetur.

XX. Adducis demum Baunii sententiam, in eorum famulorum gratiam, qui constituta sibi mercede minimè contenti, tantum ex bonis Domini sui clam corradunt, quantum sufficit, ut suis laboribus iusta merces respondeat; & hic lepidam historiam Joannis de Alba inseris, & causam illius agitatam in curia prætoria, nec non sententiam Domini de Monte Rubeo à plerisque probatam. Non satis erat, Wilhelme, Theologorum libros adulterasse, nisi etiam publica fori judicia falleres, cum ne unus quidem Judicium in sententiam Domini de Monte-rubeo descendit, utpote quæ iusto alieniorem opinantis à Jesuitis animum præferret; ut videre est in publicis registis prætorii tabulis; quod ad locum Baunii spectat, excerptum ex summ. cap. 10. concl. 9. q. 1. illum adeo miserè truncasti, ut toto cælo à se ipso discreper; in duobus tantum casibus id fieri posse, Baunius docet, cum iis limitationibus, quas tu omnino reticisti; primum integrum omisit; alterum ita imminutum, & truncatum exhibuisti, ut vix decimam illius partem, idque aliis verbis delibaris; multa autem ibi statuit Baunius, de quibus tu ne verbum quidem. 1. Mercedem illam iusta longè minorem esse; 2. Famulum non sponte, sed vi necessitatis urgentis, ad actum fuisse, ad quantumvis iniquam conditionem, quod revera facit, neid, quod ad iustam mercedem deest, Domino cedere censeatur; 3. Compensationem illicitam fore, si famulus prece-

rio ex mera gratia & misericordia Domini admittitur. 4. Item, si se ipsum obrit ultro, sub ea conditione. 5. Item, si alii eadem mercede contenti ultro servant. 6. Nihil ultro aut suprà debeat accipi; 7. Denique supponit, seu statuit prædictam omnia certa esse, famulum alià viā rem sibi debent habere non posse, omne scandalum abesse; & verū Herus in hoc casu injustè cum famulo se gerit, hæc dubiè famulus ius suum indemne servare potest. In hanc rem multi auctores citari possent, ut Lopez part. 2. c. 8. Lessi. cap. 12. dub. 10. n. 61. Navarr. lib. 9. consil. de locat. & conduct. consil. 1. n. 7. Cordubensis q. 112. & l. 1. qq. 435. Petr. Navarra lib. 1. de rebus 409 D. Antonin. 2. part. tit. 1. c. 15. de furt. & illi perit. lib. 7. in Genes. c. 39. Tertull. lib. 4. contra Marcion. c. 24. August. lib. 22. contra Faust. c. 7. Item lib. 4. contra Hæreses c. 40. omitto alios; illud tamen observandum est, vix unquam accideret, ut famulum prædicto casu eximatur culpæ; cum vix unquam omnes illæ conditiones interveniant, quas impetens censui, ut rectè monet Lugo de just. disp. 16. sect. 2. n. 80. & ita maximam Jesuitarum partem fecit, constat: cur ergo Jesuitarum doctrinam illam, perniciosam, divinæ, naturalis, humanæ legum contrariam, familiis pestiferam, domesticis furis commodatam esse blateras? Ludis denique hiis ad instar, & Fabulinum Jesuitam hortaris, ut eos, iudices illos Sacramentorum usu interdici, quæ habilem opinionem sequutos non absolvent, à hic fatetur, rem dignam esse, quæ curetur, & si illam ad Provinciales delaturum pollicetur; quid ineptius illā eucurbita? quid frigidius hoc faciat? quid his salibus insulsiis? & hic risum famulo culis & otiosis hominibus movet, quatenus ubi lachrymas eliciet, æternam quæ apud posteritatem Catholicos infamiam, nec non Epistolarum tuarum horrorem.

EPISTOLÆ VII Confutatio.

I. **I**nitium disputationis tuæ ille Fabulinus dedit à Methodo dirigendæ intentionis Wilhelme Wendrocki, qua fiat, ut omnia fere ultia permitti queant, modò ad honestū finem referantur; hinc pecuniam dari posse pro beneficio, citrà simoniam, suprà ostensum est, eo scilicet intentionis flexu, ut non pro pretio, sed alio fine detur: sic famuli quædam ut suprà vidimus officia Dominis præstant, animo ætiam averso à turpi usu, cui applicantur, & ad proventum inde lucrum converso: hæc ratio, iniqua, peccata desicet patari possunt, modò animus à studio peccati ad alium finem bonum, aut certe non malum convertatur. In hunc modum Deo & hominibus satis: Hominibus actio exterior, Deo interior intentio conceditur: Homines certe ab illicitis abstinendi, abstinendi quæ; at ubi actus ipse impeditur negotio intentio dirigenda, & actio per se nocens, iuncta fine emendanda.

II. Cuncta hæc ex Petro Molinoe scilicet excerpti, qui hanc directionem intentionis in sacris ministris atque ministris plquam sententia recitat; immò & eadem exempla commemorat, nimirum præstiti ab ancilla officii, pecuniarum à Pontificibus acceptæ pro litteris Apostolicis; cardis parata, ad

defensionem vite, bonorum, famæ: ex hoc fonte, quam
quero ac feculento, vestras imposturas, errores, fa-
lacias, & impios sales hausistis; gutta gutta simi-
li non est: illud dumtaxat discriminis intercedit,
quod Molineus Ecclesiæ Romanæ hæc scurriliter,
propterea, exprobrat vos saltem ad speciem, Jesuitis,
etiamque Societari; sed quo tandem opere pretio?
non alio certe, nisi, ut malitiam juxta atque infei-
citiam faceres palam; sed an nescis nebulo, actum
bonum, propter malum finem elicitum sem-
per esse? item actum per se malum, quam-
vis ad bonum finem relatum, ab eo nunquam hone-
stari posse, unde si bonum propter malum, si ve ma-
lum propter bonum, si ve malum propter malum fiat,
magis eximitur culpa; quia bonum, ut ajunt, ex
magis causa, & minimus boni defectus actum ip-
sum vitiat.

III. Nihil igitur, quo ad hæc, juvat intentionis
directæ methodus, nisi forte cum ignorantia in-
veniri conjuncta sit: hoc tamen non vetat, quin
aliquid quidam per se indifferens, ut vocant,
juxta uti queam, quamquam iis ad malum finem
quodam utatur, sires meæ ita postulent, quibus al-
terius malitia nocere non debet: sic famulus, resu-
perat dictum est, quidam obsequia Hero præstare li-
cebat, quibus Herus ad peccandum utitur, mo-
do si hæc omnes conditiones adfuerint, quas necessarias
esse dicimus, sic temporale datur pro spiritali, v.g.
sacrum promissa, vel alio sacro ministerio; sic
jura defensionis jure, injustus aggressor interficitur;
quæ tamen omnia illicita essent, si & famulus Heri
peccato consentiret, & temporale ut pretium pro
perpetuo daretur, & vindictæ studio cades patrare-
tur: unde vides, hæc bona, aut mala esse, pro diver-
sitate, pro diversa intentionis directione: bonum o-
portet recte facit, ut ait Augustinus in Psalm. nisi ra-
tione ipsum per se malum sit; & intentionem
inducit; Morales quippe actus speciem suam re-
tinent secundum id, quod intenditur, ut docet D.
Th. 2. 2. q. 54. a. 7 in corp. intellexit in Willelmo;
utrum hæc voce utar; cur ergo certissimam istam
regulam ab omnibus Theologis, Philosophis, Do-
ctoribus probatam, illudis, & eludis?

IV. Innocentius III. cap. Significasti 2. de homi-
nibus rem hanc ita definit, omnia jura, leges om-
nes elumant, vim vi repelli posse, non ad vindictam
sumendam, sed ad propulsandam injuriam, & C. in-
terdicti, eod. titulo, te tuque liberando, sine odii me-
morie, ejusmodi membra Diaboli interfecisti: quando
cum quis defendit sua, dum ea quisquam per vim
abstrahere conatur, regulariter simul defendit suam
personam, quam periculo exponit, ut docet Molina
2. 2. tract. 3. disp. 16. n. 4. ac demum percussio
non computatur, si quis in continenti vim repellat,
et ita vero de sentent. excomm. Sed hæc parum vos
movent, sacros canones appellatos, per intoleran-
tem superbiam elevatis, & per sacrilegam impie-
tatem auditis, quasi amplissimum & vastissimum
modicæ campum aperiant, & per directionem in-
tentionis cujuslibet actionis vitium corrigatur: sa-
tis præputa furem nocturnum domum suffodi-
entem, summo dirutum armatum impudè occidi pos-
se declarat, sed hæc leges ridendo exploditis, quæ
modum conservatione hominem occidi permit-
tunt: Doctor Angelicus 2. 2. q. 32. a. 3. quandoque
cum melius illatam repellendam esse, docet, sed
cum doctrinam ridetis, non sine cachinno; quia per
hunc hominibus actus; Deo intentio conceditur;
nequa utrique bellè fitis.

V. Si autem hæc scurrili & ludicro modo, ut fa-
citis, tractare liceat, pleraque serpuia sacra dog-
mata & facta in scenam & risum pariter vertuntur;
nempe Atheus quisquam ridendo & jocando cum
Janfensio, eodem jure dicere posset, foverandi
artem à Moyse populo concessam fuisse, quo ad ex-
teros, religionis obtentu, sed ad lucrum: Juditham
sefe ornasse, ac sterisse Holoferni, obtentu salutis
publicæ, ut turpem illius amorem & cupidinem ac-
cenderet; Davidem jamjam morientem Salomoni
mandasse, justitiæ obtentu, ut Semei & Joab è me-
dio tolleret; & Samuelem vocanti sagæ præsto fuis-
se, ut Sauli funesta prædiceret; cuncta hæc, inquit,
accersita recta intentione, à culpa eximuntur: ita vos
prorsus, non jam ratione, argumentis, & aucto-
ritate, doctissimos & piosim Doctores impugna-
tis, sed insulsiis joci & scurrilitate; prout ex iis
constat, quæ huc usque adduximus, & ex dicendis
infra melius constabit; vos certe qui directionem
intentionis luditis, non modò honestæ actionis, ve-
rùm etiam rectæ intentionis penuria laboratis; nul-
lus unquam honestus finis, nulla intentio recta, er-
rores vestros, calumnias, imposturas, & impium a-
gendi & scribendi modum à gravissima culpa libe-
ret; nulla intentionis directio, nullus finis, ut dixi;
quis enim uno verbo, non jam alios Scriptores Ca-
tholicos, qui res sacras & serias serò tractarunt, sed
scurram & sycphantam ministellum imitari volui-
stis: abstineo à re criminatione, quam mihi mystæ
vestri, Janfensius, Sancygiranus, Arnaldus & quidam
alii copiosissimam, & selectam suppeditarent. Sed
ad auctorum loca veniamus.

VI. Primum Fabulinus ille tuus ex Reginaldo
excepit, lib. 21. n. 62. Ubi hæc habet, vindicare
proprie est reddere malum pro malo; ac deinde
subdit, illud naturam defensionis, non vindictæ
habere, quo militaris homo eum, à quo percussus
& vulneratus est, insequitur, non quidem ut malum
pro malo reddat, sed ut defendat honorem graviter
læsum. Cuncta hæc ita connectis, quasi uno tenore
& non interruptè dicta essent, & multa omittis ab
auctore interjecta, quæ illius mentem mirabiliter ex-
planant & sensum aperiant; nam primò statuit,
damnum illud, id est, jacturam honoris manere in
suspensio; secundò aliter servari, aut defendi non
posse; tertio, si nihil recuperari, aut servari possit,
licet illum insequi non posse, unde insequi dum-
taxat licet, cum damnum illud, hoc tantum modo,
refarciri potest. Quartò subdit, hoc fieri debere in
continenti, dum res adhuc in suspensio est; Quintò
denique ita concludit num. 63. Quidquid sit in specu-
latione, non videtur in praxi admittenda ejusmodi in-
sequutio. Cur hæc reticuitis nebulo; Ultimam præ-
sertim auctoris conclusionem; cur Reginaldo opi-
nionem illam affingis, quam ipse permittendam non
esse disertis verbis concludit; Multi quidem alii
hanc sententiam tenent, ii quæ magni nominis, quos
appellavi in Notis; unus tantum Jesuita, inter co-
nimitum Henriquez ut jam alibi à me observatum
est.

VII. Lessio pariter imponis, quasi docuerit,
eum, qui colaphum accepit, statim posse repercu-
tere, etiam cum gladio, non ad vindictam, sed ad
vitandam infamiam; idem Molineus Ecclesiæ o-
lim exprobravit; sed Lessio per fraudem tribus di-
serta verba Victoris, cujus tamen sententiam Les-
sius in praxi rejicit: idem tener Victoris, inquit, &
præmissa verba ex Victoris recitat, & Italico cha-
ractere exscribit, additque hæc præcisè verba:
Hæc

Hac sententia in praxi non est permittenda: hic porro loquitur de Gregario quolibet, sed de viro nobili; cur igitur Lessium calumniosam imposturam inflectaris? cur dicis, hanc doctrinam veteribus ignotam fuisse, ac Jesuitis acceptam referri? quasi verò Victoria ante Jesuitas non scripserit; utpote qui citè annum 1500. floret.

VIII. Escobarus, inquis, tract. 5. exam. 5. cap. 6. docet, posse quempiam hosti mortem valde nocivum exoptare, non odio, sed ad vitandum damnum; & de morte ejus gaudere, ob bonum inde sequutum; item Petrus Hurtado de Mendoza de fide, spe, char. vol. 2. disp. 15. sect. 4. n. 48. docet posse orari Deum, ut eum è vivis tollat, si est injustè vexaturus, & aliter inferenda mala vitari non possunt; item Gaspar Hurtado tract. de charit. disp. 4. diff. 3. dicit, posse gaudere filium, de morte patris, cui succedit in bonis, & Beneficiarium de morte Pensionarii; & simpliciter desiderare illorum mortem, modò ex odio non fiat, lethalem culpam non esse: & hic exclamas: O pulcherrimos ex directè intentionis methodo fructus! Admiratio exclamationis parens est, sed ignorantia proles; quid mirum igitur, si pueriliter exclames, cum rerum istarum rudis adeò sis, ut nec ipsarum vocum notitiam teneas; ludis tamen ac dolere fingis, quod Ecclesia hujusmodi orationes Breviario inseri non curaverit; inducis autem Fabulinum illum reponentem, opinionem istam Breviario Romano recentiore esse, ac te arguentem, quod non bellè rationes temporum subducas; sed quid tecum agerem, quem rerum istarum, de quibus disputas, ignarum & imperitum esse, compertum est: igitas enim, aut saltem nescire simulas, aliud esse desiderium: efficax & meram velleitatem, ut vocant; item aliud esse, voluntatem in actionem malam ferri, aliud in effectum illius, qui sæpè ac sapius malus in se non est, modò ex honesto fine, seu motivo, ut ajunt, id fiat; vellem, ut insignis sicarius, id est, publica pestis, è medio tolleretur, non quidem per actum malum, alioquin malum ipsum vellem; sed vel morte naturali, vel ultimo supplicio à Judice inflicto, non quidem ex odio, quod charitas vetat, sed ex mero boni publici amore; cum enim mors illius ipsi malum sit, item illius vita malum reipublicæ, & hoc publicum privato illo sic majus; quidni, juxta commune pronunciatum, ex duobus malis minus eligam, modò illud non procurem; quia malum alteri procurare, malum est; voluntas igitur velle malum non potest: multa autem desiderare possumus, quæ procurare non licet.

IX. Præterea dirus mihi hostis imminet, magnum allaturus; oro Deum ut me ab eo liberare dignetur, aut si aliter fieri nequit, eum ex medio tollat: hic duo mala sunt, alterum meum, cum illius vita conjunctum; alterum illius, mors scilicet à Deo justè infligenda; juxta charitatem ordinatam, bonum meum velle ac desiderare possum, & flagitare à Deo, quamvis alioquin cum illius malo, seu morte conjunctum, quod tamen procurare non debeo; quia peccatum esset. De morte sicarii letari pariter possum, ex bono motivo: uti parens, de morte filii; sed de illius effectu, id est, eo quod filia periculo subducta fuerit, cui egestis illam subjecerat; idem dico de filio & beneficiario; nec enim ille de morte Parentis propriè letatur, sed de effectu inde sequuto; nimirum, de hereditate; neque hic de morte Pensionarii, sed de bono suo inde proveniente, quod est, liberari ab onere pensionis; unum de morte proximi, quatenus à Deo statuta est, atque disposita, gaudere possum,

ut scilicet voluntas mea cum divina consentiat; sed enim nunquam accidit, ut in peccatum letatur; accedit, quod, non possum quidem velle causam, velim effectum, qui posita scilicet aliunde causa. Pro hac sententia, facillè possem paginas implere allegationibus auctorum, & quinquaginta saltem appellare, post D. Th. 2. 2. q. 76. a. 2. Sed ut quid peritio hæc? ad Psalmos etiam te remitterem, in quibus Propheta passim orat Deum, ut impii exterminentur, immò & orationes addibet Ecclesia, quibus Deus exoratur; ut Pagani, Hæretici, alique hujus Ecclesiæ confundantur & humilientur; nec dicam prophetias esse, quæ in Psalmis leguntur; quæ verà Regis Vates hac à Deo petit, idque exanimi, qui certè in malum ferri non potest: sed hæc tibi non intelligis, nec deerit, qui mihi vitio vertat, quod Margaritas projeciam &c.

X. Longum deinde locum describis excerptum ex tom. 2. disp. 170. f. 13. n. 106. & seq. Hurtado de Mendoza, in quo concedere videtur, provocatum ad duellum non posse quidem acceptare, sed respondere, se horà conditè egressurum in campum, non tamen ad pugnandum, sed jure suo, ut pugnaret, se nihil sibi à provocante timere; & si tibi provocans eum aggrediatur, se propriè defendere minime defuturum: hæc quidem Mendoza, ut legibus & conditionibus, ut provocatus certaminam contrahat, nisi id faciat, & res eo litigium, ut infamia alio quovis modo arceri non possit; immò num. 113. & 117. monet, à provocato hæc provocanti dici posse; egrediar quidem, non tamen ad pugnandum, tecum enim pugnare nolo, sed potius componere pacem; at si me injuria fueris aggressus, ego me defendam, ut par est, cum modamine inculpatæ tutelæ: subdit denique, hanc sententiam speculative quidem probabilem videri, pro qua triginta auctores à Diana referuntur, per tract. 13. resol. 11. quibus addi possent alii, qui eo tempore post Dianam scripserunt, eam tamen prædictè valde difficilem esse, ac proinde minime ad usum & praxim reducendam: cur hæc enim Willelme? quæ si fortè auctoris liber non supererat, ipse Diana, quem citas, eadem tibi suggesterat: sed huic etiam calumniam struere voluisti, ut semper tui similis esses.

XI. Patrem Layman abominandæ doctrinæ auctorem facis, utpote qui doceat, lib. 3. cap. 1. in duelli acceptionem licitam esse, in rarissimo tamen casu, quo quis, ni acceperit, excidat dignitate, officio, gratiæ Principis; fingis Willelme; P. Layman non docet, non tenet hanc sententiam, quæ à Navarri & aliorum, non dicit, esse tutam in praxi, sed illud tantum non audeo damnare; quia modò stius: cum præsertim Navarrus, quo ad hoc à Ecclesiâ nunquam damnatus fuerit, & morte defensionis jure ac titulo id dumtaxat fieri statuat: uti & Petrus Hurtado de Mendoza, cujus læta etiam petis ex ipso Escobario, pro defensione temporarium, modò aliter terram non possint, & spes adit prævalendi adversus ipsum aggressorem; utrumque ab utroque supponitur, idque ex cap. interfecisti de Homicidio: Escobarius quo ad hæc, severior esse non potest, cum tract. 1. exam. 7. cap. 2. omne duellum damnetur: illud, in quod bellum resolvitur: certè apud illum, locum illum Petri de Mendoza non invenimus, quod scilicet duello quispiam ad defensionem boni

eorum suorum certare valeat; sed quis hoc neger, vis in eo casu, vis vi potius repellatur, quam in eo ceretur. In vernacula Epistola Patris Layman non potest, qui duellum in casu illo rarissimo non potest; cum tamen hæc tantum ibi Layman non audeo damnare; quod quantum discrepet, non audeo damnare, inquit, præ modum; nec enim Censores illos imitari noluit, qui omnia & omnia præter se suaque damnant: item in vernacula, dictam opinionem ita Patri Layman tribuit, quasi primus esset illius auctor & Patris, nulla Navarri mentione factâ; item verba illi ab auctore illo præmissa, in rarissimo casu, non illa, mera defensionis gratia; ut vel inde patet, non tam esse duellum, quam propriam & necessariam sui rerumque suarum defensionem: contra hæc & innumera propemodum alia, quamvis artamen par erat, lectores tuos non monueris, in ratione ista emendasti.

Multa quoque P. Sanchez imponis: cum enim dixit in sum. 2. cap. 39. n. 7. licere innocenti, duellum, auctorem inquit actorem, si alioquin certus sit, de iniquitate damnatione futura, & de jactura vitæ, honorum, bonorum, in notabili quantitate, nec alia via evadendi via, pro quo citat Manuel. Navarri & Bannez, adde sis Cajetan. Duvall. Dian. aliosque: reticisti tamen & mutasti multa in vernacula, sine quibus hæc opinio ab illis & impia censenda esset; Primò illum statui auctorem, quod P. Sanchez in paucis lineis quæ aut quantitas repetitur: Secundò, ita Sanchez inquit loquentem, rationabile dictum est; Il est bien raisonnable de dire, quasi hujus sententiæ ipse auctor est, tamen scribat in hunc modum, Sed melius alii dicunt, alii dicunt, non ipse; Tertiò, cum textum auctoris uno tenore & non interruptè referat, per fraudulentam synecopem prætermisisti, & sententiam tenet Bannez, Manuel, Navarra. Quarto, plenam illam & perfectam certitudinem, sed certam omnino, constat omnino omisisse & dissimulasse. Quintò, illud per calumniam veris & mutatis forensis; mutas item Bannez in Navarri, & Navarri, in Navarri; unde constat, quæ peritus sit auctorum; hæc in versione latina eorum utcumque emendasti; omisisse tamen utroque auctorem mentem explicatum num. 8. nimirum, duellum illicitum esse etiam ad servandam vitam, si aliter servari possit; & nullum infamem exponere quod provocatus duellum detrectet; & quod nunquam acceptari possit, obtentu honorum, alique mortali noxa; unde patet, casum illicitum, in quo Sanchez cum tam multis auctoribus illicitum esse, dicere videtur, esse potius licitam defensionem quam duellum.

III. Quod autem addit Thom. Sanchez duellum illicitum esse, in casu præmissa, appositis etiam omnibus illis conditionibus, quas paulò ante diximus, si occulte in justum aggressorem ille incedere possit; quod certe ex illa sua positione auctor vult sequi; neutrum profectò dare possumus, malim quippe dicere cum Suarez de char. 13. sect. ult. num. 5. Calumniam non propulsi, sed manifestatione veritatis; quod si hæc possibilia non sunt media, sed mortem patienter ferentes, non secus ac si innocens probaretur nocens per se, & num. 6. Non posse Reum sic falso accusari, occidere sum accusatorem; ergo nec idem ten-

tere per duellum; malim etiam sequi Patrem Vasquez ita loquentem de reffit. cap. 2. §. 1. dub. 7. num. 24. Non licet illum occidere, quem scio, certò depositurum falsum apud Iudicem; quia ille non potest dici invasor; licet enim contra jus faciat, non tamen contra ordinem juris; de ratione autem aggressoris, est, ut contra jus & ordinem juris injuriam inferat: & ita in hoc casu qui hunc occideret, peccaret contra charitatem, & contra justitiam, tenereturque restituere. Sed hoc transitionis loco assumere, vel usurpare voluisti, uti inde jure inferri posse, diceret, licitum esse cuique, inimicum per prodicionem obtruncare, & luderes Escobarium, in hac voce proditorie; sed tuam in hoc inscitiam feci palam in contutatione Epistolæ sextæ numero primo & secundo. Unde rectè Fabulinus ille tuos verborum notitiam tibi non esse cognitam, dicebat.

XIII. Patri Sanchez iterum imponis, quasi doceat, sine ullo conscientie morfu, calumniatorem exitum cupiam in judicio molientem, ab eo clam interfici posse: mera calumnia; nusquam hæc tam crudè, tam amplè, tam liberè Sanchez; sed illa omnia, quæ suprâ recensui huc accersit; nimirum certam innocentiam, certam vitæ, honoris, bonorum, in magna quantitate, jacturam; & nullum alium evadendi modum suppetere; quamquam, ut dixi, oppositæ sententiæ ad hærendum esse, putato cum Suar. Vasq. Lessi. aliisque, & homicidium semper illicitum, nisi duæ illæ conditiones interveniant, quas Auctores Societatis statuunt cum Reginaldo lib. 21. cap. 5. num. 57. Prima est, ut vis reaptè inferatur, quam secundum omnes leges & jura repellere licet c. Significasti 2. de homicidio ac proinde ad propriam tantum & necessariam sui rerumque suarum defensionem, & vim propulsandam; Secunda, ut fiat in ipso actu insultationis & rixæ, idque cum moderamine inculpatae tutelæ: Nihil profectò aliud Molina, Reginaldus, Tannerus; licet, inquit iste, injustum aggressorem interficere, si omnis alia via ad defensionem intercludatur; Em. Sâ suam ibi sententiam non expromit, sed refert tantum aliorum dicta: nihil igitur aliud prædicti auctores volunt, nisi jus naturale necessitatis & justæ defensionis factum rectumque servari, exceptis semper iis, qui judicio forensi interveniunt, nimirum testibus, Judice, aliisque, nempe re ad forum deductâ, propriæ defensionis locus non est, quæ in publicam convertitur; hæc autem licet fortè deficiat, etiam per fraudem, calumniam, malitiam accusatoris, testium, Judicis, privata defensio accusati accersenda non est; quia bonum privatum publico cedat, oportet.

XIV. Escobarium in scenam reducis, qui citat Henriquez docentem libro 14. capite 16. licere cuiquam, accepto injustè colapho, percussorem fugientem insequi, eumque occidere: bene est, unum solummodò Henriquez ex Jesuitis appellat, nullus enim societatis auctor hanc sententiam non damnat, ut videre est apud Lugo de just. disput. 10. sect. 10. num. 109. Ubi testatur, oppositam communem esse, & pro illa citat Bannez, Sor. Carrer. Rodriq. Salon. Malder. Torrian. item Lessius, qui licet lib. 2. cap. 9. num. 79. pro eadem opinione citet Navarri, Navarri, Henriquez, Jason. Cordub. Mantium, Pennam, Clar. Cajetan. D. Antonin. Mercatum, Victoriam, quibus addi possunt Dian. part. 2. tr. 15. res. & alibi Ubi longè plures citat, idem tamen Lessius n. 80. dissentit docet, in praxi permittendam, id est, licitam non esse; Layman item

& Filius illam in praxi damnant, quamvis illam probabilem esse, negare non audent: immo Valq. de rest. c. 1. n. 37. à christiana lege alienam esse, dicit; recentior igitur omnes Jesuitarum auctores. puta Lugo, Vasq. Azor, Molin. Less. Hurtad. Mendoz. & alios quos refert & sequitur Amicus, to. 5. disp. 3. §. 7. n. 114. item Tolet. Fill. Laym. & alios, quos appellat & sequitur Balem. l. 3. tr. 4. c. 1. dub. 3. n. 7. uno verbo appella omnes, uno dumtaxat Henric. excepto, immo & ipsum Escobarium tr. 1. exam. 7. c. 2. n. 59. fugit aggressor, inquit, occidere non licebit; omnes, omnes oppositam sententiam tenent; eum igitur derelictam illam in exprobras? cur alios eosque plurimos illius defensores intractos relinquis? cur eorum argumenta non solvis?

XV. Singillas deinde Patrem Azor, eo quod doceat, illum occidi posse, qui alapam aut fustem intentat, si alius modus non suppetat de decus illud vitandi: ita est, Azor, in st. moral. 3. l. 2. c. 1. qu. 16. & Becan. summ. part. 2. in q. 64. D. Th. de homicid. q. 8. n. 2. adstruunt illud ipsum; loquuntur autem de homine honesto, cui valde ignominiosum sit, fustem cadi, qui alio modo, nec illud vitare, nec honori suo consulere valeat; citat Azor pro hac sententia, Sor. Covarr. Navarr. Becanus verò, Sylvest. Lopez, Gomez, Clar. adde his Lugo disp. 10. sect. 10. n. 137. ubi multos appellat huius placentis suffragantes, & communem sententiam esse, testatur; item Less. Laym. Fillius. de quibus alibi; o-mitto alios: illud unum indico, Lessii textum à te falsatum fuisse in vernacula; emendasti tamen in latina versione, immo sex lineas, in hac, de tuo addidisti, quæ in vernacula desiderantur; affligis Lessio verba illa, *ex sententia omnium*: immo & præcipuum huius opinionis fundamentum & caput, nimirum malum animum aggressoris reticisti, his verbis à Lessio expressum, *ut ignominiam inferat*; en locum integrum Lessii fuisse viro honorato, occidere invasorem, qui fustem, vel alapam nititur impingere, *UT IGNOINIAM INFERAT*, si aliter hac ignominia vitare nequit. Tu verò illud ut ignominiam inferat, omisti; immo Lessius n. 78. dilerte concludit, opinionem Petri Navarra sequendam non esse, si aggressor verbis tantum, non armis invadat; hæc sententia, inquit, non est sequenda, satis enim est, verba verbis repellere, unde patet, manifesta calumnia, quam super his Lessio imponis.

XVI. Transis ad Baldellum, qui docet, inquit, l. 3. disp. 24. n. 24. præ interim mentiris, occidi posse: O nequam, tu ipse mentiris, nebulo; nihil tale Baldellus citato loco de hac voce mentiris, sed hæc tantum, si adhuc sit & contumatur contumelia, & si magna sit, & per illam magna fiat honoris læsura, neque possit aliter impediri, licitum est interficere calumniosum, id est, vim vi repellere. Immo Escobarus ipse nihil tale ibi, nimirum tr. 1. exam. 7. c. 3. sed potius contrarium c. 2. n. 59. nempe ad hanc questionem licetne pro defensione honoris verbis tantum impugnati, aggressorem occidere, respondet minime. Imponis etiam Lessio, qui dixerat asserit, ut supra dictum à me fuit, illam sententiam sequendam non esse; quamvis enim dicat honorem impetiri posse, factis, verbis & signis, malè tamen infers, hominem occidi posse pro defensione honoris, quolibet modo impetiri. Utinam porro Jesuitæ doceant, pro simplicibus verbis, & maledictis vocibus, occidi hominem posse, fingere quidem potuisti per atrocissimam calumniam, sed nulli appellabis unquam, & nullius etiam hominis scriptorem, qui hoc defendat.

XVII. Omnem verò superat fidem impostura illa, quam subdis, nimirum Reginaldum, Lessium, Filiucium fateri ultro, non esse legem Dei, si aliquis pro verbo contumelioso & voce maledica hominem occidat; hoc tamen in praxi minime permittendum, propter causas extrinsecas, ab actione ipsa se junctas; quia scilicet, brevi regna vastarentur, si maledicos omnes interimi placeret: hæc sunt Reginaldi verba l. 21. n. 63. In praxi, pars negans sequenda est, quia in iure defensionis semper considerandum

est, ne usus illius vergat in Reip. perniciem, & præbeat occasio multis cadibus, &c. quasi verò hæc legi Dei non esset ventura; nimirum, Reip. perniciem asserit, & casum cadibus præbere; & hæc tuis mulierculis, de profectu suis, quasi triumphans: aliam deinde rationem Reginaldus profert, ex eo petitam, quod infamia jam illa per eadem infamantis non tollatur; si verò nondum illa esset dici nequeat, non esse alium modum eam vitandi. Lessius verò d. cap. duobus locis rem istam definit, nimirum 78. sub finem, ubi habet hæc diserta verba: hæc sententia non est sequenda, satis enim est, ut iniuria verbales vitare possint; & n. 82. hæc sententia in praxi non prelatum præbet occasionem multis cadibus, ut & illius usus in Reip. perniciem vergeret; immo est speculative vera esset, nec docere esse probabilem, sed loquitur ex hypothese, & si, in quo speculative vera esset, in praxi tamen non habet locum, quo eam de rationem asserit, quam supra Reginaldus 2. loco, Filiucium denique accusat, quasi doceri sententiam illam in praxi permittendam non esse, quia per iudicem infligenda, iure timenda est: vah fraudulenti caput, & linguam falsiloquam; Filiucius tr. 29. cap. 1. c. prædictam sententiam rejicit, propter utramque rationem, à Lessio allatam, quem ipse citat, n. verò 51. loquitur eodem de pœna à iudicibus infligenda, sed Homocidæ certis & indubitatis, atque adeo flagitiosis hominibus, quasi verò iudices Reum dumtaxat plebant, ad vitæ politicas, non verò petitas à Religione, leges Dei, à conscientia, à iusticia; quasi verò lex Dei Christianorum iudicium foro nullum habeat locum.

XVIII. Quod res quæque suas, quæ parvi non sunt, sed magni, Reginaldo, Tannero Laymanno, Filiucio, verbis, vel auctoribus, etiam latronis morte, si aliter vitare non possint, tueri valeat, jam supra dictum est, si vitare non possint, per c. Interfice de homicidio: sed quænam hominem interficeret? sic enim Fabullus tunc interage, valoris unius aurei, inquit Molina; O nequam: Molina to. 4. tr. 3. disp. 15. n. 6. non dicit latronem qui fortam vel aureum, interfici posse, sed qui per vim conatur expere rem aliquam, tanti æstimatam, Domino resistente: qui non tam rei, quam Domino vis inferre: illam igitur repellere potest, etiam morte vim inferentis, si aliter vitare nequit; quis amabo neget, maximam contumeliam esse rem suam alteri, quam Dominum honorato viro, per vim adhibere & avellere? quis neget, ibi iustè esse defensionem licitam, modò tamen id fiat, ut Molina subdit, cum moderata inculpata tutela, non audeat, inquit Molina, illud dicere, quod tu per summanequitiā, reticisti, nec enim hoc loco vitæ pretium statuitur, ut malitiosè, ad conciliandum avidiam, insinuas & impie nugaris, sed iustè defensionis jus definitur, quo vir nobilis gaudet, cui per vim, sua maxima ignominia, quantumvis resistenti res sua aut vitæ potest; ut sit, in hoc casu aggressor non tam in rem ipsam, quam in Dominum illius involate censetur. Quod demum spectat ad pretium vitæ, Molina diserte asserit 4. fires non sit magni valoris, ut 4. aut 5. Ducator, fugientem, sine gravi culpa, interfici non possit, testem si sit magni valoris, quem non definit: nec sperari restet, rem illam recuperandi, & fugiens, licet evasit eam dimittere nolit; quamquam inquit, semper est vitandum, ne proximus in hoc casu occidatur: quid modò dici possit, non video; ubi autem impostor nequitia Molina 4. aut 5. ducatis vitam hominis æstimavit.

XIX. Quod igitur sit clericis & Religiosis hominibus occidere injustum aggressorem, ad defensionem vitæ potest non tenet. & nemo id neget, nisi doctrinæ roduliam licere, ad defensionem bonorum, multi doceantur Cap. Sor. Sylvest. Medin. Nav. quos refert & sequitur Amicus to. 5. disp. 36. sect. 8. n. 126. Zanard. Malder. Tanner. Less. Molina, Reginald. quos citat & sequitur Dianapart. 5. n. 4. ref. 16. Licet enim religiosi propria bona non habuerint

nomine patris & patris bona homines tueri possunt, i-
temque soli communia Religionis. Quod verò attinet ad
hominum honorem, amicum per modum objectionis
proponitur, dum scilicet ipse in vera & communi sen-
tentia, quod scilicet Religio, liceat pro defensione ho-
minum, non debet occidere; illa tamen quasi umbra, in a-
liam partem expōnda est, unde est, quod nequitiam tuam
scilicet in malis, utpote qui conclusionē illam amici
proponit, his verbis contenā, quibus palā facit, quid
sentiat. Verum quia hec apud alios non legimus, nola-
mus ea vobis dila esse ut communis sententia adversetur.
Quia tamen denique illam plusquam ridiculam
sententiam producit, quodam auctore, per jocum, propo-
nit, an scilicet liceat, lanfinitas occidere: qui
scilicet, non licet, quia lanfinitas nocere quidem vo-
lunt, sed non potuerit, & quot radios noctua
solis lanfinitas, Societati detraxerunt: hæc vir in-
famis per jocū; tu verò infamis scurrā, inde tibi tuisq;
quodammodo timendum est, per meram lanfinitatem si-
milis ad inhumanis placitis, à dira illa sententia,
quæ auctori perperam esse dicis, timendum, inquis, ne le-
gis quædam famam denigrasti & proculcasti fœdissi-
mum, ne vindictæ suæ mactari & immolari cureat:
etiam quod vindictæ Dei & iustitiam iudicium sententiā,
non solam arma timeas, sed vitæ vitam pro inimicis
non verò ut exire didicerunt, scilicet iustitiam, saltem
com vobis, opera uti non possent, quos in clientelam ve-
lunt, contra Casuistas susceperunt: sed huc tandem spe-
ctat, quæ magnam nominis & famæ jacturam Socie-
tatis sentitis: cerde mihi, Willelme, eadem est, quæ an-
te, in eod. statu & gradu hæc tua fuerunt tuorū
quædæm vota, sed vana & sterilia: Dum scilicet
Dei, Religionis, causam tuebuntur, contra im-
pios, hæreticos, Calvinistas, lanfinitas, impet-
tum potuerunt variis machinis, lacerari convitiis, ca-
lamitate, latrocinio, tamen vincti, vel opprimi; ut
scilicet hominem loquar, iure victoriam sibi arrogare
poterant, cum errores vestri damnati facerent & libri confi-
scati: sed istam illam non sibi, sed Ecclesiæ gratulantur
sententiā, quod si se vobis ubique gentium, in Belgio,
Gallia, inde, si opposuerint, conatus vestros fre-
quenti machinis dissecerint; quo eventu, nemo non vi-
det, nos illud alibi popigite: sed vobis vestrique errori
compensare: uno verbo, renunciate vestros errores sin-
te, non verò ad speciem, & statim amicas vobis dexte-
ras porrigemus.

EPIST. VIII. Confutatio.

A D octavam Epistolam accedo, eamque confu-
tandam suscipio, Willelme Wendrocki, in qua
calumnias, impietates, non emendas, sed mul-
tiplicas, & plurimū auges: Ludis eos, qui fortē curiosius
argue, qui sis, & conjectura assequi student, ignotus
est omnibus, præterquam Provinciali, ad quem scri-
bis: sed illi Fabalino, quem, inquis, ægrē ferre & indi-
gnam meam reprimere cogor: dici enim vix potest,
quid molestum sit homini omnia christianæ vitæ institu-
tiones evententi nihil apertē reclamare; & hæc, ut
notum scilicet tuam disciplinam in fonte haurire possis,
scilicet deinde erupturus, cum deum ille omnem suam
sententiam effuderit. Ignotus aliquandiu latuisti; nec mi-
serum tenebrionis eujusdam personam sustineas; qui
in tenebris, odii lucem, & tenebras a mari tenebras, inquā,
caliginis & mentis, quæ charitati & veritati adversantur,
deinde mihi, quamvis obvium cuiq; fortē non fuerit,
dicat, quis es, id tamē asserere non dubito, facili iis
dicam, quia hominū idemolorum norunt, te apprimē nosse;
tamen Regio portuentibus fœderatus eras; quod lan-
guis non persepsum fuit; deinde vales ingenio, eoque

ad Satyrā & scurrilia comparato, nec non sulphureo, ut
tuus ille Sancyranus, qui flammam concipit illud, sed
scitidac terri odoris; præterea inanis gloriæ studio, si
quis alius in orbe terrarū docui videris; in hac parte ap-
te ac sapientius addidit te gessisti, ut nihil puritius excogi-
tari possit; non nihil plautus priores Epistolæ tibi concili-
arant, non quidem à sapientibus viris, sed à mulierculis,
aulicis & suspectis quibusdam hominibus; quod te ultra
modum inflavit, & novas addidit alas: non difficile igitur
fuit, te nolle, ex stylo, ex genio, ex effrenata illa lau-
dis & gloriæ cupidine: dissimulatum opinor fuit; libe-
ritus quippe adversus ignotum auctore scribitur, & cum
latvatis hominibus paulō licetius agitur: deinde, id quod
multis compertum est, diu arcanum esse nequit: satis no-
tus eras tuis illis, qui tibi schedas & auctorum loca, trun-
cata licet, confusa & adulterata sollicitē suppedabant.
Quod autem de tuo illo Provinciali scribis, multos et-
iam teneri desiderio sciendi, quis esset, fidem tuam & sin-
ceritatem palam facit; quis enim nescit, literas illas ad nul-
lum unquam, nisi nomine tenus scriptas fuisse, ac proinde
non jam Epistolæ, sed libellos famulos censeret, eo fine
compositos & furtivis typis mandatos, ut infamem le-
suis corruptæ Theologiæ moralis notam inureres: illud
porro in hac Epistola suscipis demonstrandum, corrup-
tos pecuniā iudices, fœneratores, infidos fidei mentiarū
desertores, fures, adulteros, magos ipsos à lesuitis exolvi
onere ea restituendi, quæ illiusmodi artificis parantur.

II. Sed ecce Fabulinum tuum in scenam inducis, cum
Escobario socio; nempe hic Auctor, præ cæteris, præci-
puam comædiæ, seu fabulæ vestriæ personam sustinet: lu-
dex, inquit, in ferendis sententiis, relicta probabiliorē,
minus probabilem sequi potest; posse item, Castro - Pa-
lao docet, etiam contra propriam opinionē, dummodō
probabilitas sit circa jus: Quare truncas locum omnitis
enim duo verba, quæ subnectit Escobarius. nimirum hæc,
non verò circa factum; nam circa factum, probabiliorē
sequi tenetur; quis autem ex hoc loco ita truncato non
statim sibi persuadeat, Iudicem ferre posse sententiā, pro
illa partium, cuius tamen jus minus probabile est: nempe
vox illa *Ius* ambigua est, & varia significat; nam vel sumit-
ur pro iure partium, si litigando jus quæque suum rueri
dicitur; & in hoc sensu, secundum jus probabilius, Iudex
ferre sententiā debet; vel sumitur pro ipsa lege, & di-
citur jus probabilius illius partis, cui lex magis faver, &
in hoc casu, nonnulli docent, Iudicē posse ferre senten-
tiā secundum jus minus probabile, nisi tamen proba-
bilitates à facto petita pro altera parte probabiles exi-
stant; at stante probationum à facto petitarum æquali-
tate, in mera questione juris, Bonacina de *distinctione peccati*,
disp. 2. qu. 4. punct. 9. n. 13. existimat, Iudicem posse judi-
care secundum jus minus probabile, & hanc opinionem
esse probabilem, pro qua citat Sayr. Aragon. Salon. sed
omnes Societatis Scriptores secus sentiant, ut Vasq. Be-
can. Azor, Reginald. Valent. Sanch. &c. qui docent, se-
cundum probabiliorē iudicandum esse. Stante autem
utraq; æquē probabili, ita ut ex parte facti probationes
æquales sint, præscindendo à possessione, rem dividen-
dam esse, si dividi queat, docet ipse Sanch. in *Decal. l. 1.*
c. 9. n. 45. Si verò ex parte iudicis tantum stet illa proba-
tionum, vel iuriam æqualitas, licet aliqui censeant, rem,
etiam in hoc casu, dividendam esse; longē tamen plures
Iudicis arbitrio relinquunt, huic vel illi partium causam
adjudicare.

III. Sed venio ad Castro Palao. Hic quidem *tr. de*
conscient. disp. 2. p. a. o. n. 5. certum esse dicit, itantibus pro-
bationibus æqualibus, tam ex parte facti, quam ex parte
juris, rem dividendam esse, uti cautum est, per iura, quæ
citatur, sed si dubium sit, utra pars probationes efficacio-
res habeat, tam ex parte facti, quam ex parte juris, in hoc

Ee e

casu

casu tenet, Judicem pro arbitrio judicare posse, & citat pro hac sententia, Sayr. Medin. Salon. Salas, Atagon. Valent. Petr. de Ledesma. Manuel. Sanch. Sanchum. Gloss. Jason. Decium, quibus addi possunt Dominic. Sor. Reginald. quos citat & sequitur Baldell. de consuet. l. 4. disp. 15. n. 1. ite Lorca, Montelin. Gasp. Hurtado, quos citat & sequitur Caspenl. tr. de consuet. disp. 4. §. 8. n. 3. at si Judex in hoc casu opinionum oppositarum, unam probabiliorem judicet, cum tamen alii alteram oppositam probabiliorem esse dicant, docet, in hoc casu Castro-Palao, sententiam ferri posse à Judice pro utraque, ad libitum; id est, tam secundum illum, quam ipse, quam secundum illum, quam alii probabiliore putant, & in hanc rem citat Medin. Salas, Sayr. Atag. Petr. de Ledesma, Garc. Thom. Sanch. Joan. Sanch. Salon. qui monet, hanc sententiam esse multorum Doctorum Salmanticensium item Vasq. Torres, Anton. Perez, modò Judex supremus non sit, à quo appellare non liceat. Quæstio igitur est, & hoc loco agitur, quando variæ sunt opiniones & sententiæ, de alicujus legis, aut juris, aut textus, sensu & interpretatione, ex quibus litis & causæ decisio pendeat; unde malè citatur à nonnullis Castro-Palao, quasi universè rem hanc Judicis arbitrio relinquat; cum tamen ad duos dumtaxat casus eam restringat, 1. si opiniones utrinque æquè probabiles sint, utri parti jura favcant; 2. si altera pars Judici, aliis verò opposita probabiliore esse videatur; nihil aliud Castro-Palao, unde, ut dixi, malè citatur, quasi doceat Judicem posse judicare secundum opinionem minus probabilem, tam quoad se, quam quoad alios. O utinam Judices omnes ita judicarent, tantam enim justitiæ corruptionem homines passim deplorare non cogerentur, & divinam opem implorare, his verbis: *Judica me Deus & discerne causam meam*: Utinam omnes Judices doctissimi Auctores doctrinam in judicando sequerentur, quæ certè nullum in conscientias, ut ais, nullum in fortunam hominum imperium concedit; sed legibus, religione, justitiâ, ratione, non gratiâ, inscitiâ, & partium studio judicia metitur.

IV. Gradum facis ad Molinam Judices eximientem, inquis, culpæ, qui munera, pro ferenda sententia, à partibus accipiunt; sed doctissimo scriptori, pro more imponis; primò quidem, in vernacula, clausulam illam reticuli, *intra limites justitiæ*; item illam, *secundum legem positivam*; secundo Molinæ imponis aperitissimè, nempe loco illo, quem citas, nimirum *tom. 1. tract. 2. disp. 88. n. 6.* non disputat, utrum Judex à partibus, licet aliquid accipere valeat, sed an contra leges accepta, restituenda sint. & cui; si contra leges, injustè igitur & illicitè: tertio deniq; Molinæ verba huc illuc sparsa in unum quasi contextum collegisti, ut verè mutuum opus esse videatur; & hæc evinco ad evidentiam; quæstionem loco citato proponit doctissimus Auctor, utrum seclusa lege positivâ, Judex eorum dominum acquirat, quæ illi dantur à partibus ex mera liberalitate, vel amicitia, perinde atq; si Judex non esset, vel gratitudine accepti beneficii, ex gaudio rei bene gestæ, vel antequam negotium expediat, ut afficiatur ad diligenter expediendum; hac quæstione proposita, tria dicit; primum est, dominium illud acquiri, seclusa lege positivâ; secundum est, donationes illas, seclusa etiam lege positivâ, sæpè fieri & acceptari cum peccato, propter scandalum, seu pervertendæ justitiæ periculum, seu defectum sufficientis voluntatis in donante, seu gravamen Reip. interdum tamen, inquit, fieri posse, & acceptari sine peccato, seclusa scilicet lege positivâ, cujus clausula ter, aut quater, intra paucas lineas, meminit; sed quando nam accipi pos-

sunt sine peccato? quando, inquit, datur aliquando amicitia, ex gratitudine, ex gaudio causæ justæ obtentæ, & ex mera liberalitate; audiri: nihil aliud, citat ergo fingis & affingis quæstionem pro assertionem & contrarium denique est, hujusmodi donationes jure optimè prohibitas esse, propter mala, damna, scandala, in promanantia; finalis denique illius conclusio rectè mihi contraria sententia, his verbis ab eo tradita, licet peccent, qui donationes illas accipiunt, intermen tenent & valida sunt, nec Judex ante sententiam accepta restituere tenetur; aut certe ante præceptum Confessarii; expedit enim, ut Confessarius de citata institutione, saltem in penitentiam, in iungatur; prout tuit clarus & luculentius; unde nihil minor Ecclesiarum, qui ea Molina & Layman imponit, quænamquam in mentem venerunt, illum enim defendendum minime suscepi, cum præsertim ex ejus placito, ut jam dixi, doctrina moralis Societatis censenda & definienda non sit.

V. Molina vindicato, Layman vindicando stat; hic lib. 3. tr. 4. c. 4. n. 10. disertè dicit, Judicem accipiendo peccare, tum ratione scandalum, tum ratione periculi, pervertendi justitiæ: & sequenti regulam positivam agnoscit, quæ munera accepti prohibet; quamvis aliquando cum Molina tenet, hujusmodi donationes dominum acquiri, nec igitur Judicem ad restituendum, ante sententiam; unde etiam Escobarium, Layman etiam impositum, & facit diderim, in tam multis editionibus summa Ecclesiarum, cum ante Lugdunensem, factam anno 1544. viginti septem aliæ præcessissent, crediderim fuisse, quam, in tanto editionum numero, varia fuit addita, detracta, mutata; ex quibus deduco, unum Escobarii calculo, ut dixi, vel Baunii suffragio, doctrinam moralem Societatis censendam non esse, immo neque illos, classicos inter Auctores reponendos esse, nam meo fortè putaret: Layman certe n. 9. ref. sed per se quæstionem illam proponit, si plures causæ decidendæ sunt, quarum expeditio in Judicis arbitrio positum sit, an Judex pretium accipere possit, ut hanc, antequam expediat; sic autem responderet Layman; in hoc periculo non vacat; spectato tamen jure naturali, Judicem illum damnare non audeo; hæc mea solius responsio, in qua, quid tam horrendum loquar, ut dicam, quod res est, non video: præterquam quod cum periculum, seu scandalum ut plurimum, ratione, saltem periculi peccatū est; accedit, quod legem positivam, quæ id vetat, post unum, vel alterum versum agnoscit; novo igitur titulo, peccatum incutit.

VI. Accedis ad Baunium, cujus textum citas, nec cito tamen loco; timebas fortè, ne haberet consuetudinem & perditæ fidei convinci posses; is ergo in *summa* cap. 14. pactum trium contractuum, ut licitum & legitimum defendit: tu verò ignaviam & incertam simulas, quasi monstrum horrendum esset, & res hæc inaudita, antiquis Theologis ignota & incognita, cum nihil sit tota Gallia, Germania, Belgio, Hispania frequentius & familiarius, & in foro Lugdunensi, emporio scilicet totius Europæ, jam à Patrum memoria celeberrimo, alio titulo pecuniæ non celebratur; multos ibi pro hac sententia Auctores nominat, Nav. Major. Covar. Valent. Bonac. Palat. Molina. Lop. Sor. Manuel. Echium. Gabriel. Garc. Medin. Angel. Laym. Binsfeld. Sylv. Bened. & Fam. Grat. Morl. Megal. Narr. longè plures citare possem; & verò præter appellatos citavi alibi Lugdun. Dian. Gibal. Hostient. Alberie. Joa. Andr. Tabié. Sa. Tolet. Cast. Pal. Malder. Homobon. Scott. Reginald. Fulluc. Salas. Justin. Leotard. Marefc. Ugol. Bellon. Duc. Cane. Maillet.

Willard. Pet. De Navarr. Raynaud. Auctor. speculi
litterarum. Badell. Lup. Petr. à Perusio Purpurat.
Joann. Gratian. Seacc. Mant. Sarmient. Ru-
nabon. Molfes. Baill. Amic. Tanner.
Hesbaum. Gordon. Bass. Villalob. Trullen. Serr.
Tambour. & alios, quos excerpfi majore ex parte ex
Gabin. qui opus doctissimum de hoc argumento
compositum ad instar appendicis, secundo tomo de u-
tutibus, in quo re hanc doctissimè, copiosissimè
discussit atque tractavit; vide, quo jure
hoc pactum damnari, ut illicitum, qui tamen e-
tiam rationem non capiunt; incidi aliquan-
do Doctorem, qui putat, dominium collatè in So-
cietatem pecuniarum penes dantem non manere, quod
nonnulli sunt, cum per hoc pactum illud à mutuo
distinguitur, & pecunia domino suo, ut ajunt, fructi-
busque certum est, contra pactum societatis iustum
et quod autem mercator lubens & volens lucrum
magis probabile, minoris certi pretio, sibi vendi po-
tuisse iusto pretio, securam sortem præstare, quis
proinde damnare queat; præsertim cum mercator
sibi pacis nolit, & lucrum majus, quod sperat, mi-
noris certo, quod pro illo cedit, præferendum esse pu-
taret enim periclitari, mercatorum proprium est:
non vero non Galli modò, sed Hispani, Germani,
Belgæ, Itali, numero conferti, auctoritate præcipui,
magnum vel alterum excipias, qui rem hanc for-
titer intelligunt, reliqui omnes in hanc sententiam
obviescunt; ac proinde longè probabilior opo-
ratur esse, constare, res ista igitur in verbis posita non
esse, ut nullo negat, nec, ut impie garris, in magica
verborum potentia; iusticia tua mihi satis perspecta
est, utrum istarum imperitia; ea tamen non est, quæ
falsitas. Alieni tui cum Lugdunensibus cognatio-
nem non potuerunt fieri non potuit, quin Lug-
dunensis fori mentionem tibi centies fecerint; appel-
laverunt agnatos tuos; sed omitto, ut sequar te in
hisce navigationem.

VIII. Redis enim ad Escobarium, qui cum tract. 3.
cap. 5. c. 1. statuit, usuram mentalem, sine ullo pa-
cto, vel tacito, vel tacito semper esse, ibi usuram men-
talem agnoscit, ubi lucrum ex mutuo, ut debitum in-
terdixit; ubi tamen esse negat, ubi vel titulo gratitu-
tæ, vel benevolentia, citra ullum pactum præviu-
m, accipitur; modò, inquam, omne pactum absit
ut sit obligatio imposita à tradente pecuniam
accipienti; quis hoc neget? quis amabò secus sentiat?
interdixit dicit cap. 4. cum Molina, non esse usuram,
accipere aliquod donum à mutuatario, ad quod dan-
tari à mutuantem fuerit excitatus, sed non adstrictus
est. Si hæc intelligeres, non tam ineptè scriberes:
sed dum sanationem agas & splenem moveas mu-
tuatorem, reliqua parum curas; fabulam agis, risum
generas; cetera tibi curæ non sunt; calumnias affin-
giones proscindis, res serias & sacras in Sce-
pulum & jocum traducis; quid tum, modò ri-
des, ceteris, nihil aliud tibi proponis; sed Catholi-
ci & cordatis hominibus scandalo es, ut ajunt, &
tu me offendis, immo Doctorum sibilis tuas The-
seos, cum illa nescias, aut saltem nescire simu-
las; disputanda ultro suscepisti; quid tum in-
modo Jesuitas ridiculos, aut certe ridendos feci-
mus gregi & quibusdam male feriatis homini-
bus præbui, mihi factum satis; rideant me, modò
falsas etiam rideant; prudenter sanè; nullam quip-
pam jacturam times, quam penitus prostitui-
mus, ut si per te, Jesuitæ eo, quo fuere hæcenus,
boni nominis gradu exciderent, non mo-

dicum inde tum iis, tum etiam religioni & Christia-
nis gentibus detrimentum accederet.

VIII. Ad contractum *Moatra* tandem venis, quò
dudum spectabas: ad hanc vocem attonitus hæres,
perfectionem & scurrilem fac etiam; vah Nebulo;
quasi verò vox Hispanica Gallum terreat: in Lati-
na versione, Italicam addidisti, Baratta scilicet,
cuncta hæc ad risum; sed ante omnia, observo mul-
ta in latina versione à te mutata & addita fuisse, quæ
in vernacula omiseras: de isto porro contractu sa-
tis fuscè in notis, in quibus ostendi, illum ab om-
nibus fere Jesuitis damnari. Hæc tantum addo i.
Escobarium ipse tract. 3. exam. 6. cap. 5. illum dam-
nat, si fiat ex pacto expresso, vel tacito, idem habet
cap. 4. Si mercator eo sine vendit, ut ab emptore de-
inde minoris emat; hoc sapit *usuram*, inquit, & me-
ritò reprehendendum duxi: in editione Lugdunensi
ann. 1644. ea non lego, quæ tuiple adstruis; hæc
tantum habet tract. 3. exam. 6. cap. 5. *Licetne vendere
pannum credita pecunia pretio supremo, & postea il-
lum emere, numerata pecunia, pretio infimo; cum Mo-
lina assero, posse fieri, modò id non fiat ex pacto.* 2. Mo-
lina tract. 2. disp. 310. requirit, ut merces non
vendatur ex intentione reemendi infimo pretio.
3. Lessius dicit, contractum illum sape culpa non
carere, tum quia est contra charitatem, tum
ratione scandali, tum demum quia se suaque mer-
cator infamat; non tamen teneretur, inquit, ad re-
stitutionem, ut docet Navarrus, nisi ex charita-
te. Locum porro illum Lessii ita deformasti, tum
in vernacula, tum in latina, ita, inquam, trunca-
sti, invertisti, consulisti, quamvis latina in multis
à vernacula discereper, ut vel in hoc solo malam,
immo pessimam tuam fidem prodideris; emendasti
quidem aliqua, sed ut aliàs, prima vitia secundis non
castigas, sed multiplicas.

IX. Transis ad Lessium, qui, ut vis, docet, posse
quempiam cedentem bonis tuta conscientia sibi &
familia suæ necessaria retinere, ne indecorè vi-
vat, licet debita illa injustè contracta fuerint,
Lessius imponis; hic enim lib. 2. cap. 16. dub.
1. docet primò, redactum in extremas angustias
non teneri solvere debita, si aliter vivere non pos-
sit, nec ejus familia sustentari; secundò, redactum
ad gravem necessitatem ea durante, non teneri: ter-
tio redactum ad extremam, sua culpa, id est, super-
fluis sumptibus, teneri, etiam cum amissione status
n. 28. quartò illum denique teneri, qui per fraudem,
dives evasit, etiam cum dimissione status malè ac-
quisiti; an severiùs hic auctor sentire potuit? Escoba-
rius cum Lessio sentit: cur ergo his licem moves,
scurra maledicentissime? O si recriminari liceret,
quanta rerum sylvæ & copia in hoc genere mihi sup-
peteret; sed frustra illa exponerem, quæ sunt notoria
& palam prostant; quam vim auri sollicitè corra-
datis, omnes vident; & in quos usus affluentissimè,
omnes sciunt, & publica fama multiplici tuba du-
dum cecinit: frustra igitur narrarem; quamquam
multitudinem peccatorum charitas operit.

X. Escobarium petis, qui docet, inquis, posse ei,
qui paratus est, furari à paupere, persuaderi, ut su-
retur à divite tali determinatè, citatque tract. 5. ex-
am. 5. & cap. cui titulus *praxis circa materiam de
charitate, ex Societatis nostra Doctoribus*, nihil tale ibi re-
perio, immo titulus cap. 6. aliter se habet, in hunc
scilicet modum, *praxis circa prædicta ex Societatis Iesu
schola*; nihil, inquam, loco appellato, quo ad hoc, apud
auctore istum invenio, sed tantum hæc diserta verba,
tract. 5. exam. 2. cap. 2. *Paratus est quis furari eo.*

aureos, consulo furari tantum 50. teneor ne ad restitutionem: minime; supponit enim, finem ita esse paratum & dispositum, ut dissuaderi non possit: Castro Palao, quem etiam hic appellasti, tom. 1. tract. 6. disp. 6. punct. 6. n. 12. disertè docet, dicti consilii auctorem peccare, & omnes ita sentire præter Vasquez; omnes inquit conveniunt præter Vasq. eum peccaturus; quia revera est causa damni, determinata personæ illati; nec sunt facienda mala, ut eveniant bona; quamquam enim ex duobus malis, minus eligendum sit, nunquam tamen faciendum; sed si utrumque impedire nequeas, majus certe impedendum, citra concursum ad minus, quod permitti quidem, non tamen poni debet, quando agitur de malo culpæ; nec aliter Vasquez intelligendus; nemo quippe Catholicus neget peccatum illud, qui ad peccatum verè ac liberè concurret; unde putarem, quæstionem istam esse de nomine, ut ajunt; idem propterea de restitutione dicendum est; citatur autem à Castro Palao Lessius, lib. 2. cap. 1. num. 19. pro ea sententia, quæ consulentem à culpa liberat; cum ramen Lessius ita loquatur, si consulas minus damnum inferri alicui, ne majus eidem inferatur, a quo scilicet is, qui infert, aliter ab alio nequit, v. g. ut 50. furatur, paratus 100. furari, eundem scilicet hominem, non peccas, non teneris restituere, & hoc admittit ultro Castro Pal. n. 8. quia, qui paratus est ad furandum 100. paratus censetur ad furandum 50. item Vasq. opusc. de scandalo dub. 2. n. 14. dicit quidem, suaderi posse furtum respectu divitis; non tamen determinando personam; ut imponit illi Castro Pal. vult autem Vasq. illud proponi potius, quam suaderi, nimirum minus malum esse, furari diviti, quam pauperi; imponit item Thomæ Sanchi, qui disertè docet, lib. 7. de Matr. disp. 11. num. 19. Licet proponi materiam minoris mali, & num. 24. quando sunt diversæ personæ, quibus damnum inferitur, dictum consilium expressè damnat, & consulentem ad restitutionem obligat; hæc subdere volui, ut vel obiter indicarem, nonnullis satis familiariter esse, ut alios perperam citent; unde facile crediderim, Castro Palao in hoc cuiuspiam fidem habuisse: ut ut sit, nullus ex Societate auctor, consilium illud non damnat, determinando scilicet divitis personam; nullus præter Vasq. non determinat personam; cur igitur, os maledicum, tribuis omnibus? cur fingis, æquale delictum Societatis? cur calumniaris impune? cur mentiris impudentissimè? sed forte repones; quia cuncta licent scurræ peculantissimo, nequissimo sychophanta, pertinacissimo Hæretico.

XI. Quod ad Baunium spectat, docentem in summ. cap. 13. quæst. 10. ad restitutionem illum non teneri, cuius sollicitis precibus alteri quispiam damnum intulit, si fortè hic damnum minime refarcit; illum certè defendendum non suscipio; nullus alius ex Societate illum eximit culpæ; quia vera est illati damni causa; utpote qui alium ad illud inferendum impulsit; unde sibi Baunius omnino contradicit, qui scilicet quæst. 2. suadentem damnum, ad restitutionem obligat; unde Baunio Baunium ipsum & reliquos omnes Societatis auctores oppono; erravit in hoc Baunius, fateor ultro; quandoque bonus dormitat Homerus; & propter hoc fortè aliaque similia non multa, illius summa potius quam summa Romæ confixa est; & ne tibi refragari semper videar, rationem illam à Baunio adductam ad probationem suæ sententiæ, ridiculam esse, sentio; quia, inquit, homini, qui damnum intulit, plena potestas & libera voluntas restabat; quasi verò idem de consulente, & mandante dici non possit; ut ut sit, iniquè ab

uno perperam dictum & scriptum omnibus aliis imputasti.

XII. Lessium deinde aggredieris, qui docet, si quis, lib. 2. cap. 12. n. 12. probabile esse, quod donatum in extrema, sed etiam in gravi necessitate morbi, famis, nuditatis, possit pauper clanculum suscipere ab opulento, si aliter grave illud malum atterere nequeat; multa emendasti in versione Latina, ut tibi Annatus in vernacula opposuerat, addere potest aliud omissem ab ipso; dicis enim, juxta Lessium, pauperem furari posse; derobare; nunquam Lessius, nunquam ullus Catholicus dixit, quempiam licet furari posse; nec enim pauperes furari dicimus, quando aliquid ab opulenti in gravissima necessitate, cui aliter nequeunt occurrere, clanculum suscipiunt; quid amabo facere velles, pauperem in angustiis constitutum? an cruda fame perire, quam fructum panis clam opulento suscipiat? humanum hominum genus, hominum salutem infestum, non modò corporis, sed etiam mentis, de quo illud mortale odium ortum duxit; ut quæcam, ex eodem fonte, ex quo errores vellos habuisti; sed cur auctores illos steticisti, quos ibidem appellavi suæ sententiæ suffragantes, nimirum Angelus Sylvest. Navarr. Joan. Medina. Covarr. Petr. de Navarr. alios plena manu addere potes, quos vide sis ab ipso melaudatos; nimirum, D. Alader. Bannez, Serr. Sa. Castro Pal. Vasq. Lug. D. Tamburin. damnatis igitur erroribus, saltem hominum insectari, & pietatem securilibus argumentis insectari non cessatis, religionis licet obtinenda; stræ ergo hic delirando exclamas, à Jesuitis furtum mitti; mentiris, nequam; furtum non peccatum, sed Lessius probabile putat, tanta scilicet auctoritate fretus, Deum & naturam, in gravi necessitate, quæ aliter sublevari nequit, jus illud pauperis habere; nec, et de mihi, Christianus Index mendacem, quem in graves illas angustias redactum fuisse, constaret, qui panem clam diviti furti puerile, sed divitem ipsum plecteret; qui dare mendicanti sufficit.

XIII. Molinam fugillas, eo quod doceat, non tenet hominem, ea bona restituere, sibi ab alio donata in fraudem creditorum; quia non exigat ordo charitatis, inquit, ut quisquam negligat suum commodum, etiam per accidens æquale alterius damnum inde legatum, tom. 2. disp. 328. n. 3. Molina contrarium penitus adhibet; ibidem accipiens, inquit, tenetur illud restituere, vel æquale valens, si non extet, idque in utroque foro; quid magis pressum dici potuit? quidem n. 9. docet, illum non teneri, si elapso anno, à die scientiæ talis alienatio à creditoribus repetatur, quia donatio illa valida est, namque donata nulli oneri reali subiecta statuitur, si ergo realis est, cum leges actionem in illam anno elapso recedat, quo jure, qua lege, illum, qui accepit, ad rem suam restituendam adstringes? & verò argumentum illud doctissimus auctor ita explicuit, & leges super hoc edictis explanavit, ut in hoc genere, nihil, quod pat. sit, in niam; cum enim res illa dantis esse statuaror, & reali minime subiacet, quid eam velendi preter, sponte datam acceptari vetat? ut ut sit, quamvis neget, peccare illum peccato injustitiæ, qui rem illam donatam accepit; quia scilicet res illa creditorum non est, non tenet ab absolute negat, peccare illum, contra charitatem, sed tamen hæc addit n. 10. & fortasse, qui accepit in fraudem creditorum, neque contra charitatem adversus creditum peccaret, eo quod charitatis ordo non postulat, ut possit tantum suum commodum, ut creditores

omni damno servet indemnes. Audin Willelme
quodammodo alterere, nec eas passus fuit, fortasse, inquit,
peccato contra charitatem immunis est. Sed
oppositum certum esse, dicis; hic non tua ver-
ba, sed efficacia argumenta, quibus demonstras pec-
catum contra charitatem, desidero. Non negat
autem peccare contra iustitiam; accipiens igitur,
inquit, peccabit; nego consequentiam; pari-
ter enim dicere, peccat usurarius dando sceleri,
inquit, is, qui senore accipit: sed quid facerem hu-
manis solis, qui cum tria aut quatuor problema-
ta metrica demonstrare didicerint, tribunal sibi
ergo, in quo, de omnibus aliis, quæ ipsi penitus
ignorat, supremo iure judicare non dubitant.

XV. Ventus deinde illam sententiam, quæ
turpem causam negat esse restitutioni-
onem; affinxerat super hoc textum quemdam
latine, in tua vernacula, qui tamen apud Lessium
non extat, ut tibi Annatus exprobravit; alium
vero locum ejusdem auctoris ita disposueras, ut
minimè quoddam opus esse videretur; unde An-
natus potestatem sibi occasionem arripuit tecum jo-
care lepidissime in hunc fere modum; ex verbis
Lessii illic dispersis & tuis, unicum orationis
contextum composuisti, & cum uno inquit totum
ita pro doctrina Lessii traducis; ex numeris 52.
(p. 14. & 33). multa excerpta, in unum collegisti,
qui uno tenore & tractu scripta fuissent; idque
transcribis Italicis, ad majorem distinctionem,
et uno inquit interjecto, hanc Lessii doctrinam
esse; Lessius hanc D. Thomæ doctrinam esse
tenere; cujus verba & textum allegat; cum illo
tenore inquit cuncta hæc impune præteris; ne, dum
Lessium defendendum præbes, theses tuas ludibrio ex-
ponas. Lessius differtè loquitur de eo, quod accipi-
ere impleto; tum illud inquit totum operum
demonstrat; in Lessio hæc non leguntur, quod in Lati-
natione addidisti, quodcumque tandem illud sit,
inquit, sententia injusta, fornicatio; sed nihil re-
fert, quævis illa verba in Lessio non sint, illud
tamen inquit chara & ter Italicis opera, ea facile sup-
plet, & idem faciet, non tua, sed Lessii verba ef-
fecta, inquit, hæc est opinio Lessii; esto; cur
Lessii verba tam impudenter, quam ridicu-
lè alterasti? Præterquam quod Lessius non tam
argutus hoc loco sententiam illam, quæ Judicem
ad restituendum munus acceptum pro
sententia ferenda, quam rationem aucto-
ris, qui hanc sententiam defendunt, & tantum
Covarruviam & Cajetanum confutat, eo quod do-
cent, Alfasinum non teneri restituere id, quod pro
sententia homicidio accepit, secus verò Judicem
acceptum pro injusta sententia: Entibi
Lessius cap. 14. n. 52. Si solum jus natura spectetur,
acceptum turpem causam, opere impleto, non necessariò
restituendum; citatque D. Th. Cajetan, Covarr. &
alii ratione hoc probat, quam reticui: solvere
debetur, mihi homo, sed quia non poterat, reticen-
tiam esse, duxisti, rarus satis esse jocos & sales ad Lessi-
um restituendum; hoc idem Molinæus Doctori An-
tonio exprobrare non est veritus, hic enim 2.2. q. 62.
ad 2. & q. 32. a. 7. differtè asserit, acceptum ob tur-
pem causam retineri posse; idem SS. Raimundus &
alii expressè docent; idem Tolet. Navarrus,
Cajetan. Sylvest. Angelus: addere tamen
debetur, Lessium n. 19. differtè monere, ante opus
impletum, pretium nec dari, nec accipi posse, absque
peccato. Cur ergo ea Jesuitis vitio vertis, quasi

enormia flagitia essent, quæ à Sanctis Aquinate,
Raymundo, Antonino, à Cardinalibus Cajetano,
Tolero, Lugo; à celeberrimis Canonistis Navarro,
Navarra, Covarruviam; ab Eximiiis Theologis Vasq.
Tannero, Turriano; à moralibus & Summistis,
Sylvestro, Angelo, Filiucio, aliisque fere innumeris
traduntur; non te pudet mortalium impudentissi-
me, Lessio litem movere, super doctrina, quam
Theologi & Canonistæ communiter docent?

XV. Et hæc tetra & horrida vocas? quasi verò is,
qui apud cauponem lautè cœnavit, & die vitio
carnes comedit, nihil solvere teneatur? nec is, qui die
festo, jumentum, vel operam conduxit? nec Dux ex-
ercitus militibus, in bello injusto, quorum delectum
habuit, nec jumentarius vector à latronibus, quibus
jumenta locat, aliquid exigere possit; fateor quidem,
hujusmodi pacta fieri non posse, nec promitti pec-
cuniam Judici, pellicici, grassatori, ad malum
opus; nec dari, aut accipi, si opus illud executioni
nondum mandatum est, sine peccato; fateor etiam,
legibus caveri posse, ne promissum pretium, etiam
opere impleto, solvatur; aut jam receptum retineat-
ur; at stando in jure naturali, opere impleto, hujus-
modi pactis standum non esse, à nullo, quod sciam,
hactenus demonstratum fuit: equidem si pretii so-
lutio ad ipsum opus pertineat, ut in pacto simonia-
co & usurario, tunc reverà pretium solvi non debet;
quia per hanc solutionem, simonia, vel usura com-
pletur; unde cum pars operis mali sit, nemini mi-
rum accidit, malum esse, 1. nihil ergo in his san-
ctissimorum & doctissimorum Hominum decisio-
nibus, spurcum, injustum, absurdum est, utals: tu
certè spurcissimus, qui res sacras & serias, spurca
scurrilitate conspurcas; homines doctissimos injus-
tis calumniis dilaceras; rem demum Theologicam
absurdissima inscitia dehonestas. Abi ergo & Moli-
nam sine, qui rectè docet, pretium datum alicui ad
malum opus, restituendum esse, si opus illud non fe-
cit, secus vero si fecit.

XVI. Te porro mutum ais, & stupidum reddidit
Lessii sententia, quod Judex pecuniā acceptam pro
justa sententia ferenda restituere teneatur, secus pro
injusta; quia justam debet; ac proinde pro justa pre-
tium accipi non potest; injustam verò, quam non
debet, vendi ab eo posse, dicis, juxta Lessium. O ne-
quam, quis unquam dixit, vendi posse injustam sen-
tentiam; peccat haud dubiè tam Judex, qui vendit,
quàm is, qui emit; igitur nec vendi, nec emi potest;
quamvis post latam sententiam, Judex acceptum pro
ea pretium restituere non teneatur, ut innumeri
fere auctores post D. Thomam docent; licet tenea-
tur non vendere injustam sententiam, nec pro illa fe-
renda, accipere pretium; & si acceperit, post latam,
damnum, quod per illam alteri partium intulit ple-
nissimè resarcire. Duo porro sunt, in quibus nequis-
simè & iniquissimè visus es egisse; primum est,
quod aliqua auctori affinxeris; alterum est, quod
multa reticueris, de industria, quæ ad mentem illius
explicandam, maximè pertinebant; affingis Lessio
hæc verba uno tenore & non interruptè, character
Italice descripta, nego, pecuniam acceptam pro senten-
tia injusta debere restitui, vel jure natura, vel jure post-
ivo, citasque lib. 2. cap. 14. dub. 1. num. 55. in pau-
cis verbis menda quamplurima; dub. 1. nihil pror-
sus de his; hæc autem num. 7. terminatur, repug-
nat igitur esse dub. 1. & num. 55. de his agit dub. 8.
ubi hæc habet, Dices D. Augustinus Epist. ad Macedon.
ait, sceleratius accipi pro sententia injusta, quam
pro justa, sed pro justa restituendum est, igitur
Ecc 3

pro iniusta. Responsum negando consequentiam; non enim, quia aliquid est sceleratius, ideo magis, vel aequè obligat ad restituendum, cum hac restitutio non sequatur magnitudinem sceleris, sed damnum per injuriam illatum; et qui accipit pro iniusta, nullam inferi injuriam danti; hæc sunt verba Lessii, hæc unica ratio ab illo adducta, quam malignè reticuit; sed inquis, damnum inferi alteri parti; ita est, unde illud, ut dixi, & omnes auctores Catholici dicunt, refarcire tenetur. Quamvis autem deinde Lessius assertione, 2. dicat, verius sibi videri, nullo etiam jure positivo acceptum à Judice pro iniusta sententia esse restituendum; citat in hanc rem D. Th. D. Antonin. Angel Sylvest. Navarr. item l. 3. & 8. ff. de conduct. ob turp. caus. ubi hæc habes, non posse repeti dicimus, veluti si pecunia detur, ut male judicetur. item l. 2. & 5. c. & Bartol. l. 9. de pen. Judic. quibus adde Dian. Rebell. Turrian. Malder. Azor, Lugo, Dicastill. Tamburin. Bonacin. Laym. Bufenb. Cordub. Valsq. Sanch. Tanner. Petr. de Navarr. Filliuc. Molin. Reginald. à me alibi citatos, aliosque ab iis appellatos. Addit tamen assertio. 3. oppositam sententiam Juristarum communem esse, subditque, vel à Confessario Judicem illum ad restituendum obligandum esse, vel per sententiam, in pœnam criminis consule, quæ satis fuse de hoc argumento in notis. Cæterum unum exterefcere velim, quam injuriam danti pro iniusta sententia Judex inferat, si enim nullam inferi, cur eidem facere satis tenetur. Scio, per leges, Judicem reddi posse inhabilem, ad acquirendum dominium muneris accepti pro iniusta sententia; item Judicem illum damnari posse per sententiam ad illud restituendum; immò ad pœnam longè graviorem, præter illam obligationem, qua tenetur citra sententiam, refarcire damnum illatum alteri parti iniuste damnatæ; at non parum hanc questionem dilucidasses, si legem aliquam, claram scilicet atque indubitantem, dubia quippe non obligat, nobis exposuisses, quod certe præstare debueras, non verò infulse joculari, & impium agere scurræ & sy-chophantæ.

XVII. Thomæ Sanchez in vernacula Epistola multa sanè affinxerat; illud præsertim, quod doceat, magos & hariolos arte sua quæstum licite facere, leguntur, & cum fide populo inservire; & alia quædam, Italico characterè descripta, quæ tamen apud Sanchez non extant; nonnulla in versione Latina emendasti, non tamen omnia; illud unum Sanchez ex citatis confertim auctoribus, Astrologum, vel magum artis ignarum teneri ad restitutionem accepti pretii operæ præstitæ, quia reverà nullam operam præstitit, sed per fraudem illam pecuniam corrasit; item non posse illum hanc operam præstare; quis hoc dicat? nec de pretio pro illa pacisci, nec pecuniam pro præstanda accipere, ac proinde pecuniam pro præstanda, nec dari, nec promitti posse; si tamen jam præstita est, ex arte scilicet, quamvis aliquin nefanda, & pecunia data, Sanchez docet, cum multis etiam antiquis, Astrologum, vel Magum ad restituendum non teneri; quo enim jure, si fraus absit, si pecunia liberè data, si danti nec vis, nec injuria illata? quid defuit ad transferendum illius dominium? opus est nefandum, quis hoc negat? omnes fatentur, vix flammis expiari posse; pactum illud nefarium, pecunia nec data nec promissa, sine gravissima culpa: ita est, do ultro hæc omnia; pecunia igitur restituenda est; negat Sanchez, negant multi consequentiam; hanc probare debueras, Wilhelme, sed nugari voluisti, non ratiocinari, scurræ & Histrionem, non Philosophum & Theologum agere

didicisti; non negat Sanchez, horrendum esse flagitium, & utrumque, nimirum tam recipientem pecuniam, quam dantem jure pleclendum esse accedendum, non tantum ad refundendam illam missis stantibus, quod si teneantur pecuniam præstita, ex arte non vero per fraudem, operæ accedant multi; tu miraris, hæresque, ais, accionem, & stupidus, dicam melius, hæc sit ubi gnta.

XVIII. Abs ergo lingua falsiloqua, & rebus spurcissimam illam verborum colluviem, quam distillimis juxta atque pissimis Auctoribus, plebunture, foedissime aspersisti: illa verò, quam ex Calotto refert histiola, in vos appositè quadrat, tam imprudentis Confessarii judicio, injustum onus positum fuerat misello & simplici penitenti, nimirum ingentem pecuniæ summam restituendi, quæ cum in librum de Theologia morali recens edidisset, restituendi obligationem solutam dedisset, quod terribilissimus ille scriptor singulari providentia tribuit: in vos, inquam, apprimè quadrat histiola, qui pharisaico more, onera importabilia, quæ vix digito movere vultis, aliis impositis, incedem vestram & justitiam; hanc ceterè, quæ inest, est, dubiam alteri obligationem imponere, nec enim resua, quam possidet privandus est, nunc tum sit, alterius esse; nec satis est, quo ad hoc, probabilis tantum notitia; unde iniuste agunt illi Confessarii, qui dubias hujusmodi obligationes aliis imponunt; nec dicere dubitatem, illos gravissimè peccare contra justitiam; atque adeo teneri, ad faciendam satis, & damnum illatum refarciendum; illam vero fidem scilicet; quia notæ sunt artes vestre; restitutionem pecuniæ parum, aut nihil curatis, nisi vestris manibus fiat, vel in eos usus, qui sunt ad libitum vestrum, destinatur; novam ceterè foverandæ, quam non jam simoniacam à Simone Mago dicitur, sed Judaicam, derivato à Juda Ifcariore nomine, appellare possim. Cæterum prudentem & Catholicum rerum æstimatorem etiam atque etiam rogo, ut ipse Cacodæmon personam scriptoris, reprensæ scurræ cujuspiam, puta Erasmi, vel Luciani, innotem, rem istam pejore arte, majore malitia, plenior malitia, plenior maledicentia, atrocior stylo, jocos aculeis acutoribus, inhumaniorè & magis diabolico modo, prosequi potuisset.

EPISTOLÆ NONÆ Confutatio.

I. IN hac Epistola, maxime ac præcipue impudenter scurræ agis, cum pium in Deiparam Virginem cultum ludicris jocos & ridiculis cavillamentis ludendum carpendumque susceperis; purissimam Virginem salutare, cum in ejus imaginem incurris; rosarium decem gaudiorum Beatæ Virginis recitare; Mariæ nomen frequenter in ore habere; aliaque id genus; & hæc, quasi optimus & possimus scriptor Barrius docuisset, ea satis esse, ad salutem rejecta & neglecta quavis alia divine legis, quam quisque servare tenetur, nec non penitentia, quæ dumtaxat ad missum scelus eluitur, curâ, qui revera

hujusmodi hominum monstra: quantum potro inde subsidii, vel emolumenti vivens & moriens retuleris, piis omnibus cogitandum relinquo; qui vixeris, sciunt omnes; loquela tua, stylus tuus te satis prodidit, qui verò diem supremum obieris, jam supra obiter indicavi; tæderet repetere; nam, ita me deus amet, doleo sortem tuam, & lugeo.

III. Sine igitur, impie scurra, piissimos illos scriptores Barrium & Binetum, quorum ultimum, vel appellasse, satis laudasse est; Binerus enim, velis, nolis, ingeniosissimus, jucundissimus & piissimus scriptor fuit, cujus suavissimos mores, innocentissimam vitam, aliaque cultioris virtutis decora (novi enim hominem) satis predicare non possum; sine, inquam, pauca quædam ab iis piè & pio animo scripta, quæ pium & Catholicum sensum præferunt, nisi per atram calumbiam, à te, tuique similibus ab eo, in errorem deflectantur, qui quantum ab eorum mente abfuerit, luce meridiana clariùs restat. Quod verò ad dis, de libris editis ab hominibus Societatis, quos ipsa, inquis, Societas præstat, falsissimum est; equidem libri recognosci jubentur à duobus, aut tribus; at hi homines sunt; addo etiam, ut secundum hominem loquar, interdum amici, ac proinde erroris, aut saltem gratiæ obnoxii; Superiores, seu Prælati, cum libros per se ipsi recognoscere nequeant, stant eorum judicio, ac demum edi permittunt; sed an propterea Societas libros à suis editos præstare dicenda est? nunquam sanè mihi persuasisset, tam absurdam cogitationem in tuam mentem cadere potuisse; falleris igitur, sed gravissimè & enormiter; nunquam Societas libros suorum præstitit, quæ certè palmaris esset dementia.

IV. Transis ad Moinium, cujus verba ex illius libro, cui titulus est, de commoda pietate, excerpta, describis in hunc modum: *Virtus sic nobis adhuc exhibita est, quasi morosa quadam & aspera, frequentia fugiens, solitudinis amans; labore semper ac dolore stipata, &c. nunquam defuerunt viri sancti, & nihilominus politici, &c. non nego, inquit, esse quosdam devotos, pallida facie, & multum atrabili præferentes, qui silentium sectentur, atque secessus, &c. sunt tamen, quos ad mansuetiorem cultum instruit benignior corporis temperatio, &c. tuæ versionis etiam iniquiori adhæreo, & quamvis multa in unum, quasi uno tenore scripta essent, congefieri, nihil refert, etiam admitto; sed age; quid quælo in his omnibus carpendum? quasi verò idem vitæ genus, eandemque corporis indolem sincerus Dei cultus postulet? quasi verò omnes Eremiticæ, aut solitariæ vestris similes esse debeant, ut serviant Christo quasi verò vita communis, quam tot viri sancti post Christum amplexi sunt, ut inepta, aut saltem minus idonea à regno Dei arcenda sit? quasi verò divina gratia variorum hominum indoli sese non accommodet, (quo dicto nihil magis tritum invenies, apud asceticæ, seu mysticæ Theologiæ scriptores) & singularis non sit cujusque indolis modus & character? quasi verò diversæ lineæ ad idem centrum, diversæ viæ ad Christum non terminentur, quælibet indoles suas virtutes & vitia non habeat, ut illa; divinæ gratiæ subsidio colantur, & hæc castigentur? quasi verò denique nullus Deo placere valeat, nisi sic pallida & exterminata facie, quam certè, ut non improbo, ita in Pharisæis Christus damnavit: crede mihi, Wilhelme, ama & time Deum, serva illius & Ecclesiæ mandata, Ecclesiam audi, fuge peccandi periculum, procura quamprimum, læsæ Deiparæ facere satis; & quod caput est, errores tuos palam ejura; nemo enim te ab hoc onere liberet, cum talis semper usus in Ecclesia fuerit, qui*

non nisi à traditione Apostolica ortum duxit; ac proinde hac lege solvi non possis; hæc fac & vives Wilhelme, quamvis aliquando pallidâ facie non sis. sed hæc desiderare quidem, sed sperare non possumus.

V. Moinius haud dubiè, Scriptor elegantissimus, cuius fortè illud unum vitium est, quod impensius omne dictionis & orationis vitium fugit; nihil præfert obscuri, præter nimiam luminum copiam, & nihil enim ejus orationem obscurat, nisi luminis & ingenii exuperantia; ille igitur dum hæc scriberet, & novos istos reformatores confutandos, aut saltem irridendos susceperet, qui nihil nisi aspera & acerba crepant, tuos ille solitarios habebat præ oculis, vestras illas Regio-portuenses, ad normam Sancygitani formatas & institutas, seu verius deformatas; pharisaicam igitur virtutem à Christiana discernere voluit; vulum illius non tam agrestem, quam vos illum describitis, nec tam liberum, aut lascivientem, quam mundus vellet, depingere conatus est: absit in primis, omnis lethalis noxa; timore Dei carnes confixæ sint; diffusa charitas in corde; frequens Sacramentorum usus; non probaris, sat scio; sed parum refert; ceterum nihil verat, moderatâ lætitiâ mortalem hanc vitam per se aliquin molestat, & gravem temperatè condire; hilarem datorem diligit Deus, videre cum videntibus, flere cum flentibus; illud unum dumtaxat excipio, peccare cum peccantibus, errare cum errantibus, & cum Hæreticis sentire.

VI. Alium locum ejusdem auctoris subnectis. *Hic tamen inquit, ad inspicendam artis vel naturæ pulchritudinem, oculis caret, voluptatem, tanquam onus molestissimum aspernatur & fugit, &c. Injuriis & contumeliam non movetur, quam si statua oculos & aures haberet: formosa mulier illi spectrum est, nec plus in illum valent imperiosi vultus, quam sol in oculos noctua, &c. itane verò? paucas lineas ex decem ferè paginis excerptisti, nimirum lib. 7. pictur. moral. post fest. 3. cap. 2. ubi agrestem & plusquam barbarum hominem scitè more suo describit, quem vernacula lingua appositè vocat *le Sauvage*, paucas, inquam, hinc indè lineas, seu pauca verba, in orationem minime interruptam, musivi ad instar operis, compegisti; provoco ad oculos legentium; anteponis aliqua, postponis alia, varia inseris, addis ad libitum, vel omittis; hæc tamen demus ita esse; sed non te pudet perfectionis Evangelicæ, in hoc agresti homine, veram, ut dicis, effigiem agnoscere, qui nec se, nec quidquam aliud amat, nec Deum veretur, nec homines, novus Timon, Misanthropos, qui se & omnes odit, cui nulla voluptas est nisi de malo, suo nimirum & alieno; uno verbo, ferinum & inhumanum animal Erebi furis satum, legis librum, mi Lector; ut videas, an vera narrem, & an uspiam esse queat manifestior calumnia; in hoc tamen fero, inhumano, & diris omnibus sacro homine naturam perfectionis christianæ imaginem agnoscis: illud etiam, quod habes de formosa muliere, finxisti, pro more, cum ibi de femina, ne verbum quidem. Hanc porro pietatis disciplinam à Moinio traditam novam perperam vocas; illam quippe in Christo, in Joanne Evangelista, in Petro & Paulo; illam Martino, Paulino, Augustino, Ambrosio, Boetio; illam in Philippo Nerio; in Francisco Salesio, in Ignatio, in Maria Magdalena de Pazzis habemus; Appellarem si opus esset Ludovicum Granatensem, Joannem de Auila, Petrum Cottonum, aliosque benè multos, miræ sanctimoniam & charitatis homines, qui vitæ communis speciem cum incredibili vitæ*

sanctimonia & flagrantissimo charitatis ardore conjunxerunt. Ceterum stante divinarum & humanarum legum indemnitate, cultum illum inextinguibilem magnificatio, cum exteriore communis vitæ ratione conjunctum; quamvis aliquin ab his horridis illis austera Macarii, vel Hilariis species, quæ si oculis interiore destituatur, nihil certè, aut parum parum, immò plurimum nocet, si fortè, ut sæpe fit, Pharisæa vanitas accedat: ab exemplis absit, ne, cum illi cuique sint obvia: quod autem impium Moinium esse dicas, dissimulandum esse, puto; impius enim qualem te esse constat, pium vocat, quod impium est, & quod pium est, pro impio habet: nam sua de preces imponunt nomina rebus.

VII. Ad argumenta moralia deinde orationem convertis, & ante omnia, fugillas Escobarum, Satione tuo referente, eo quod, dixerit, *tradi. 2. cap. 1.* ambitionem esse appetitum inordinatum dignitatum & honorum, ex genere veniale, tamen ex circumstantiâ tamen mortale. Dixisse, memoremel, iterumque, societatis doctrinam minus Escobarii placitis metiendam aut censendam non esse, unde perindè mihi est, si hæc, sive alia dicat Escobarius, quem nec accusandum, nec defendendum suscepimus, cum is reverà non sit, in cuius capite, aut mala fors & omnes societatis fortune verentur, ut ut sit, Escobarum hoc loco perperam & impropie reprehendis, cum nihil adstruas, quod apud ceteros omnes commune & tritum non sit; ambitio igitur, id est appetitus inordinatus honorum ac dignitatum, ex se, id est, ex genere suo, & semper quælibet hâ circumstantiâ, mortale peccatum esse, putes; sed dic mihi sodes, & appella præceptum Decalogi, vel Ecclesiæ legem, cui ambitio adversatur; ut inde concludere liceat, esse peccatum grave; utroque appellabis, sat scio; hæc enim vulgaris & communis est omnium sententia; si vel unum auctorem classicum appellaveris, qui secus sentiat, eris mihi magnus Apollo; fateor quidem, ex ambitione interdum multa, eaque gravissima mala profluere, unde alterum malorum fontem appellare non dubitem, quibus universum hominum genus peccatur; quod non mortalia pectora cogit, non tantum aut, sed honorum & dignitatum etiam sacrarum, sacra, immo sacrilega fames; sed hoc, vel ex fine, propter quam ambitiosus honores ambit, vel ex modo, seu mediis, ut vocant, ad obtinendum ab eo adhibitis; nempe ille, ut plurimum saltem, ut desideratos honores adipiscatur, justitiam evellit, charitatem violat, nullum lapidem non movet, profas & nefas agit omnia; hæc quidem ambitio, non ex se, sed vel ex fine, vel ex modo; si ergo innoxius non est, at si vel pulveri tormentario admisceas, si rectis injicias, si fœnili applices, magnum inde incendium & deplorandæ ruinæ consurgens: est autem quod vel obiter hic ostendam, unde huc luctuandi occasionem duxeris; legisti haud dubie vel audivisti aliquando ex Catechismo, superbiunt septem peccatis mortalibus, seu capitalibus, ut vocant, unam esse, ambitionem verò superbiæ hanc, indè facile putas peccatum mortale censeras, mi homo, erras: dicuntur enim in capitalibus, non quidem quod omnia mortalia censeantur, sed quod sint quasi quædam suprema genera, sub quibus tota quæ omnia continentur; sed pudet, de his recum disputare, quæ trita sunt apud tyrones, & de quibus vel ipsi pueri disputant in catechesi; si vel uota summittam verbo *superbia*, legisses, vel inde ignavia castigare potuisses.

VIII. Eundem auctorem perstringis, circa electionem; hinc enim cum Patre Valquez; sed jam per hoc materia plenè discussa est, in confutatione huiusmodi, n. 4. & 5. ut quòd te remitto, & tantum ad interrogationem Escobarii pro responsione, ad solutionem à te acceptam fuisse; idque de inductione quætionem enim proponit Escobarius tractat. *cap. 6. h. verbis, scio, in gravi pauperum necessitate, non dando superflua, non peccare mortaliter, sed peccare sub mortali impertiri, debere ei inquirere.* Responder solum, debet misereri occurrentibus, ad inquisitionem? quam pro responsione accipit, unde bona Janfenistarum fides comprobatur, sed frustra probationes quaererem rei per se non imponis etiam Garasso, quasi dixerit, inanem mereri elationis, seu vanam gloriam, hominibus, à Deo concedi; nunquam hoc dixit, sed loco, à Deo concedi; nec illius verba, Garasso, impostor nequissimè, nec illius verba, Garasso, alioquin perperam, pro more, à te versa, id est, tantum enim dicit, labori honesto publicam laudem debere, aut privatam quamdam animi voluntatem, seu delectationem; non dicit, inanem, vanam, & immoderatam; quasi verò de opere bono à Deo laudari moderatè non possim? & Archimedes respondens sit, quod privatam illam, seu domesticam habere, eamque pretioso tot novarum constitutionum succo pasceret? quis neget, operam laudationis publicas hominum laudes iustum esse; immo & de opere laborioso, Garasso alioquin summa laude non digno, ubi per se est, operantem iure suo laudari posse? ita ut quidam operantis, iustum præmium operis censeatur, nam abest, quin te ad Moinum remittam, ut te in illo agresti suo conjungat, utpote qui ne coactum quidem rana ingratia illa sua voce gaudere sine, & quidam quasi misantropos esse videaris, omnem scilicet, quamvis alioquin nativum, à natura innotum, & rationi consentaneum rectæ & bonæ operationis sensum mortalibus invidens: nihil aliud probat Garasso, nisi gaudium quoddam quasi florem munditiam actionis nasci, & nullibi dicit, vanam gloriam Dei innotum & donum esse; curigitur propterea cur ingenuissimè & grandis animi scriptis attingis per exquisitam malitiam? cur demum per innotabilem insectiam vanam & inanem gloriam moderata læritia non distinguis?

IX. Amplissimum hic aperis recriminationi eamque ad citra omnem recriminationem, dicam obsequium jam omnes sciunt, nimirum ita vos laudis & gloriæ amantes & cupidos esse, ut emissarios pastores hyperbolicos laudum vestrarum Precones totius Europe conducatis; quibus parum esset, vestras putidè celebrare, ingenium, stylum, & laudem plurimum, nisi errores vestros etiam defendere, & libros à vobis editos distrahere, non possem, certe hoc loco, cum satis quadret, omittam, nimirum famosum illum Apostatam, publicorum mendaciorum Architectum, apud vos, conductum vobis fuisse, ut causam vestram, & errores vestros commendaret, & vestras vestras commentis suis seu gazulæ, ut vocant, inleret; stylus quippe vester, quamvis sub nomine prodeat, satis superque se prodit: ejusmodi quoque apostata opera, sæpe ac sæpius usi estis, & multis multa imponeret; memini, aliquando legimus, innotum, Jesuitas, renunciata gravio-
rimo & amoniorum disciplinarum provincia, & deus conscientia, ut a jure, modò dumtaxat vacante, hanc legi, tunc tenere non potui; cum multa

Jesuitarum millia nebulonem illum aperti mendacii convincant; innumeri quippe, Jesuitas inter, & superioribus disciplinis, & amonioribus literis, & doctrina dogmatica, & utraque eruditione, sacra & profana, & abstrusioribus Mathematicis; aliaque omnis generis literatura instructi sunt; immo, illo ipso anno, quo hæc cucullatus apostata publicat, supra centum & triginta, de variis argumentis, ab hominibus Societatis in diversis regionibus, citra pauca, de casibus conscientia, volumina in lucem prodierunt. Hoc autem mihi revocat in memoriam, liberius & injuriosum, quamvis alioquin falsissimum alterius Cucullati dictum; nimirum Jesuitas Theologiæ morali, & casibus conscientia nullam operam navare (quam bene inter se isti duo conveniunt) sacrorum canonum esse imperitos, & conciliorum rudēs, ac proinde mirum non esse, quod supermi Hierarchæ illorum opera minimè utantur; subdebat alia, de junioribus scholarum inferiorum magistris, sed quia ad rem literariam non pertinent, prudens omitto; itane verò, mi homo, Jesuitæ Theologiæ morali operam minimè navant? appellare tamen possem centum auctores Societatis, qui de hoc argumento egregiè scripserunt: quod attinet ad sacros canones & conciliorum rem, non desunt, crede mihi, hujus artis & notitiae peritissimi, qui Aristarum illum, per aliquot annos, multa super his docere queant; cur demum Jesuitæ ab Hierarchis de his non consulantur, sed alii longè levioris armaturæ, discutere non vacat; unum dumtaxat obiter indico, tardè scilicet accidere, ut Jesuitæ sese intrudant, & sua minimè vocati obtendant officia, vel ad doctrinæ speciem, primorum gratiam capere, quamvis alioquin multos esse, constet, quos in hoc valeant imitari; sed absit, spontè quidem currunt ad labores, ad supplicia, ad mortem pro Christo; non verò ad honores & primorum gratiam; eò vix trahi se sinunt, si forte paucos excipias; fieri enim non potest, in tanto numero, quin aliqui suo munere minus rectè fungantur; quasi verò in omni hominum genere, etiam sacro & apostolico idem non fiat; quilibet Ordo, quamvis alioquin sanctissimus, suos habet nebulones, transfugas, apostatas; collegium Apostolicum proditore non caruit; unde pessimè & iniquè si se gerunt, qui unius, vel alterius vicia universo generatiim Ordini tribuere, vel imputare non dubitant; quod quàm sit à ratione alienum, nemo cordatus non videt. Sed ulcus non premo, ne quid fortentis puris exprimatur: ad te redeo Wilhelme.

X. Miraris deinde, quod Baunius, ejus tamen textum falsas, dicat, dolorem de temporalibus bonis proximi, peccatum mortale sibi non videri, secus tamen dolorem de spiritualibus; miraris item, quod Escobarius doceat, ejus etiam locum adulteras, acediam illam, qua dolemus & afficimur tristitia, vel de Sacramentorum institutione, vel de divina gratia & economia, vel de bono Dei, lethali noxæ non eximendam; & quod idem Escobarius, ejus verba etiam mutasti ad invidiam, scilicet, non esse peccatum, comedere usque ad satietatem, ob solam voluptatem, modò non obicit valetudini corporis & rationi mentis, immo & usque ad vomitum, modò inde gravia salutis incommoda non exoriantur. Hæc sunt quæ tibi mira videntur; quod ad primum attinet, invidiam ex genere suo, si vel ipsum Escobarium consulas, esse peccatum mortale, comperies, si bonum illud, de quo dolemus, præ invidia, sit gravis momenti; nec quisquam, opinor, in hac sententia Baunio suffragatur; nisi tamen finis illius tristitiæ sit

tan-

tantum venialis, immo & honestus, qualis esse potest; quis enim neget, jure aliquem dolere posse, de prospera malorum sorte; quamquam Baunius sibi contradicit; nam paulò inferius nimirum c. 7. concl. 6. dicit, cum Navarro, invidiam ex accidenti tantum esse veniale & cap. 39. concl. 15. hæc habet, *invidia ex natura sua est mortale*; etiam quando est dolor de bono temporali proximi, ut expressè concl. 16. Quod dictum est de acedia, in dubium revocari nequit; unde constat, quàm periculosus sis rerum istarum. Quod demum pertinet ad gulam; ibi statuit Escobarius; & potiori jure P. Sanchez, quem in hanc rem citat, ad justam dumtaxat satietatem perveniri; justam, inquam, non immoderatam & exuperantem, vel justos fines excedentem; atque ita comedere usque ad satietatem, peccatum non est; qua enim lege id vetatur quod autem simplex voluptas gustus, turpe morivum non sit, multi auctores docent, præter Thomam Sanchez; nimirum delectationem ex gustu quæsitam, moderatam scilicet, culpæ non verti; in hanc rem citavi alibi Bonavent. Scot. Almain. Major. Gabriel. Cajetan. Sanch. si demum interveniat vomitus, sed absque alio incommodo vel corporis, vel capitis, censet Escobarius, esse tantum veniale, pro quo etiam alibi multos citavi, nimirum D. Th. Cajetan. Navarr. Toler. Tabien. Less. Layman, Busemb. Bened. & Bail. & alios: rem istam, ut tu, leviter perstringo; quia de illa fusius in notis.

XI. Accedis ad Thom. Sanch. cui manifestam imposturam affingis, quasi doceat, licitum esse, mentiri, & fallere: multa quidem in versione Latina emendasti, quæ in vernacula perperam adstruxisti, & quorum, in flagranti deprehensus, Annato dedisti penas; multa tamen incorrecta reliquisti; tanta enim pravitas, ut sic loquar cum Quintiliano, inemendabilis est. 1. dicis doctrinam illam de verborum ambiguitate, vel amphibologia; usu, novam & propriam Jesuitarum esse, reticis, de industria, auctoribus, quos Sanch. ipselaudarat, nimirum Sylvestr. Angel. Navarr. Salon. Manuel. Philarc. quibus addo Adrian. Major. Paludan. Bonacin. Joann. Saneium Trullenc. Sayr. immo & Augustin. cum multis aliis, qui Jesuitæ non sunt; cur ergo dicis, doctrinam illam à Jesuitis excogitatam? *solenter*, inquit Fabulinus ille tuus, *excogitavimus*. 2. hæc verba Sanchez. *proferre verba ambigua mendacium non est*, ita vertisti. *licet uti verbis ambiguis*; quasi verò licitum sit, quidquid mendacium non est. 3. affingis, quod Jesuitæ doceant mendacium effugere, dum aliquid falsi persuadere conaris; nescis profecto, quid dicas; quasi verò mentiri, non sit, aliquid falsi persuadere. Nunquid hæc repugnantia non sunt; illud igitur Sanchez non docet, sed id unum duntaxat, licetè quempiam uti verbis ambiguis; si tamen justa causa adsit; quæ si fortè desideratur, & juramentum interveniat, mortale perjurium vocat, lib. 3. cap. 6. n. 18. 4. illam periodum quam subdis ex Sanch. characteribus Italicis descriptam, uno tenore, ac minimè interruptè, per sex lineas minutissimi typi, ad finem perductam, & sic incipientem, *jurare quispiam potest, se aliquid non fecisse, quamvis reverà fecerit*, &c. ex variis locis, seu versibus huc illuc dispersis compegisti, & unum cum alio, per solitam copulam &, vel tuum illud inquit, consuisti; quasi hoc modo enunciata hujus auctoris esset, aliqua verba primi membri, n. 15. leguntur variè tamen disposita; secundo membro aliquid simile habetur post sesqui alteram columnam; tertium ad n. 19. refertur & à secundo distat altera sesquicolumna; hæc verba ante nativitatem ex n.

26. post sex integras columnas excerpta sunt. 5. omittis, per syncope fraudulentam, variè probationum capita, à P. Sanch. adducta & petita ex S. Scriptura, ex SS. Patribus, ex Sanctorum exemplis; adducit etiam ab eo citatos reticisti, limitationes & conditiones ab eo prudenter appositæ prætermittis, g. lethalem culpam ab eo admitti, qui jurat, animo persuadendi falsum n. 13. item illud, *nullo modo licet uti verbis ambiguis*, num. 16. item illud, *re bene inspecta mortale perjurium est*. Ceterum de hoc argumento auctores Societatis, doctrinam singularem & propriam non habent, sed communem defendunt, nimirum uti verbis ambiguis absque justa causa semper illicitum esse; quamvis aliquando mendacium minimè involvant; & ad restrictionem mentalem, longè graviorem causam desiderari; sed hoc argumento aliàs non uno loco; Illucitatem pariter depravasti; sed cum eadem cum P. Sanch. doceat, eadem responso huc etiam quadrat.

XII. Quod subdis de promissione ex eodem Escobario tract. 2. exam. 3. cap. 6. tibi negotium facit; gravis piaculi loco tibi est, nimirum quod promissio absque stipulatione, pacto oneroso, & juramento, quam quis facit, absque animo, se obligandi, non obliget in conscientia, nisi aliquis fundum, aut grave proximi damnum sequeretur (quæ hæc reticisti nebulo) quisquis autem habet animum, hoc ipso se obligat; huc usque Escobarius quod porro aliud dici possit, non video; cum vera promissio non sit, absque animo promittendi; additum, igitur, mendacium esset veniale, temerè scilicet juramento, & proximi damno; at non dispromissio, non obligat. Quod autem si qui promittunt absque juramento, expressa formula, non habent intentionem absolutam se obligandi sub peccato, multi docent apud Thom. Sanch. lib. 1. de matr. disp. 5. n. 21. utrum demum esse queat voluntas promittenti absque voluntate se obligandi negant apud Sanch. n. 4. Sor. Petr. de Ledesma, Lopez, Penia, Manuel. Aragon. Guttier. asserunt verò apud eundem n. 5. Richard. Bonavent. D. Antonin. Angel. Sylvestr. Armill. Henricquez. Medin. Tabien. Viguer, quos sequitur idem Sanch. sed hæc quæstio videtur esse de nomine.

XIII. Fingis deinde tam spurca, tam obsecra, & pecude potius quàm homine digna, in materia pudicitie, remissarum, seu laxarum opinionum exempla, ex Jesuitarum libris excerpta, ab illo quo Fabulino fuisse tibi exposita, ut pluribus literis impledis facile sufficere possent; sed hæc à te omitti, præ religione, dicis, ne ii, quibus literarum tuarum circumpia, tali lectione animum commaculent; nequid illud in te probè qui *Curios simulant*; quidquid obsecrum & spurcum fingi potuit, in tuas literas, quamvis sententiam projecisti, & pudet, inquis, vel unicum hujusmodi laxitatum exemplum obiter indicare: nullum in hac materia indicasti, mi homo, quia nullum invenisti; notorium est, parvitatem materiarum, errant, in hoc à Jesuitis, nec agnoscit, nec probationum minatione uti facile foret; vos enim toti estis in mulierculis & feminis fallendis, concinnandis, stentandis, instituendis; quanta audivimus & legitimus in hoc genere facta, scripta, dicta; Ecclesia vestra Regem portuensis, si non Prophetas, saltem Sybillas habet, non tamen divino spiritu afflata; sed stylum sustinet.

XIV. Dogma inauditum esse dicis, quod Bonavent. docet, nihil injuriæ parentibus inferre puellam, quam volens & ultro sese alteri posuit: inauditum, inquis; mixor sanè, quod nunquam audieris, cum te

non satis longè tibi sint aures; in scitiam potius in-
telligam tu ipse praesens, qui nescias, innumeros ita
negat Baunius, ab utroque graviter de-
betur contra calitatem, immò & contra iustitiam,
quod inde scandalum, infamia, damni, puellæ paren-
tibus proveniens, innumeros, inquam, quos ex parte in-
venit & elibi citavi, puta Bañez, Navarr. Petr. de
Megal. Graff. Sot. Sanch. Vasq. Less. Coninc.
Molles. Dian. Lug. Tanner. Busemb. Le-
tr. Conrad. Petr. de Ledesm. Trullench. D. Anto-
nio, & omnes, alique bene multi, si fidem tibi ha-
beamus, nunquam in scholis, in rotis, alique tribu-
tibus audiri fuerunt; quid quæso absurdius, quid
repertum dici poterat non est igitur dogma inaudi-
tum, ut ais, sed communis omnino sententia, quam
nemo cavique damnare ausus est, quam nemo ha-
bitum probabilem esse, negavit; virgo enim alicui
invenit, invidis parentibus, nullam iis injuriam in-
ferens, quævis aliquin contra prudentiam & obler-
vantiam, ut plurimum, delinquit; si ergo corporis
ornatum clam faciat, ac proinde citra parentum in-
teritum, vel damnum, inde iis proveniens, peccat
quidem contra castitatem, non tamen contra iusti-
tiam; nemo negat, hanc rationem alicuius momenti
esse, ut sit de opinionis veritate; de qua non agitur
hæc, sed tantum de illius probabilitate: erat au-
tem, quod auctores Catholicos super hac re
videtur, quam P. Etiam illum ethnicum, cuius au-
toritas in hoc genere causa nulla profus est.

De ornatu, seu viri, seu femine, Escoba-
rium, quem tamen hoc nomine cortipis, modestius
non potuit; si sit enim animo malo, inquit, ut
quædam adametur, mortale crimen est; si alio
modo, v. g. ut maritus, aut uxor alliciat, non est
peccatum, si fiat non malo fine, (audin) malo fine, (sed
inordinabilem factus inclinationem, veniale tantum
est, quando nullum, cum scilicet illius inclina-
tio rectus inordinatus non est: ita ille, *tract. 1. ex-
cap. 46. quæst. 7.* docet qui-
dam, feminam absolvi posse, quæ ut marito placeat,
vel patrie consuetudinem servet, se ornat, quam-
vis aliquin sciat, inde aliquos occasione peccandi
apertus, quod tamen ipsa nullo modo intendit; &
etiam hanc rem Sauch. & Lorcæ, addere poterat
Cyprian. Armin. Navarr. Granad. Azor. Major. Du-
d. Bonacin. Graff. Dian. & alios, qui docent, ne-
minem propter alterius malitiam, suo jure privan-
tem esse. Feminarum modestiam summopere pro-
movent, & lascivientium illam muliebris mundi pompam
non possumus; in signum doctorum sententiam
damare profectò non possum; præsertim cum de
moderato, per se non malo, agatur; si enim a-
liquis vel turpe, vel minus decens accedat, puta la-
queusque nuditas brachiorum, pectoris, humeri,
ut debet sit, nullus reverà Baunius, nullus Escoba-
rium, id eximat; uno verbo, hanc opinionem,
quam eximii Doctores adstruunt, possum quidem
inquiri; sed damnare non ausim.

XVI. Lessium deinde aggredieris, quod scilicet ad
decorum loca, quibus dictus ornatu severè pro-
hibetur, in hunc modum responderit; propter
lascivientiam Ethnicorum, illo tempore, ita præcipi expedie-
bat, ut Lessium mutilasti, quatuor dumtaxat
ex illo excerptis, & omisiss omnibus aliis argu-
mentis, petitis à Scriptura, SS. Patribus & Principi-
bus, quibus suam sententiam luculenter pro-
bat, nihil enim Lessius prætermisit ad doctrinam il-
lam firmendam; nempe cum sex modos exposuisset,
quibus ille ornatu mortali culpæ vertitur, communi
sententia itare vellet, nimirum ornatum illum

per se præcisè non esse peccatum mortale; tribus
modis ad dicta Scripturæ loca respondet, copula vel
connexis; tertium tantum adduxisti, duobus prioribus
& potioribus dissimulatis; nimirum Scripturas
illas continere meram exhortationem, cum nullum
verbum præceptum habeant, aut si continent præ-
ceptum, illud tantum est pro illis, quæ se ornabant,
ut aliis placerent, ut notat D. Thom. ex glossa; aut
certè propter adificationem, ut supra. Quæris de-
mum ex tuo Fabulino, undenam id Lessius hausit,
ei que, more tuo, hanc responsionem suggeris; nun-
quam, inquit, inquirendum esse, unde Jesuite suas
sententias hauriant; quid enim refert? cum talium
viroorum decreta suscipere gravitate sint probabilia; hæc
priorius ad invidiam; cum tamen faciliè respondere
potuisset, hausisse ex veteri & novo Testamento, ex
sanctis Augustino & Thoma, ex præcipuis, seu Prin-
cipibus Theologis; immò dato etiam, & non con-
cesso, immoderatum illum ornatum ex se ac per se
lethali noxæ non verti, ut Lessius post selectum illum
Theologorum & Canonistarum manipulum, docet,
manifestum est, opposita Scripturæ loca aliter solvi,
aut explicari non posse, quàm eo triplici modo, quem
Lessius exposuit.

XVII. Crimini etiam vertis Moiois, quod dictum
ornatum vetulis dumtaxat interdicit: faceret qui-
dem, juxta atque ingeniosè vetulas illas ridet & ludit
elegantissimus Scriptor, quarum dorsum curvavit in
pontem senectæ, & faciem aravit, rugisque asperavit:
nihil aliud de ornatu illo adstruit, quàm quod ab au-
ctoribus appellatis accepit; hæc enim habet, *juven-
tam, quæ slos virens ætatis est, ornatus decet; sed in hac siste;
intempestivum esset, rosas in nive quærere; stellas dumtaxat,
quæ nunquam senescunt, perpetuas agunt choreas; rationem
& speculum consuli, par est, decori & necessitati servire, nocte
ingruente, receptui canere.* Vides, quàm acutè ludat a-
nus illas, quæ in corpore semimortuo juniorum cul-
tum affectant, quo nihil magis ridiculum unquam ex-
cogites: fallor, non dubito, quin cultissimo scriptori
pœnas aliquando daturus sis; utpote qui Theologiæ
rudis & imperitus, Theologiam ipsam restaurandam
suscepisti, & juxta tritum illud, *sus Minervam*, doctissi-
mos Theologos arguas, quod nec tuo gustui servire,
nec ea scribere dignati sint, quæ tuo calculo donares;
risum tenere non possum, dum repugnantia illa, qua-
si toridem chimæras & hircocervos oculis meis sub-
jicio, & propositiones istas confecto, Musicus ædifi-
cat, Geometra Theologos docet, Laicus Presbyteros,
securra prædicat, histrio prophetat, Molinens, Mon-
taltius, Wendrockius, Theologiam moralem, Jan-
senius, Aurelius, Arnaldus religionem restaurandam
susceperunt; hæc sunt profectò ridicula, quàm lasci-
vientes anus, quas Moiois paulò ante lepidè ridebat.

XVIII. Redis ad Escobarium, qui permittit nup-
tæ femina, pecuniam clam viro suo accipere, ad lu-
dum, dandumq; pauperibus, intra limites & decen-
tiam status; hæc quippe, inquit ille, non peccat acci-
piendo aliquid, quod maritus rogatus faciliè conce-
deret, *tract. 1. exam. 9. cap. 3.* quid quæso in his carpen-
dum vides? Baunius *cap. 19.* citat in hanc rem Sylvestr.
Petr. de Navarr. Angel. Reginald. quibus adde Mo-
lin. & alios decem à Diana citatos, item Less. Pa-
ludan. Dicastill. Trullench. Bonacin. Busemb. & a-
lios ab iis citatos, qui tamen omnes supponunt,
mulierem illam ejusmodi, ejusque conditionis esse,
cui ludus honestus & moderatus, item elemosy-
næ, alique id genus, ad sumptus necessarios con-
cedi possint. O utinam feminae in vos adeo libe-
rales non essent; invidis etiam maritis, aut pupillis;
utinam

utinam boni quidem Administratores Patriarcham vestrum in componendis rationibus nunquam imitarentur; remissam ultra non premo, nec urgeo, ne tabum feceris illuat.

XIX. Tandem ad auditionem Missæ descendis, ut Escobarum, Hurtad. Coninch, Vasq. Turrianum, Baunium, & alios fugilles; sed jam ad singula venio. Nonnulli docent, eum satisfacere præcepto audientæ Missæ, qui debita corporis compositione interest, id est, nihil exterius facit, quod exteriori modestiæ, & honori cultui debito repugnet, licet interius aliud cogitet: aliqui Theologi & Canonistæ hanc sententiam tenent, ut Durand. Sylvest. Rosell. Medin. S. Antonin. aliique, quos citat & sequitur Diana *part. 3. tract. 4. resol. 101.* item Less. Coninch. Hurtad. Henriquez, Laman, quos citat & sequitur Lugo *de Euch. disp. 22. sect. 2. n. 27.*, contrariam tamen sententiam tenent Suar. Vasq. Sanch. Bonacin. alique ferè innumeri citati ex parte à Diana *part. 1. de hoc. canonic. resol. 2.* Vasques, cum aliis bene multis, docet, illum satisfacere præcepto, qui die festo templum ingressus, unam Missam audiret, sed absque animo satisfaciendi præcepto; quia reverà Ecclesia non impetrat actum illum reflexum intentionis, ita præter Vasq. Suar. Coninch. Lugo, Valent. Laym. Sanch. Salas, citati à Busemb. *lib. 1. tract. 2. c. 3. dub. 3.* nihil porro in hoc, cum opposita sententia ne probabilis quidem esse videatur. Sed, inquis, Jesuitæ docent, ab eo præceptum impleri, qui audità parte unius Missæ, omnem deinde partem alterius audit, ita est, aliqui hoc docent, nimirum Sotus, Navarr. Sa. Henriquez, quos citat & sequitur Diana *p. 2. tr. 3. miscell. resol. 18.* item Major, Medin. Eg. dius, quos citat, sed non sequitur Fagund. *lib. 2. de præcept. Eccl. c. 6. n. 11.* item Bonacina & Hurtad. sed oppositam sententiam defendunt Suar. Fagund. Coninch. Reginald. Lugo, Busemb. Martinon, Castiopal. Tamburin. & ceteri omnes Jesuitæ, præter unum vel alterum; unde potiori jure negant, duas partes, vel tres, vel quatuor diversarum Missarum simul audiri posse; & pro hac sententia Azor & Sanchez male citantur, ut alibi ostensum est; immo Suar. Lugo, & alii hanc opinionem absurdam esse, pronunciant, quorum judicio lubens subscribo, & ipse Baunius *c. 17. concl. 15.* expressè dicit, tenendam non esse, quia scilicet repugnat usus. Sed quia de hac re satis fusè & accuratè aliàs, plura non addo. Unde sanè tot ac tantis declamationibus locus non fuit, propter aliquot verba, quæ incauto Escobario exciderunt, qui nec rem istam discussit, nec suam mentem aperuit, sed tantum Sanchez pro hac sententia, perperam licet, ut jam dixi, citavit.

XX. Moinium denique perstringis, quod scripserit, *pietatem vitis opposita, & voluptate ipsa facilitorem esse*; ita ut ipsum vivere difficilius sit, ipso pie vivere. O utinam homines id curæ & operæ virtuti sibi comparandæ impenderent, quod vitis persequendis impendunt; utinam pro Christo eos labores susciperemus, quos homines pro mundo suscipiunt; utinam pro cælestibus delitiis, divinæ charitatis thesauro, Dei gloria, Ecclesiæ dignitate, propagatione fidei, religionis incremento, ea faceremus, quæ passim pro oblectamentis voluptatibus, terrestribus divitiis, mundanis honoribus, familiæ & status augmento, ambitionis, aliarumque cupiditarum satuitate, homines præstant: hæc sunt notoria, & mundanis etiam hominibus comperta, qui fatentur ultra, in rerum mundanarum tractatione, plus amari esse, quam dulcis; plus fellis quam mellis; plus spinæ, quam rosæ;

plus laboris, quam quietis; plus umbræ, quam lucis; plus speciei atque figuræ, quam veritatis & cetera; tamen quasi fascinati quibusdam mundi præcipitiis rapi se, vel abripi sinunt; hoc inquam fatentur, ut Moinio, quæ aded perspecta sunt & notoria, ut ipsi mundani homines, quantumvis à carne, mundo & cacodamone obcecati, ea percipiant; ceterum, utinam tam impensè homines pro Deo laborant, quam pro carne, mundo & cacodamone; utinam vestri illi pro religione & fide præstarent, quæ pro adituendis & defendendis moribus suis erroribus præstiterunt; utinam reverus ille stylus (sic aliqui eum vocant, forte per ironiam, eum reverà sit plus quam ferreus) Deo, Ecclesiæ, & charitati, non verò hæresi, schismati, & calumniæ servisset; utinam tot paginas pro veritate scripsissent, quot libros & codices pro damnatis erroribus in publicam lucem ediderunt. Hoc damno addo, ut tritum proverbium tibi occinam, *memorem oportet esse memorem*; prima enim pagina, et Barrii libro, cui titulus, *Paradisus apertus*, &c. multa excerptis; sub finem tamen epistolæ veteris hæc subdis, *post hæc literas scriptas, vidi librum, cuius titulus, Paradisus apertus, auctore Barrio. Scripsit librum illum legisti, libri tamen textum in hæc verba, & ceteris, non legeram, inquit, sed à Jesuita accepi, nimirum ab illo Fabulino, cui tamen omnia suggeris, an forte homines habes cucubantem loco? quis enim non videt, meram fictionem esse, ut ipse faceret in proloquio, aut certe alius nomine; quid facerem; fecuram & morientem, utque agas, omnes, & omnia ludis; quia ludum quædam solum sustinet, & insignis jocularis pueri, sed utinam errores, calumniæ & impostura cessent, simplex enim mendacium facile tibi condonarem.*

EPIST. DECIMÆ Confutatio.

I. Callidissimam, inquis, Jesuiticæ disceptationis industriam hæc literæ retegunt, confutatio scilicet lenimenta, quibus homines allicuntur, & submovetur nemo: & in hanc rem citatur, cui titulus est, *Imago primi sæculi*, pag. 401. & c. cap. 2. item lib. 3. cap. 8. ubi hæc pia & religiosa didas, & pietatis solertia ab autore libri agnoscitur; his artibus, inquit, alacrius nunc purgantur crimina, quam committuntur; plurimique vix citius maculas contrahunt, quam eluunt; nec sunt exigui numeri salutare illæ versutiae, ut Fabulinus ille ultro fatetur, quibus illa duriora Sacramenti Pœnitentiæ lenimenta molliuntur; nimirum pudor in certis peccatis confitendis; in exprimendis circumstantiis, & ceteris; obeunda pro peccatis poenitentia; & cetera; piendum non peccandi propositum; occasiones, quibus ad flagitium trahimur; fuga; dolor denique de peccatis admisis; in his potissimum mollienda Jesuitarum, inquit, deludavit industria, cum prospero eventu; nihil enim acerbum in hæc licitum,

II. Tam falsa & calumniosa sine stomacho refuta-
tione non possunt; & ut ab eo libro, cui titulus, Ima-
gines primi seculi, ducam initium, citas illius pag. 401.
tum veracula, tum versione Latina; sed ibi ni-
hil inveni, quod fingis, inuenio; provoco
alios, qui vel legere sciunt; ad penam libri, ut
vel in scholis dicitur; ut vel inde omnes intel-
ligant, quod si homo nullius fidei, frontis præsti-
tione, asperditur conscientia. Citas deinde, ea-
dem lib. 1. cap. 2. in quo etiam nihil eorum, quæ
ex loco excerpta, Italice, ad luculentam distin-
ctionem, characteribus descripsisti; consule, mi-
ser, librum illum, & si quid piam eorum, quæ
supponit reperias, tum certe audire ve-
menter alium mendacissimum: citas denique lib.
cap. 6. ubi non inuenio piam illam, quam alie-
renas, Societatis calliditatem, religiosam il-
ludicram solentiam; ibi enim dumtaxat, par-
ticulariter, auctor recenset maximum illum con-
cussionem & penitentium turbam ad sacram ex homo-
gynæ accedentium, quem tantum fuisse, refert,
ante solenniores anni dies, & principem Fe-
dericum omnium vix discrimen appareat; *alacritus*,
multo atque ardentius scelere jam expian-
ti, quam ante solebant committi; quis hoc ama-
re agere auit, qui concursus illum peniten-
tiam fœta tribunalia obsidentium aspiciat? nihil
penitentia, nihil hebdomadaria expiatione mo-
do necesse est magis; plurimi vix citius ma-
gis contrahunt, quam eluunt; id est, vix pec-
cator, cum statim ad peccati remedium confu-
git; ubi ergo de frequenti Sacramentorum usu
in huiusmodi Societatis inducto hic Auctor agit:
citius accepisti, & eod te contractum odium ad-
versus Societatem induxit, ut Latine vix intelli-
gitur; sed illud maxime te pupugit, quod institu-
tione & regulis vestris nihil opponatur ma-
gis frequens ille Sacramentorum usus; quid
igitur, si Jesuitas odio prolequi & dilania-
re velis, nolis, ad salutem fidelium &
pacem totius Ecclesiæ gratulationem, usum il-
lus sollicitè induxerunt.

III. In eo igitur capite tantum agit auctor de fre-
quente usu Sacramentorum, ut dixi, à Societa-
te inducto, ad quem Societas, ab incunabulis fi-
dei abique hortata est, & in eo jam inde ab
ante suo tota fuit, ut Christianum Orbem ac-
cederet amore tam utilium animis præsidio-
rum, quæ obtinuit privatis congressibus, scriptis
sermone, rudium & vulgi, per conciones & cateche-
tice institutione, sodalitatum erectione, decenti sa-
cramentum tractatione, assiduaque mysteriorum, quæ
commendabat, administratione: at quo successu
bonæ, ita prosequitur auctor) quo nec ma-
gis sperare potuit Societas; quantus ubique con-
cursus, quam impar numero fuit operosa Confessa-
tionum sedulitas, adeo in plerisque Societatis aliis
quæ obfissa perpetuo affluxu sacra Tribuna-
lis alicuius multo atque ardentius scelera jam ex-
pianant, quam ante solebant committi, ut supra di-
xi est. Quid quælo hic non pium, non sanctum,
religiosum? subdit auctor illustrium virorum testi-
monia, Valentis scilicet, S. Thomæ de Villa-Nova;
Cardinalis Baronii, qui urbanum Societa-
tis exemplum Anastasiam appellare non dubitavit;
aliorum, quamquam in re notoria, testibus
indigemus: illud porro, ut dixi, vos alie-
renas, qui frequentem Eucharistiæ & Pœnitentiæ

usum è medio tollere voluistis; quid enim aliud
libri vestri, institutiones & catecheses vestras,
documenta & exempla vestra! neque id sanè Je-
suitis modicæ laudi & gloriæ vertendum, quod in
omnibus sint vobis oppositi; non modò in sacra
fidei & morum doctrina, verum etiam in modo
& methodo agendi, orandi, dicendi, scribendi,
docendi, in Rhetoricis, Geometricis, Logicis, Phy-
sicis, Theologicis, cæterisque omnibus; Polus Po-
lo magis oppositus non est, quam Jesuitæ Janse-
nistis, & hi vicissim illis contrarii; utra vero
pars melior, Deus scit, omnes verè Catholi-
ci sciunt, Ecclesia multis constitutionibus desi-
nivit.

IV. Quod ad pudorem supra memoratum perti-
net, trium benignarum opinionum lenimentis à
Jesuitis illum satis molliri, Fabulino tuo suggeris;
prima est Escobarii, docentis tract. 7. exam. 4.
cap. 7. posse quem ordinario Confessario aperire
peccata venialia, postquam alteri mortalia jam ape-
ruit, ut bonum nomen apud priorem retineat, mo-
dò tamen penitens ob hac causam in occasione
peccati mortalis non maneat, nec facilius pecca-
tum admittat, vel remedium necessarium ab ordi-
nario dumtaxat adhiberi queat: ita sentit Escobar,
& citat in hanc rem Suarez, ita est, Suarez hæc
habet tom. 4. l. 3. p. disp. 21. sect. 1. num. 13. ubi
pro hac opinione citat Navarr. in summ. cap. 21. n.
42. & refutat Sorum qui dicit, esse hypocrisim &
mendacium virtuale; sed profectò ibi non est per
se loquendo peccatum mortale; cum nec sit con-
tra integritatem confessionis, nec contra veritatem,
nec contra ullum divinum, vel Ecclesiasticum præ-
ceptum; qua enim lege tenetur homo, qui sui iuris
est, uni potius, quam alteri confiteri? statuo enim
utrumque ritè approbatum debitam jurisdictionem,
tum in personas, tum in casus habere; deinde
nihil falsum adstruit; igitur non mentitur, sed
utitur jure suo, idque absque ulla hypocrisi, quæ
semper cum malo fine conjuncta est, & obducta
boni speciem malum operatur: quasi verò quisquis
nomini suo consulit, utens jure suo, hypocrita cen-
sendus sit? vos certe non ita, qui obrento illo re-
staurandæ Theologiæ moralis ac reformandæ Ec-
clesiæ zelo, errores vestros ab eadem Ecclesia
damnatos, blasphemias vestras obtegere & inau-
rare impensè satagitis: hæc communis quædam
omnium hæreticorum & schismaticorum vox est
& hypocrisis; nihil nisi reformationem & abu-
sus Ecclesiæ crepant; sed hypocritæ, ejurate pri-
mum errores vestros, indemnemque fidem servate,
ut de restaurandis & restituendis bonis moribus de-
inde cogitetis. At, ne quid dissimulem, consilium
vestrum palam compertum est, summum rigorem
ad usum Sacramenti pœnitentiæ accedere voluistis,
ut ea difficultate homines territi ab eo arceren-
tur: hinc non tantum errores circa divinam gra-
tiam & liberum arbitrium ab heterodoxis, fœderatis
vestris accepistis, sed cum his etiam, circa Sacra-
mentum pœnitentiæ, vos sentire, multa persuadere
videntur, i. loco perfectæ charitatis & contritionis
actum in hoc Sacramento desideratis, longam de-
inde per aliquot menses & annos pœnitentiam præmit-
tendam esse, ducitis, omnino implendam, antequam
pœnitens absolvatur; absolutionem demùm Sacerdotis
meram declarationem esse vultis, Ecclesiæ nomine
factâ, quæ declaret, Sacerdotis ministerio, sibi factum
esse satis, eamque pœnitentiam videri, quâ Deus ad

miserandum commoveatur : hæc præcipua sunt doctrina vestra, circa hoc Sacramentum, mysteria, quamvis illa ore tantum semiaperto, & furtiva quadam expressione declaretis.

V. Secunda sententia ejusdem Escobarii est, & eodem loco tradita, nimirum posse quem in confessione generaliquod peccatum mortale ab ultima confessione patratum inter alia peccata, etiam non monito Confessario, aperire; quamvis multa emendaveris in Latina versione, quæ in vernacula Epistola peccaras, multa tamen non emendasti; verba illa, rubore quis afficitur, de aliquo crimine &c. Ut apud Escobar. citatum in Princip. exam. 2. n. 75. non juvenio; equidem tract. 7. exam. 4. num. 7. hæc habet, addo, facientem confessionem generalem, & nolentem manifestare, se aliquod peccatum ab ultima confessione admisisse, posse illud inter alia peccata prius confessum aperire; sic Lugo & alii. Itaque, Lugo tenet hanc sententiam tract. de pœnit. disp. 16. sect. 2. §. 1. pro qua citat Bonacin. Villalobi. & verò, licet illam in praxi non probem, nullam tamen gravioris censure notam incurrere ausim; nimirum in rigore Theologico; quo enim præcepto, qua lege id vetatur? præsertim cum multi eam defendant apud Dian. immo Dicastill. de pœnit. disp. 9. dub. 2. §. 6. pro ea, præter appellatos, Suar. Sanch. Conink, sed meo judicio, perperam, citat; Martinon de pœnit. disp. 50. sect. 1. n. 16. & multi alii, plerique Jesuitæ, quibus adhaerendum esse, puto, secus sentiant.

VI. Textum Baunii, quem statim subnectis ita corrupeas in vernacula, ut vix eum quispiam norit; in Latina emendasti, quamvis multa reticueris, sed nihil refert. Itaque Baunius tract. de pœnit. quest. 15. dub. 12. docet, non teneri pœnitentem ex natura rei, consuetudinem peccandi confiteri; pro quo citat Sanch. Diana p. 1. tract. 7. resol. 15. pro hac sententia sex alios auctores citat; Leander 1. p. tract. 5. dub. 18. quest. 21. hanc sequitur & citat multos in hanc rem: sed communis est Jesuitarum sententia; pœnitentem de consuetudine interrogatum teneri ad respondendum; ea praxis, inquam, Jesuitis passim communis est, ut Confessarius, qui non iudicis modo, verum etiam Doctoris & Medici personam sustinet, de consuetudine pœnitentem interroget, si vel ad medicinam, vel ad instructionem pœnitentis id necessarium esse, rationabiliter judicet; non tamen ex natura rei, statuta semel illa sententia satis communi atque recepta, quam multi docent, circumstantias scilicet aggravantes, quæ speciem non mutant, non esse necessario aperiendas: at ubi pœnitentem Confessarius interrogat; hic haud dubie respondere tenetur, nisi forte vir apprime doctus & peritus esset, & prudenter censeret, in eo casu se minime teneri ad respondendum; hoc autem interdum accidit, si ex inficitia, si ex imprudentia Confessarii; v.g. si quis ex pœnitente, confici nomen rescire vellet, hic certe, non superbe quidem, sed cum Christiana demissione respondere deberet, se super hoc respondere non posse: ut igitur Medico jus non est, de iis ægrum interrogandi, quæ ad curandum morbum non pertinent, & circa quæ ars Medici minime versatur, ita nec Confessario pœnitentem de iis quæ ad huius Sacramenti materiam non spectant: cum autem præsens ægrus status, vel morbus varius sit, pro diverso decubitus die, ideo Medicus, ut morbi curandi rationem probe noscat, diem illam rescire debet; sed non ita Con-

fessarius, cujus muneris est circa præsentem materiam, id est, circa peccata commissa artem suam, operam suam, ministerium suum exercere; id est circa peccatorum speciem & numerum unde cum habitu, vel consuetudo nec ad speciem, nec ad numerum peccatorum pertineat, certe ad materiam huius Sacramenti non spectat: ubi tamen Confessarius rationabiliter judicat, eam vim & rationem morbi spiritualis esse, quæ singulare remedium possidet, ac proinde nosse debeat, an habitus insit, necne, commutis est Jesuitarum sententia, pœnitentem habitu illo interrogari posse, ac respondere ad interrogata teneri; immo Cardinalis de Lugo de pœnit. disp. 14. sect. 10. num. 172. asserere non dubitat, apostitam sententiam esse contra omnes Theologos contra praxim Ecclesiæ, & contra fœderis Sacramenti; quare hanc Baunii opinionem respondendam esse duco, nec in ea sententia Baunium proprio defendendum, quam Jesuitis perperam assig-

VII. Ad secundum venis, nimirum ad necessitatem exprimendis circumstantiis diligentiam; & circa hanc rem Escobarium, rectè quidem; cum haec etor teneat, circumstantias notabiliter aggravantes, sed non mutantes speciem, non esse necessario in confessione aperiendas, non tamen habet illud, quæ ipsi assignis, loco à te citato, in princip. fine exam. 2. n. 39. v.g. inquis, furti quantitas, cum ipse Escobarus diserte ibidem excipiat circumstantiam quid, si attingat quantitatem, ac veluti integritatem objecti, v.g. si quis 10. millia furatus sit, manifestat igitur, pro more, calumnia est, quod vix valde communis sit eorum sententia, qui docent, circumstantias aggravantes non esse necessario aperiendas, testatur Sylvester verb. confessio num. 9. qui citat in hanc rem SS. Thom. & Bonavent. pro hac citavi alias Vasq. Navar. Zanc. Serram, Lugo, Albert. Magn. Durand. Diana p. tract. 7. resol. 1. & p. 3. tract. 4. resol. 87. item mult. 14. resol. 85. allegat pro hac sententia 38. auctores, eamque probabiliorem esse docet D. Th. in 4. d. 16. q. 3. a. 2. q. 5. hoc probabilissimum est, inquit, & et ipse schola Can. Cajetan. D. Antonin. Sylvest. Sen. Zancard. Turrescram. Armill. Tablen. Martine de Prado Acar. Velasc. Medin. adde Paludan. & n. alios alios? quamvis multi ex Jesuitis oppositam sententiam teneant, ut Suar. Valent. Sanch. Conink. &c. in hoc autem, ut dicam, quod sentiam; Confessarii prudentia maxime desideratur; cum enim circumstantiæ ideo tantum aperiendæ sint, ut status conscientie pœnitentis Confessario pateat, non tantum quo ad remissionem peccatorum, verum etiam quo ad curationem vitiis, aliter cum viro docto ac perito se gerat, oportet, quàm cum imperiti & imperito; nempe ille rectè novit, quid quid noceat, quid juvet, apprimè tenet; modo quem admodum æger, cui certum & promptum esset remedium, ad curandum vulnus infirmum, frustra illud Medico aperiret, ac præsertim, si quid pudoris in esset, ita proflus, quisquis alterius vitii morbum contraxit, modò in Sacramento pœnitentiæ admissa peccata ritè exponat, apponere totam illam materiam necessariam, aut insufficentem, in quam forma quadrat, speciem scilicet & numerum peccatorum, modò sit doctus & peritus, suo munere defunctus esse videtur: nec vix illud curandum Confessario manifestare tenetur,

curandi ut voluntatem habet, ita optimam rationem callet: quare, ut dixi Confessarii prudentia deorsum delideratur, qua scilicet poenitentem remedium peritum ab imperio discernat.

VIII. Uide non erat, quod in hac questione debeat verum ac tutum censorem ageres, cum utraque res insignes habeat defensores; in quo tuam sententiam ridendam exponis; malitiam tamen & artes, quod multa Escobario affingas, quæ non habet, v. g. quod jam supra innui, de furti violatone, de sejuncti violatione, de divinazione, de quodam tale ibi Escobarius. Sed fecidissimè Reputatio imponis, quasi dixerit, non teneri divinacionem exprimeret, an divinaverit cum pacto demonis, nec quia de circumstantia non mutant speciem: ò neque necesse est, ut auctorum loca non legisti omnino Reginald. qui hæc tantum habet, lib. 6. cap. 4. Quis peccaverit in divinando, satis est si dicat: totum peccatum divinacionis, neque necesse est, addere, ut per pyromantiam, iterum per hydromantiam, ac deinde per aeromantiam; quia scilicet diversæ illa specificationum peccatorum est tantum in generis natura; non operatione malitiae moralis. Reliqua imposuisti, quod docuisset hic auctor, divinacionem illam, quæ decem pacto demonis, expresse scilicet, ab ea, quæ non dicitur, quæ sine illo pacto fit. Pari modo, si quid imponis hæc verba, non tenetur quisque peccatam raptus aperire si virgo confesserit; contra docet hic auctor, de præcept. Eccles. lib. 4. cap. 7. audi ejus verba, erit tamen injuria rapti, si non parentum, necessarii in confessione dicenda, nam si sponte confentiat, &c. Quid magis differendū est: unde in Latina versione cautè omittitur confessionem falsitatis convinci posses, quam in vernacula appellasti. Non te pudet, imposter osquillo? puderet sanè toties in flagrant deprehensum, nisi pudorem omnem exuisset.

IX. Nihil dico de Claromontanis thesibus, quia de his extant, ac proinde rectum de iis iudicium fore oportet; si enim libros editos & qui prostant, non ponunt falsas; licet falsitatis palam convinci possit, quid non facies in thesibus, & scriptis, aliter quodlibet modi, quæ non extant, & in quibus longè deinde fingere potes: quanquam, grande scelus esset non est, si cum poenitentiam, quam ipse poenitentem iudicat, acceptare nolit, à Confessario recuset, quod in his thesibus (ut ais) culpæ non vertione enim Confessarius poenitentem, quem mitti dispositum esse rationabiliter iudicat, sine absolutione iure dimittit, cur poenitenti, qui rationabiliter putat, impositam poenitentiam iusta gratia esse, recedere non licet? ponamus, aliquem poenitentem ex Confessarii disciplina vestire ac novi poenitentem accedere, qui pro poenitentia mitti iungatur, ut per aliquot menses sejunget, & ligatus calceos excavare, seu formare discat, aliaque modis, ut his peractis, absolutionem deinde impetretur; an forte miserum illum magni criminis esse dicis, si modè ab eo Confessario recusetur? cur igitur Claromontanas theses, in quibus de disputandum pro more proponitur, quatenus imponis etiam Escobario, quod opinionem defendat, qui tamen oppositam docet tract. 4. cap. 7. his præcisè verbis, est ne absolvere poenitentem, nolit poenitentiam satisfactoriam sibi à Confessario imponi acceptare? cum Suar. & Vafq. assero, non esse absolvendum; quia sub onere peccati mortalis il-

lam debet acceptare; hæc autem ibidem addit; quid si affirmet poenitens, se velle purgatorii penas subire? levem poenitentiam adhuc imponat Sacerdos; id est, non dimittat poenitentem sine aliqua poenitentia, saltem levi, præcipue si cognoscat, eum gravem minime acceptaturum; nimirum ad integritatem Sacramenti. Sed quid in his tandem? quasi verò prudens Confessarius aliquid, quo ad hoc, benignè indulgere non possit, & non nihil, modò lutegrum restet Sacramentum, de graviore poenitentia remittere, his præsertim temporibus, in quibus copiosæ Indulgentiarum opes ex thesauro Ecclesiæ uberim affunduntur. Ut ut sit, Diana p. 3. tract. 4. resol. 51. appellat 17. auctores, omnes scilicet ex Societate, præter unum & alterum, asserentes, negandam illi esse absolutionem, qui iustam & rationabilem poenitentiam recusat; decem verò citat, pro sententia opposita, nullum fere ex Societate.

X. Sed quid rei? quid tam solliciti estis, & illa omnia impensè accumulatis, quæ huius Sacramenti usum gravem & valde difficilem reddant? latet anguis in herba; sincero & catholico zelo vos minime duci, satis compertum est; hæc sunt, ut mitissimè loquar, disciplinæ ac Theologiæ Pharisæicæ leges; illa sacra auri sacrilegi fames, sacrilega pectora vellicat; gravia, immo gravissima imponitis, ut deinde largis elemosynis, quarum dispensatio Jansenianæ fidei creditur, commodo vestro redimantur; quod maximè illud evincit, à re assertum, ante absolutionem, dispiciendum esse, utrum Christus illos solvat in celo, quorum in terra Confessarii vincula relaxant: lat video, quod spectes; alludis enim ad errorem illorum, quem tu & tu amplexi estis, nimirum à Christo dumtaxat peccata in hoc Sacramento remitti, non verò à Confessario; à quo tantum declaratur, à Deo remissa esse; aut saltem poenitentiam ad eum finem impletam, sufficientem videri: Lutherani hæc ultro concedant. Locus ille Filiucii, quem valde laudas, & quem miraris, auctoris Societatis esse, reliquis omnibus Jesuitis communis est; nemo enim catholicus dicit, indignum, id est minime dispositum absolvendum esse; neque illum, quem Confessarius prudenter iudicat, à Christo damnari: nec est, quod mireris & exclames, multum inde terroris incuti Confessariis, nam Confessarius prudenter iudicat, illum rectè dispositum esse, qui confessione integra & contritione saltem imperfecta, quam attritionem vocant, & proposito non peccandi præmissis, modò non sit in proxima & voluntaria occasione, humiliter absolvi à Confessario postulat; nec obstant ea, quæ citas ex Filiucio, & quas ille, inquis, ex Suare syllabatum exscripsit; nimirum Confessario satis esse debere, quando non habet sufficientia signa doloris, debet interrogare poenitentem, an ex animo detestetur & si affirmet, potest & debet credere; ita est; hæc habet Filiuc. tom. 1. tract. 7. num. 357. & Suar. tom. 4. in 3. p. disp. 32. sect. 2. num. 2. sed quid inde? hic enim supponitur abesse, quod vis signum præsentis erga peccatum affectus: vis autem poenitenti à Confessario fidem habendam non esse, quando ille asserit, se dolere ex animo de peccatis, & nolle amplius peccare; nec illius verba tanti ponderis esse, ut unico illo signo mens ad assentiendum cogatur: parce, mi homo, Theologicis argumentis, quorum imperitiissimum ex ore tuo te prodit; tracta quantum voles, Geometrica, & abline ab his, quæ ignoras; quasi verò Confessarius cogi & certus esse

debeat de dispositione Pœnitentis; satis est, & plusquam satis, si probabiliter de illa iudicet. Pœnitens genuflexo, solito more, ritu, ac sic, quo humiliter pœnitentia affectu se duci, testatur, aperit peccata sua, non sine rubore ac pudore, de iis se dolere pariter declarat, & proponit firmiter ab iis in posterum abstinere, abest omnis occasio peccandi, nullum apparet præsens erga peccatum affectus signum; nihil sanè restat, quod prudens Confessarius desideret.

XI. Lepidus porro es; vis Confessarium Pœnitenti sese accusanti plenissimam habere fidem, eam tamen detestare dicenti, se dolere de peccatis, & proponenti ultra non peccare; quo quæso motivo & qua ratione duci potest, ad credendum pœnitenti, dicenti, se peccasse, qua etiam non ducatur, ad credendum eidem, dicenti, se plurimum dolere de peccatis, & statuere apud se non peccare in posterum? non dico, dicenti, se non peccaturum, sed quod satis, se habere propositum non peccandi; nec enim necessarium est, ut Confessarius sibi persuadeat, pœnitentem ultra non peccaturum; in quo luculenter hallucinatur; sed ut, de præsenti, doceat de peccatis, & sincerè illa exponat, ac demum proponat in posterum non peccare: & hic immerito Suar. Filiuc. Baunium Sugillas, hæc tria est & communis omnium doctrina; pœnitens materiam hujus Sacramenti ponit, dolorem scilicet interum, sinceram confessionem & firmum non peccandi propositum, modò abest omnis erga peccatum affectus, & omnis occasio proxima peccandi, nihil aliud à pœnitente desideratur; nempe satisfactio, seu pœnitentia, ut vocant, non est præmittenda; & hæc est vera, constans & fortis pœnitentia, cuius Peravius, quem citas, meminit: velles lacrymas, jejunia, cilicium, cineres ejulatus & planctus; hæc omnia probo, laudo, gratulor, si adsint, at si absint, modò adsint reliqua omnia, quæ supra commemoravi, quæ scilicet materiam hujus Sacramenti constituent, nemo citra errorem, modò Confessarius suas partes agat, justam imponat pœnitentiam, & solennem formam ritè pronunciet, nemo, inquam, citra errorem dicat, Sacramentum irritum esse.

XII. In hoc articulo, erratis, sat scio; & præsens Ecclesiæ usum, quo ad hoc, diserte damnatis; sed est, quod ab Ecclesiâ, quæ vestros errores damnavit, legitimum Sacramentorum usum, non verò ab Hæreticis, quales profectò vos estis, sacramentariis non impares, discamus & accipiamus: unde frustra carpis Baunium, Caussinum & Th. Sanch. eo quod doceant, adolescentes, quos verè peccasse pœnitet, & qui emendandi se propositum habent, absolvi posse, quamvis alioquin peccandi consuetudinem habeant, & rem totam prudentiæ Confessarii relinquendam esse: hæc sanè tolerare non potestis; quia usui Ecclesiæ congruunt, qui vestris erroribus adversatur, quibus hoc Sacramentum misericordiæ in crudelem animarum lanienam convertere hæcenus voluistis. Sed cur Jesuitas dumtaxat ea propter in crimen vocatis, qui communes circa hoc Doctorum sententias sequuti sunt, & restrinxerunt potiùs, quàm relaxarunt; illud enim dumtaxat, etiam Baunius & Escobarus; sacramentalis absolutionis beneficium rectè disposito negandum non esse; rectè autem dispositum censendum, qui confessionem integram, contritionem saltem imperfectam, & firmum non peccandi propositum præmisit; quid enim aliud Christus? quid Ecclesiâ? quod enim spectat ad frequentes lapsus & recidivas, rem prudenti Confessa-

rio prædicti Societatis Auctores pensandam reliquant, utrum scilicet dictum propositum in eo casu præsumi possit; unde nemo negat, interdum Confessarium prudentet facturum, si absolutionem detens annuat, & demissum illum contritionis animi sensum, à Deo interim obtineat. Itaque Confessarius rectè dispositum pœnitentem absolvi potest, licet futurum non speret, ut is ab hoc, vel illi peccato, cujus habitudinem contraxit, omnino statim abstinat; accedit ad me adolecens, cuius contrito, non sine lacrymis & ejulatu, sed cum habitu inveterato turpis alicujus vitii, & vix sperare evadat, quem tantum sensum sine sensu exspectat; promittit tamen & obtestatur, se diligentius daturum operam, divina scilicet gratia fectum, ut eo liberet se, lubenique acceptat incuncta sibi remedia, huic animi morbo curando ac depellendo idonea; scio deinde, longè uberioris gratia subsidia amicis, quàm inimicis à Deo conferri, minuat iis, qui divina gratia & iustitia pollent, quàm iis, qui lethali noxæ obstricti tenentur: unde recte sequutione deduco, adolecentem illum, si necerjiciatur, longè infirmior fore, ad tentandam illam superandam, & pravum habitum abigendum, robustiorem verò & valentior, si absolvaris quod facerem in hoc rerum statu? an putas, grande peccatum à me admissum iri, si adolecenti sacramentalis absolutionis beneficium impertiar, & divina gratia perfusum dimittam? si animam illam peccati dolthana viticulis exolvam, & Christo lucentiam, seu verius restituam? Crede mihi, hoc Sacramentum non est laniena quædam, ut vultis, sed dulcedinem, ex lacrymis pœnitentium & Christi sanguine commutatum, in quo Christi oves à variis peccatorum morbis curantur: non nego tamen, cum restita Confessarii prudentiæ relinquatur, expectandæ, adolecentes, annuente scilicet acquiescentes dimitti, ac præsertim si recedentes sunt lapsum cor parum contritum & humilium præteritum, non sine pia hortatione & catecheli, quæ res illæ doceantur, quæ ad spiritum illum compunctionis acquirendum necessarias, vel opportunas præstat Confessarius judicabit.

XIII. Mentiris autem imprudentissimè, cum dicis, à Jesuitis suis pœnitentibus permitti, ut occasione proxima peccandi maneant; quasi vero ea his verbis à te relatis & excerptis ex libro, cui titulus Imago primi sæculi, id Societati nostra propositum est, ut virtutes inserat, vitia revellat, magno se animarum numero præstet utilem, rectè deducas, Jesuita igitur sua pœnitentibus permittunt, ut in proxima peccandi occasione vivant; nunquam Baunius, nunquam Escobarus hoc docuerunt; quenam verò proxima peccandi occasio dicenda sit, multi disputant; neminem negat, illam esse, in qua ut plurimum delinquitur, & vix de millibus unus, si forte in illa maneat abstinet à peccato; si ergo raro in ea delinquitur, proxima non est, sed remota; alioquin nullus sit vitæ status, in quo, raro saltem, vitia non delinquantur, quilibet status occasio proxima diceretur, quod vel cogitatu absurdum est; quid sit autem raro, vel crebrò delinqui, non tuo, sed potius prudentium, & peritorum judicio definiendum est, nempe per comparisonem quamdam utique præ hæc voces: quisquis singulis fere diebus peccare solitus erat, si deinde semel tantum in hebdomada dicimus illum rariùs cadere; ac deinde si semel in mense

mentis, adhuc carius; ac demum si semel iterum-
que singulis annis, longè rariùs cum peccare dici-
mus, unde cum valde pauci sint, qui Sanctæ Mariæ
magalenæ exemplo, temporis momento, singulari
divinæ gratiæ prerogativa, à pravis omnibus habi-
tibus & vitiis liberentur; reliqui pedetentim ac sen-
tim, ac dixi, sine sensu, curandi & liberandi; si ado-
lescentem, qui singulis diebus admittere hoc vel il-
lus peccatum solitus est, eò primùm inducam, ut se-
dulo totam in Hebdomada, ac deinde semel in men-
se, ac demum semel in anno illud admittat; longè
deinde facilius ab eo morbo curabitur; quis enim
dixit, parvo illum habitu teneri, qui semel in anno
sed de occasione proxima jam dixi aliàs, in
oratione Epistolæ V. puderet in hoc vos imi-
tari, qui centies & millies eadem regeritis; geminæ
enim non nemo verè quidem, quam vis per jocum
dicuntur, vestra deo decantata figura; calum-
nia scilicet & repetitio? sine igitur Escobarium,
Baunium, & alios, qui nihil aliud docent, nisi quod
in articulo proximo non sit, in qua rarè delinquitur:
quamquam, ut jam sæpius dixi, Baunii & Escobarii
pauca doctrina moralis Societatis censenda non
est, tamen, longum illum Baunii locum à te
decomponi, consui, proponi, extendi, & imminui,
propterea, ut Baunium in Baunio minime inveniam,
Sicut Baunii doctrina non appareat, quæ in eo tan-
tum est, quod aliquis possit salutem suam pe-
ccato exponere, pro juvando proximo & illius salu-
tatione, ex iusta scilicet & urgente causa ait Bau-
nium, cur hæc omisit, quæ Baunius habet tract. de
penit. q. 1. col. 1. ver. *et si jugum*: hic tamen cohor-
tatur, inquit, o nequam; errores tuos, calumnias
tuas, peccatum abhorre & abominare deberes; nulli
cum hoc loco horrores, præter errores tuos, blas-
phemias tuas, quæ omnibus verè Catholicis horro-
rentur.

XIV. Sed magnum statim Theologum agis &
proponis ac defendis illorum opinionem, qui ne-
gant, attritionem, etiam voluntati non peccandi
sufficientem satis esse cum Sacramento, & dicunt,
communionem perfectam, ut necessariam ad Sacra-
mentum omnino requiri. Tuam istam opinionem
non damno; quia decreto, verum est; eodem ta-
men declaratum, oppositam sententiam commu-
nem & probabiliorē cense, ac proinde in ipso
decreto huic decreto nobis, standum est; nemo
que nostram sententiam damnet, quam commu-
nem esse constat; utere quantum voles, tua, cujus
sententia non pondero, per me licet, ac sine quoque
dolo nos uti: nisi obstat decretum, longè durius
tecum agerem, sed dum res definitur, intra hos fines
me contineo. Locum potro, quem ex Suario excep-
ti de peccat. disp. 1. sect. 4. n. 17. ita consuli, more
de adulterat. quasi hæc sententia Suarii esset,
quam tamen vir ille doctissimus n. tantum 19. expli-
cit, nec enim à se ipso dicit, illam sententiam de ac-
tione, quæ cum Sacramento sit satis, communem
esse, quam non esse; alioquin sibi contradiceret,
ut disp. 20. sect. 1. n. 9. pro ea citet D. Th. Scot. Pa-
dram, Capreol. Durand. S. Antonin. Sylvest. an for-
tissimi auctores antiqui non sunt, & illa sententia
communis censenda non est, in qua D. Thom. Scot.
Durand. conveniunt: Suares autem eo loco, quem
proloquitur de articulo mortis, in quo vult, homi-
nem teneri, saltē ex præcepto positivo & particu-
laris charitatis, elicere actum dilectionis Dei super
proximum, vel quod proinde est, quo ad hoc, actum per-

fectæ contritionis; quem scilicet, inquit, Sanchez eli-
cere queat, si velit; sic enim loquitur Sanch. in deca-
calog. lib. 1. cap. 9. n. 35. non 39 ubi statuit hominem
in articulo mortis, qui cognoscat, se non habere, nisi
attritionem; & si velit, se posse actum contritionis
elicere: peccat, inquit Sanch. in eo casu, nisi eliciat;
putabat Sanch. non esse omnino certum attritionem
cum Sacramento satis esse, ac proinde illum teneri
credidit in articulo mortis actum contritionis eli-
cere, quem scilicet divinæ gratiæ subsidio à se, si ve-
lit, elici posse, cognoscit.

XV. Attritionem huius Sacramenti materiam
sufficientem esse communis fere omnium Theolo-
gorum vox est; pauci enim refragantur; illud tamen
observandum est, inter partes non disputari, an attri-
tio sit materia probabilis, quod certè nemo negat,
sed an sit certa; ego cum probabiliori & communio-
re sententia, certam esse, dico; si enim probabilem
tantum esse, putarem, illā profectò uti non possem,
nisi in eo casu, in quo contritio haberi non possit;
hæc quippe omnium Sacramentorum communis re-
gula est; teneo igitur, certam esse materiam, & hoc
mihi, saltē probabilius est; certum dicerem, si per
decretum liceret; certum tamen est, ut illius tutum
esse & ab omni peccato liberum; alioquin nisi usus sit
certò tutus, esset tantum materia probabilis; ac pro-
inde sine peccato adhiberi non posset: dum igitur
Ecclesia rem istam definit, quod multis necessa-
rium esse videtur, ad tollendas subortas lites, arcen-
dum quæ scandalum populorum, licet opinionem
contrariam damnare non possimus, tenemus tamen,
nostræ usum certò tutum ac securum jure cense-
ri. Falsum porro est, quod dicis, privatam illam de attri-
tione opinionem, quacumque tertarum à Jesuitis
dispersam fuisse; nam præter illos, quos appellavi su-
pra, Sylvest. Can. Ruard. Ledesin. Navarr. Bonacin.
Trullenc. Villalob. Rodrig. Zambran. Nugn. Medin.
Leander Diana alique fere omnes si valde paucos
excipias, illam tenent, & Jesuitæ non sunt: his adde
omnes auctores Societatis Bellarm. Tolet. Lug. Suar.
Vasq. Valent. omnes, omnes, uno dempro: immo ple-
rique, qui ante prædictum decretum scripserunt, ut
Lugo, Dicastill. alique oppositam probabilem esse,
negant, quod tamen post decretum, negari non de-
bet. Quod addis, ex Fagund. Granad. Escobario, pe-
niteutem in articulo mortis cum attritione etiam co-
gnita confessum non teneri ad actum contritionis,
præcisè scilicet, ad validum Sacramentum; ita est;
appellati auctores cum aliis omnibus, si paucos exci-
pias, hoc docent; & verò si attritio extra mortis arti-
culum cum Sacramento satis est ad justificationem,
ac proinde Sacramentum ex illa confectum validum
est, quid ni amabo etiam in articulo mortis, cum ex
hominum arbitrio non pendeat ut idem modò sit
materia sufficiens Sacramenti, modò non sit.

XVI. Quidni etiam attritio ob malum temporale
in peccati pœnam à Deo infligendum materia suffi-
ciens Sacramenti esse possit, non video; præsertim
cum dolor de venialibus ob aliud malum esse nequeat;
cur igitur inde Hurtado & Escobarium corripis, cum
Deus æque temporalem pœnam ac æternam in Scrip-
turis comminetur? Quod demum præcipuus Sacra-
menti penitentiae effectus sit remissio peccatorum
& justificatio peccatoris, nemo profectò negat; un-
de Valentia rectè concludit, hoc Sacramentum præ-
cipuo illo effectu semper cariturum, si perfecta
contritio præmittenda esset; quamquam remis-
so interdum per contritionem peccato, Sacramen-

tum alio effectu non caret, eoque maximo, cum scilicet novum gratiae gradum producat; quid porro in his censura dignum sit, divinare non possum: Attritionem autem naturalem ad Sacramentum validum, satis esse, multi revera docuerunt ut Bonacin. disp. 5. q. 5. sect. 1. punct. 3. n. 12. & q. 3. punct. 2. n. 9 ubi citat Ledesm. Castr. Navarr. Capreol. Cajetan. Richard. Sylvest. Victor. item aliqui ad effectum etiam Sacramenti, ut Sot. in 4. d. 18. q. 3. a. 3. Can. relect. de poenit. p. 5. inquam sententiam Valent. & Hurtad. inclinare videntur; sed alii omnes Jesuitae secus sentiunt, nimirum Suar. Valsq. Molin. Granad. Castr. Pal. Conink Reginald. Lugo Dicastill. quod verò inde sequatur, ut dicis, sine gratia supernaturali mereri quempiam posse absolutionem ineptum est, & ferula dignum; rem istam non capis, mi homo, si enim loqueris de absolutione sacramentali, stultum dictum est, poenitentem, qui materiam Sacramenti ponit, ejusdem formam mereri; quod sine risu & sibilis Theologus profecto non audiat; si verò de peccati remissione, posita etiam illa sententia de attritione naturali, dicta remissio sine gratia supernaturali minime fieret, ut dicis, nam gratia sanctificans infunditur, merita Christi influunt, fidei & spei actus interveniunt, ad actus concurrunt habitus, concursus Dei non deest, nec multiplex gratia actualis; vides, quam multa supernaturalia interveniant, etiam in illa Hypothesi; nec enim opus est, ut illa omnia, quae Sacramentum constituunt, supernaturalia sint; alioquin aqua, panis, ablutio, loquutio aliaque hujusmodi supernaturalia essent; non te pudet tantae inscitiae; igitur quamvis attritio ipsa naturalis esset, quia tamen cum spe veni; ac proinde cum divina fide conjuncta esse debet, immo & cum voluntate non peccandi, & amore justitiae, inde optime donum Dei adhuc diceretur, juxta Tridentinum, quod tamen à me non dicitur, ut velim, attritionem naturalem satis esse, nam revera supernaturalem esse, puto, qualem illam omnes Jesuitae reputant; si forte unum, vel alterum, excipias. Quod demum exprobras Valentiae, ab eo dici, contritionem non modò necessariam Sacramento non esse, sed potius noxiam, quia cum peccata vi sua deleat, nihil ultra praestandum, ut habes in vernacula, Sacramento relinquit; ò nequam; quasi verò gratiam sacramentalem Sacramentum non producat, qua licet homo non iustificetur, quia justus est, inde tamen magis justus, & magis Deo charus evadit; mutasti quidem, ut passim alibi, in versione Latina, in qua non dicis nihil praestandum, sed nihil delendum Sacramento relinquit; sed nunquid hoc verum non est, quo ad peccata mortalia; negabis fortè cum tuo Bajo, contritionem ea vi pollere, quae lethales noxas expungat; sed error est ab Ecclesia damnatus: quare argumentum illud Valentiae solvere non elevare, diluere, non eludere debueras.

XVII. Descendis denique ad praeceptum divinae charitatis, quod à Jesuitis è medio tolli, exclamas, declamas, & posito tunc scurrili stylo, accersitoque illo vehemente & gravi dicendi genere, quod supremum vocant, in miseros Jesuitas, quasi charitatis & divini Amoris parricidas acriter invehis, non jam ludionem, vel histrionem, sed tonantem & fulminantem Oratorem agis: sed hoc etiam scenicum; nonnulla hujusmodi audivi aliàs in theatro; quid enim fingi non potest? sed ad te, mi homo, qui ludum & ineptias vocas sententias illas, quas Theologi agitant, circa tempus, quo praeceptum illud obli-

gar; quasi verò controversia magni momenti non sit, Cajetan. v. contritio de tempore, quo tenetur peccatum remittere; ineptum igitur non est, ut dicis, de illo disputant homines divini amoris praecepto, non tantum effectivo, ut sic loquar; sed etiam affectivo, an singulis instantibus minime gentium; quando nam igitur? diversi, diversa sentiunt; tu veto quid saltem aliquid indicare debueras; sed nihil cur igitur alios hac de re fugillas, traducisque ineptis & ridiculis? ita est: Theologos de hoc argumento disputantes, nugari, dicis & ineptire; dicitur D. Thom. Scot. D. Antonin. Duvalium Cajetan. Bannez Sot. alique omnes nugantur de magis.

XVIII. Sed cur horrendam illam calumniam perfutis affingis? quod scilicet violent & deinde suis violandum exponant magnum illud mandatum, unde universa lex pendet & Propheta, Regent, ad salutem necessarium esse, Deum diligere, nonne Valentia disp. de poenit. sect. 12. non habet, praeceptum de diligendo Deo est omne de jure naturae. Et haec tom. 3. disp. 3. quod punct. 1. pro certo ponimus illud praeceptum esse obligare, &c. Et haec Suar. de char. disp. 4. sect. 1. minus impositum est hoc praeceptum, quia hujusmodi est medium necessarium ad salutem. Et haec Molin. tract. 5. de just. disp. 59. charitatis est aliquod praeceptum & haec Becan. de Sacram. cap. 3. §. 4. datur praeceptum particulare, quod obligat postea ad actum charitatis. Idem Sanch. Laym. Azor. Terner. Castr. Pal. Maldonat. Bellarm. verbo dicunt, idem omnes Jesuitae sentiunt & agnoscunt praeceptum positivum, non tantum generale, servandi mandata, sed particulare obligans ad formam Dei dilectionem, quod licet Joanni Sanchi, qui Jesuita non est, negarit, pro hac tamen opinione probabiliter perperam allegavit Augustin. & Bernard. item Valsq. & Maldonat; quia revera Jesuita omnes, etiam Sirmondus, docent, hominem hoc praecepto teneri; nonnulli ut Suar. Sanch. Comink. Valsq. saltem in articulo mortis, qui tamen non negant, aliàs etiam teneri; aliud tempus alii designant, & licet omnes de re ipsa, vel ut scholasticè loquar, de substantia conveniant, de tempore tamen aliisque circumstantiis inter se disceptant, & praeque dissentiant, cum varii variis sentiant. In hoc nonnulla de hoc argumento congesti, quae dicere gerere non vacat: unum tantum adicio; nimirum ita fere statuendum esse de praecepto positivo particulari divini amoris, ac de praecepto positivo rationis, quod revera obligat, quoties aliquis ad salutem necessarium à Deo impetrandum est, nempe quae sunt de necessitate medii, ut loquuntur Theologi; sunt etiam de necessitate praecepti, est, cum Deus salutem nostram intendat, illam nobis praecepit, quae ad salutem illam obtinendam necessaria esse, voluit; orationem igitur nobis praecepit; quia necessariam esse voluit, cum bene illa, multa nobis concedere nolit, quoniam alioquin ad salutem necessaria, nisi prava oratione, ab ipso eadem impetremus; obligatur praeceptum orationis, etiam per se; quare aliquid ad salutem necessarium à Deo est obtinendum.

XIX. Ita prorsus actus divini amoris ad salutem interdum necessarius est; ac proinde divinum amorem Deus nobis praecepit, nimirum pro eo tempore, quo sine illo, id praestare non possumus.

na, quod salus propria, vel aliena postulat: nec ob-
 iectum, nisi in eo casu teneri, ad divinam scilicet
 affectionem, nihil enim verat, quin Deus, qui ut di-
 creta & præcepta sua refert ad nostram salu-
 tem, tunc divini amoris actum etiam imperet, cum
 salutem nostram necessarius est; ac proinde si eo
 tempore committatur, duplex peccatum admittitur, ni-
 scilicet contra præceptum propriæ & divinæ chari-
 tatis, & divinæ amoris præconem, qui totus ex odio
 compactus est adversus Doctores Catholicos; ac
 præterea adversus homines Societatis, & vano cha-
 ritatis obsequio, odium plusquam vatianum exer-
 cet. Iudei profecto haud ab similes, qui mero amica-
 litatis obsequio, Dominum suum osculo prodici-
 unt certe illorum, qui ludicræ adorationis specie,
 Christi faciem sputorum eluvie fedarunt; & dura
 exordine contuderunt: ab ergo, inquit; &
 diligite Deum, justum laxe charitatis vindicem;
 ut neminem petitorum hominum iudicem;
 namquam Penitentia locus non est; & jam supre-
 mus Deo rationem (sed quo eventu) reddidisti.

EPIST. UNDECIMÆ Confutatio.

Hæc epistola in tui defensionem scripta, ni-
 hil minus obtinuit, quam ut objecta tibi
 crimina purgares; quin admittis nova flagi-
 tia, antiqua eluere, seu verius eludere conaris:
 nam tibi à Jesuitis objectata fuerant, & unum dūm-
 taxat defensionis caput attingis; jocosum scilicet &
 cavillatū, quæ tamen tuorum scelerum supremum
 non est. Sciebas, opinor, tibi ab iis oppositum fuisse,
 propter Janenii ab Ecclesiâ damnatos, in quatuor
 primis literis, in exosam lucem à te reductos, nec
 non censuram Sorbonæ, quæ & Arnaldi errores ab-
 soluta jam damnatos denuo confixit, & Arnaldum
 ipsum cum locis ex suorum albo expunxit, derisam
 impudentissimè & joculariter elevatam; cur igitur
 aliter nihil prorsus reponere voluisti; certe quia cri-
 men illud adeo compertum & manifestum est, ut à
 nulla amoliri non possis, aut tibi adeo jucundum
 & clarum, ut nolis unquam illius poenitere.

II. Probè tenebas, te ab iis plene convictum fu-
 isse, peti fœderis, iniri cum Heterodoxis Geneven-
 sibus, collatis scilicet calumniis & imposturis, Jesui-
 tas impetibus à te affectis, cum iis, quas Petrus Mo-
 reas in suis contra Ecclesiâ Romanam, traditio-
 nis, antea aliquot annos collegerat; cur tam grave
 & momenti accusationis caput dissimulasti?
 Garasii locus, cujus in hac Epistola mentionem
 facis, nimirum de signo S. Nominis Christi, quod
 vulgo inter Christianos sic pingitur, I H S. quidam,
 inquit, inde crucem detraxerunt, & solis characteribus re-

rentis, hoc modo I H S. Iesum quemdam spoliatum effor-
 marunt, vñ Iesus devalise; illè, inquam, locus oppor-
 tunum tibi occasionem præbuerat, nec ea verba, quæ
 ibidem sequuntur, quibus auctoris mens explicatur,
 & clauditur periodus, omittere debueras, & hoc sig-
 num, inquit, non sine aliquo mysterio, ab omni ævo, Civita-
 tis Genevensis typus symbolicus fuit: impietatem erudi-
 tissimi auctoris à te creditam & supposititiam pluri-
 mum sanè vel inde confirmasses, si nos docere volu-
 isses, Iesum illum spoliatum tuæ charissimæ Genevæ
 tesserant gentilitiam esse, ac proinde Calvinistas vo-
 bis fœderatos furti à Garasio insinulari; quod scili-
 cet Christum spoliarent & Jesu crucem detraxerint;
 Iesum amant, ita ne verò: at sine cruce; quam odio
 Calviniano (nullum epithetum mage appositum sup-
 petuit) prosequuntur: da gloriam Deo; locum illum
 data opera ira truncasti, & postremam illam partem
 quæ totius sententiæ cotinis erat, finis & acumen,
 subduxisti, ne forte vel leviter fontem illum indica-
 res, unde tu sanè tuique errores vestros, calumnias &
 imposturas vestras, doctriinam denique vestram huc
 usque hausistis.

III. Præterea oppositum tibi fuerat, literas tuas
 novam quamdam farraginem esse, compactam scili-
 cet ex antiquis illis imposturis, contentis in libro, cui
 titulus, *Theologia moralis Iesuitarum*, jam olim edito,
 & Burdigalæ senatus consulto, anno 1644: carni-
 ficis manu publicè lacerato, & flammis tradito; nul-
 lam tamen illius libri mentionem facis; quæ si tui
 tanquam specimen artis ediderant; ut vel inde con-
 staret, quantum profecissent in schola Petri Molinei,
 à quo jocandi, scurrandi & calumniandi artem didi-
 cerant; copulum illum tacite prætergressus, uno ver-
 bo rem expedis; de me, inquit, expostulatis, quod jam olim
 contra vos scripta denuo repetam; illud saltem obiter in-
 nuere debueras, cur infamem illum libellum ex bu-
 sto, seu tumulto redivivum in exosam lucem revoca-
 ris; quis te Generalem Theologiæ moralis correcto-
 rem, seu potius corruptorem constituerit, qui tamen
 neque Doctor, neque sacerdos, nec demum Eccle-
 siasticus es; quæ de causa, relictis omnibus aliis Theo-
 logis, à Petro Molinæo citatis, ut D. Thom. D. Anto-
 nin. Navarr. Jesuitas dūtaxat impugnandos sulce-
 peris, & quæ arte suppressis illorum nominibus, do-
 ctriinam istorum ita depravatis & corrueris; ut vel
 ab iis ipsis minimè cognoscat; hæc sunt; quæ ob-
 iecta tibi fuerant; quam justè & appositè, nemo non
 videt; & quæ haud dubie idè dissimulasti, quia nihil
 erat, quod reponeres: accipio igitur silentium tuum;
 de præmissis accusationum capitibus; pro confes-
 sione spontanea, quæ illorum omnium convictus re-
 stas; estque, quod deinceps te omnes Catholici ab-
 horreant, ut Calvinus & Molinæi discipulum, ab Ec-
 clesiâ toties fulminatum; ut famosum & publicum
 Calumniatorem, non uno senatus consulto damna-
 tum; ut insignem denique scurræ & sychophan-
 tam; omnium sapientum iudicio notatum & infama-
 tum.

IV. Sed hunc titulum summæ gloriæ ducis; & to-
 tã fere Epistolâ in laudes scurrilitatis effusus; nobis
 persuadere conaris, te scurrandi artem à sanctis Pa-
 tribus, immo ab ipso Deo accepisse; multa in hanc
 rem scripturæ & SS. Patrum loca congeris; sed quæ
 audacia, vel potius quæ infania Lectorum tuorum o-
 culis & patientia abutens, dicere non dubitas, te in li-
 teris tuis scurrari, sanctorum & Dei exemplo? hæc enim
 tam in Latina versione, quam in vernacula Epistola;
 quamvis in illa tam multa mutatis, addideris, detrax-

et, ut non tam versio, quam similis quædam scriptio videatur: postquam igitur tot falsitates excogitasti, tot affixisti calumnias, tot falsi loca, ut inde profanis & impiis jocos materia suppetere, pro sancto & pio scriptore haberi vis, & infames tuas literas, id est, famulas morientis Calvinismi reliquias nativa quædam apographa vel exempla esse, quorum Archetypum in Deo adoramus. Dic, lodes, Willelme, an Deus, qui ridet in peccatorum interitu, in extremo illo termino vitæ, Casuistas, seu morales Theologos tecum irrisurus sit, ducta scilicet derisionis materia vel occasione ab eorum nominibus, quorum syllabæ, Gallis præsertim, male concurrere & sonare videtur, & quasi tecum, utrum illi omnes Christiani sint? an tecum mentionem quoque facturum quatuor animalium & vigintiquatuor Seniorum Elcobarii, contractus moatra, Albanæ fabula, aliorumque hujusmodi jocosum & deridiculorum, quibus homo laicus, ut vocant, sacerdotes & religiosos Theologos excepisti? an cum sibilis & sanis tecum explosurus gratiam sufficientem, potentiam proximam, Sorbonæ celsuram, Ecclesiæ fulmina & anathemata? an vitis infontibus falsa crimina, doctissimis auctoribus declinationes falsas, textus adulteratos, loca truncata & mutila ad instar operis composita, ineptas responsiones à te omnino excogitatas, ut eos ridendos & ridiculos præberes, tecum affingentian tecum ridebit & scurrabitur de sanctissimis pietatis officiis? An Deiparâ Virginem? puta. *Beatam Virginem salutare, cum in ejus imaginem incurramus; Rosarium decem delectationum B. Virginis recitare; Mariæ nomen frequenter in ore habere; Angelis mandare, ut in nostro nomine salutem dicant; optare, ut plures illi Ecclesias adificemus, quam omnes simul Catholici Reges adhuc fecerint; inuente & desinente die, salutem ipsi dicere; singulis diebus Ave Maria in honorem cordis Mariæ recitare: non negas, opinor, hæc præsertim à te petita, celestis acuminibus, sanctæ illius scurrilitatis, quam hodie tuis scriptis prædicandam, & quasi consecrandam suscepisti.*

V. Crede mihi, Willelme, hæc insana juxta atque maligna & impia deridicula, seu deliria & dictoria à Catholicis hominibus nunquam habenda sunt pro sanctorum dictis & voce, seu Prophetarum entusiasmo, qui tui quodam indignationis & iræ, hominum vitia interdum corripiunt, à quibus tam procul abes, quam à Cælo terra, & nox à diurna luce. SS. Patres Hæreticos utridiculos traduxerunt, tu verò Hæreseos accusasti, convictus atque damnatus, Sorbonam & Doctores Catholicos: Illi publica & vera vitia, & notoria crimina ita exagitarunt, ut iis non tantum indignationem & odium, sed joculari quadam ironia, contemptum & risum conciliarent; tu verò falsa crimina infontibus affingis, ut errores tuos, quos in strenuè impugnavisti, de illis vindices: Patres sobriè, prudenter & cautè salibus & jocos uti sunt, cum alioqui illorum libri solidis argumentis, sublimioribus sensibus, & robustissimis, ad convincendos Hæreticos & impios rationibus scaturiant; tuæ verò literæ fallatis textibus, falsisq; citationibus & accusationibus, perpetua scurrilitate conditis, ita ut ne unum quidem in iis argumentum, quod Theologo dignum sit, appareat: Cave igitur, dicas, sanctorum illorum exemplo te duci, quorum agendi & scribendi modus à tuo alienus est; Calvinum potius refers, qui Patres Trident. Concilii eodè prorsus modo & stylo loquentes induxit, quo tu ipse Jesuitas; ineptè scilicet atque insulsè, ut tuis lectoribus inde risum moveres. Nullus certe Prophetæ loco te habiturus est, nisi forte illi, qui præ implacabili, quo flagrant adversus Jesuitas odio,

Magistros illos accersunt, à quibus decipiantur, sed luculentè licet conscientia, in animum tibi inducant, ut credant, mendacium verum esse, quoties fidei Jesuitarum nomen & famam. Pone quæso laqueum charitatis & justitiæ, quam tuis calumniis obducas, ut melius lateant; cum jam omnes probe te voluerint ac sciant, quid te ad vindictam induxerit; aperta sunt consilia vestra, & quod spectet summa contentio, quæ te agitat, & Christianis moribus adeo adversatur, satis superque comperit; non te movet haud dubiè zelus & studium religionis, sed ingens dolor, quem concepisti, de religiosis machinis vestris indemni servata; non fides veritatis amor, sed rabies & desperatio quadam, cum & pessima illæ artes, quibus Ecclesiam impugnatis, perspectæ, vestrique errores damnum sint.

VI. Frustra igitur SS. Patrum loca multipliciter probes jocos & sales interdum infantes esse, cum luculenter ostensum sit, vestros iniquos, impios, blasphemos censeri: frustra Scripturam accitis, irasceas, non nunquam facietas charitati & justitiæ neminem adversari; cum jam constet, vestras mortales & felle conditas fuisse: frustra Patrum extirpationes, cum tu ipse, declaratus scilicet Hæreticus, raturus Patrum & Ecclesiæ Hæresis repudiandus in minimis potius debueras, qua ratione Deus, inducitur, & SS. Patres, in Conciliis, scurras illos excepisti, qui Catholicorum pacem turbabant & impugabant doctrinam Catholicam: Iobertus ipse, præverb. 22. *eiici derisores*, id est Hæreticos; & nim hunc locum venerabilis Bedæ interpretatur: *eiice hæreticum inquit, quem corrigere non potes, & ecclesia; & cum illi libertatem prædicandi ab ipsa Catholica paci auxilium præstabis: revoca etiam in mentem, quanto rigore hæc gravis disciplina in Concilio observata fuerit, à quibus joci & sales hilitatid semper fuerunt proscripti; quicumque (ut legitur in Concil. Tolet. 2.) contumelias, vel risibus Concilium perturbaverit, juxta divinum legis edictum, quo præcipitur, ut derisorè, & exibat cū eo jurgium, cū omni dedecore confessione abstractus, à cōmuni cœtu recedat, & trium dierum communicationis sententiam ferat* Ut re quod, D. Bernardi consilio, Eugenio Papæ fuggello, ibi de confider. cap. 13. *verbum scurrile, quod facit ut nomen mine colorant, non sufficit peregrinari ab ut. præd. & ab aure relegandum: sed ad cachinnos moveri, sed moves. Consule Chrysost. hom. 17. in Epist. ad Eph. aliisque locis, ubi elegantissima oratione demonstrat, scurrilem illam indolem, quam nonnulli virtutis loco habent, ab homine Christiano abnam esse: Pondera denique acerrimas & frequentissimas invectiones à sanctis contra derisores compertas, quos inimicos crucis Christi appellare non dubitant. Fugit igitur argumentum illud reperta, quod SS. Patribus ducis, ut probes, facietas humilitas esse cum exisdem Patribus, manifestum sit, longeque iniquas & impias, quales reveratue sunt, ceptum, ut proinde odio publico dignissimas, ac Priorum omnium indignatione & honore excipendas.*

VII. Ut autem fontes ab infontibus rectè detinas, & discas, quales illæ sint, quibus horrenti turbinata, & quem illæ tibi locum scurras inter? & si sterneret reliquerint, iisdem regulis rem istam definias, velut, quas summam recenseres in hac epistola, quæ brevis quoddam compendium est, longioris illius Apologiae scurrilitatis, quam tui, anni proxime elapsi in luce ediderunt. Prima regula est, ut joci cum veritate sentiant; quàm multas, Deus immortalis, impiorum

de falsitate huc usque appellavimus, quibus illæ tuæ
falsitates, centenas, immo millenas numerare
possem. Secundæ est, ut Charitatem non læ-
dant quæ quædam atrociores. Satyris, seu literis ve-
litis, in quas quicquid inhumanum, ferinum &
diabolicum est, congestis; diabolicum rectè dixi, si
satyras Diabolus scribendas suscipiet, stylum
autem imitari & assequi conaretur; interim, chari-
tatem, inquis, in cordis medullis integram servas
nequaquam; O nequam, odii, furoris & furiarum
turpe stabulum est, non regium & sacræ cha-
ritatis templum. Tercia est, ut sint humani, urbani,
modesti, prudentes, ingenui, honesti; quid quæso vi-
des, & humilis, & mage plebeius; quid acutus & a-
cerius ebo, quod toties ingeminas; quid acutus & a-
cerius dicacitate vestra in Doctores Sorbonæ & Ca-
satiæ originem; quid mage satyricum & ineptum;
quid quod Theologis imponis, circa Jejunium, magi-
ster. Quarta est, ut rebus sacris & religioni parcat
Hocce posuisti in cælum os tuum; nunquid enim
divina gratia & Deiparæ cultus ad religionem & res
divinas non pertinet; cum illa sit pretiosus crucis Chri-
sti thesaurus, huc verò clavis regia, quia illa nobis re-
solvitur, tu verò postquam utrumque lussisti scurrili-
ter & foedissime proculcasti; postquam Jansenium &
Jansenium in Sorbonæ adyta, & Regulæ clau-
strum quasi triumphante inveniisti, ut vel inde Judices
quæstionum triumphante fuerat, ipsamq; divinam gratiam,
mercedem, gloriam omnium immemor, frigide & in-
digne queris, ubinam, inquis, de rebus sanctis *jocatus*
est, sic veniendus videtur contractus moatra, ut con-
tractus blasphemus habendus sit, qui de eo minus honorifice
loquuntur; sed dic, fodes, qui tam acriter modum il-
lum vitandi mendacil carpis, quo alia voce quidpi-
am aliud verò demissa profertur; dic age, qua figura,
vel amphibologia, alta voce clamas, contractum
Moatra denisum à te fuisse, submissa verò multis
divinam gratiam, Sorbonæ censuram, constitutio-
nem Apollonicam, aliaque id genus, multam jocis, lice-
at, satyris vestris materiam præbuisse; qua restri-
ctione mentis palam jactatis, Jesuitas à vobis fride-
ricum verò D. Thomam, D. Antonium, Sorbo-
næ, immo Christi vicarium & Ecclesiam universam?

VIII. Crede mihi iterum Wilhelme Wendrocki,
non causa his artibus, quæ Hypocritis servant, non
indagat, rotundè potius fateri debueras, cū tuis, gra-
tiam sufficiens, potentiam proximam, rosarium,
Sorbonæ censuram, aliaq; hujusmodi, ejus momenti
quæ nos non esse, ut impium deis joci, & paulo
acutus deis scribere, blasphemum reputetur: si
quod de vobis expostulatum est, ob nimiam joca-
ti licentiam, circa contractum Moatra,
celeberrimum Theologorum sententias, quos sub
jocaturum nomine, aggressi estis, qui tamen de hoc
exposito nihil docuerunt, nisi quod à doctissimis
Sorbonæ acceperant, certè non impietatis, sed
dicacitatis & scurrilitatis; non blasphemæ, sed
impudicæ accusati fuistis; vos sacrilegii reos, quo ad
hoc, nemo jure dixerit; secus tamen, quo ad jocos, de-
tractula & scurrilia, circa divinam gratiam, rosarium,
cultum Deiparæ &c. Jesuitæ quidem vobis exprobra-
vit, ego ipse iterum exprobro, illum scribendi mo-
dum ab auctore Christiano alienum esse, immo Chri-
stiani nomine indignum; at si reus es & nocens, quod
non adhibueris, longè profecto nocentior dici de-
bet, quod impensè defendis, commendatis, lauda-
tis; quod scurrilem illum stylum in Dei Throno
allocaus, quem vix in Theatro Christiani spectato-
ris tolerare, immo & sanctos Patres illius facti au-

ctores appellaveris, cujus ingenium hominem pude-
ret, & tu ipse auctoris nomen erubuisi.

IX. Jam verò Moinio exprobras, quod rubicundū
pudorem purpureis Angelorum flammis innocentis-
simè comparat in versu, qui tamen ludica tua & de-
ridicula sanctorum zelo & iræ divinæ conferre non
dubitasti; Moinium defendendum non suscipio, ut
jam supra dixisse memini; ipse ipse sibi satis est; præ-
sertim cum patris versibus rem istam conficere vale-
at; quid verò tandem hic peccavit? aliquam ingenii
lucem, quam scriptor amantissimus præfert, oculi
vestri ferre non potuerunt; ita est, Jesuitam acutissi-
mè scribentem ferre non potestis, qui rancidas ali-
quot periodos, & male cochleatas vestrarum mulier-
cularum Antitheses, putidè in cælum tollere non ces-
satis; an nescis, pictoribus atque Poëtis multa licere?
cur ergo carpis eximii Poëtæ dictum, Sorbonæ scili-
cet nihil juris esse in Parnassum; nimirum in fictio-
nes honestas & ingenuas; quis enim nescit, Poëta-
rum fictiones esse; quis autem fictionis, seu falsitatis,
fictionem ipsam insinulet; item illud, Castalias a-
quas, vel iis similes, ea vi pollere, qua Poetas sin-
gunt, iisque enthousiasmum quemdam inspirant; &
Poëtos Genium, seu Dæmonem, abigere non pos-
sunt, quamvis alioquin solito ritu, in Lustralem con-
vertantur: hoc totum Poeticum est; & nulla hic
blasphemia præter tuas: haud secus turpis ataneus
mel etiam dulcissimum in mortale venenum coquit,
& foeda cantharis rosam foedit: Garasso Hæresim &
blasphemiam imponis; ita enim loquitur, humanā
personalitas, verbi personalitatis inserta est, & super
ea quasi super equo collocata, malè vertis illud humanā
personalitatis; dicere debueras, *Homini personalitas*, sed
nihil est, quod timeas; Garassus suam mentem expli-
cat; nam ibidem unam tantum personam in Christo,
& duas voluntates agnoscit; unde & Monothelita-
rum & Nestorii erroribus eximit sese; immo alibi, ac-
cepta Cyrilli analogia, disertè dicit, personalitatem
naturæ humanæ absorberi & absumi à personalitate
verbi, quemadmodum aqua guttula immissa dolio
vini absumitur; illam demum equi analogiam à Pau-
lino petitam, ep. 4. non difficile Theologi explicant;
hic ad hominem saucium, inquit, prætermisum à præviis,
nec curatum, miseratus accessit, & iumento suo, hoc est,
verbi incarnatione suscepit: tu vide sis alia, de utroque, in
Notis.

X. Transis ad Brisacerium in eum acriter inve-
ctus, eo quod negare visus sit, à Monialibus vestris
preces ad cœlites fundi; minis fortè dixit, sincerus
ille & rotundus auctor, quam par esset; plura enim
discere poterat, de hoc argumento, à lepidissimo scri-
ptore, * nimirum, multos etiam alios, qui cœlites nō
sunt, ab iis coli, ealq; ut novum rituale, ita novum me-
nologium sibi finxisse: doles autem, quod dixerit, illas
esse impoñentes; aliquas scilicet, quas universa Lu-
tætia novit, Ecclesiasticis censuris irretitas, alias verò
contumaces, & damnatis erroribus pertinaciter ad-
hærentes obisse, an putas in Domino? item Sacra-
mentarias & incommunicantes; quæ biennium sæpi-
us integrum intacta sacra sinaxi, exigunt; item satuas
virgines; stultum quippe est, tribus potius, iisque pri-
vatis & minimū suspectis hominibus fidem habere,
& suam credere salutem, quam plenis cleri Gallicani
Comitis, quam Romano Pontifici, quam Ecclesiæ
universæ; rem phantasticas & calaganticas, utrumq;
optime quadrat, sanaticas addere poterat; desperatas
denique, nulla enim ejurata fide, spes salutis testat.
Quod verò spectat ad novitates in usum confessionis
à vobis inductas, quod doles à Brisacerio scriptum;

* Des Marets.

frustra

frustra de illo expostulas; res notoria est, ritus vestri satis perspecti, & rituale vestrum, quamvis jure damnatum, inusta satis acri & infami nota, palam prostat; de vestris demum criminibus, quid vis, amabo, dicam; nam præter errores damnatos, & pessimas artes, & capitalia consilia, quibus Ecclesiam huc usque perturbare conati estis, quæ sunt, opinor, satis grandia crimina, calumniæ & imposturæ, & diabolicum illud odium, quo in Jesuitas ardetis, crimina vestra satis multiplicant, absque eo, quod intrinsecus lateret.

XI. Cadomense votum te tuosque altissime pupugit; rem ipsam explicare debueras; saltem in Notis, nesciunt enim exteri, quid tibi velis; sed cautè dissimulasti; finge quæso, hanc quæstionem mihi propositam, an præster, occultos hæreticos intra Ecclesiam retineri, unde facile multos fideles suis erroribus implicant, quàm declaratos palam, rescindi ab Ecclesia, ut fideles & Catholici ab iis caveant; quis verè Catholicus, hoc secundum melius fore non sentiat? neque id fit, personarum odio, sed errorum; nec optat Ecclesia æternam Hæreticorum damnationem, sed precibus illorum conversionem & salutem apud Deum impensè sollicitat; hoc tamen non verat, quin optima Parens rebelles filios expellat, & segregat à fidelibus perduelles. Chimærica igitur Jesuitarum flagitia somnias; & summa illa fides, quam jactas, summa charitas & modestia, qua te gessisti, inquis, inter Chimæras fortè locum non inveniunt: quot verba exoras, tot mendacia, falsitates, calumnias, importuras, aculeos, sannas, diætria, irrisiones, detridicula, scommata; subdis tamen; inique violatam charitatem mihi obicitis cum nihil dixerim, nisi summa cum fide, summa modestia, quam multas, inquis, eruditi Doctores & tota Parisiensis Academia doctrinæ vestre corruptelas obiecit; Ubinam? appella quæso; notavit Sorbona aliquot propositiones; sed an Jesuitarum potius, quàm aliorum? errores quidem vestros Sorbona non semel denavit; immo Arnaldum & multos alios ejusdem factionis ex suorum albo expunxit; hoc nemo negat, quia notorium est: quod autem Jesuitarum doctrina damnata sit à Sorbona, quod Moinius, Causinus, Pinterellus, Annatus, Sorbonæ monitis convitiarependant, somnium est, seu potius chimæricum Janlenistarum votum; deliras Willem; tuæ literæ ad insaniā te redigunt; ubi, quando, Annatus convitia Sorbonæ aspergit? unde illam refert inter temerarios scriptores? rum ut eximia vitæ sanctimoniam, ita sana, solida & profunda doctrina, qui vestros errores erudito & doctissimo stylo ita profligavit, ut nihil melius, nihil accuratius, futura sæcula, de hoc argumento, ab hoc nostro desiderare unquam possint.

XII. Quod dicis, tot volumina in Hispania, Gallia, Belgio, ab Escobario edita fuisse, dignum est ferula, & proflus evincit, quàm sis librorum imperitus; verius saltem in Epistola vernacula dixeras, tot editiones illius libri, seu libelli, ab eo tempore factas: Amicum, Cellorium, Bagotium, deinde Sugillas; sed velis, nolis, doctissimi auctores sibi debitis laudibus nunquā excident, de illis dicere poteris, quorum non sum dignus solvere corrigiam &c. Singula porro capita, quæ summam commemoras, de incendiario Batunii, restrictione Cellorii, alapa Leslii, duello Hurtadi, mago Sancio, simonia, restrictione mentali, præcepto audiendæ missæ, duplici stipendio, Religioso habitum dimittente, aliaque hujusmodi Jesuitis à vobis opposita, quæ more tuo centies regeris, in præmissis 10. Epistolarum confutationibus, plenè à me discussa & explanata fuerunt; nulla igitur vani-

tis ride: da restat, nisi vestra; quod enim vos illa in quippe vobis, per intolerabilem superbiam, laudem scilicet, gloriæ, ingenii, literaturæ, arrogatis, quæ superbissima antiquorum & recentiorum hæreticorum capita sibi arrogare verebantur: Cæcitas deinde Jesuitis exprobras; Aquila scilicet notioris satis oculorum & luminis est, ut crassissimos perniciosissimos errores vestros, & pessimas artes absque eo quod intrinsecus lateret, ut dixi, clarissime videant, utri porro parti hic locus melius congruat, vir sapiens si cum sulto contenderit, Jesuitis, tunc videat Lector & judicet: Jesuitæ, saltem sunt Catholici, tu verò Hæreticus; sed obiter relego tua vitia, non sine aliquo ipicilegio.

XIII. Pestiferam Jesuitarum doctrinam rectè in meo sensu; quia doctrinæ vestre pestes subdis, Jesuitas commentis suis religionem adulare; optimè; Clodius accusat Machonimmo Religionem cum multis alijs, à vestris non commentis modo, sed erroribus vindicant: Jesuitis errorem & laqueum veritatē attribuis; lepide, ita proflus Basilio, Hieronymo, Augustino hæresim, Atio, Iunonio, Pelagionem & sanam fidem tribuere quispiam posset: Quod SS. Patrum passibus ingressus, labi non timemus peram dicis; longè verius dico, te Lucheti, Galvini, Iansenij passibus ingressum, fecidisti ipsum fuisse: Quam urbanus fueris, ut jactas, et quid miremur; Barbarum Scytham dicetis, si latet: Ubinam verò sint manifesti Jesuitarum errores, quos exidisti, indica, fodes, tuos facis implabo, quos Ecclesia tot Constitutionibus & Decretis Apostolicis excoedit, ut nulla unquā hæresis exaret, tot fulminibus obruenda; jure id quidem & merito quia nullam unquam tot machinis & malis artibus ad sui defensionem, & propagationem unquam potest constare. Ubi est etiam insinua illa & horribilis laetitia à Jesuitis in Christianorum motes inducta; impervicax audacia & violenta fugitia ab ipso desinit fare age; cuncta hæc probè quadrabunt & cæcitas, si Jesuitarum loco, Iansenista substituantur. Cocos denique Jesuitas vocas, qui ducunt alios cecos Deo gratias; crede mihi, plura vident Jesuitas, quam tu ipse tuique velitis.

XIV. Sed nihil lepidius tua illa professio, prætor coram Deo, inquis, & restor, mori memini illi, quam vel tantulum à veritate desistere; adeo quæritur à me semper diligentius, non modo locorum reputans sensum ne corrumpere, sed ne illum vel tantulum ulcerarem: hic certe risum tenere non posset, erat iple Agelaus; nullum à sæculo scriptum prodidit; Illud etiam magis ridiculum, quod Jesuita multum peperceris, quod multa, quæ accedunt forte sentiebas, consulto præterieris; quod in eo benignior, in te severior fueris, quod multorum vitia & tibi certè comperta vitia, præ charitate, præteris; O sanctum, ô primum, ô misericordem hominem ita ne verò, vera dissimulasti, ac pepercisti, ut illam poneres; Hic certe fidem tuam Willem si saluam quæ; non nego, Jesuitas homines esse, ac proinde erroribus & noxis obnoxios; nemo secus sperare possit in tanto præsertim numero hominum, quoniam ætatis, nationis, indolis; in tam diversis moribus, docendi, predicandi, agendi cum hominibus; id tamen non modicæ laudi Jesuitas veritas, quod

quimus: solus es? an hæc fortè, ut nos ad commiserationem moveas? & verò quem amabo non misereatur vestris; videre quippe mihi videor, triginta, vel triginta solitarios, quorum aliqui paginas & libros lustrant, ut tibi materiem suppedient, alii loca truncant, extendunt, consuant, & componunt; alii scripta recognoscunt alii emendant typorum menda, alii tuas literas distrahunt, alii aliis legunt, etiam ad spondam lecti, & mirificè laudant; dum clamas, *sum ipse solus, humanis omnibus subsidis desertissimus*: perperam igitur impostor audio; ò rectum, ò novum rationum modum; an novæ istæ sunt Dialecticæ vestrae leges? nam, ut audio, disciplinas omnes, humanas, divinas, ipsam etiam fidem & religionem restaurandas suscepisti.

IV. Aliud argumentum ducis ex eo, quod verisimile non sit, ut tu ipse, uno, quo niti poteras, veritatis ac fidei abjecto praesidio, commiseris, ut calumniæ convinci possis, ac sic tuam salutem immo & omnia, ita enim habes in vernacula, in apertum discrimen projeceris. Omnia, inquis; sed quæso, quid tibi restat, Hereticorum castra sequuto? fidem enim perdidisti, seu prodidisti, damnatis erroribus, quos impense hodiernum in tuis literis defendis; charitatem, immortali odio, quo flagras adversus doctrinæ Catholicæ defensores; religionem, honorem, pudorem, imposturis scimpis jocis, adversus Deum & homines; nihil igitur perdendum tibi restat: cum manifestè falsitatis & imposturæ convictus fueris; ed te desperatio; extinctâ veritatis & fidei luce in corde, linguam ad imposturæ & calumniæ tenebras convertisti; immo quamvis aliquid restaret ex illo rerum vestrarum naufragio, dum occultus & incognitus manes, juxta susceptum & non semel inculcatum à te consilium, inde quidem factionis Jansenianæ partes, quibus animam tuam, stylium tuum mancipasti, æternam & indelebilem infamiae notam, cum incredibili opprobrio, contraxerunt, sed tu ipse intactus vives, dum ex iis latebris in quibus agis tenebrius, non efferas pedem. Ultimam denique rationem ex eo ducis, ut suspicionem impostoris amoliaris, quod mendacia in facti quaestionibus, quales istæ sunt, faciliè detegantur; huc volo te; hoc ipsum est, quod valde solatur optimum quemque, & piis omnibus non minus voluptatis & latitiae, quam tuis Jansenistis ignominiae, doloris & pudoris affert; nempe imposturæ & falsitates tuæ ita cuique rectè sentienti compertæ sunt, atque apertæ, de quibus hæcenus tecum egi, & Janseniana fides, id est, perditæ & prostituta, ita cuique perspecta, ut nihil jam fraudis & malæ artis, operosa sollicitudine Janseniani excogitare possint, quod eas non obscuret modò, sed luculentiores & apertiores non reddat; quod sanè ut demonstrarem, illud unum satis est, à me ostendi, te in earum defensione, quibus non nihil fucatae veritatis offundere conaris, à quaestione facti, qua de agitur, semper deflexisse, nec non divertisse ad quaestionem juris, quam tamen ad dissilandam impostoris suspicionem, inutilem prorsus esse, sciebas.

V. Primam calumniam repetis ex Vasquesii sententia & Eleemosyna, inquam, per solitas figuras & declamationes, ariter invehis, eo quod, ut dicis, duo eleemosynæ præcepta funditus everterit, alterum scilicet, erogandi de superfluis, alterum etiam de necessariis; notum enim est, inquis, ex Ecclesiastica mente, eleemosyna faciendâ illa duo esse præcepta; ut docet D. Thom. Sancti Doctoris aliquem textum, vel aliquem Ecclesiasticum Canonem alle-

gare debueras, quo duo illa præcepta evincuntur, multi enim unum tantum agnoscunt: Doctrina Thom. de hoc argumento extat 2.2. quæst. 12. art. 5. ubi, statuto eleemosynæ præcepto, prudenter moner, in corp. art. aliquid considerandum esse parte dantis, nimirum ut id, quod erogandum est in eleemosynam, sit ei superfluum, tum respectu sui, tum suorum, tum respectu personæ, seu status, & dignitatis; & aliud ex parte recipientis, necessitatem scilicet; quamquam, inquit, omnis necessitas non obligat ad præceptum, sed tantum illa, sine qua is, quæ necessitatem patitur, sustentari non potest; unde ait Ambrosij, *pauper fame morientem; sic ergo* (concludit) *re eleemosynam de superfluo, est de præcepto, & de eleemosynâ ei, qui est in extrema necessitate; alias autem eleemosynas dare est de consilio*: ad 3. hæc addit, ex parte recipientis, cum apparet evidens & argens necessitatem, ut apparet in promptu, qui ei subveniat, ex parte dantis, si habeat superflua, quæ secundum statum præsentem prædictæ necessaria non sunt. art. verò 6. distinguit duplicem necessarium, primum illud est, quod est necessarium vitam propriam & familiæ, & de hoc, inquit, non datur dare eleemosynam; aliud est, sine quo vita non potest transigi, secundum statum; de huiusmodi datur eleemosynam est bonum, & non cadit sub præcepto, sed sub consilio; tres casus excipit, in quibus sub præcepto cadit, 1. quando aliquis statum mutat, & ingreditur religionem; 2. quando id, quod subtrahitur, non est necessarium, quin facile resarci possit, ut non sit inconveniens; 3. quando occurreret extrema necessitas prædictæ alicuius personæ. En tibi summam doctrinæ Thom. de præcepto Eleemosynæ; illa quidem S. Doctoris verba, sic ergo eleemosynæ; & c. in sententia collationis, nimirum ut sint superflua, & simul extrema necessitas adsit, teste Cajetan. in hunc loc. à plurisque intelliguntur, puta D. Antonin. Gabr. Major & multis recentioribus, ab aliis tamen, in sensu distributivo, ut Cajetan. Ricard. Soc. S. Valent. Bellarm. Azor Sylvest. Tabien. Medin. Atall. Laym. & c.

VI. Juvat etiam Navarræ mentem de hoc præcepto exponere; ille igitur hæc habet in man. cap. 1. *habens superflua natura, si non subveniat egenis, peccat mortaliter; habens superflua natura & statu simpli, non venit egeni in necessariis ad statum, peccat mortaliter, in reliquis casibus, eleemosyna est de consilio*. Adde Tolet. in summ. cap. 33. 34. 35. ubi tradit quo ad hoc 4. regulas, 1. de necessariis ad conservationem vite propriæ & familiæ, nullus alteri succurrere tenetur; 2. de necessariis ad statum, tenetur homo succurrere extremæ necessitate laboranti, non tamen extra necessitatem; 3. de superfluis ad vitam & statum, sub mortali, eleemosyna fieri debet, nimirum in gravi necessitate, 4. in necessitatibus communibus & non gravis nullus tenetur, sub mortali, facere eleemosynam; cuncta hæc eo fine adduxi, ut constet; Vasqui sententiam non adeò impiam & laxam esse, ut dicis; diligit enim tria necessitates, vel egestatis genera, extremam, gravem, quam etiam magnam & urgentem vocant, & communem; item tria superflua, nimirum, ad vitam, ad præsentem statum, & ad futurum beatitudinem, legitimè, ac dignè obtinendum; vasqui autem, ex charitatis potius, quam iustitiæ lege, statui præceptum erogandæ eleemosynæ; ac proinde non tam à ratione superflui, à qua fortè multum emerent sese, quam à ratione necessitatis, obligatorem illam ducendam esse, immo ab utraque in debilibiter, ut loquantur Scholastici; si enim nulla est ege-

bition, pour donner l'aumône de son superflu.

VIII. Nunquid amabò propter hæc tam ineptè, quàm injustè & malignè illata duarum insignium falsitatum convictus fuisti? primò, quod data opera, ea reticisses, quæ Vasquius adjecerat; nimirum etiam juxta mentem Cajetani laicos uti posse suis bonis, ad statum illum obtinendum, quem dignè ac licitè acquirere possunt, ac proinde verè superfluum non censeri; quidquid ad eum finem necessarium est; immò ipse Cajetanus vult illud necessarium reputari, non tantum ad futurum, sed etiam ad præsentem statum; accipe illius verba in comment. articulo quinto, ad secundum verò dicitur, quod ille, qui aliàs licitè potest mutare statum, & hoc probabiliter expectat, non habet pro superfluo, secundum præsentem statum, quidquid sibi in statu hujusmodi expectationis, opportunum censetur, unde licitè potest & futuro statui servare, & pro illo habendo exponere; præceptum enim de Elemosyna superflui præsupponit superfluum, & non vetat mutationem status: Quid clariùs? Secundò, quod etiam de industria, prædicta suppresseris, ut probrosam illam consequutionem deduceres; nimirum juxta Vasquium, multa scilicet ambitione, omne tolli superfluum; ab hac enim tam luculenta impostura, haud dubè abstinuisses, si hæc verba retulisses, statum, quem licitè possunt acquirere; ac tepidiussem, Auctori gravissimo & doctissimo illam calumniam affingere, alioquin Theses tuas omnium sibilis & ludibrio exposuisses, si vel innuisses, contra Vasquem & Cajetanum, immò & communem omnium sensum, ambitione illum peccare, qui dignè & licitè ad meliorem statum ascendit; ut igitur aliquem imposturæ colorem & fucum obduceres, verba illa statum, quem licitè & dignè possunt acquirere, tibi supponenda visa sunt; sed profectò indè calumniam auxisti, undè illum tegere vel obsecrare voluisti.

IX. Sed dic mihi, fodes, ex quibus verbis hujus Auctoris inferre potuisti, satis esse ex doctrina Vasquii, ambitione ferri, ut nihil superflui restet; viden', quàm malè, quàm ineptè ratiocineris; Vasquez dixerat cum Cajetano, (in hoc enim cum illo consentit, licet in aliis ab eo dissentiat) id superfluum non dici, quod divites servant, ad statum licitè promovendum; igitur ex Vasquesio, inquis, non minus securum est, per multam ambitionem, nihil habere superflui, quam ex Evangelio ambitione carere, ut superfluum in pauperes erogetur; ubinam quæso Vasquez docuit, securum esse, multa duci ambitione? ubinam dixit, illum ambitiosum esse, qui licitè gradum suum promovet & statum amplificat? in hoc cardine Willelme quæstio facti vertitur; utramque illam falsitatem Vasquius affinxeras, ut tibi exprobratum est, neutram, vel deprecari, vel fateti voluisti; à te quippe amoliri non poterat; imposturæ igitur convictus restas, cum inficiari non valeas, quin ea sint Vasquii verba, cur illa igitur tum in sexta, cum in hac duodecima Epistola reticisti? sed tantum abest ut hanc imposturam purgatis, quin potius duas falsitates ad cumulum adjecisti, Vasques, inquis, tunc solum

Ggg

divi-

VII. Et hæc ad quæstionem juris, quæ à variano modo explicatur; Cajetani enim suo statum, Vasquius, Toletus, Navarrus alique suo, & quique D. Th. textum suo modo accipit & interpretatur; etiam contra sensum Cajetani, non utitur, vel aliter, sed plerique, facillè igitur poterat Cajetani vel cujusvis alterius tueri partes, ac citrà certum altorum partium; quis enim te constituit Jdcem; ac præsertim citrà imposturas; & hæc quæstio facti, qua de agimus, & à qua de illudina declinasti; oppositum tibi fuerat, Vasquius intentionem à te falsatam & adulteratam fuisse, ut verò sincerè relatum fuisse contendis, igitur ostendero, hanc quæstionem facti, ne à te quidem in hac Epistola attingi; evincam certè, dispositionem tuam futilem & inanem esse, ac te imposturæ convictum manere. Ad te igitur Wilhelmo dixerat, Epist. 6. Locupletiores quosque erogata pecunia onere à Vasquio exolveri, sic exposita superflua, ut nihil unquam divitibus superfluere contingeret; Nam Latci possunt servare de bonis ad statum suum, vel consanguineorum mutandum; unde illud non dicitur superfluum; & vix in secularibus invenies, cum in Regibus, superfluum statui; addis paulò post, ut Vasquez igitur non minus securum ad salutem, & licet enim vertendum est ex tua vernacula) nuda duci ambitione, ne quid superfluum insit, quàm tunc Evangelium, nulla duci ambitione, ut superfluum in Elemosynam erogetur: ita autem vertis, divites securum ad salutem iter ingredi, qui superfluum non erogant, quia propter infinitam ambitionem, nulla se superflua habere deputat, quam qui ambitione vacuas habet superflua, sed ea in pauperes erogant largitur, eodem recidit, aliquid tubobonum, ut melius lateas, sepè ad instar, offudisti, ut ut clarissimè videat Lector, gallicæ linguæ sermo, vernaculæ locum exscribo, Affin de faire le bien, il seroit aussi seur, selon Vasquez, d'avoir de la ambition, pour n'avoir point de superflu, qu'il n'en a, selon l'Evangile, de n'avoir point d'am-

divitibus sublevandorum pauperum (de necessario scilicet, ut habes in vernacula, quod licet in latina exciderit, illud tamen subintelligis) sublevandorum, inquit pauperum, legem indicit, cum pauperibus permittit, ut divitibus bona diripiant; id est, in extrema necessitate; sed addis, altera post pagina, Vasques, inquit, diserte docet, divites nec iustitia, nec charitatis lege erogare, vel superflua, vel necessaria juberi, in communibus pauperum necessitatibus; necessaria verò in iis tantum occasionibus, ex precepto largienda, ut illa vix, aut ferè nunquam incident: Cur tam impunè mentiris nebulo? Vasq. in dicto opusc. cap. 1. num. 29. hæc habet, constat enim, quod non solum extrema necessitas, sed alia multa urgentes obligant ad eleemosynam, neque tantum habenda est ratio superflui, &c. Et paulò ante n. 18. Non sola illa necessitas obligat ad eleemosynam, cui ex necessario statui, superfluo autem natura, sit subveniendum; sed quis negat, etiam obligare, cum quis est in periculo statum amittendi, & alius habet superfluum statui &c. charitas enim obligat ex superfluo status defendere, ne alius statum amittat; ac demum num. 12. & 13. Gerlonis, Gabrielis & aliorum, qui docent, divites teneri dumtaxat eleemosynæ præcepto, in extrema pauperum necessitate, opinionem diserte refutat, eamque meritò reprobari testatur ab aliis Theologis; hæc enim necessitas vix occurrat, inquit, & frustra Patres tam acriter in divites invherentur, iisque comminarentur æternas flammis, si tantum tenerentur in extrema necessitate, quæ nunquam aut rarissime occurrat: Fallum est igitur, quod dicis, ex sententia Vasqui, divites adstringi tantum in iis occasionibus, quæ nunquam, aut vix unquam occurrunt.

X. Hæc sincera est Vasqui doctrina; in extrema necessitate, teneor de superfluo naturæ; in gravi, de superfluo statui præsentis; in communi, de superfluo statui futuro, etiam licitè acquirendo; quod autem necessitatis huiusmodi casus raro accidant; fateor ultrò, cum Vasquio, de prima, extrema scilicet; præsertim cum scire debeam, seu credere probabiliter, nullum alium egenti opem ferre, quod sanè Vasquio perperam exprobras, qui hanc conditionem ad Th. accepit, ut patet ex verbis supra exscriptis; secunda & tertia sapissime occurrunt, ut jam monui: nec est, quod aliquis dicat, te hallucinari, ac per te alius in errorem induci, præ nimia huius Auctoris subtilitate, quam assequi non potuisti; nam hæc sententia ea facilitate tradita est, quæ ni fallor, Tyronum etiam captum non superat; quare de ingenio tuo non ita demissè sentio, quin à te intellectam fuisse, mihi persuadeam; at per solitam malitiam dissimulasti; quamvis enim superfluum illud statui præsentis servando, & futuro licitè amplificando vix in sæcularibus inveniri dicat, (quamquam, ut jam dixisse memini, semper aliquid huius superflui restat, parvi scilicet momenti, de quo erogari possunt eleemosynæ) non tamen negat, immò diserte docet, aliud esse, superfluum quidem statui præsentis, & necessarium futuro licitè acquirendo, quod & sæpè invenitur in multis, & in gravi necessitate erogandum est; unde perspicuè constat, Vasquium, quoad hoc, Cajetano rigidior esse; nam hic vult quidem (demonstrare hoc, licet multi refragentur) de necessario status egenis extremam necessitate laborantibus erogandum esse, in aliis verò necessitatibus, de superfluo statui præsentis & futuro licitè acquirendo; cum tamen Vasquius doceat in gravi necessita-

te, de necessario statui licitè mutando erogandum.

XI. Nec est, quod opponas audiendum esse ipsam Cajetanum, qui sic loquitur in 1. 2. quæst. 118. art. 4. Dives, inquit, non dispensans superfluum sed cumulans, ad emendum sibi dominium ex sola ascendendi libidine, non solum illicite agit, propter libidinem dominandi, & inordinatum amorem pecunie, sed mortaliter peccat, contra proximorum indigentiam occupando superflua, quæ pauperibus debentur ex ipso, quod superflua sunt. Audiri, ex sola ascendendi libidine? Igitur si non ex sola, sed ex alio mortali honore, ac proinde licito; non peccat, illud statum, illud dominium licitè acquirendo; alioquin Cajetanus sibi contradiceret; loquitur enim de superfluo naturæ ac personæ; sed superfluum personæ, ut ipsemet docet quæst. 32. art. 5. ut supra vidimus, non est necessarium statui præsentis levando, nec futuro licitè acquirendo; igitur quod est necessarium hoc modo, id est, statui futuro licitè acquirendo, dici non debet superfluum, etiam secundum præsentem statum; ut diserte de Cajetanus; unde facile concesserim, divites, qui ex sola ascendendi & dominandi libidine, accumulatur, ad emendum sibi dominium, non pro modo propter libidinem dominandi, sed propter malum ulum pecunie superfluum, quam in subsidium pauperum impendere tenebatur; sed hæc nihil ad Vasquem, qui vult, de necessario statui non tantum cum ambitione, sed etiam licitè acquirendum, in gravi necessitate, eleemosynam erogandam. Frustrà igitur causam tuam contra Vasquium Cajetani subsidio tueris; frustra causam Cajetani contra Vasquium defendis; Catholicos Auctores, scurræ hæretici, & profundissimi Theologi, inepti Geometrarum opera non indiget: Ut sit, sive regulis Vasqui, sive Cajetani, divites teneantur eleemosynæ præcepto, sive ex justitia, sive ex charitate, sive in hac, sive in alia necessitate, sive plura dicenda sint superflua, uti reserunt sunt, quæ ad pompam & luxum crescant indebitè & multiplicentur in immensum, sive pecunie, de his in scholis, in libris, à præstantissimis Theologis disputatur; at vix unquam definitur, ne ab homine laico (qualis es) annis diei & tribus Theologiæ candidato

XII. Descendis ad questionem vel imposturam de simonia, quam Valentia & Tannero affirmatur in Epist. 6. & quam hoc loco pessimè purgas. Hæc certe non vacat, ea repetere, quæ illic breviter quidem num. 11. & 12. sed me iudice, quantum satis, ad plenam eorum, quæ longè brevius doctissimis Auctoribus, per meram calumniam, imposturas, confutationem; cum autem fatear ultrò, Valentia, Sancio & Tannero eandem, quoad hoc argumentum, doctrinam esse, eadem scilicet, quis, Sancti divinitus, ut vocas, cum Valentia simonia, sic enim urbanè appellitas, & Tannero simonia prorsus Valentia doctrina similis est; ne charum frustra & calammum teram, saterit, opinor, Tanneri verba discutere; si tamen, ut jam aliàs licet meminisse, ante monuerim, varias ab Auctoribus voces & formulas adhiberi ad explanandum hoc argumentum, puta pretii, aequalitatis, adæquationis, meriti, finis principalis, non principalis, aliasque huiusmodi; cum tamen omnes in eo conveniant, numerum, simoniam duo importare, pretium scilicet & pe-

scilicet, seu formale, seu tacitum, ut Gibalinus appellat, laudatus accuratissime demonstravit; tamen ergo doctrina disp. 5. de reliq. q. 83. dub. 3. n. 1. & 2. quem tamen locum non citas Epist. 6. li. 1. in Epistola citato, ad 4. capita reducitur: prius est, non esse veram & propriam simoniam, nisi quando temporale accipitur tanquam pretium rei spiritualis, vel contra; Unde non accidit propria simonia, quando accipitur ex alio motivo, ut gratia, quando accipitur, inquit, Valentia, post Sylvestrum &c. Ita docet, ex mente Sancti Thomae, & ex notione & malitia simoniae, quam explicat. Et hanc partem textus Tanneti per fraudem evasit: Secundum caput est, hoc non obesse, quod minus in casibus à jure expressis, incurratur, pro ea, quam juris positivi superius diximus, per quam presumptionem externi fori; id est, quod datur spirituale pro temporali, alio titulo, quod hanc etiam partem in vernacula translatione, quod cum tibi exprobatum fuisset, in vernacula translatione, priore tamen omissa. Tercium caput est, illud etiam locum habere, tamen si accipitur sit principale motivum, immò & si sit, est contractum Sanctus Thomas dixisse videtur: hanc habes in utraque vernacula scilicet deinde, nunc modò temporale non sit pretium. Quamvis denique, quod in utraque retinetur, deinde aliter, esse quidem in tali commutatione, non per se commutatur, ac simul in casibus per se commutatur, saltem juris positivi incurratur; unde, his quatuor capitibus Tanneti doctrina de simonia connectitur.

XIII. Ex his evincit manifestè, imposturas Valentiae Tannero à te affectas; dixerat, à Jesuitis non à Valentia, Tannero, nullam simoniam agnoscere, quando datur spirituale propter temporale, vel tanquam propter pretium; Tannerus tamen agnoscit simoniam juris positivi, idque differens; dixerat ex Tannero & Jesuitis, posse per se pro beneficio accipi, modò non accipiantur tanquam pretium, & quoad hoc, nulli non adesse legem sufficientem; posse, inquam, licet, absque peccato; Tannerus tamen grave peccatum agnoscit expressis verbis; dicit, à Jesuitis res ipsas non expectant, hominibus concedi, nimirum, ut per se accipiant ab eis, quibus sacerdotia conferunt, modò non tanquam pretium; dicunt tamen per se omnes, esse simoniam juris positivi, committuntur grave; dicit, ex ipsius Tanneti confessione patere, doctrinam illam S. Thomae consonam esse, & agere tulisse Jesuitas, hoc à te dictum. Primum caput doctrinae ipsamet Tannerus testatur mente D. Thomae esse, de quo ibi agebatur; immò secundum & quartum; de tertio dubitare debemus, sed mera est questio de nomine; cum S. Thomas, alique ultro concedant, non esse veram propriam simoniam, quando spirituale non datur propter temporale, tanquam propter pretium; sed, Jesuitas quosdam esse, quod hæc duo verba non duntaxat, per fraudem omiseris; questi sunt, quod duo hæc duo, juris positivi, non juris divini; sed utriusque verba, sed multas lineas per malitiam fraudem omisit. Dicit, negari à Tannerus simoniam in foro conscientiae, sed juris divini non meminisse; admittit, esse simoniam juris positivi, & peccatum grave committi; admittit, esse simoniam juris positivi in foro con-

scientiae, non verò juris divini; scilicet in hac hypothesi; igitur loquitur de simonia juris divini; quando dicit, non esse simoniam, in foro saltem conscientiae; & hoc prudentissime; quia in foro externo, simonia juris positivi perinde habetur, tractatur, excipitur, atque si esset juris divini, immò talis, quo ad judicia & poenas, praesumitur; dicit, Tannerum generatim non affirmare, incurri in simoniam juris positivi in ea scilicet hypothesi; sed in casibus à jure expressis, quæ est exceptio superioris sententiae, in qua simoniam esse negat in foro conscientiae; quibus verbis, inquis, simoniam etiam juris positivi removerat; nisi forte simoniam juris positivi in foro conscientiae non esse censuerit: Nihil est juris positivi, quod in jure expressum non sit; unde æquè patet unum atque aliud; igitur nec generatim, nec singillatim, quidquam est juris positivi, nisi generatim, vel singillatim, in jure expressum sit, & vicissim; igitur in iis omnibus casibus, in quibus jure cavetur, ne detur temporale pro spirituali, etiam alio motivo, quàm pretii, ut in beneficiis, potissimum cautum est, in iis omnibus; Tannerus asserit, incurri in simoniam juris positivi, & peccatum grave admitti; & hæc in foro conscientiae, ut dixi; omitto alia, quis enim unquam tecum finis; unde constat, non jam duas, ut ante imposturas, Tannero, ac Jesuitis, sed innumeras à te affingi; (vide quæso Lector, quam multas in paucis lineis) postremam tamen, quas innui, non malitiam modò tuam, verum etiam supinam inscitiam, ne dicam asinitatem demonstrant; utpote qui nescias, pro eodem accipi, aliquid esse juris positivi, & à jure expressum.

XIV. Sed, inquis, de Valentia siletis, igitur convictus manet; Hominem Geometram adeo cæcitate, vix credidissim; sed abreptus odio, errore ductus, furis agitur, prostratur præsertim conscientia, in baratrum cæcitate præceps agitur; nonne fateris, doctrinam Tanneti, prorsus doctrinæ Valentiae similem esse? sunt tua verba; nonne dixerat, Epist. 6. Tannerum Valentiae subscripsisse? vindicata igitur doctrina Tanneti, doctrina Valentiae, quæ est eadem, vindicata manet: accedit, quod, ut jam aliàs dixi, nunquam Valentia hæc pacta in beneficiis approbavit, sed in aliis, quæ ad missas, horas Canonicas, cæterasque functiones Ecclesiasticas & Parochiales pertinent: Quod autem imaginarium quoddam simulachrum Jesuitis exprobras & caliginem, in qua illi, aberrationum suarum vestigia intervertunt, ac dedita operâ, verba quædam ignota, ut juris positivi, divini, fori externi, interni, casus jure expressi, presumptionis externa, frequentent, ridiculum est; quasi verò simonia facilius definiatur, explicari, concipi vel intelligi possit, quàm per pactum dandi spirituale pro temporali ut pretio; quid amabò ibi non clarum, non limpidum, nullum ibi simulachrum imaginarium, nulla chimæra; uti nec in hæresi Janfeniana, ut jactabatis, voces porrò illæ nihil usitatum & quasi ex trivio præter illud ultimum presumptionis externa, quid monstri, dicere debueras presumptionis fori externi, pro qua hujusmodi presumptiones militant; hic etiam asinitatem tuam; cur ergo dehis disputas, si vel ipsas voces non capias.

XV. Sed mox thraſonem agis, ita inquis, vos præcis quæſtionibus concludos tenebo, ut nullus diſtinctionularum veſtrarum uſus futurus ſit, quæro igitur, an quis ſimoniam labem ſuſcipiat, qui aliquot millia nummularum alicui numerat, à quo ſacerdotium accipit, numerat inquam, non tanquam beneficii pretium, ſed ut motivum, &c. Mittite ambages, inquis, claram mihi reſponſionem dari volo: accipe; incurrit is in ſimoniam; an in foro conſcientiæ? ita omnino: non ita Tannerus: immo, ita de beneficio; unde eſt ſimoniam in foro interno juris poſitivi, ſtante nimirum hypotheſi, in foro vero externo, juris divini præſumitur, & grave ſcelus admittitur, omnibus poenis & cenſuris contra ſimoniacos ſatis obnoxium: hæc ex Tanneri doctrina; eſtne ſatis clara reſponſio? ſed, inquis, an hunc in tribunali poenitentiae damnare audeatis: immo in hoc maxime, peccati ſcilicet & cenſurarum reum; ita pro Jeſuitis reſpondeo; omnes, omnes huic reſponſioni ſubſcribent; vident, quomodo res iſtas intelligas; ad gnomonem & circum mihi homo; hæc Theologica non capis; ſed in Theſibus Cadomentiſibus Billius pactum illud peccato eximit; apage iſtas nugæ; quaſi verò res morales hac ratione definiantur; ſi Theſes omnes diverſis in locis propoſitæ, in examen vocandæ eſſent, nullus unquam ſinis; præterquam quod Billius ipſe ſtrenuè doctrinam ſuam defendit, & ab iniquo illo actore vel accuſatore, quem iſed laudas, quia veſtrarum partium fuit, nec non ab ejus calumniis vindicavit: hocne eſt rem argutis implicare, ſcholæſticis verbis involvere, ſtatim quæſtionis imutare, ut dicis: nolles fieri mentionem juris poſitivi; at ſi res aliqua eo dumtaxat nomine mala ſit, quod jure poſitivo caveatur; ſi quaeram ex te, an pro miſſa, exequiis, aliſque functionibus, Parochialibus & chori pecuniam accipere, ſeu de illa paſſici quovis modo, ſimoniam labes inſit; negabis, inelle; alioquin ad Parochos omnes, Canonicos, Beneficiarios, immo & Theologia Doctores, divini verbi præcones, eſſes mihi amandandus; ſed an ſaltem in collatione beneficii, vel ceſſione ita paſſici ſimoniacum eſſe, illico clamas; rectè; ſed an miſſa, horæ canonica, & aliæ ſacræ functiones, an ſacræ lectio & concio, aliæque id genus æquæ res ſpirituales non ſunt, ac beneficium? ita prorsus & longè potiori jure: cur ergo æquæ utrimque ſimoniam non eſt, ſi pro ſpirituale pecunia detur. Hærebit gutta, mi homo; niſi ad juſ poſitivum conſugas & dicas, ſemper ſimoniam inelle, quando pro re ſpirituale datur temporale tanquam pretium, quæcumque tandem illa ſit; non tamen ſi detur alio titulo, puta ſtipendii, gratitudinis, vel alterius honeſti motivi, niſi in iis caſibus in quibus jure poſitivo id fieri prohibetur; unde cum jure poſitivo cautum ſit, ne in collatione beneficii, quidpiam temporale accipiat, vel pactum ineatur de temporali, quocumque tandem titulo, ſeu motivo; & cum nihil tale in jure habeatur de miſſa, horis canonicis, exequiis, aliſque ſuprà memoratis; inde manifeſtum diſcrimen apparet; eritque ſimoniam accipere pecuniam pro beneficio, quamvis non tanquam pretium, non tamen pro miſſa; ſimoniam, inquam, juris poſitivi pro foro interno, & peccatum graviffimum; & juris divini, pro externo, in quo talis præſumitur, ac proinde omnibus poenis ac cenſuris contra ſimoniacos ſatis obnoxia: prudenter aliàs Philoſophus monuit, contra negantem principia diſputandum

non eſſe, at longè potiori jure contra ignorantem principia.

XVI. Pergis tamen ad dicis, Jeſuitas perperam & injuria queri illa Tanneri verba, quibus in hoc facto, grave peccatum eſſe, declarat, à te fuille miſſa; quia inquis, eo loco non agebatur, immo id peccatum, ſed utrùm ſimoniam eſſet; immo cum ſum illum dumtaxat Tannerus peccati damnet, in quo præfertur temporale ſpirituale; immo manere agebatur, an hujusmodi commutationibus peccatum inelle; volebas enim à Jeſuitis indulgentiam perſuadere, ut præcepta morum miſiſſima condempnare quemquam à ſe alienarent, &c. Igitur de peccato agebatur; deinde illa clauſula Tanneri à te prætermiſſa, in qua declarat, grave peccatum eſſe, cadit quidem in illam commutationem, in qua datur ſpirituale propter temporale, non tantum pretium, ſed tanquam finem principalem, qui plus æſtimetur, quam res ipſa ſpirituale; quemadmodum peccatum eſſet, pluris æſtimare pecuniam, quam miſſam; ſed hoc non obſtat, quin etiam peccatum inſit, alio titulo, nimirum, quia in caſibus præſſis in ſimoniam juris poſitivi incurritur, quod ne peccato fieri nequit; & quin per hoc omiſeris illa verba, quæ non parum à Tanneri mentem intelligendam conducebant; ſed illa voces antiquorum Theologorum, de quibus ſuprà & quibus rem iſtam explicant, teruerunt te; mirum rerum iſtarum imperitum; quare ad ſcholam, ad Ludimagiſtrum, ad ſerulam amandandum eſſet, ut hæc ſaltem inſeritiam, ſi non malitiam excuteret; imponis ibidem Valentiam, qui certè non negat, eſſe peccatum, ſi pluri fiat temporale, quam ſpirituale, tunc enim, ut diſerte ait, omnino ſimoniam eſſe; peccatum; ſed dubitat, an peccatum inſit, quando temporale pluri non ſit, quam ſpirituale; id eſt, non eſt illius ſinis, ſed tantum applicationis &c. immo, extrã caſus in jure expreſſos, in quibus non negat, ſimoniam juris poſitivi peccatum inelle, inquit etiam Tannero, vel D. Thomæ, qui abſolute inquit, ſimoniam eſſe, conferre ſpirituale pro temporale; cur trunco locum? & cur hæc omnia, quæquam propter finem? imponis denique totum decretum, quod ex illius decretis, tam rarum ſit, ſimoniarum, inquis, ut jam ab illo Simon Magus & Galla facile defendi poſſint; quia neuter mentionem pretii; Onequam! nunquid Simon Dominus Dei non exiſtimavit pecuniam poſſideri, ut Petrus ipſi expoſuit? nunquid hoc non eſt velle emere? quid aliud Jeſuitæ omnes ad ſimoniam deſiderant? nunquid Galla à Naaman, Elizei nomine, pecuniam & veſtes petiit, nimirum pro curatione? fac, aliquem, potius collatum alteri ſacerdotium, ab eo petere duo millia nummularum; idem vel omnino ſimilis caſus eſt, quæ nullus Jeſuita eximat ſimoniam.

XVII. Facile tibi eſſet, inquis, de Jeſuitis excitare, ſi alia loca, proferre velles; & ſtatim indicas, excerpta ex Eſcobario, primò, quod ſimoniam non ſit, ſi duo paſſcantur de ſuffragilis inveterat; ligeme in Generalem, & te in Provinciale mecum, ſecundò, quod etiam verè ſimoniam non ſit, ſi mitti temporale pro ſpirituale, aut viceſſim: ſum etiam in rebus ſeris & ſacris, ridendi & jocandi materiam querit; quaſi verò utraque quaſio in ſcholis non proponatur & diſcutiatur; quod præmam, nonnulli volunt, ſimoniam inelle, ut Rodrigo Portell. Lezan. Sylveſt. Petr. Navarr. Villalob. Cajetan. Suar. alii negant, ut Aragon. Manuel. Sot. Villalob.

cenfere; dicam ingenuè, compendiolum, seu com-
mentariolum illud à doctis hominibus eo loco ha-
bitum fuiff, nunquam obfervavi, ut multum cura-
rent, vel æftimarent, quod in eo legeretur; unde
dato etiam & non concesso, quod Escobarius in hoc
argumento erraffet; dolerem certè illius caufa, non
tamen Societati multum cordi & curæ fore, fa-
cile crederem; unde nodus ille facile folvitur,
nec hærent Jefuitæ in luto, nec multum urges, cum
tuo illo argumento; nam & Escobarius doctrinam
Lefſii in hac quæſtione fequi fe teſtatur, & tu ipſe ul-
trò fateris, quæ ſana eſt & tuta; vel ab ea, per incur-
iam deſpectis; unde illum in hoc defendendum, ut
jam dixi aliàs, non ſuſcipio; nec tanta eſt illius au-
ſtoritas, ut opinionem certò probabilem faciat, ac
proinde tutam; nam ut fuſè in Notis, & alibi, cer-
tam dumtaxat probabilitatem in praxi admitto ac
permitto.

EPISTOLÆ XIII. Confutatio.

I. **P**oſtremam commodum Jefuitarum ſcrip-
tunculam à te acceptam fuiſſe, dicis; ſcrip-
tunculam, inquis, ſchedulam, alibi; ut res Je-
fuitarum eleves; hæc puta, puta eſt Janſenitarum
indoles, hic genius & charaſter, ut nihil niſi grande
atque divinum ab iis edatur; ab aliis verò, nihil ni-
ſi flocci & nihili; hæc tamen ſchedula, vel ſcriptun-
cula nec rerum copia, nec bri mole, nec etiam,
velis, nobis, verborum elegantia tuis cedere cogitur.
Vbi calumnias veſtras, inquis, ad vigefimam uſque per-
duxiftis; rectè omnino; calumnias Jefuitarum ag-
noſco, ſed paſſivas; & Janſenitarum, ſed activas; da
mihî quæſo hunc loquendi modum; unde ne tibi
mendacium in os impingam, hoc ſenſu verba tua
uſurpanda eſſe duxi; de multis impoſturis & falſi-
ſſimis à te affectis, Jefuitarum aliquis tecum ex-
poſtulaverat; tres primas in priori Epiftola defen-
dendas, ſeu diluendas ſuſceperas; ſed proſectò an-
tiquas impoſturas novis impoſturis accumulaviſti,
non reſutaſti; in hac verò, quartam ſuſcipis reſel-
lendam & vindicandam, & ſimul unà 11. 13. 14.
15. 16. 17. 18. argumento conjunctas; quam-
quam altera ſtatim poſt pagina, repugnantia loque-
ris; ubi vis, eſſe diſtincta proſus argumenta; &
hic tritum illud locum haberet mendacem oportet eſſe
memorem; immemor tamen propoſiti, cuncta ſi-
mul omittis; multi expectabant, ut Patri Layman
faceres ſatis, cui ſententiam Navarræ de duello af-
ſinxeras; hæc fuerat 11. impoſtura; ſed de hac ne
verbum quidem; nonnulli voluiſſent, ut etiam
Molinæ, cujus textus ita diſpoſueras ac deforma-
ras, ut ſenſum Auctoris omnino corrumperis; hæc fuit
13. & 14. ſed hic quoque taces; Reginaldi, Lefſii,
Filliucii loca ſordiffimè adulteraſti; alterà illorum
parte ſuppreſſa, ut alteram corrumperes; hæc fuit
16. 17. 18. illatam injuriam ſaltem agnoſcere de-
bueras; hoc etiam memoria excidit; idem Au-
ctor tibi rotundè denunciavit, nullum unquam
Jefuitam ſenſiſſe, propter leves obſectationes, ho-
minem occidi poſſe; quod tu ipſe ſis affinxeras,

epiſt. 7. hoc etiam reticuiſti, & leves obſectationes
in atroces calumnias commutaſti, ut proſectò
debitoribus haud abſimilis, qui ne antiqua mi-
mina ſolvant, novas quotidie lites creditoribus mu-
vent.

II. Tuam deinde fidem, in referendis Aucto-
rum ſententiis, altè prædicas; ſed quam, amabo te
fidem? haud dubiè Janſenianam; eſt ſanè, quod
hanc laudem nullus Jeſuita tibi detrectet; hæc
fidem in hac Epiftola vindicas; jure quidem; tua
eſt; eam tibi tuiſque diligenter ſerva; ſed ar-
adeò ſolicitus eſſe videſis de Fide Catholica, de
Eccleſia, de Religione, ut eam à Jeſuitarum cor-
ruptelis præſtes indemnem, & illius decreta ab il-
lorum flagitiis defendas, quod certè tiſum mihi non
ſtomachum movet; quid enim magis ridiculum,
quàm Eccleſiæ & Religionis cauſam contra To-
letum, Bellarminum, Delugo, Pallavicinum, Su-
rem, Vaſquem, Molinam, Valentiam, aliosque
ab hæretico notorio ſuſcipi; ita proſus contra-
næs à lupis cauſam ovium. Sed ad rem, mi homo;
diſerta Victor æ verba, & hæc fuit quarta impoſtu-
ra, in ſeptima Epift. Leſſio affinxeras, qua neg-
dem confutatione fideliter retuli; tu videſis, ne
more veſtro, centies eadem repetam; luculentam
poſtura facta eſt palàm, ac proinde plerique per-
ſpecta; quid verò tu ad hæc? rem ita ellegiſti,
ſed necdum hoc cauſa, inquis, continetur; hæc ta-
men, eoque dumtaxat, continetur impoſtura;
nam in ſeptima tua locum illum Victoræ Leſſio
bueras, quem deinde in ejusdem verſione, & apud
Victoriæ reſtituiſti; nunquid hæc non eſt manifeſta
impoſtura? an impoſtor eo ſatis tueri ſe putat, de-
cat, necdum eo cauſam contineri? aut ſuæ in-
granti deprehenſus, & tractus ad Judicem, inter
furo ſublatam reſtituat, ſi vociferetur, necdum hoc
cauſam contineri? quia videlicet alia multa ſum
ſuſtulit; ita eſt proſectò, illud retineo, ſed hoc ac-
cipio; nam multæ aliæ impoſturæ tibi ſupperet;
ſubdis enim, Victoræ opinionem ideo referri à
Leſſio, ut eam ſequatur; novam oppidò impoſtu-
ram, quæ non modò primam illam non di-
luit, ſed plurimas deinde ſecum aſſert argu-
mentis; ſiccinè recenti vulnere antiquum cur-
tur? an tibi ſatis non fuit, Auctoris verba fal-
ſaſſe, niſi etiam doctrinam & ſenſum adu-
lerares? itane verò Victoræ ſententiam Leſſio
ſequitur? oppoſitum docet, illudque luculentè
evinco.

III. Numero 30. de prædicta Victoræ ſenten-
tia hæc diſertè habet, in praxi tamen non videtur fa-
cile permittenda; an fortè poterat, cum aliquo-
licet urbanitate & modeſtia, clariùs & nitentiùs
ea Auctoris celeberrimi ſententia diſcedere, quam
etiam, quod tamen tu cautè diſſimulaſti, S. Auguſti-
ni auctoritate impugnare? accedit, quod namque
ſequenti, diſcuſſi Petri Navarræ ſententia, quæ
luminatiorem occidi permittit, hanc quoque ſententiam
in praxi ſibi non probari, aſſerit; hanc quoque, in-
quit, prima igitur illi non probatur; unam quæ
cum alia illa particula quoque, in eodem, viſum
cenſuræ genere connectit; cur ergo dicis, illam opi-
nionem Victoræ ideo referri à Leſſio, ut emleque-
tur; ſi enim ſequitur & tenet; igitur adſtruit; per-
mittit & probat; ſed diſertè dicit, à ſe non permutari
neque probari; & hæc diſſimulas, eſſuſuſque in con-
tra adverſus Jeſuitas, impudentia illos. perditæ fidei
& fraudis inſimulas, utpote qui honeſtiſſimam

hominum crudelitati illudant, & æquivocantium
non probè callentes, alium. Lessii locum ostendunt
de eo, quo de agitur: sed utriusque loci, quæstionis
utriusque, Jesuitæ diserte meminerunt; cur ergo di-
cit, non locum ab iis ostensum, & alium per frau-
dem suppressum ac reticentem? vel, ut lepide tibi di-
cere videris, unum alta voce prolatum, alium verò
hemilla mōstratum: cum uterque diserte ac sylla-
bim expresse fuerit: nec est, quod opponas, Les-
sio ultro fateri, Victoriæ sententiam speculative
habilem esse: ita est, speculative, per locum sal-
tem extrinsecum, ut vocant, cum illam multi au-cto-
res, & quæ gravissimi adstruant, quorum aliquos Les-
sio idem appellat, nimirum Victoriam, Navar-
ram, Petrum Navarram, Henriquez, Jason. Cordub.
Quæ Mantium, Pennam, Cajetan, D. Antonin. Mer-
curium, alios alibi appellasti; quasi verò privato cui-
usvis vitio vertendum sit, quod tam multos quàm
ceteros auctores non damnarit, nec sibi jus arroga-
rit, per modestia, tetram iis censuram notam inu-
erit. Cur igitur Vasquez, inquit, notam inussit?
respondit, illam sententiam christianam non esse, sapere
peritatem, & Decalogum destruere? hæc enim sunt ip-
sorum Vasquez verba; ita prioris, quid mirum? plus
valet Vasquez, quàm Lessius; aut certe, longè ve-
rius dixerim, Vasquez intelligendum esse de
sententia illa prædictæ, ut ajunt, considerata; & in hoc
Lessius Vasquez suffragatur; cum diserte neget, sen-
tentiam illam in praxi permitendam esse, ob pericu-
losam odii, vindictæ, cædium, pugnarum, &c. & pro-
bat Augustino, quod tamen, ut jam innui, cautè
distinguit. Ex Lessio igitur, inquit, aliquando per-
mittenda, rariùs licet, ut ex illa particula facile om-
nino colligitur: malè profecto inferis, id sequi &
colligi ex dicta particula, quæ hoc loco idem sonat,
quæ tibi, vel haud dubiè, ut perspicuè deducitur ex
dicta sententia n. 82. exposta, de qua quid sentiat,
in verbis exprimit, hæc quoque sententia in praxi mihi
non probatur; illud quoque prorsus evincit idem Lessii
sententiaque judicium. Sed, inquit, si hæc incommoda
notentur, odium scilicet, vindictæ cupiditas, nec
minus cædibus locus sit, nullum tunc erit in cæde
notam in praxi: quam argutè ineptis, vel ineptè
ignis: non agitur hoc loco de odio & vindicta, sed
de periculo utriusque, quod moraliter abesse ne-
cessè deinde quid opus est multis cædibus, cum una
satis? denique quando appellas eadem in praxi,
notas, quid dicas, & theses tuas omnium ludibrio
exponis, quasi verò cædes citra praxim esse possit.
IX. Quod subnectis de alapa Guilio à P. Bori-
ta Jesuita Compendii inscripta, non aulæ modò, sed
Lutetiæ publica testificatione, manifestè fal-
sum convictum est; quod etiam in 14. Epistola re-
peta, ludisque in alapa averta manu inscripta; hoc e-
dem vobis solenne est, mendacium semel assertum,
difficillimè sustinere, quamvis notorium sit. Ne
quid tamen dissimulem, hæc ludicra narratio in seur-
na longè meliùs quadrat, quàm disputatio Theolo-
gica; nec huic imposturæ diutius insistendum esse
crearem, cum satis gravem poenam esse constet, in
supra mendacio, eoque publico, palam, in media
via, deprehensum fuisse, quod revera satis esset, ad
ostendendum, vel obtundendum os tuum, si fortè
notis infinitum esset; ac te pueret, scribere dein-
de, nisi pudorem omnem posuisses; inde tamen
notas videant, hoc vobis solenne potissimum esse,
mentiri libere in notoriis; & quàm parum, aut nihil
vobis restet in rebus privatis & occultis, cum

in publicis & notoriis omnem fidem prostituere non
dubitetis: quod verò subdis, Guiliam illum culinæ
regiæ præfectum, Parochi sui melioribus præceptis
institutum, post acceptam alapam, à vindicta & cæde
temperasse; eò spectat, ut dicto Parocho religionis
causâ in exilium relegato, in tua Epistola locus esset,
hoc dumtaxat nomine, quod eodem tecum animo,
maximè sit Jesuitis insensu: est tamen, quod reliqui
Jansenistæ tibi succenseant, quorum decisiones mo-
rales in publica impostura, & vano falso querumore
fundatas esse voluisti: falsum est igitur, colaphum
Guilio à Jesuita incussum; verissimum tamen & no-
torium, veritati & innocentie à Jansenista morta-
lium mendacissimo infractum fuisse.

V. Quod innuisti de ambiguitatis & æquivoca-
tionum arte, qua unum alta, & aliud summissa voce
profertur; nullam responsionem postulat; res per se
ipsa loquitur; nec est, quod à Jesuitis, aliisque Theo-
logis artem illam discas, quam vestri adeo familia-
rem sibi fecerunt; ex actis causæ Sancygirani, famosi
scilicet illius vestrarum partium coryphæi, habemus,
clam & summissa voce dici per illum potuisse, Con-
cilium Tridentinum merum Theologorum confes-
sum fuisse, à quibus doctrina Ecclesiæ, in multis, ad-
ulterata est; palam verò, & alta voce, illud ipsum ne-
gari, si quid fortè inde quispiam negotii facesseret:
audi quæso, quid dicat de hoc argumento vir ille di-
vinus, ut vocatis, seu potius fanaticis, ut vocare so-
leo, in epistola ad Dandillum; *Si repugnantia inter-*
dum, inquit, à me adstrui aliquis objectat, ut nuper eximius
ille tuus, quem diligis, inde jure me tuor, quod calestis ejus-
dam mixtionis sim, & ex contrariis qualitatibus compa-
ctum esse, me sentiam: ignis & aqua in me sociantur, &
pugnantia non raro loqui me cogunt; ita tamen, ut unum
aliud minime destruat; quemadmodum in calo ignis luna &
aquis, à quibus cingitur, nullum inde caloris sui patitur de-
trimentum. Quàm bellè bonus ille vester ratio cina-
tur; quàm commodè ignis, aqua, luna, æquant illius
temperamentum, ut memorie lapsibus occurrant,
hoc sanè remedio uti posses, Willelme; promiseras
enim statim initio, te septem aliis imposturis, quas et-
iam appellasti, facturum satis; quod deinde, quamvis
caput præcipuum esset, ita memoria excidit, ut ne
unum quidem verbum de iis feceris.

VI. Frustra verò Escobarium hoc loco appellas;
quid enim quæso ille? nihil prorsus, quod ad rem no-
stram faciat; ut constat etiam ex illius verbis, à te in
cassum exscriptis; ibi enim tantum diversas aucto-
rum opiniones refert, circa prædictam Victorie sen-
tentiam, quam per calumniam Lessio affinxisti; ali-
qui eam reprobant absolutè, ut Vasquez; alii in praxi
tantum, ut Lessius; alii denique, ut Henriquez, in
praxi etiam probabilem esse docent; appella quæso
alium ex Societate, qui eam in praxi probet, & eris
mihi magnus Apollo; alium inquam auctorem, qui
sua typis mandavit; reliqua enim sunt mihi floccita-
cienda, ut theses Cadomenes, prælectiones Parisien-
ses, assertiones Rothomagenes; omitto fabulam
Herelli, jussu regio domi clausi, pro carcere; cuncta
hæc ad libros de arte fingendi, seu mentiendi, aman-
danda, unâ cum aliis plurimâ anilibus fabulis, puta
Joannis Albani, Compendienfis alape, &c. quid enim
amabò in scriptis, quæ non extant, & quæ quisque
ad nutum, ac pro arbitrio, fingere potest, mentiri &
calumniari non valetis, quibus tam impudenter &
putidè, quàm impunè in publicis auctorum monu-
mentis, quæ palam prostant, mentiri & calumniari
solenne est?

VII. Descendis, ad explicandum paulò diligentius distinctionem illam opinionis speculative à practica, seu potius, probabilis speculative, à probabilis practice; in quo id profectò assecutus esse videris, ut vel inde constet, rerum illarum te imperitum, immò ignarissimum esse; *vana est, inquis, distinctio speculative & practica cædus*; vah bædum & ignavum pecus; quis unquam cædem sine actione, actionem sine praxi agnovit? quid quæso est cædes illa speculativa, non practica, id est, cædes, quæ nihil fiat, nullus cædat, nullus cædatur? quid monstris cædes, quæ cædes non sit? audin repugnantia: dicere debueras, opinionem, quæ sistit in mente; nec ad opus seu praxim traducitur, seu refertur, speculative sumptam dicis; practice verò, quatenus in mente non sistit, sed ad opus, ad usum, aliquam actionem humanam refertur, aut reducitur; ubi ergo aliqua opinio ad praxim & usum reduci nequit, nisi ab aliqua circumstantia, vel aliquo adjuncto vitietur, Theologi morales dicunt, illam in praxi probabilem non esse; etiam si forte, quatenus in mente sistit, à dicta circumstantia practica, probabilis quibusdam videatur.

VIII. In Notis paulò aliter rem istam distinximus, & illam opinionem speculative tantum probabilem esse, dixi, non verò in praxi, quam licet aliqui auctores, iisque satis graves, probabilem esse, dicant, alii tamen æquè graves, negant, esse probabilem; unde fiat, certò probabilem non esse, sed probabiliter tantum, ac proinde ad usum & praxim reduci non posse, quæ judicium practicum certum postulat; igitur in praxi probabilis censenda non est: itaque Victoria, Navarrus, Henriquez, & alii, opinionem illam, quæ de agitur, probabilem esse, dicunt; Vasquez, & plerique ex Societate, probabilem esse, negant; Lessius cum negare non posset, esse probabilem, ut dixi, saltem per locum extrinsecum, mediâ quadam viâ intrinsecâ, statuit, esse probabilem speculative, non tamen in praxi; id est, juxta nostrum, eumque nativum explicandi modum, esse tantum probabiliter probabilem, ac proinde ad usum minimè reducendam; cum enim Jesuitæ ferè omnes conscientiam certam esse velint, & nullis inficiis eat, quin hæc doctrina propria sit Societatis; ac demum opinio speculative tantum probabilis, certa & tuta non sit; non est, quod timeas, ne à speculatione ad praxim facile descendatur; rem hanc, mi homo, non capis, ut mitissimè loquar; repugnat enim opinio illam reduci ad praxim, honestè scilicet, & tuta conscientia, quam in praxi probabilem non esse, constat.

IX. Sed, inquis, Joannes Sancius, à quo Escobarus deinde accepit, disertè docet, illam opinionem esse probabilem practice, quæ est probabilis speculative; cum igitur illa opinio Victorie, secundum Lessium, speculative sit probabilis, nihil vetat, juxta prædictos auctores, practice quoque probabilem dici: ut ut sit de isto explicandi modo, quem admittere non cogor, cum duos illos defendendos non susceperim, quamvis alioquin non negem, modum illum boni sensus patientem esse, nec non posse in bono lumine collocari; certum est, nullam actionem honestam esse, cui judicium practicum certum non præluceat; judicium, inquam, de illius honestate & bonitate; dicitur autem practicum, quia terminatur ad praxim, eamque proximè dirigit, nimirum ipsam actionem honestam: huc porò judicio præmittitur aliud, quod speculative vocant, ac versatur circa objectum dictæ actionis; id est, circa veritatem illius objecti; & aliquando est certum, aliquando verò

tantum probabile; & hæc est opinio probabilis practice, id est, quæ ad praxim tuto reduci potest; tantum semper est, quando est certò probabile, ac proinde certò prudens; nisi enim certò probabile, ac certò prudens non est, nec probabilis practice, sed speculative; igitur ad praxim honestam minimè reducenda: hæc sunt illa nostra principia, de quibus in Notis, in quæ tota illa distinctio, immò tota probabilis resolvitur; si enim opinio certò probabilis est, nemo negat, probabilem esse, saltem, ut auctor sit alicujus nominis; nulla igitur circumstantia vitatur, à qua in praxi separari non possit; alioquin non desissent, qui negarent, illam esse probabilem: ita ergo Sancius & Escobarus intelligendum, si enim aliter, illorum doctrinam non solum detrahendam, nimirum doctrinæ Societatis, in hoc scilicet argumento, contrariam.

X. Mentiris porò plusquam impudentissimè, in bulo, cum dicis, religionis præcepta, quæ in religionem, non verò in Rempublicam attingunt, quæ sunt contritionis, Pœnitentiæ, & divini amoris dogmata, sine distinctione, sine exceptione, nec metu à Jesuitis calcari, qui divinam justitiam, aut nihil verentur, quod cum intempestivo sensu, in flagitiosis illorum decretis videntur, admittunt omnes, quos Ecclesiæ cura sollicitat, à nequam, vestra sunt, non Jesuitarum flagitiosi decreta errores scilicet ab Ecclesia damnati, aliisque censuræ & millena, non censura modò notanda & contemnenda, verum etiam igne purganda & expianda, tum verò Romanum Pontificem, Cardinales, Episcopos, si paucos excipias, doctissimorum & pulcherrimorum minum non jam legiones, sed myriadas, Ecclesiæ cura non sollicitat, sed Jansenistas dumtaxat, quos fœdere conjunctos; & lupos tantum voraces, non vigiles & fideles canes ovium Christi custodia argere & premare? ita ne verò cura Ecclesiæ vos sollicitat sed impia, iniqua, & malis artibus instructa, quæ ipsam Ecclesiam tot ac tantis erroribus compunctat, & Christi fideles tot factionibus, machinis & dolis in errorem inducere non cessatis: quis amabo negligentem incuriam hujusmodi curæ non anteposuit injuriam porro est Reip. Christianæ, quod dicitur, illius non interesse, Sacramentorum materiam, verum actus penitentis adulterari; statuta religionis præcepta sine exceptione calcari, flagitiosa decreta de rebus sacris spargi & publicari, ab omni ratione, immò & religione alienum est; quasi vero religionem & divinis legibus, illarumque in demeriti Christianæ Respublica consulere non debeat: sat video, quæ spectes, Willelme, velletis Ecclesiam & religionem impunè aggredi & impia, hæretica & blasphemæ istra dogmata citra ullam pœnam spargere & promulgare; doletis, ab Ecclesia damnata fuisse, & non à Christianis Principibus in officio contineri, decreta & statuta Ecclesiæ preceps; illud vos alioquin pugit, egitque in desperationem, & hujusmodi res à vobis extorsit: quasi verò Ecclesia in hæreticos blasphemos, Atheos, simoniacos, aliosque divinis violatores severissimè non animadvertat; & quid hoc, distinguendæ sint leges conscientie, quæ in religionem, ab iis, quæ in Rempublicam etiam attingunt.

XI. Pessimè item asseris, distinctionem illam opinionis speculative probabilis, à probabilis practice à Jesuitis adhiberi de industria, in iis, quæ in Rempublicam attingunt, cum æquè in omni genere adhiberi possit, ut manifestum est: quod reverà non

ideas, inficiam, supinitatem, a finitatem tuam, ut sic
loquar, satis mirari non possum. Quod autem distin-
ctionem illam à Jesuitis primum excogitatum fuisse,
dici, ineptum est, ac ferulâ dignum; cum Cajeta-
nus multis locis, sed præsertim 1. 2. q. 57. a. 5. ad 3. illius
sententiam faciat, & multi postmodum auctores il-
lam compleri sint, & ab ipso Paulo didicerint, qui do-
cet, cuius non verti, comedere idolothya, si res per
se non consideretur, sed si delictum scandalum inde
revertitur, ab eo penitus abstinendum: communis est
sententia, si consulti, ut observat Joannes Sancius,
multum, Cuiacii, Duareni, & Donelli senten-
tiam praxi sequi non ausi, eas tantum in theoria
proponunt, & dici volunt theoricis, non practicas: Du-
areni distinctionem illam in Sorbona communem
fuisse, & alibi passim alii Auctores; vix enim unum
videmus, qui eam aliquando non usurparit; cur ergo
dici, illam ab Academia Parisiensi dudum ut ridi-
culam excogitam fuisse? cur dicis, arcanum esse Je-
suitarum politicum? Jesuitæ, inquis, in speculatione
probant, in praxi damnant; illi certè, nec in
speculatione, nec in praxi probatis, sed in speculatione
damnatam ad speciem, sed in praxi probatis,
ad praxim redigitis, Janfenii Patriarchæ vestri ex-
cepto, qui fortum in speculatione damnabat, quod
non probabat in praxi; cum enim Collegii sanctæ
Loretæ Lovanii administraret, subtilem revera
sententiam excogitavit, ex illius redditibus, eam sum-
mam subducendi, quæ ad sustentationem Bartholii
necesse esset, & procurandi, ne quid deinde appa-
rebat, cum ab eo administrationis ac reddituum ratio
consideretur: egregiam verò praxim, & præclaram ar-
tem alienam pecuniam furandi, & falsandi rationes,
fictas omnino & falsatis opportunam parce igitur
vobis fabiles distinctiones Jesuitas asserere; tibi
vero cuique serva, qui tam sanè futiles commenti-
tus, cum diversorum sensuum, in columnis vestris,
magis & facti aliaque hujusmodi, quibus, Eccle-
siæ libris & anathematis capita vestra subduce-
re, licet, conati estis.

XII. Deplores deinde, sperare Jesuitas, gratia,
carere in Ecclesia, perfectum iri, ne ab iis eadem
Ecclesia violatæ veritatis ponas exigat; hanc fortè
praxim invideatis, si tamen gratia est, propter veri-
tatis & religionis defensionem, Ecclesiæ gratum &
optatum esse; non aliis, crede mihi, artibus Jesuitæ
Ecclesiam sibi demerentur, aucupanturque optimæ
gratiam gratiam; vos verò quibus? quid enim ad
defensionem omisit? quid non fecistis, cum in Gal-
liam, tum in Italia, ad captandum, ad preslandum op-
portunitatem patrocini? nunquam tamen res vobis
ita votis succellit; nunquam Ecclesia vel unum ex
oppositis vestris probavit, sed quinque illas propo-
siones, id est, doctrinæ vestræ breviarium tanto
apparatu & sumptu munitas, tanto molimine & nisu
defensas, tanta commendatione & intercessione in-
finitas, solemnī constitutione damnavit, appositā
cuique iusta censura; negatis illico, esse Janfenii, aut
idem in ejus sensu damnatas, cum tamen ante, illas
in Janfenii, & in Janfenii sensu passim sustineretis;
in Ecclesia, ut hoc effugium præcluderet, nova
constitutione declaravit; illas ut Janfenii, & in Jan-
fenii sensu damnatas fuisse, easque, ut tales, denuò
damnavit. Arnaldus paulò post duas epistolas &
scripta in lucem edidit, ut primam propositionem,
in Petro Christum negante, à censura vindica-
ret, sed hæc pariter omnia ab Ecclesia damnata, quæ
ante, longum librorum vestrorum elenchum jure

confixerat: ad distinctionem juris & facti confugi-
tis, sed hoc effugium quoque ab eadem Ecclesia
præclusum est, proposita fidei formula, quæ utrum-
que complectebatur, cui subscribere iussistis: deni-
que ad res morales disputationem traduxistis, cum
scholasticæ, ut vocant, parum propitiæ vobis essent,
scriptis scilicet epistolis, quarum confutationem ag-
gressus sum; sed hæc quoque ab Ecclesia nigro thea,
cum multis aliis libellis, qui ex officina vestra prodie-
rant, notatæ fuerunt; ex quibus manifestè sequitur,
Janfenianam doctrinam universam, ab Ecclesia dam-
natam fuisse, ut erroneam, impiam, blasphemam, hæ-
reticam; ac proinde Jesuiticam illi oppositam non
parum inde roboris atque momenti accepisse.

XIII. Ut autem eò redeat oratio, unde digressa
est; senserunt aliqui, nullo unquam casu, homici-
dium licitum esse, & hic fuit Waldensium error; tu
verò dicis, immensum quoddam intervallum inter-
cedere, inter Dei præceptum homicidium prohiben-
tis, & Casuistarum decreta, quibus homicidium per-
mittitur; in quo, quamvis alioquin obsecutus, de in-
dustria, loquaris, ad primum illum errorem videris
accedere; alii, ut Sancy giranus vester, docent, quem-
libet interiore spiritu, vel instinctu actum, posse al-
ium interficere: quod certè impium, inhumanum,
immò & hæreticum est; alii tenent, ut ille idem, in
quæstione regis, nonnunquam teneri quempiam sibi
vitam eripere; ad fidem pertinet illa sententia, qua
licet nocturnum furem irrumpentem occidere;
illa etiam ab Ecclesia recepta est, quæ permittit in-
justum aggressorem occidere, cum moderamine in-
culpatae tutelæ, se suæque defendendo, non copula-
tivè, ut nonnulli satis ineptè interpretantur, sed dis-
tributivè, aut disjunctivè: quædam aliæ sententiæ
de hoc eodem argumento disputationibus Theolo-
gorum Ecclesiæ liberas relinquit, qualis illa est, ut-
trum pro defensione honoris hominem occidere li-
ceat, laico scilicet; item illa Victoris, quæ huic no-
stræ disputationi causam dedit, & aliæ hujusmodi;
quarum aliquæ sunt certè, ac proinde practice pro-
babiles, aliæ verò probabiliter tantum, & speculati-
vè, juxta illum modum, quem supra breviter sanè,
sed luculenter explicui; nihil autem moror in hoc Es-
cobarium, aut Joan. Sancium, quos certè auctores
canonicos esse non puto, quorum scilicet dictis in
omnibus standum sit; quamquam, ut dixi, satis com-
modè explicantur.

XIV. Sed ut brevi compendio summatim omnia
complectar, falsum est. illud omne probabile ac tu-
tum esse, quod ab aliquo gravi auctore probatur;
pauci revera auctores sunt, quibus aliquid in proba-
bile, aut etiam erroneum non exciderit; ab exemplis
abstineo, quia sunt obvia & trita in omni ferè gradu
& ordine; homines quippe fuerunt, erroribus ob-
noxii; nec quidquam iis inde gloriæ & commendationis
detrahitur; ut enim, leviter saltem, voluntate
peccarunt, quid non & intellectu, cum tamen errori
obnoxii sint intelligendo, quam volendo, & tam ig-
norantiam ab originis peccato, quam concupiscen-
tiam contraxerint; quando ergo dicimus, probabi-
lem esse aliquam opinionem, quæ auctoris gravis &
celebris auctoritate fulcitur, ita intelligendum est,
ut optima ratione firmetur, nec refragentur ceteri
omnes, nec usque Ecclesiæ repugnet, nec bonis mori-
bus adversetur, nec aliquo prematur argumento in-
dissolubili; his legibus, dicimus, viri gravis & docti
auctoritate probabilem aliquam opinionem evade-
re; hoc igitur te in errorem induxit, quod illam dum-

taxat

taxat viri gravis & celebris auctoritatem seorsim acceperis, ab aliis omnibus adjunctis, quibus destituta, opinionem probabilem non facit.

XV. 2. Falsum est, ex doctrina probabilitaris, Jesuitas auctores censei errorum omnium, quos Caluista passim adstruunt; quasi verò Jesuitæ doctrinam illam excogitarint, quam ab antiquis scriptoribus mundus accepit; quin immò germana probabilitatis doctrina errores omnes excludit, arcetque à regulis fidei, & recta morum disciplina; tutus enim & securus sum, dum opinionem aliquam certò probabilem ad praxim reduco; falsum est etiam, tantam illam opinionum probabilium varietatem religioni & Ecclesiæ funestam esse; quod certè Calvinismum, seu, quod ferè idem est, Janseuismum olet, nec parum injurium esse constat, Romano Pontifici Christi Vicario, qui eas permittit, Catholicis Academicis, quæ illas docent; nec non sapientissimis & doctissimis hominibus, qui eas sequuntur, atque defendunt: Deus mundum nostris traditionibus tradidit; scimus evidentia, aut ex evidentibus demonstrata; à Deo revelata divina fide credimus; perspicue falsa, erronea, hæretica non rejicimus modo, sed detestamur; probabilia denique in vario disciplinarum genere versamus, discutimus, ac de iis disputamus, & ut sunt, qui hanc, ita sunt, qui oppositam partem defendunt; cum enim suo quæque motivo gravi gaudeat, vel æquè, vel inæqualiter, voluntatis est, diversis rationibus mota, sive ad unam, sive ad aliam intellectum inflectere ac determinare.

XVI. Falsum est, eandem opinionum varietatem, instituto ac menti S. Ignatii, nec non Societatis adversari, cum Ecclesiæ sensui minimè advesetur; nempe quando Ignatius suis præcipit, ut idem omnes sentiant & dicant, iis certè liberum opinionum probabilium usum non vetat; sed opiniones hæreticas, erroneas, Ecclesiæ sensui contrarias; & si quis filios inter Ignatii, eò temeritatis venisset, ut Janseuismos errores, vel Aurelii insanias, amplecteretur; Societas illum minimè ferret, sed ut putidum cadaver suo repelleret sinu; in hoc quippe ad instar maris est, quod cadavera in litus projiciat: sed illud præferim placuit, quod sub epistola finem, incogitans fortè, verissimè tamen subdis, & illibatam Instituti Societatis rationem, magni Patriarchæ Ignatii sanctimoniam, nec non primorum Generalium sapientiam agnoscis, quos tamen in societatem erroris & pravitatis vocaveras, epist. 5. sub finem, his verbis: *Sub adventum vestrum, inquis, Augustinus, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, mores hominum informare desierunt; & ferè sub medium, ad hunc modum, probabilium opinionum opera, totum in orbem sese Societas infudit; inde tanquam ex vitato fonte, cetera doctrina flagitia fluxerunt; sed jam perperam dicta revocas; cum enim Societas sese totum in orbem infuderit, sub primis illis Generalibus, quos ab eo vitio liberas, inde perspicue sequitur, vel opinionum probabilium usum vitio non esse vertendum, vel opinionum probabilium operâ, Societatem totum in orbem sese minimè infundisse.*

XVII. Falsum est denique, doctrinam opinionum probabilium fecisse, ut Jesuitæ à primo instituto deflexerint; non deflexit, crede mihi; & si fortè aliqui, quod certè in tanto numero, mirum esse non debet, sui nominis & officii immemores, ab eo tantulum declinarint, Societati, quæ hujusmodi homines non tolerat, sed vel reducit ad meliorem frugem, quod reverà piissima Parentis est, vel iuste vindicis

partes agens, à se repellit; sed nunquam fecit, ut tacet nunquam vera & germana probabilitatis doctrina, ut quispiam à recta morum regula deflexit dicendus sit; illud sanè Societatis Scriptoris cum aliis omnibus commune est; quibus solus tenetur *omni humano subsidio destitutus*, si tamen Extremam excipias, qui arma tibi & subsidia liberaliter suppeditant, non nisi temerè sese opponit. Sed dic mihi, ades, admittis ne aliquam opinionem probabilium admitto, inquis, si vera est; nulla enim falsa suspicatur; at si nesciam, falsam esse, hæc tamen videtur probabilior; num liber sum à culpa, si falsa esse contingat? minimè, inquis; nulla enim ignorantia juris naturalis eximit culpæ; huc volo te; nam hoc præcipuum est Janseuianæ doctrinæ caput; ad hoc principium rem totam probabilitatis reduci, quæ reverà stante, omnes adversariorum vestrorum imperpetuo infringetis, vel eludetis; nempe si opinio probabilis vera, sive falsa sit, citra peccatum ad praxim reduci non potest; si enim falsa sit, error à culpa non liberat; error quippe dumtaxat obtendit poterat; si autem vera, cum hoc certò nesciat, ut inde de falsitate dubitetur, quisquis exhortatur, ut peccandi periculo exponit sese, igitur peccat unde omnis opinionis usum pro scribitis.

XVIII. Sed cum sint duæ hinc inde extremitates, quas probabilitas excludit; inde nimirum certum dubitata, inde verò improbabilia, ac certò falsa, nam Willemæ ad primam illam extremitatem acciperes, dum à probabilitate discedis; sed ut dicam, quod res est, non rejicis probabilia, ut certa indubitata, sed ut blasphemias, impia, hæretica, improbabilia, quæ nullus Catholicus, quæ nullus Calvinista laxissimus approbet, doceatis; omitto alia quæ de Filhucio, & Reginaldo, alii quæ referis, ne solent eadem repetam, more vestro; cum in reformatione duodecimæ, luculenter evicem, ab iis praxim determinari illius opinionis de calumnia, quam iis affinitas; omitto alia quædam fœculentia, ne horrores, quodoremque lectoribus afferant; non certè urbana quædam convitia, quæ interdum scriptoribus excidunt, sed inurbana & putida; quid enim, amabo, Jesuitæ non exprobras? calumnias, dissimulationes, incredulitatem confidentiam, temerarias & Ecclesiæ commensuras voces, corruptelas, flagitia; hæc intra paucos annos pag. 1. item pag. 12. æternæ legis contemptum, impietatis crimen, sceleratas sententias, scandala, impias cupiditates, pestifera dogmata, ridiculos cavillos, execrationem, detestationem, horrorem, detestatam perversiorem, nefariam calliditatem, flagitiosa decreta, pestilentem sententiam, alia quæ id genus; ab iis, si tibi credimus, Decalogus deservit Dei præcepta calcantur, lex Dei violatur, in ipsam Religio colitur, genus sermonis horribile ulsusetur, gladius ad eadem Christianis porrigitur, morum disciplina flagitiosè corrumpitur; sed bonus sum qui hæc exscribo, totus liber exscribendus esset, quo, si convitia, falsitates, calumnias detraherem, nihil prorsus aliud restat; illa autem ubi Christiani Doctores oculis subjicis, satis superque rejecta futata censentur; sed tu quoque nobis, inquis, eadem toties cecinisti; appellavi hæreticos, id est doctrinæ ab Ecclesia damnatæ ut hæreticæ, immo blasphemæ assertores & defensores; ita est: cum Ecclesia loqui licet, calumniatores & falsiloquos, utrumque non tam dictum, quam demonstratum, ut denique scurræ & histriones; hanc personam publice agrestes notoria est; alia quæ id genus adeo per-

ipsum & manifesta, ut voce publica constent. Sed ad
refutationem 1. accedamus.

EPISTOLÆ XIV Confutatio.

Scribendi modum mutasti, Willielme Wend-
rocki, non emendasti; nunquam sists in me-
diis; at semper ad extrema descendis; post-
quam dū scurrā egisti, Doctoris continuē perso-
nam induis: hanc tamen, si me audis, brevī exues;
alio frigide & miserē illam sustines res seria in tuam
rationem non quadrat; in ea tractanda morosus vi-
deturque austerus; nihil nisi cruenta cogitas; cades
dimittas somnias, atque hominum strages; mille
peccata prae oculis habes; & morales Theologos,
quos totidem furia essent, acriter insectaris: *Vtinam*,
inquit, nunquam ē tartaro infanda illa dogmata prodif-
ferat: *utrumque* diabolus, verus illorum parens, nullo invenire
posset: *utrumque*, sic voluntati sua morigeros, ut ea inter
Christiani spargent: sed quanam, amabo, dogmata?
hæc dubio procul omni, esse oportet; cum te in
delictis & infamiam agant: an fortē hominem occi-
dit, propter leves & simplices obreclationes, hoc iis
dicemus, epist. 7. expostularunt; sed cautē dissimu-
lam: an verō propter vanum honorem illum, quem
diabolus, inquit, superbia pater ad superbos filios trans-
mitte, pudeat ingenuum hominem, toties proferre
diaboli nomen; lepius in ultima vernaculæ pagella
appellaras; emendasti in Latina, in cuius tamen
pagella antecedenti pagina, intra paucas lineas,
diabolus ingeminasti: quid mirum, si semper in ore
habeas, qui plusquam diabolica verba tibi sug-
gerit: & si tua is liberē lingua utatur, cui cor tuum
de minimis mancipasti; quod certē omnibus hæreti-
cis commune est; sed iis præsertim, qui errores, bla-
phemas, hæreses, scripto & vocentur, & ut lo-
quar Ignatius, epist. ad Trullian. *Erroris venenum*
hæc diabolus implicant, & tanquam mulo cicutam tem-
perat, quos ibidem diabolus propagines vocat; & Iren.
c. 2. *organa satanae*; & ante illum, Clem. Rom.
c. 1. *Diaboli instrumenta*; Basil. epist. 141. *Pro-*
pagines satanae; Ep. ph. hæ. 69. *Simulachra diaboli*; Na-
zaren. orat. 48. *Dæmonum expeditionem, immundo-*
rum spirituum legiones, furiarum exercitus; hoc unum
etiam Nazianz. orat. 33. quod in te bellissimē ca-
pit, *senas dicit Theologos*, quod de te ipso ultrō fa-
ciat.

Il. Redeo ad inanem illum, seu vanum honorem,
quem Jesuitæ quidem floccifaciunt, nec Casuista ul-
lulero, aut cede, ut per calumniam affingis, defen-
dit, posse, scripsit, aut dixit unquam; sed illum dum-
taxat, cui Deus virtutem comitem esse voluit; &
quem divitiis atque opibus, immo & huic mortali
vite anteponendum esse, Scriptura disertē tradit,
veritas clamant, ratio ipsa demonstrat; hunc in-
quam, etiam injusti aggressoris nece, defendi posse,
non graves Theologi tenent; quamquam ex Jesuitis
nullus, aut alter: sed pergo: an fortē Casuistæ do-
cent, furem occidi posse, etiam si non defendat sese,
aut ablata ultro dimittat? hoc quidem Jesuitis
opprobria, solita charitate; sed nullus unquam Jesui-
ta docuit, furem occidi posse, nisi vel nocturnum

per vim irruentem, vel alium, qui per vim rem alte-
rius auferre nitatur, ac Dominum, seu custodem
renitentem aggrediatur; vel denique fugientem,
sed qui rem furto ablata, etiam monitus, di-
mittere nolit; his tamen legibus, ut non parvi mo-
menti res sit; nec alia via recipi queat: nec illatum
damnum refarciri: hæc d. stingere debueras; non
verò declamando, Jesuitis affingere, quod per illos,
furem occidere licet, etiam si non defendat sese;
quod ab eis traditum fuisse, fingere quidem per ca-
lumniam, sed vel minimo testimonio probare non
potuisti. An denique docent, hominem occidi pos-
se, pro auro, atque adeo etiam pro pomo; sic accu-
ratur, inquit, & præcisē; ita ut nullus sit effugio locus,
Lestius rem deciderit; sed cur non dicis, disertē doceri
à Lestio, ibidem (hæc enim loca supra versavimus
quasi ad nauseam) non posse occidi furem, ad sua ser-
vanda, nisi facultates ille sint magni momenti; unde
valde injustum est, inquit, ut pro pomo, vel uno auro ser-
vando, alicui vita auferatur; si tamen non tam rei, quam
honoris est defensio, solus docet, & Lestius refert, vi-
rum nobilem posse stricto gladio injustum aggresso-
rem repellere, & rem per vim ablata ex ejus ma-
nibus extorquere.

III. Ponamus rem in exemplo; vir nobilis habet in
digito gemmam summi pretii, putāso millum num-
mum; accedit fur nequam, eam que per vim abripit;
ille statim stricto gladio in furem involat; hic ferro
etiam prædam suam tueri conatur, nec illam dimittit;
quare vir nobilis furem obtruncat, vel mutilat,
quæro exte, an peccarit ille? haud dubiē, inquit;
sciebam, te ita sentire; sed omnes ferē auctores id ne-
gant; immo Ecclesia Innocentii III. oraculo, & leges
omnes clamant, cuilibet sui, rerum que suarum de-
fensionem licitam esse, non occides, inquit; rectē,
nimirum injustē: grassator viatorem sistit; mar-
supium jubet sibi porrigi; mortem alioquin minatur;
viator vim vi repellit, & grassatorem mactat; illum
deliquisse censet, eum que homicidii reum habendū;
Theologi & Canonistæ secus sentiunt, quibus
certē potius standum, quam iis hominibus, qui Cu-
rios simulant, &c. itanē verō siccatiorum & grassa-
torum patronum agis? qui tamen innocentissimos
homines impius & ferox actor insectaris: nusquam
major hypocritis; divinæ charitatis obtentu, ut jam
dixisse memini, crudelissimum odium exerceas; ut fla-
gitiosos defendas, infantes accusas acerrimē; scelera-
torum sanguini parcis, humanioris & pii sitiens; ni-
hil sanē à grassatorum peste tutum est, si te audimus;
domos expilant, homines spoliant, sacra & humana
jura violant; si vel leviter obstitas, & repellas fustes,
aut ferro, grandi & inexpiabili scelere te obstringis;
& hanc Evangelii moralem Theologiam esse dicis,
& sanctorum Patrum & omnium antiquorum; ò ne-
quam; nunquid leges omnes non permittunt, vim vi
repellere, nimirum injustē illatam; injustē autem in-
fertur hominum vitæ, membris, pudicitia, fortunis,
honori, parentibus, amicis, liberis, &c. modò eū mo-
deramine inculpatæ tutelæ fiat; si enim se quispiam
& sua citra cædem injuriam inferentis, servare potest,
ac defendere, nullus Casuista dixit unquam, eum li-
citē cædi posse.

IV. Natura certē, cui leges omnes divinæ & hu-
manæ suffragantur, nullum nisi justē, sive publica,
sive privata auctoritate, cædi posse, docet; nullus au-
tem justē cæditur auctoritate publica, nisi in po-
nam delicto æqualem; nec enim Princeps subdito-
rum vitæ, aut necis Dominus est; auctoritate verò
privata,

privata, nemo iuste ceditur, nisi mero titulo moderata ac necessaria sui, rerumque suarum defensionis; dico moderatam, quæ scilicet omne odii, vindictæ, & iræ studium excludit; dico necessariam, quia omnis non necessaria, illicita est; fatebaris autem in vernacula, defensionem illam ad vitam duntaxat & pudicitiam extendi posse, & in hanc rem Rerumpublicarum moderatores sanctos & profanos, & disertas ab iis leges expressas citasti; subdis tamen in Latina versione, quod de his causis, ob quas, scilicet, iusta defensio licita est, neutram in partem nihil tibi dictum velis; nempe Apologistâ rationando tecum, omnino confecerat, eadem prorsus ratione, qua probatur, defensionem vitæ ac pudicitie licitam esse, licitam etiam probari bonorum, atque honoris defensionem; at præcisè à te mihi responderi volo; nam vel negas, defensionem vitæ licitam esse, vel licitam esse, concedis; si primum, sanctissimam naturæ legem, qua vim vi repellere licet, violas, quam omnes, ut facitis ultrò, sacri & profani Rerumpublicarum moderatores suis legibus firmanunt; cuius certe impudentiæ & audaciæ homunculum, nescio quem pudere deberet; si verò alterum, eadem ratio militat pro facultatibus & honore vero, quæ pro vitâ & pudicitia; ut post D. Thom. omnes Theologi & Jurisconsulti sentiunt; quos tamen ut eadem demonis organa & quasi monstra Erebi traducis; ita odium & furor te abripit, ut omnes huiusmodi diris & diabolo devoveas; ita ne verò, Duvallium, Cajetanum, Carassam, Lugo, immò DD. Antoninum & Raimondum, aliosque diaboli ministros, ejusque voluntati morigeros vocas?

V. Sed quo jure, cælorum claves, & divinæ justitiæ fulmina tibi arrogas, ut ea in servos & amicos Dei contorquas? tu, inquam, Willelme, cum sociis tuis, qui Vaticanis fulminibus & anathematis toties attriti fuistis, toties ab Ecclesia damnati, perpetuæ nota infamiæ vobis inulta; an fortè ad damnatum pertinet, ferre sententias? ad hæreticos, doctrinæ controversias decidere? ad animarum laniones, corporum securitarii consilium? ad fidei corruptores, de moribus & legibus ambrosios statuere? an fortè ii, qui doceant, sibi quemquam violentas manus licite interdum inferre; immò & aliis, si fortè interior instinctus eò inclinât; an, inquam, illi jure statuere possunt, rectas homicidii leges, & definire, quandonam liceat ad propriam defensionem hominem interficere? egregios sanè morum restauratores, qui perniciosissimos errores huc usque prædicare, publicare, eaque obstinatione defendere ausi estis, cui parem, aut similem nunquam probavit Ecclesia, nunquam orbis vidit; nimirum Christum pro omnibus mortuum non esse, nec eorum Redemptorem, qui pereunt; non magis pro his orasse Patrem, quàm pro diabolo; legem veteris Testamenti ad peccandum adegisse; gratiam sufficientem eadem demonis donum esse; posse nos renuntiare omnibus Dei promissionibus, immò & ejus cultui, ac desiderare, ut de nobis non cogitet, nostri & aliorum curam non gerat, velle potiùs abjici à Deo, quàm admitti, eumque nostri oblivisci, quàm recordari. Hæc profectò sunt horrenda illa & infanda dogmata, quæ prodierunt è tartaro, quæ diabolus verus illorum parens vobis suggestit, ministris scilicet voluntati suæ morigeris, ut ea inter Christianos spargeretis; sed hæc Christi Vicarius fulminavit, proscripterunt Episcopi, Sorbona confixit, Doctores Catholici refutarunt, Ecclesia demum ita damnavit, ut soli duntaxat hæretici refrag-

gentur; & hic tecum Willelme, exclamare mecum possem, & tuis verbis uri; ubinam gentium sumus, immanissimi homines, Misantropi, & generis humani pelles, an qui sic loquuntur, sunt Catholici? an Christiani? an Turcæ? an homines? an demones? an hæc, ut vultis, pro catholicis dogmatibus, quæ Calvinus Jansenianis referavit, an potiùs pro piaculis, quæ draco suis sequacibus instillavit?

VI. Sed mirum est, quod spretâ summi Pastoris voce, magistri potiùs erroris, quàm discipuli veritatis audire vultis; quod in via Domini cæcipientes, filios regere ductu vestro, & legibus vestris dirigere, ac demum tot criminum rei & conficii, mortalem doctrinam, & casus conscientie, ut vocant, prætere non dubitatis; duplici profectò nomine cæci, nimirum, quod reliquos omnes errare putetis, & non videatis, quantum vos ipsi erretis; satis modo est, Willelme, si vel ipsos errores, quos in hanc epistolam liberaliter projecisti, agnosceres; non dicam, ne ram esse rapodiam diu congestam, ut saltem receptui vestro faveret, cum jam ad objecta nihil respondere posses; non dicam, quod tamen in versione Latina commendasti, te imposturæ convictum, denuò accusat Layman sententiam Navarri amplexum esse in agitione duelli; cum tamen Layman, ut supra ostendimus, secus à Navarro sentiat: non dicam etiam, quod cum Molinæ à te imposta in epist. 7. diluere dubites, hoc enim exprobratum tibi fuerat; calumniam potiùs auges, seu multiplicas, visque à Molinæ accuri, furem interfici posse ad tutelam nummi, nemini vitæ non periclitetur; & in eo casu secundum illum, adhuc servari moderamen inculpatæ tutelæ, pro quo citas alium ejusdem locum, sed longè diversum ab isto; constat enim, quid quid blateres, nunquam docuisse Molinam, furem interfici posse pro servando nummo, quando fur hominem, cujus nummus est, non aggreditur; nunquam enim est moderamen inculpatæ tutelæ juxta Molinam & alios, nisi vel aggressor hominem aggrediatur, vel res hominis magis momenti; non dicam etiam, à te nova Lellio & Reginaldo affingi, & calumnia calumnia purgari, sed quid purgandum restat, cum manifestè impolluta iis afficitur, perspicue convictus fueris.

VII. His ergo prætermisiss, ad ipsam quaestionem, quam agitas, ultrò descendendo, ut scilicet tuis amica petam; fateri videris, quamquam, ut dixi, vacillat dubius & incertus, hominem interfici posse, pro defensione vitæ & pudicitie; tunc enim, ut ait Cicerone laudatus, videtur nobis gladius ab ipsis portari legibus, idque iustæ defensionis jure: id tamen negas pro defensione bonorum & honoris, licitum esse non jam te severiorè, Willelme, si ad prima illa veterum dogmata respiciam, sed laxiorem & molliorem dicam; non jam unus ex illis est arctioris institoris strictioris conscientie Jansenistis, qui toties illud ingeminant, tutum & securum volumus, non crepetur & probabile; sed nonne tutius est, per te mihi quoniam liceat, in hunc modum te compellare, nonne, ut quàm, tutius est insonti, corporis vitam exponere, quàm impio eripere animæ vitam? iusto & Christiano mors timenda non est; quem si hostis aggreditur, petatque ferro, magnum certe damnum ferre non potest; timet tantum privati Dei, & tantum abest, ut hoc bonum mors illi eripatur, ut potiùs mortis duntaxat opera illo fruantur; at si hic aggressorem injustum occidat, damnum infert irreparabile, vitam caducam nullius pretio Christi sanguini, qui est infiniti momenti, prætere-

non solum pro salute fratris sui, animam non potest sed vitam suam committere discrimini, ut vitam alteri eripiat; iusta quidem & legitima defensione uti potest, sed ut legitima sit, intra fines evangelii sese continere, oportet, cuius lege, vitam cum sanguine dare possumus, non tamen alteri eripere; quæ ad Evangelium, inquit Ambrosius, non auctoritate postea; per leges civiles aliquando licet; sed leges damnare non ausim, vix tamen eximam, quæ, quotquot prædicta legum indulgentia mutantur: Gerio, & Augustinus de Ancona diserte docuerunt, nunquam auctoritate privat hominem occidi posse; hoc antiquorum Catholicorum dogma fuit, Sanctorum Patrum auctoritate firmatum, ac præsertim Augustini, qui legem quidem non reprehendit, quæ tales jubet interfici, sed quomodo istos, qui interficiunt, defendat, non innuit.

VIII. Sed quo tandem in sperato consilio, doctrinæ opinionum probabilium, quæ omnium laxitate totius perverſitatis fons est, amplexus es, cum præfers evangelio, quod Christianis omnino officii normam & regulam præscribit? quid quæro tuis illis austerioribus dicturus es, si hæc tibi exprobreant aliquando? dices, haud dubie, Doctorem Angelicum, gravissimum Augustinum turbam, & rationem, ipsam tibi præluxisse; nequid tibi visum fuisse, inermem innocentiam Angelorum Hominum furori expositam relinquere, sed inhumanum, cædibus illam & flagitiis continere, usque arma subducere, qui moderatè & iustè vitio potest porrigere, qui non nisi ad perniciem privatorum & Reip. armis utuntur; Magnificatio profectus hæc regulam, & te maxime laudo, quod vel in rationem manus dederis; sed mirum, quod istam reſistat, & primùm siccaris & impudicis impunitate negata, illos occidi posse statuere; ut vir ab his illata repellatur, integram illam furor & grassatoribus relinquant, omnemque defensionem, ut iniustam prohibeas; quo jure istos, non modo illos periculo eximis? cur majorem illis peccati licentiam tribuis, qui jus alterius æquè mutant? nempe ad arcendas dumtaxat hujusmodi peccates, Theologi moderatam defensionem persequuntur, ac docent, nullam ibi esse justam defensionem, ubi nullus adest injustus aggressor; & tantum abest, ut vitis & criminibus faveant, ut potius ea compescant, repressa illorum audacia, quæ ea facillè patrarent, si potestate æquè valerent neutralitas.

IX. Hic sanè est totius dissertationis cardo; quando enim Calvinistæ dicunt, cu'quam licere, pro defensione honorum atque honoris, injustum aggressorem occidere, infontibus dumtaxat jus illud tribuunt propriæ defensionis, quibus tu ipse concedis pro defensione vitæ ac pudicitia, nullum igitur periculum est, ne jure illo abutantur, aut certe si aliquid periculum est, utrimque æquale periculis adversus illos homines prædictum jus deationibus tribuunt, qui rapto & criminibus viunt, & aliorum dumtaxat minis sustentantur; idque, in extrema tantum necessitate; cum scilicet nullus alius modus restat; de damno magni momenti agitur; ad Judices & magistratus injuriam passi confugere nequeunt; & periculum imminet, non, cum dubium & probabilis, sed indubitatum & certum, faciendi jacturam fortunarum atque honoris, non jam ina-

nis & vani, sed veri, quem sapientes magni faciunt; hæc sunt doctrinæ moralis leges; si quidpiam addatur, non admitto, non approbo.

X. Agnosces, opinor, hujus dogmatis æquitatem; & facillè vides, quantum ex eo commodi infontibus accedat, quantum verò flagitiosis hominibus impunitatis ex opposito, quod tanto ardore sustines: si divitibus jus illud subtrahas, fortunæ suas & opes defendendi, fures à periculo tuti, non jam tenebras captabant, ut clam fuarentur; sed palam ac de meridie furari non verebuntur, si vobis & regulis vestris credimus; illud unum solum obtendant, non vitam à se, sed marsupium peti, si Principibus viris potestatem detrectes, honorem suum tuendi; illud unum restat, ut genas percutientibus præbeant ultro, & fustibus humeros ad solennem contumeliam; cum enim aggressor nequam repelli non possit sine periculo, illud certe fieri nequit, nisi quis privatus vitæ ac necis sibi jus arroget, sitque in propria causa reus, judex, & sententiæ administer, quod per te non licet: eò spectat tua Epistola; eò tota ratiocinatio tua de miti Christianorum indole, quam Ecclesia impensè commendat; de summo rigore, quem Columba illa in homicidas olim exerebat; eò severior illa morum restauratio, quam suscepisti; eò demum acerrimæ illæ tuæ invectiões adversus Theologos & Jesuitas, ut furtum longè facilius reddas, & grassatoribus impunitatem vindices; inde profectò illi tibi valde obstricti restant; & id saltem inde commodi tibi accedet, quod latronum casuisti & advocatus audies; id præmii haud dubie tibi jure cedit; utpote qui suscepisti infontium contra sicarios causam, cum omnibus Theologis, istos illico deseris, ut contra illos causam mali latronis agas, furem contra divites, grassatorem contra mercatorem, petulantes denique & contumeliosos nebulones, adversus honoratos homines defendas. Dixi omnes Theologos; quia licet forte inter se in loquendi modo dissentiant in hac quæstione, in eodem tamen principio, contra tuas ineptias conveniunt, ut vel inde videas, quàm magnus & nobilis sit illorum numerus, quos impugnandos suscepisti, & quàm temerè me provocaris, ad producendum aliquam legem, aut legis interpretem, qui eam doctrinam probaret, quam nos sustinemus, vos destruendam perperam suscepisti.

XI. Vis Theologorum placita? Bannes celebris ille Doctores Angelici discipulus disertè docet, privato cuiuspiam licere, ad defensionem fortunarum atque honoris, injustum aggressorem occidere, si id necesse sit: & hæc conclusio inquit est consensus Philosophorum & fere omnium Theologorum, quid expresse habes? hæc autem habes 2.2.q. 64. a. 7. vis Cardinales hujus opinionis auctores? en tibi Cajetan. Tolet. Lugo quorum ultimus subdit, de just. disp. 10. sect. 9. n. 175. hanc sententiam communem & veram esse. Vis relatos in album sanctorum? habes? Antonin. 3. p. tit. 5. c. 3. quando violentia, inquit, infertur rebus, nec aliter repelli potest, tunc licet, qualitercumque defendere, etiam personam occidendo. Vis leges civiles & sacros Canones, Sylvest. V. Homicid. 1. q. 2. testatur, injustum aggressorem occidi posse, auctoritate legis civilis, primò defendendo personam suam, secundò honorem, tertio res suas, quando aliter haberi non poterunt secundum multos legistas. Navarrus capit. 5. Summ. magnam vim

Hhh

legum

legum & Canonum ad hunc finem congestis. Covarruvias manifestum esse, dicit, quod licet furem fugientem & res auferentem, ac se defendentem à captione, occideres, idem de honore testatur Sebastianus Medices; Bruneus Bartolus, Petrus Navarra, alique fere innumeri eandem sententiam tenent, quam Major cum aliis in Academia Parisiensi, Sylvius in Duacensi, Sancio in Hispania, Bonacina in Italia, Sorus, Bannez, Victor in schola Thomistica, alii fere ubique docuerunt; loca citarem, sed parco; ne jam actum agam, & grandes tomos exscribam.

XII. Itaque perspicuum ex præmissis restat, illos omnes ita cum Jesuitis convenire in hac controversia, ut tamen Jesuitæ omnium severissimi esse videantur: non teigitur pudet, eos traducere, ut Diaboli ministros, ejus voluntati motigeros, qui spargere inter Christianos veriti non sint, infanda illa dogmata, quæ non nisi è Tartaro, auctore Diabolo, prodierunt? at scire averem, quinam ii sint, quos pro Christi discipulis habes, quinam audiant linguam pacificæ civitatis, quæ eadem est mystica Hierusalem, an fortè Calvinus, Lutherus, Molinæus, confes, amabo te, dogmata vestra cum dogmatibus Jesuitarum, & vide, an vel unus sit, ex omnibus illis auctoribus Catholicis, Jesuitis, in hac questione, suffragantibus, qui Janseianos errores non detestetur, qui cum Janenio doceat, Dei mandata iustis esse impossibilia; cum Sancygirano, Ecclesiam in doctrina corruptam esse; ac tectum, in secunda Epistola, gratiam sufficientem merum esse figmentum, & vocis ludibrium; ridiculum porro est, nos à te remitti ad capitalium iudiciorum formulas; quasi verò hæc servari possint, cum grassator in remotum saltu, improvise te aggreditur, & marsupium sibi cedi jubet; & ut conscientia consulatur, testes accersendi sint & audiendi, & caudicibus adhibendus, ut de illius consilio constet, an grassator vitam etiam petat; ac demum colligendæ sine septem iudicium sententiæ, ut decidatur, an in hoc casu vim vi repellere liceat; Egregium certe moralis disciplinæ reformatorem, quinos ad simplicia religionis & sensus communis elementa seu principia revocari. O utinam nequissime mortalium, ab erroribus tuis, à Calvinismo, Lutheranismò, Arnauldismo infandis Sancygirani dogmatibus, ab illo illo plusquam mortali odio, quo genus hominum universum, ac præ cæteris, Jesuitas prosequeris; advocari posses, nec non ad germana Religionis & Christianæ charitatis principia revocari: hoc desiderare quidem, sperare tamen non possumus. Quod deum Jesuitas calumniis & convitiis lacerare non cesses, tibi maximæ gloria non vertitur, ut pote qui federe junctus sis in hoc consilio omnibus Heterodoxis Germaniæ, Galliæ, Poloniæ, Hungariæ, Belgii, & nonnullis aliis politicis vel æmulis projectæ conscientia: stetit huc usque, frendentibus illis, Societas, stabitque in posterum, ringent licet è Erebo, quem à primis cunis, huc usque, suis progressibus, singulari nist adversantè sensit in hoc tuam operam, tenebrio, tenebrarum principi locasti, non sine opera prelio; nemo enim atrocius juxta atque iniquius Jesuitas exagitavit: vestra professio, immo & Cacodæmonis interest, ne Jesuitæ ea doctrinæ & virtutis fama præstent, quam ferre nunquam potuistis; ne scilicet errores vestros, à Diabolo vobis suggestos strenuè, ut fecere hætenus, impugnent atque, confutent; illud sanè vos miserè torquet; illud vos potissimum urit.

XIII. Sed relego tua vestigia, & eloquentia tua flores in faciem colligo, hic etiam Jesuitas exprobo: horrorem, divinam legem oblivione deletam, extinctum rationis lumen, nefarium facinus, projectam audaciam, errores, divinæ majestati gloriosissimæ supremæ potestatis insignes ab his præceptum, alias, detestabiles & nefandas sententias, negledas, Ecclesiæ, Reip. leges, dogma diabolicum, perniciem rerum omnium perversionem, flagitiorum montem, barbaram sententiam, detestandam, formidolosam crudelē defensionem, Regibus infanda dogmata, quæ prodierunt è tartaro, sacrilegia, horribilem perversionem, piacula, linguam turbide civitatis, ut est, spiritualis Sodomæ, seditiosa & cruenta decora Turcas etiam & Dæmones vocas; quàm elegantem, quàm urbanè, Willelme Wendrocky poia, etiam majora referre facili possem, etiam cum honore, hoc saltem discrimine, quod tu non nullis effutias, ego vera immo & notoria afferem: sed quid tandem tu è scripturæ & Patrum loca multiplicas, quibus homicidium damatur; sed quod nam amabo te? injulium proinde de quo nemo ambigat; iustum verò damnum non posse, ex ipsis terminis patet; iustum autem est, quo injustus aggressor repellitur, qui vitam, pacem, fortunas abripi se tentat; sed, inquit, ex Augustino quisquis auctoritate carens nocentem intentione, sit nocens; ita est; sed is, in quem grassator impetum involat, hunc jure suo, & auctoritate, sacrisque naturæ legibus sibi comparata, repellere potest, etiam illata morte, si aliter repelli nequit; Augustinum dubitasse, utrum pro servanda vita & potestate, injustus aggressor occidi posset; sed in hoc, re quorum omnium suffragio fretus, ab Augustino decedere, grande piaculum non est: ut utis, comes Theologi, si Gersonem & Augustinum de Annona excipiam, omnes Canonistæ & juris consulti eorum docent, quibus non nisi temetè quilibet resisti potest.

XIV. Et verò, si quatenus exte, cur Deus Principibus hanc auctoritatem tribuerit, ad vindictam lesa civitatis, utendi gladio: vel potius, sanctorum Reip. leges, præcindendo scilicet à Dei præcepto illud statuerint, ut flagitiosi homines extremo supplicio plecterentur: dices haud dubiè, ut Reip. auctoritas in officio contineatur: si enim scelerati homines impune ferrent: non jam res publica bene composita, societas te & ordinata esset, sed summa & extrema rerum confusio: id est, ut suum cuique jus inde ferretur: huc enim spectat iustitia, quoties iugumque auctoritate publica legum & iudicium, iustitiamne cuique servatur, sceleratorum multa & potestates haud dubiè privata auctoritas, cum aeternum finem legum subsidium sit satis: ut hostis in tam cuiuspiam inolet, vel grassator in fortissimè eo loco & tempore, quo legum subsidium implorari nequit, quid faciet miser? si nec vitam, nec forum defendere licet: poterit quidem collum aciem, & mucroni pectus libens offerre, præ charitate, & pallium tollenti, etiam tunicam tunicam tectæ, vellenti capillos, vellendam barbam, & maxillam dexteram cadenti, sinistram præbere: hæc summo perè laudo, quæ sunt heroicæ virtutis & ardentissimæ charitatis, sed barbari dogmata est, eum damnare peccati, qui cum moderate inculpate tutelæ, vim vi repellat: jure utitur suo, & injulium aggressorem reprimat, nunquam leges civiles, nunquam duodecim tabularum tuerunt, immo in nonnullis casibus, hominum

heretici permittunt, v.g. uxorem in flagranti depre-
hensam, a marito, in quibus Theologia nostra id ve-
llet, Lellum, Amicum, Filiolum, & Molinam iam
per vindicavimus; de hoc quippe argumento, ni-
hil communia docent, immo alii longe seve-
riores, nec unquam defensionem illam occifi-
ciam esse, volunt, nisi quando necessaria
est, & cum omni moderamine ad servandam vi-
tam, & servandas fortunas magni momenti, servandum
est, non spiritum illum & falsum, sed verum,
ut quo vita honestè transigi nequit, idque à sæcu-
laribus, cum Ecclesiasticis honori ducatur, Christi
exemplo, ignominiam patitur, unde omnes Jesuitæ do-
ctrinæ excepto uno Hentiquez, hoc religioso viro illi-
centem esse, Amicus communi sententiæ licet ad hæ-
reticum argumentum super hoc proposuit, sed statim
respondit, S. Congregationis iussu, reliquis om-
nibus relictis, quæ Academia illa, quam im-
perat laudat, ante damnat; Romanis igitur decre-
tum, non Belgicis.

¶ Sed videamus, quonam pacto solvas syllo-
gismum istum; honor est charior vita & fortunis, ad
servandam vitam, licet vim vi repellere, item ad ser-
vandas fortunas, igitur & ad servandum honorem;
hominis enim, secus, esse non posse, idque cum mo-
deramine, quid quæ ad hæc? Homines, inquis,
non cupiditate depravati propriæ vitæ ad divinum
concessit divinitus, honoris larvam antepo-
nit, ut agitur, mi Homo, de honore larvato, sed de
re, quæ scilicet honorati homines esse dicuntur;
ut agitur de iudicio noxia cupiditate depravato,
de iudicio sapientis, qui alrè pronunciat,
quoniam sancti instinctu, melius esse nomen bo-
rum, quam divitiarum; non agitur de honoris simula-
tione, sed de honore ipso, quem secundum omnes,
bonum esse constat, nisi forte secundum Doctores
vires, qui honorem suum toties prostituunt:
honoris, vel inhonorati hominis non est, de ho-
nore quidquam statuere; quisquis honore suo ce-
det, de alieno parum curat; vos attrivit æter-
na notitia nota, quid mirum igitur, si Hono-
re velis insensu estis: non timemus autem ne ex
Theologorum placitis, horribilia con-
cedantur, personarum publicam gerentibus
prohibenda; O nequam; nihil timent personam
gerentes à Theologis, nihil timent à
Theologis; esset tamen, quod timent à Janse-
nibus, ab Hæreticis, à factiosis hominibus; ve-
ro, res notoria est; nonne totam fere Gal-
liam factionibus & tumultibus vestris ante ali-
quantos annos, agitatis majorum vestrorum exem-
pla, cædibus & sacrilegiis, deinde si licuisset,
interiri; sed regia auctoritas tempore & op-
portunis conatus vestros repressit; vos tamen in
Jesuitarum dogmata declamatis; Jesuitæ
proprium sanguinem fundere didicerunt, præ chari-
tatem, quam, præ odio, sugere alienum; sed hoc ar-
gumentum vobis non favet.

¶ XVI. Transis ad antiquos Ecclesiæ Canones,
contra homicidium voluntarium; sed quid ad rem?
contra homicidium iustum voluntarium propriè
definitur; quisquis enim cum moderamine in-
venit tutelæ, ad servandam vitam, injustum
procul occidit; vult directè vitam servare, ac
indirectè se, ex quo, per accidens, ut ajunt, se-
quitur illius cædes; sed inquis, illa etiam Homi-
cidia Ecclesia infecta est, quæ quis per impru-
dentiam admisisset, injusta scilicet, quamquam per
imprudenter patrata; nemo sanè illud improbat;

sed suo Carnotensis Presbytero, qui ad vitæ defen-
sionem, latronem, ictu lapidis, interfecerat, sacris,
per totam vitam, interdixit; O Insignem & profun-
dum Theologum, quasi verò antiquiores Theolo-
gi post S. Thomam & Canonistæ post Jvonem, non
docuerint, regularitatem ex tali homicidio indu-
ci; contrarium tamen hodie constat ex Clemente,
si furiosus, de Homicidiis; sed tu ac tui hujus-
modi decretales Pontificum parum curatis, qui
temnit etiam solemniores constitutiones, sed hæc
trita sunt apud Theologos, unus Suarez, si discendo
esses, rem hanc te probè doceret, de cens. disp. 46.
sect. 1. & 2.

XVII. Fidenter deinde asseris, nullum Canonem
proferri posse, quo cædes permittatur, propter so-
lam externorum bonorum defensionem; illud enim,
te tuæque liberando, excerptum ex C. interfecisti de
Homicidio, conjunctivè intelligendum esse, idque
dubio procul omni, pronuncias; sed communis om-
nium fere sententia contraria est, ut testatur Barbo-
sa in hunc locum; audin, omnium fere; unde, ut
labori parcam inutili, omitto longissimum illorum
Elenchum; nam præter 22. auctores, quos pro
hac parte Barbosa ibidem citat, alios quinqua-
ginta faciliè appellarem: illudque manifestè ra-
tio decisionis evincit; nempe in priori illius par-
te, deciditur, non licere cuiquam, furem occide-
re, si absque occisione capi potest, cum rebus
ipsis; in posteriori verò, licere; si capi non po-
test, nec ullus alius modus restat rem ipsam recupe-
randi, aut servandi; non obstat c. suscepimus de homici-
dio, in quo disertè dicitur, non esse homines interfi-
ciendos, pro rebus transitoriis; quia, monent aucto-
res, in eo casu, accidisse maximum defensionis ex-
cessum, ratione cuius homicidium illud eximi culpæ
non potuit: ut ut sit, disputare poterat de hoc argu-
mento; utcumque tolerandus fuisset; poterat ratio-
cinari, non tamen, perpetuo convitiari debueras, &
maximum illum pissimorum Auctorum numerum
orco devovere, pro ministris Satanae, filiis Diaboli,
publica perniciæ, Religionis ac Reip. peste, Evange-
lii perduellibus traducere: quo jure, mi homo? qua
auctoritate, universam propemodum literatorum &
piorum hominum remp. damnas & devoves orco?
quis te constituit Judicem? bellissimè omnino; reus
Judicem agit, damnatus insontes damnat, Hære-
ticus Religionem, Schismaticus Ecclesiam, perdu-
ellis & proscriptus remp. suscipit vindicandam, Jan-
senista denique mille conviciis erroribus, factioni-
bus, malis artibus & dolis, religiosos homines, qui
animarum salutem animas suas consecrarunt, acculat
ut crudeles, sanguinarios, cædis amantes, & san-
guinis humani sitientes: Horrenda est calumnia,
fateor ultro; sed quæ risum potius, quam iram mo-
veat: denique non minùs ridiculum est, quod Je-
suitas filius Belial & hujus sæculi, mundi & Da-
boli affecis, spiritualis Sodoma incolis, & sub
vexillo Satanae militantibus, Jansenistas verò, di-
lectissimis, germanisque Christi & Augustini dis-
cipulis, Genti sanctæ, populo acquisitionis, spiri-
tualis Hierusalem civibus, Angelis demum vel An-
gelicis hominibus, qui sub Christi vexillo militant,
annumeres.

XVIII. Risum tene, si potis es, milestor; nihil e-
nim magis ridiculum excogitari potuit; sed his præ-
termisissis, quæ satis superque refutantur, nuda & aper-
ta expositione, ea tantum confectaria perpendi ve-
lim, Willelme, quæ ex tuis dogmatibus consequuntur;

Hhh 2

San-

Sanctissimi Reges aliquando Barbaros in provincias & ditiones suas irrumpentes armis ac ferro strenuè repulerunt; item Romani Pontifices Saracenos alioque impios in ditionem Ecclesiasticam involantes armis represserunt; immo non semel Christianos Principes sanctissime induxerunt ad bellum Turcis inferendum; si fides tibi habenda est, eò gravius isti deliquerunt, quod non jam unus, vel alterius, sed multorum millium cædes inde sequuta fuerit; nunquam enim cædes, si credimus Montaltio, pro rebus temporalibus permittenda. Lauro subit in conclave civis præcipui, ubi larga asservatur pecunia, saccos implet & marsupia, & inde asportat; cave hominem tangas, alioquin grave piaculum admittes, secundum Jansenianam placitavi Africanam in Gallicam irruit, pretiosis mercibus & auro gravem, Africani denunciant se tantum inhiare mercium prædæ, & Christianos omnes liberos fore; caveant Galli, vel tormentum explodere, vel fatissimam intorquere; nullus enim hominem pro mercibus & bonis externis occidat: innumera propemodum alia hujusmodi proferre possem, ex quibus palam fiat vestrorum placitorum absurditas & impietas; fac video, quò spectetis; flagitiis & flagitiosis hominibus favetis; vestra causa est, pro qua oratis; vestra denique interest; ut flagitia liberius, abactio scilicet omnis defensionis timore patrentur, & flagitiosi impunitate fletu, audaciores evadant.

EPISTO. DECIMÆ. quintæ Confutatio.

I. **E**st sane, quod mirari desinam, Willielme Wendrocki, cur sanctissimam illam naturæ legem, qua vim vi repellere licet, vehementer infeceris; cum schedulas illas, seu scriptiunculas nostras (sic enim per solitum contemptum, vocitas) ad eò graviter accipias, & inde non mediocriter commotus esse videaris: Hæc concertatio tibi non arridet; nec res ista, uti sperabat, tibi omnino pro votis successit; projecta illa, qua plurimum vales, audacia, thrasonicis declamationibus instructa, modestiæ nostram terrere non potuit; discussisque singulis hujusce tuæ epistolæ partibus, tota vis & energia non quidem eloquentiæ, sed tuæ illius verborum, duobus hisce verbis continetur, quæ justam, si superis placet, apologiam adæquant, & Regio-portum vestrum penitus purgant, *mentiris impudentissime*. Immodica & effusa verbi licentia tibi condonatur; ira vehementi percitus, nescis, quid tibi dicas, & tui minime compos, præ animi agitatione, prudentem verborum delectum habere non potes. Vir ille partium vestrarum facile Princeps & Coryphæus, cujus errores Theologiam vestram componunt, ingenuè fitebatur, igneum sibi corporis temperamentum inesse ad celerem itæ motum, nitro haud ab simile, quod statim flammam concipit, temporis momento extinguendam, nullo tamen tetro, vel odore, vel halitu post se relicto; sed en tibi concepta verba; subtilis cholera non nihil habuit, quam flammula salpetra lepidè comparare solebat, quæ momento incenditur, & sine nidore &

fumo momento in nihilum dispergitur. Jansenii Synopse vitæ vero Willielme, igneo quidem habitu natura te finxit, quo certe in iram promptior, sed impuro & sæculento, in quo abundè mitescent sulphure nitrum; unde tua scripta, non jactolent urbanitatem Gallicam, sed barbarum nescium quid, & ferox; non innocuam flammulam, sed genti lumina, sed horrenda incendia, & furentis ejusmodi Cyclopis fulmina præferunt ubique spargunt.

II. Sed cur quæso ad exteros tetecipis, antonice convitari discas? num poteras, intra solia fines te continere, in qua certe hujus ætatis sanctissimi minime desiderantur? proferre possem in hoc genere, rara hujus artis specimina, & ita loquar magisteria; illud unum forte, nisi mea fallit opinio, te movit, quod à Luthero & gregiam aliquam defendendi hæreses methodum hauriendam esse putasti; hoc enim præter clypeo Lutherus se texit, tam contra Regis potentissimi animadversiones, quam contra Romani Pontificis anathemata; ego, inquit, ebat, *sine luctu*, aperte dico, Regem Angliæ Henricum istum mentis lætorem verò X. sic Urbanè compellat, *Ostenditque frons tua meretricia Sanctissime Vicarie Christi in tale scelera abominatio*; tam sulte finit & impudenter loqueris; ut indigna sis, propter quam *tu* *ant*; en tibi Germanum autographum, cytopographum fideliter expressisti; in te forte indultia, vel artis, non tamen minus audacia, vel impudentiæ fuit: & verò si tuum illud nomen, impudentissime iis omni bus impingis, qui vel dum consilia tibi suggerunt, vel tuos errores contemunt, juxta prædictam figuram Eloquentiæ Lutherani, quam imitandam suscepisti; non est, quod solæ caput demittant, ad fallendum scitum; longè altius tollimas, & in nobiliorem scopum colligas, nimirum in capita mitris, tiaris & diademate conspicuas; quid enim amabò quiritatis? vestram appellamus; clamas, calumniam esse; Ludovicum Wendrocki non jam calumniam, sed dogma Catholicorum & raculum est, quod Vicariis Christi protulit, quætores vestros hæreticos, blasphemos, impios & omnibus Christi fidelibus declaravit; quid ad nos videris; apud illum causam tuam age, & vindicæ, nihil aliud opportunè tibi occurrat, quam tuum illud *mentiris impudentissime*.

III. Egerrimè fertis saltē, ad speciem, dicit Jansenistas, Jansenio licet adherere, & in ejus verbaurare gloriæ ducatis; Authorem illum & Patrem doctrinæ vestræ agnoscitis ultro; Patris nomen illi adderet; cur ergo renititis præsertim cum illud nomen Romani Pontificis constitutionibus Apostolicis confirmarint; Audite, quæso, Urbanum, vel Janseniam, inquit, Apostolicis decretis tandem æquarunt, quod certe si vobis injuriosum esse ducas, quid de nobis expostulas? expostula de sede Apostolica, & tuum illud audacter intorque *mentiris impudentissime*. Pro insigni nebulone & impostolabris, qui doctrinam moralem Societatis morabili licentia corrupti, depravasti, fallasti, cupi à me criminis perspicuè convictus es; negas id, obnoxior, negare ausis; neque id clam in tenebris abscondito; sed palam prædico super tecta; idque Urbani VIII. exemplo; quamobrem, inquit, impudens aliquorum temeritas satis improbari non potest, ob tam apertam quorundam contumaciam; ingenuè patet agitudine affecti fuimus; item, Constitutionem nostram

hunc Iansenii Affectum impudentem atque inanimis rationibus oppugnari audivimus : si hæc elogia digne displicent, cur inde mihi litem moveris, qui Iansenii hujus Pontificis verba dumtaxat refero : ad Iansenii ipsum adire, & ut probetis, vos contumaces & contumaces non esse, stringite in illum, vestrum illud veronuncium, mentiris impudentissimè.

VI. Non semel profectò id fecistis, Wilhelme; arripere illam, excipendi tam urbanè illos, qui luculentius & indissolubilibus argumentis, imposturas vestras erroresque demonstrant, in decretis Pontificis, quæ causæ vestræ minus faverunt, præterea probastis ad magistrum; nemo igitur, quod verbis addebat urbanis & honorificis, scilicet compelleretis, quibus ante Christi Vinculum compellere non dubitastis; postquam eam Ecclesia Urbani ministerio & oraculo, per Iansenii errores damnasset & uno eodemque fulmine nativum Iansenium, & fictitium Augustinum percussisset, factio vestra hoc tonitruum, nihil latius & opportunius, in his auspiciis, ad defensionem suam, esse duxit, quam Iansenii lucem editis, constitutionem Apostolicam falsitatis arguere, iisque omnibus, qui vobis illam opponerent, plusquam impudentem impugnetur illud mentiris impudentissimè : Jesuitæ, inquit, Bullam illam fabricaverunt, contra S. Augustini doctrinam in libro Illustrissimæ Ypensis explicatam, causam suam his dumtaxat verbis tueri poterant, quas nemo infans, & non solum Christianis & religiosis, verum etiam ingenuis hominibus indignas non reputaret; optimi quique sperant, hoc crimen non fore impunitum; nec eos impune laturos, qui Romanum Pontificem palmaris hujus & luculentæ falsitatis reum facere non dubitarunt : Probavit tamen eventus, vos falsos Prophetas fuisse; vox Pastorum pro fure traducebatur, ab omnibus Christi fidei fuit & cognita; dicta constitutio, scriptis vestris licet impie lacerata, multis literis Apostolicis confirmata, & ubique tandem recepta, quam vos ante ubique ut obrepticam & fictitiam elevabatis; denuo tamen confugistis ad illud vestrum mentiris impudentissimè; illi oculi, qui erant ultro, inquit, inquit, an dicta Bulla fictitia sit; malis quippe Iansenii Ypensis hostes obtinuerunt, ut illa tam Iansenii consentiret, quam Romani Pontificis mentis & voluntati adversetur.

VII. Non multo post tempore Innocentius X. mentem illud Bicipitis Ecclesiæ, quod ab antris veterum duxerat, sacro fulmine tetigit, & Christianum orbem docuit ex Cathedra, multa quidem esse Ecclesiæ membra, sed caput unicum, doctorem Pauli gladio commode igit, quamvis Iansenii Sancti Petri Claves illi non committeret; Iansenius ille, moriens licet, extremum sibi lumen, in percussorem ejaculatus illud vestrum mentiris impudentissimè; horruit Ecclesia hujusmodi voces excipiens, nimirum Romanum Pontificem falsis delationibus in errorem inducitur fuisse, in quo scilicet doctrina illa continetur, à Romanis censoribus, lectum non fuisse, aut certe non intellectum; eos partis simul & Iansenii munere fundos; Cardinalem De Lugo Jesuitam additum, immo & Præposito illorum Generali, singulari Voto obstrictum, Cardinalem Spatarum cum Jesuitis inito fœdere, sedis Apostolicæ

honorem prostituisse, ut proprio consulere: totum denique negotium ex politicis potius, quam Ecclesiasticis & Theologicis regulis gestum fuisse: nihil denique à vobis in ea caula omisum, ut Præsules & Catholicas Academiæ in partes vestras à Catholica unione abstraheretis: sed hæc in cassum omnia, cum Octoginta quinque Galliarum Episcopi, quinque illas propositiones, id est, totius doctrinæ Iansenianæ brevium, ad eundem Innocentium X. miserint & rogant impensè, ut super iis ex cathedra pronunciet; hic discussa materia, eaque ad hunc finem adhibita diligentia, qua major excogitari non potuit, pronuntiavit, damnavitque propositiones vestras ut blasphemias, impias, hæreticas; in hac desperatione inopinata, erectis impudentiæ columnis, præfractè negastis, dictas propositiones esse Iansenii, aut in Iansenii sensu damnatas, ac proinde, solito effugio locus fuit, torstistisque adversus Innocentium, vestrum illud mentiris impudentissimè.

VI. Necdum finis; Episcopi Galliarum manifestè vos falsitatis convicerunt, & Alexander VII. nova constitutione declaravit, dictas propositiones ut Iansenii & in sensu Iansenii damnatas fuisse, & ut tales, à se iterum damnari; non tamen præcluserit vobis effugium, quæstio facti est, inquit, in qua haud dubiè Pontifex erravit; Iansenii librum diligenter lustravimus, & nunquam in eo hujusmodi propositiones invenimus; falsum est, igitur; Iansenii propositiones esse; huc igitur bellicosè quadrat nostrum illud mentiris impudentissimè; nullus enim propositiones illas defendit; unde si Hæresis est, Chimærica est. itane verò, nullus Theologus propositiones illas defendit? illas tamen ante constitutionis Innocentianæ promulgationem, ubique ostentabatis, in libris, in Scholis, in pulpitis, in compitis; hæc erat doctrina Ecclesiæ, Apostolorum, Conciliorum, Romanorum Pontificum, Sanctorum Patrum ac præ cæteris Augustini; postea verò Bulla edita, hæresis est chimærica, quam nemo novit defacie, & nemo scit, in quo illa posita sit: ante Bullam, si quis dictas propositiones impugnaret, uti revera non deerant; suspectus illico, & Semipelagianus à vobis denunciabatur, insensus hostis gratiæ Christi, utpote qui antiqua Evangelii & fidei dogmata destruere conaretur: post Bullam verò, quisquis illas vobis imputat, insignis calumniator est, & prolari mendacii contumeliam in os ejus impingitis: ante Bullam in his propositionibus totidem divinæ fidei regulas agnoscebatis, illarumque originem in Traditione; oraculum, in Augustino; fidem in Iansenio interpretem; post Bullam, per insignem Metamorphosim, meræ sunt imposturæ, quas invidia peperit, publicavit calumniæ, excepit ignorantia, non sine gravissimo innocentie detrimento; cum nullus omnino Theologus illas propositiones sustineat: itane verò fides vestra biforis est atque bilinguis? idem negatis & assertis; approbatis, & reprobatis indiscriminatum; ubi vestra interesse putatis: nullum profectò lapidem non movetis, ut consilia vestra ad optatum exitum perducatis, & imperium illud chimæricum, quod dudum affectatis in Ecclesia, assequi possitis.

VII. Illud dumtaxat odium, quo in Jesuitas hæc gratis, constans est, iisque acceptum referitis, quidquid Ecclesia huc usque adversum vos

Hhh 3

con-

constituit: si Ecclesia libros vestros configit: Jesuita pro falsariis habendi sunt, cum Bullas ficticias cudent contra Sanctorum Patrum doctrinam; si Elogium Jansenii tumulo adscriptum, expungi jubet, insigne haud dubie erroris monumentum; Jesuita idololatriam apud Sinas tolerant; nimiam vitae licentiam in Europa, ubique demum Christianorum morum corruptionem inducunt: si Praesules Galliae, elogium Sancygitano per fraudem nuncupatum reprobant, Jesuita insignes viros, etiam post mortem, ubique persequuntur; si Sorbona Jansenitas ex Doctorum suorum albo expungit; Jesuita ut disciplina moralis destructores praescribendi sunt atque abolendi; quamvis in doctrina fidei victores evaserint, in doctrina morum, si non vinci, concuti saltem poterunt; omnes Societatis scriptores & libri in examen vocandi, ad questionem admovendi, & si res ita postulet, falsificandi, adulterandi, contrahendi, extendendi, ac mille omissionibus, additionibus, interpretationibus depravandi; & quod caput est, mille jocis scutibus, ad plausum muliercularum, omnia condenda; an dolus, an virtus, quis in hoste requirat? vix unus ex decem millibus imposturas & dolum adverteret; reliquis omnibus, majore scilicet ex parte, persuasum erit, remita se habere; mirabuntur sapientissimi quique, vos eod venisse, ut cum ante Patres in ore & manu semper haberetis, jam tinearum ad instar, Casuistarum codices rodere non dubitetis; quid tum; mirabitur unus, sed mille ad risum provocabit; quis enim nescit, vulgus maledicentia, jocis praesertim condita, maxime delectari; immo sunt, qui falsis potius quam veris recreantur; Jesuita quidem defensionem suam non deerunt, vestrasque imposturas facient palam; sed novis imposturis antiquas diluetis; mendacis, mendacia cumulabitis; & cum sitis ratione, jure, argumentis longe impares; os tamen, regestis centies & milles solitis convitiis & probris fatigabitis, totiesque impingetis illud vestrum *mentiris impudentissime*, ut tandem silere cogantur; quid enim vobiscum agerent, qui honoris, pudoris & fidei jacturam integram fecistis? praesertim cum nullum inde lucrum a nobis praeter injurias sperare possint: commodam sane & novam defensionis rationem institutis, in eo scilicet positam, ut, dum quis impudentissime mentitur, quod certe facile est, turpis mentionis contumeliam impune alteri in os impingat; & dum viris insontibus atroces calumnias affingit, eisdem pro calumniatoribus ad crimen amoliendum traducat; cuius rei pauca exempla breviter suggero.

VIII. Imputas Patri Albio, Dominum Puteanum (sic erat Edictus, ut vocant, in S. Nicetii Lugduni) haeticum, excommunicatum, & dignum, qui flammis addiceretur, ab eo fuisse appellatum, citaque in hanc rem primum & secundum illius scriptum; & tantum non juras, rem ita esse; Albium in secundo id confirmasse, quod in primo adstruxerat. Sed haec est manifesta calumnia, accipe Albii concepta verba, excerpta ex 3. pagina secundi scripti, *accusor immerito inquit quod Parochum illum haeticum appellarem, nemo sane mentis sua compos, perpensis prima apologie verbis, non judicet, hanc glossam in textum minime quadrare*; tuigitur insignis impostor censendus es; sed quid juvat, te manifestae imposturae convictum a me fuisse, quid ultra te urgerem, ut enim accusatio tua merum mendacium est; ita defensio nihil aliud erit, quam admissa mentionis con-

tumeliosa exprobratio; & ut religioni non dimittis, impune mentiri, ut Albio calumniam imponere, ita non te pudebit, os meum verberare dicit mentis convitio, & tuum illud intercalare occinere, *mentis impudentissime*.

IX. Patri Baunio imposuisti doctrinam illam, quod liceat directe primo & perse occasione peccandi proximam captare, propter bonum spirituale, aut temporale, nostrum, vel proximi, jam evictam festam calumniam; nimirum illa verba prima & perse, non esse Baunii, & ostendi, opinionem illam duobus modis accipi posse; primo, quod aliquid at, propter graves rationes, v.g. propter convenientiam animarum, vel bonum commune &c. occasione peccandi exponere sese, ut Ambrosius de illi quidam viri Sanctissimi; modo tamen speret, hancque omnino divina gratia subsidio, a peccato abstineret; & haec est Baunii aliorumque sententia; in cundo, quod liceat cupiam, temere occasione peccandi capere directe, formaliter, & absque gravi ratione; & hanc doctrinam, ut detestabilem Jesuita damnant; quo ad primum, est sane, quod quantitas te infimilem, qui communem illam theologorum sententiam citimini ducis, quo ventis secundum, ne veligium quidem apud Baunio patat illius impij dicti, quod certe, ut ait Casimirus, non nisi ab organo Daemonis illi affingi potest; jam vero me tuis creditoribus & accusatoribus sponsores & vadeim opponis, quasi agnoscerem illam sententiam, eo, qui indicatus est, locum, reperiri; O nequam; itane tuis lectoribus imponis? primam sententiam agnovi, quae communis est; alteram vero inficiatus sum; hocque eadem, ut ais, modo affirmate, modo negat id sane vobis solenne est, & quasi Regio-Portuense diplomate indultum, quo, a dicendo vero immunitas esse voluistis, idque juris vobis arrogatis, non modo impune mentiendo, verum etiam turpi mentionis probrum in os tis impingere, qui palam mendacia, decumanas calumnias, malum & pluriquam perditam fidem vobis exprobrant; quod altero exemplo, ut reliqua omitam, facile demonstrat.

X. Hanc propositionem Baunio imposuisti, *penitens consuetudinem peccandi habet, &c.* non est tamen ei neganda absolutio; ac deinde, haec quia Baunio eodem tenore ac minime interrupte dicta essent, subdis in vetriacula, est emendationis sententia, si nulla appareat; iis omisiss, quae statim subijci auctorem nimirum, si vere eum admissorum penitet, et emendandi sui propositum habeat; in versione tamen haec addidisti, illa vero expunxisti; & statim opponis, Pinterellum & Brisacium repugnant loqui; primus enim, ais, propositionem illam execratur, juratque, non esse Baunii; alter Baunii esse, facit; & innocentem esse, contemnit; etiam, mi homo, etiam; responso unius acrius responsum non destruit; utraque sententia appositae, nempe ille negat, absolvendum esse, quando nullum exhibet, vel doloris signum, vel emendationis propositum; in quo reversus fu tuam illam accusationem accepit, ut accipere potest; prout scilicet in verba jacet, te enim Pinterellus tuam versionem, in qua haec emendasti, videre potuit, cum nullus ante scripserit, quam illa edita fuisset; jure igitur propositionem illam reicit & Baunium ab illa vindicat; Brisacius vero, propositionem integram Baunii, composuit scilicet, tam

et ex parte, quam exscripseras, tum ex ea, quam retinueras, accipit, & probat; modò enim sit vera & integra confessio, dolor de peccatis, & firmum non peccandi propositum, quorum signa & probabilia ponens ipse præferat ac exhibeat, etiam si emendatior certa spes Confessario non affulgeat; sic enim facilius intelligendus, non videt, cur poenitens solvi non possit; utrumque verissimum est, & conveniunt ambo; ille pravam doctrinam rejicit, quam Baunio affinxerat; hic germanam Baunii doctrinam, quam adulcerasti, defendit; ille nequitiam non aperit; hic fratris sui ac socii innocentiam demonstrat; diversus utrinque defensionis modus; utroque tamen æque bonus & appositus; utrimque impugnant, dissimili, quidem scitu, quamquam periculi; victoria tamen utrique certa; tu verò reperit falsas & profligatus es desperationis adhaerens fuiti, ut in Germaniam aufugeret; & inde illud *mentis impudentissime* referres in Gal-

II. Insolitam illam responsionis & Apologiae formam ex Valeriano Magni schola, inquis, Jesuitis esse parum propitiis; hauste licuit; & hic narras hanc conversionis ad fidem Catholicam, Sere- nissimi Langravii, non Darmstadi, ut garis, sed Vitebergensis Ernesti, qui fabulam illam à dicto Valeriano sparsam, scripto publico in lucem edito, confutavit; quamquam quot fere verba, commendata hic accessit, quæ obiter indico. i. dicis, Langravium Darmstadi ad fidem conversum esse, in quibus, is enim fuit Langravii Hassiæ, 2. dicis, conversum fuisse à Valeriano; sed hoc ipsemet neque dicto opusculo; 3. addis, Jesuitas hoc ægre tulisse; imponis, nunquam ægre tulerunt; 4. singis, illam ab eis editam; in quo exitum illum virum introderunt; appellare saltem libellum debueras; sed hunc nunquam editus est; 5. subdis, à Jesuitarum calumniis nusquam bonos intactos fuisse; atrox calumnia; 6. literas etiam à Jesuitis contra illum sparsas, sed hæc quoque fabulosa; intra quinque, aut sex dies, quam multa falsa, etiam in narratione; subdis tamen longum atrocissimæ satyræ tractum; quam Valerianus impotentissimus fuit homo, contra Jesuitas eliderat; sed quia hic satis fuit, conjectus in curiam Romani Pontificis iussu, & dum Romani Pontificis duceretur, Salisburgi fato functus; immo Sere- nissimus Princeps Ernestus dicto opusculo, calumnias à Valeriano Jesuitis affictas satis superque diluit; item singulari lucubratione, breviter quidem, plenè tamen dejectæ fuerunt; ab eis vindictis abstineo, & bonum illum, cui Deus ignoscit, non dimitto, ac tibi liberum relinquo illud *mentis impudentissime*, quod tibi forte legavit, cum in os tuum appositè quadret; perperam autem iactas, Calumnias Jesuitis parum esse propitios, uti & Benedicti; saltem, ut minitatis; non ita res profecto se habet; quin immo, vobis parum propitios esse, constat, cum in capitulo generali Romæ celebrato, illud decreto, statuerint ac veterint, ne quis inter eos, Jansenii doctrinam defenderet: idem quoque viderunt RR. PP. Fulienles, Carmelitani discalciati, Minimi, & nonnulli alii, ac proinde non ita propitios; sed quid mirum, si optimi quique vos detestantur, qui Deum ipsum & doctrinam Catholicam implici constitutione damnarunt; Episcopi doctrinam vestram habent pro hæretica & iuste dam- nant; ab ea Religiosi Ordines omnino abhorrent;

Academia Catholica eamdem proscribit; Sorbona non eam modò rejicit, sed illius fautores & defensores ex suorum albo expungit; immo iis iusta post mortem perfolvi solita, iustissima indignatione recusat: quid plura, nullus vere Catholicus vobis inter Catholicos propitius restat; nullus Jesuitis, saltem quò ad doctrinam & mores, non propitius; nisi forte, quem vestris calumniis in errorem induxeritis, quod nonnullis evenire facile potuit, præ simplicitate, ignorantia, vel tantulum saltem alieno à Jesuitis animo;

XII. Jam verò pergis dicere, Jesuitas calumniatores esse; eo quod Jansenistas pro hæreticis traducant, & in Germaniam te confers, ut inde in Galliam tum illud *mentis impudentissime*, ab urbanitate Gallica tam alienam tecum asportes: Dicastillus, inquis, Jesuita contra Quirogam, sustinet, calumnia repelli posse calumniam absque injuria, non tamen absque mendacio; & ita falsa crimina imponi calumniatori, qui falsa imposuit, ad infirmendam illius auctoritatem & fidem; ille pro sua opinione laudat Bannez, Vegam, Orellam, & multos alios; immo Academiam Pragensem & Viennensem; hic verò pro sua, tres auctores citat, quorum duo sunt Jesuitæ, nimirum Lessius & Filliutius; paulo forte ardentius duorum istorum Theologorum, promote, serbuit disputatio; unde fieri facile potuit, ut alteri vel utrique aliqua verba exciderint paulò martirius ponderanda: sed de hac questione satis fuisse alias, quam tu de industria, in hanc Epistolam ad invidiam inseris; sed quid inde? Propositiones igitur ab Ecclesia damnatæ in libro Jansenii non reperiuntur; quid debilius? ergo non sunt hæreticæ, impiæ, blasphemæ, quamvis ut tales dammentur; quid futilius? ergo Arnaldi Epistolæ aliaque ejusdem scripta Roma non confixit; quid absurdius? ergo hæresis duorum capitum Ecclesiæ, ejus Arnaldus auctor est, confixa non fuit à Sede Apostolica & fulmine tacta; quid ineptius? ergo Sancygitanus non dixit, senihil scire, nisi quod ab antiqua Ecclesia didicit; ergo Jansenius eidem non promisit per literas, se Barcolio omnia necessaria suppeditaturum ex pecunia Collegii, administrationi suæ credita, & curaturum, ne quidpiam in rationum exactione deinde appareat; ergo ad eundem non scripsit, singulari Dei providentia, duos Ecclesiasticos intra paucos dies obiisse, ut sibi Canonicatus obveniret, pro quo, sexcenti floreni cum alio beneficio sibi offeruntur; ergo Mater Agnes à Sancto Paulo, Abbatissa portus Regii eundem Abbatem per literas certiorum non fecit, de nonnullis ex suis monialibus, quæ à quindecim mensibus sacra exhomologesi animi noxas non expiant; dum in hunc modum Willelme ratiocinatis, nonne theses tuas omnium ludibrio exponis? crede mihi, non est, quod Jesuitæ falsas hæreses vobis affingant; cum jam vos ipsi tam multas veras promulgaveritis; non est, quod libros à vobis editos fallent, ut crassos errores in omni genere in iis notent; quoties vobis locum, paginam, concepta verba citarunt? literas Jansenii & Sancygitani minimè adulterant, quarum archetypum in collegio Parisiensi Societatis asservatur, & omnibus, etiam à vobis missis, illius ultro sit copia; sed quid ad hæc hucusque, præter illud tuum obiter non ita profecto Jesuitæ, ad calumnias, quas iis affingitis; planissime & clarissime respondent, tricas vestras solvunt, imposturas aperiunt, dissilant tenebras, & vos ignorantia & falsitatis manifestè convincunt.

XIII. Quis autem nescit, cur tam acriter Patrem

Hhh 4

Anna-

Annatum, qui est Regi Christianissimo à confessionibus, perstrinxeris; Valquem, Suarem, Molinam, Lesium, aliosque insignes Theologos Societatis, quorum clarissima lumina tuos oculos percellunt, lace rare non cesses, Brisacerium, Patrem Davion, Craferum atque adeo universam Societatem adeo vehementer insecteris; id enim dumtaxat causa; quod isti errores Jansenii hæcenus minimè tolerarint, nec in posterum sint toleraturi; hæc una eaque verissima causa est, & fons & origo, unde tot calumniae, falsitates, imposturae, convitia, fabulae, saryrae, criminationes aliaque id genus ubertim scaturiunt: zelum disciplinæ morum restaurandæ præferre videmini; sed hoc prætextis nomine fraudem; inconcussa Jesuitarum fides, sincerus & incorruptus Ecclesiæ & Religionis amor implacabiles vobis iras, immo furorem & rabiem concitarunt; tametsi aliam causam obtenditis: respiscite, ejurate errores, renunciate damnatam Jansenii doctrinam, Jesuitæ illico dexteris vobis porrigent & jungent; illud certè ardentissimè desiderare, vix tamen, prudenter saltem, sperare ausim; hoc genus dæmoniorum, etiam ab Apostolis non ejicitur; potentior dextera opus est, Dei scilicet & Regis; illius quidem ut cor interius sua gratia molliat & mutet; unus Deus tantam superbiam domare potest, hujus verò, ut linguam exterius autoritate sua & pœnarum metu compescat, sed pro more tua vestigia relegasus.

XIV. Sub unum ad spectum adduco eloquentiæ vestrae flores, quos Jesuitis aspergis in hac Epistola; vocas enim criminatores, convitiatores, publicos sycophantas, monstra, perditos homines, egregios ardelliones, hominum genus orbi christiano grave & intolerabile, viduis exitiale, manifestos calumniatores, prævaricatores atheos, hæreticos; iis vero exprobras, calumnias, imposturas, crudelitatem, errores, impiam calliditatem, revictam calumniarum falsitatem, projectam salutem, Theologiam detestandam & omnibus suis partibus corruptam, flagitia, mentis tumorem, licentiam, audaciam, horribilem petulantiam, mentiendi etiam consilio confidentiam, impia verba, effrenem honoris cupiditatem, professam impietatem, scandalum, scelus, execrationem universalem, tyrannidem, manifesta, infanda, impudentissima mendacia, mores iniquos, irreligiosos animos, aliaque hujusmodi Jansenianæ orationis lumina, quibus ex Epistola tua detrahis, nihil aliud restat, nisi fortè crambe quædam recocta, de occasione proxima peccandi, de peccantibus ex habitu absolvendis, de calumnia retorquenda, quam toties versavi, discussi & supra evici, nihil de his ab auctoribus Societatis adstrui, admittere, ac doceri, nisi quod tritum, apud alios auctores commune, in communi usu receptum & probatum sit.

XV. Quam lepidus porro sis, Willelme, mirari, seu potius, ridere satis non possum, cum dicis, Jesuitas non temerè, sed consilio mendaces esse, ac prudentes & gnaros falsa in adversarios crimina conferre, idque ideo audere, quod calumniam calumnia refelli posse, doceant, eoque Dei gratiam minimè amitti; est enim hæc in scholis Jesuitarum, inquis, pervagata doctrina; præter unum Dicastillum, alios è Societate appellare debueras, qui hanc sententiam typis mandarint; nihil enim moror scripta & dicta, quæ fingi liberè possunt; nec etiam theses, quæ interdum disputandi potius, quam adstruendi animo, proponuntur; quamvis enim fortè aliqui rationes Dicastilli approbare videantur, quia tamen vix unquam fieri potest, ut omnes illæ conditiones

Intercedant, quas ipse Dicastillus requirit; docentur mortali noxa eum liberum non esse, qui calumniam in calumniatorem retorquet; illud autem possimum Dicastillum exulat, quod ipse ab illo bono provocatus & in gravissimi criminis suspitionem de vocatus fuisset; id quod non in bivio, vel in pulvere scholastico, apud scholasticum vulgus, sed in Calvini aula, apud magnates & procures Impetii; sed de his satis, de quibus fuscè in notis, & alibi; quibus potius convitiis hominem illum oneret Dicastillus non video; locum illum Dicastilli satis proximum extempisti, in quo tamen ne minimum quidem contrarii vestigium apparet: unde constat, quam sis veridicus auctor; in quo anceps hæreo, an potius in hoc, invidiat & ignavia, quam petulcitate & nequitia simulandus sis.

XVI. Conclusis, hanc doctrinam à Jesuitis sapissime frequentari, cujus rei aliquot argumenta, vel exempla proferis; sed quò tandem illa hominibus Valeriano Magno, quem à Jesuitis infamatum fuisse dicis, quod quàm à veritate alienum sit, notorium est; sed cum hæc Valeriani causa à Serenissimo Principe Langravio Ernesto & quibusdam aliis abundè discussa sit; frustra omnino quidpiam addere, ac intra juvat, hoc ulcus premere; nullam propterea causam Jesuitæ Valeriano affinxerunt, qui tam veritas, easque atrocissimas Jesuitis affinxit. Omnis igitur Valeriano; cetera exempla in te tuosque cadentes velles haberi pro calumniis, quæcumque à Jesuitis contra Jansenistas scribuntur, nimirum contra Jansenium, Sacy, Giranum, Arnaldum, Regiopontum, aliosque ejusdem furoris, parum abest, quin eadem mem; o utinam calumniae essent; satis quippe sunt, Jesuitas in hoc facto, bona fide, errare, seu per errorem, mentiri, quàm Ecclesiam vestris erroribus, quos in dies ad cumulum addensatis, conspurcari, & conturbari vestris factionibus rem publicam; nam Jesuitæ longe facilius dedoceri possent, cum tamen vobis erroribus vestris obstinatissime insistendum esse putetis; quod nonnulli, Episcopi, vestri gratia, præbuerunt in unum, vel alterum Jesuitam animadvertunt, mihi certè mirum non accidit; nullus unquam error sine suis fautoribus fuit; sed de uno, vel altero male affecto iudice, parum curandum; cum tamen vos universa Ecclesia, quæ nec falli potest, nec ledere, sepe ac sæpius damnaverit; de Albio & Bannio jam supra dictum, Albani fabula explosa, paginam Brisacerii & Pinterelli composita; quid tandem ultra minitatis, te Jesuitarum mores ante omnium oculos expansurum, expandentur Patres, inquis, ne debitate; saltem ipsa contentio, quæ mihi loquendi libertatem eripere nitentur, certo iudicio erunt (erit, dicere voluisti, debuit saltem) pertinuisse vos, & conscientia ad præsumptis, crimina, quæ vobis obijceretur eram, agnoscentes; quæ, ne illa vulgarentur, esse molitos; o nequam, nihil hæc Jesuitæ moliti sunt, ut tibi loquendi libertatem eriperent; quasi verò ab eo tempore, maximam libertatem vim per fas & nefas non edideritis, in quo etiam federatorum vestrorum opera liberè uli elitis; hæc crimina Jesuitæ agnoscent, præter vestra; quomodo quæso vera dissimulasses, & reticulas, quæ tam multa falsa, ficticia & fabulosa per apertam calumniam affinxisti, ubi ergo impostor nequissimus, qui nec Deum times, nec homines vereres; homo projectæ conscientia, religionis & fidei; indignus, usquam aliàs, sycophanta, posteris futurus, libor fuerint, horrore & execrationi: si verò, mali, turbaeque sumis, raro, ad selectas maledicentias, & atrocissimas calumnias, exemplo.

EPISTOLÆ DECI-
mæ sextæ Confutatio.

Omissis levioribus illis, de Jansenio & Barcosio, de arca sancti Mederici, de multis opibus ab illo famoso Rectore congestis, quibus obiter, sed quantum satis, in notis dictum est, illud unum præferim, quod maxime te pupugit, demonstrandum & conficiendum fuisse; Jansenius scilicet, primarios saltem illorum Mystas, cum Reverendis fœdere junctos esse & convenire, non modo contra Jesuitas, verum etiam contra Ecclesiam, in multis quidem apertissime, at saltem vehementer, in sanctissimi Sacramenti, quamvis etiam Jansenistæ cum Calvinistis, in omnibus hujusmodi capitibus non conveniant, uti nec isti, cum Lutheranis, in aliquo tamen, saltem quo ad loquendi modum, illos convenire infra ostendam; cum autem, quod communem regulam ab Evangelio nobis portant, quisquis in uno peccat, eorum scilicet, quæ ad eam pertinent, omnium reus existat, inde ni fallor, recte deducere mihi videor, perinde esse, siue in multis à fide alienis, siue in uno dumtaxat Jansenistâ, quomodo hæc etiam in multis, cum eterodoxis con-

IV. Quod ad primum spectat, non negabis, opinor, Jansenistis Calvinistis contra Jesuitas fœdere junctos esse, in publica vox est & conspiratio; sub illiusmodi militatis (hic per te, quæso mihi liceat, eos compellare & in eadem armis cum Peto Molineo pugnam; quid enim aliud est Theologia vestra, nisi Romanorum Brevlarium (sic enim opusculum suum minitellus ille inscripsit) & literæ recte ad Provinciales nihil aliud nisi dictæ lucubrationis commentarium? Theologiam moralem veterem & alius imposturis, & literas vestras ex atrocibus & impiis illius satyris contexere voluistis; quæpote, ut ille, falsis, ut ille, falsa dogmata spargat, ut ille; uno verbo, isdem sophismatis & malis utitur, cum illo uti videmini; unde Reformatorum doctores, ut vocamus per jocum, res vestras maxime cavent; illa quippe pro consiliis vestrorum, quæ pro suis agnoscit, secundo eventu, publicas preces non semel indixit, gaudet de victoriis vestris triumphis, exultat insultatque de triumphis imaginibus, & res à vestris præclare gestas inter præclara hæc facinora ptudens ac sollicita recenset.

III. Hoc fœdus, ut iis honorificum atque utile, si vobis omnino necessarium fuit à quibus enim, nisi ab hæreticis suppetias & auxilia sperare potuistis, adversus Religiosum Ordinem recens in Ecclesia institutum, ad Christianam fidem ubique defendendam & propagandam fateor, Jesuitas ubique fere à non minus pugnari atque vexari; & licet omnibus sua debeant impendantque officia, hoc tamen non obstat, ut ubique hostes & persecutores inventant, nullam Societati solenne est, ut & persecutioni non doleat, & patientia coronetur; sed quinam, mado vos, si sunt, à quibus affligitur? an Romani Pontifices Christi Vicarii hoc præsertim nomine Jesuitas odio prosequi, & convitiis proscindere non solent, quod sedi Apostolice nimis addicti sint, & ea multis beneficiis cumulentur; & ut hæretici non possint obsequia illa, quibus sanctæ Sedis decet devincta est, ita gravissimè admurmuratis in hæreticis vestris, de illa gratia, qua pollet in Ecclesia, hæc Papæ mancipia Jesuitæ à Lutheranis passim vocantur, dissentium, inquit Zwinglianus ille, 16.

suit à Concilio Tridentino? discordant ne à Papæ nonnenum corpus sunt, una anima? an Reges & Principes Catholici? nonne illi Societatem innumeris beneficiis atque subsidis prosequuti sunt, in Germania, Gallia, Hispania, Polonia, Lusitania? quot ab iis instituta & fundata Societati Collegia, templa erecta, immo & avita palatia ultio concessa & attributa? an verò Episcopi? nonne isti ordinem illum in Concilio Tridentino confirmarunt & approbarunt, & illorum opera semper hucusque usi sunt, utuntur etiam nunc, & in posterum utentur, eo scilicet eventu & fructu quem iis Catholici gratulantur? an demum optimi quique quantum iis Jesuitæ chari sint, innumeris exemplis ac testimoniis demonstrare facile possem; sed rei notoriæ frustra probationes accerferentur; fieri certe potuit, ut nonnullis hominibus frugi Jesuitæ suspecti fuerint, sed ignoscendum errori, quem nimia illorum, ex libellis vestris, credulitas imprudenter hausit; tritum est Henrici Quarti Regis Christianissimi dictum, quo adversarios Societatis egregie confutavit, ægrè scilicet ferentes, quod Rex ille potentissimus Jesuitas defenderet ac tueretur; alias, inquit eodè errore laboravi, quoniam reveri vos video; sed agnovi tandem, quàm utilis sit Societas Religioni & Republicæ; dignam certe tanto Principi nec non Heroe sententiam.

IV. Sed profecto iniquis conditionibus, cum Jesuitis pugnat, ut tenebris nescio quis, fidei scilicet & nominis ex parte, mille calumniis & imposturis illos impune lacessat; crimen igitur Jesuitarum est, quod illorum innocentia comperta non sit; & innocentia vestra in eo posita, quod vestra flagitia lateant; veniet aliquando illa Deus, qua Deus mysterium iniquitatis faciat palam; perimus, inquebant illi scelerati homines, apud Historicum, *sinus isti norint*; at Sapiens ille longe melius, *nisi me hi noscant, perit*; haud aliter Jesuitæ, quos tanto furore potius quam fervore miserè laceratis, perierant, si calumniis vestris locus esset, & nisi Romani Pontifices, Principes, magistratus & fere optimi quique illos probe noscent; de vobis verò actum esset, si crimina vestra nota essent; hinc nullum non movetis lapidem, ut lateatis; nunquam sine larva proditis in lucem; arte dumtaxat & machinarum opera res vestras agitis; fingitis, ut regnetis; & sub pietate larvata, vel ut proprie loquar, hypocrisis, blasphemiarum vestra tuta quiescunt; satis tui estis, si recti; ex promissis animi sentia, ut in alio sensu capiantur; explicatis, ut implicetis; errores inficiamini, ut firmius adstruatis; damnatas propositiones vobis amolimini, ut illas impune retineatis; si videri vultis, qui non estis; & si profecto non estis, qui vultis videri. Quid ergo mirum, si ad hæreticorum arma confugitis; nimirum ad convitia & calumnias, ut Jesuitarum doctrinam in suspicionem vocaretis; ita prorsus veritatem, mendacio, imposturis, insontes; & Ecclesiæ Filios, hæreticorum telis impugnat. Aperta sunt vestra consilia; nihil juvat dissimulatio; doctrinæ moralis restaurationem prætexitis; aliud spectatis; morum corruptio, seu remissio in Jesuitis vobis non displicet, nisi verbo tenus; optimi quique illorum, omnium apud vos sunt pessimi; fingitis Idololatrias apud Sinas & Japones, quos ibi tyranni, ut Christi martyres obruant; ut mercatores pellium traducitis apud Barbaros, à quibus pro Christo vivi flammis addicuntur; Anglia, quæ pro iis nihil nisi crucis & equuleos habet, fictos commentarios vobis suppediat, ut eos tanquam perduelles agiteris; cuncta hæc omnibus satis persuadent, religionem ipsam à vobis impeti, vano restaurandorum morum obtentu; ita prorsus alii hæretici, nihil nisi

morum

morum restaurationem crepuerunt haecenus; sed fidem vestram ante omnia restaurate, errores damnatos ejurate; ut deinde mores vestros corruptissimos emenderis; vera & visa narro; ignorete quæso, vos intus & in cute novi; parcite igitur solitis declamationibus contra Theologiam moralem Jesuitarum; merus obtentus est, neque hoc nomine illos odistis; sed quia pessimè affecti estis in Sedem Apostolicam, quæ illorum institutum & doctrinam approbat; in Ecclesiam, quæ illorum vitiorum opera; in doctrinam Catholicam, quam ubique docent atque defendunt; & ut verbo dicam, cum Jesuitis vobis non convenit, sed cum Ecclesia reformatorum adversus Romanam, quæ huc usque nihil nisi censuras fulmina & anathemata pro vobis habere visa est.

V. Hoc probrum, quod vobis obijcio, grande profectò est, sed ineluctabilibus argumentis confirmatum, immo & notorium; quippe vestra, tota spectante Europa, palam discussa est, & ab Ecclesia palam definita, doctrina vestra ut impia, blasphemata, hæretica damnata; cur igitur Jesuitas accersitis, & ab iis rei male gestæ & parum secundi eventus rationem reposcitis? vos quidem illi hortantur, ut Ecclesiæ decisionibus acquiescatis; sed an propterea ignavi ac sævi calumniatores habendi sunt? vos etiam atque etiam rogant, ut sincerè damnatis quinque propositiones ab Ecclesia damnatas; an propterea impostores impudentissimi audiunt negatis, esse Jansenii; sed quoties ut Jansenii ultro illas nobis obtulistis? meministis, opinor, libelli à vobis editi, cui titulus, *propositiones gratia*, in quo diligenter & accuratè Jansenii loca & paginas designastis, quibus dictæ propositiones continentur: frustra igitur modò reclamatis, & juratis, Jansenii non esse, ut simplicioribus imponatis, iisque fere omnibus quibus Jansenii libri copia non est; cur ergo vos temeritatis & manifestæ fraudis non infimule? illius certè, cum plusquam temerè id negetis, quod suprema Ecclesiæ auctoritate definitum est; hujus verò, cum ea modò dissimuletis, quæ ante palam, libris in lucem editis, toties publicastis: tanta porro est doctrinæ vestræ ac fœderatorum vestrorum consensio, ut citra delectum, sola librorum vestrorum apertura demonstratur. Dicitis, cum Jansenio, (a) nihil esse in sancti Augustini doctrina certius ac fundatius, quàm esse præcepta quadam, quæ hominibus, non tantum infidelibus, excommunicatis, sed fidelibus quoque & iustis, volentibus conantibus, secundum præsentis, quas habent vires, sunt impossibilia; deesse quoque gratiam, quæ fiant possibilia; concepta sunt Jansenii verba, hæretica, scilicet, blasphemata & impia, qualia Ecclesia illa declaravit: Geneveses omnino accinunt, (b) *Papiste*, inquit, obijciunt, Deum non jubere impossibilia, sed nullius momenti est; quamvis enim divina præcepta impossibilia sint homini in natura corrupta, in integra tamen possibilia fuerunt. Dicitis præterea, (c) quod ante Christi adventum lex redderet iustitiam difficiliorem, & quasi muro interposito, impossibile; & quod non defuit modò gratia sufficiens, sed quod talis gratia lationi legis & scopo Dei capitaliter repugnabat; status quippe veteris testamenti non afferebat Judæis gratiam sufficientem, sed potius impediens: Calvinus & Lutherus idem sentiunt; nimirum Judæos caruisse gratia sufficienti, nec potuisse credere Verbo Dei; ita ut ad Dei vocem magis obscurerent, ad illustrationem magis exacerarentur, ad oblata remedia magis ægrotarent. Vos gratiam sufficientem ut mostrosam exploditis, quæ sufficiat & non sufficiat & quam ultro diabolus concederet: hæretici eandem gratiam vocant inane somnium, callidum

(a) Tom 3. l. 3. c. 13. (b) Gravier. a. 18. de lib. arbit. (c) Jansen. tom. 3. l. 1. c. 8. l. 3. c. 1. 3. c. 8.

Pelagianismi operculum, rem fallacem, metamblusionem, solo nomine sufficientem; vos Christum pro solis electis mortuum esse, vultis, non veto omnibus, quos reverà si salvari tribuisset, haud dubio salvaret; quis enim ejus voluntati resistat; hæc est, quæ Geneva, simplex & fidelis sententia nostra, Ecclesiæ nostræ, fides omnium Ecclesiarum Gallicarum, quæ confessioni Gallicæ adherent.

VI. Vos etiam dicitis ultro, eorum, qui non videntur, Christum Redemptorem non esse, nec totum Patrem orasse, Geneva omnibus denunciat, hæc est præcipuum suæ fidei articulum, cuius horrorem mitigaret, supra sexaginta volumina promulgavit, multiplici synodo firmavit, falsæ Augustini auctoritate manivit, ut Tridentini decreto illum opposeret, quod S. Synodus his verbis complexa est, (d) *si ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortui beneficiū recipiunt*: vos quoque de Urbano VIII. quæ constitutione, quæ doctrina Patriarchæ revidi damnatur, graviter expostulastis, & hanc constitutionem omnibus Catholicis offensione esse, dicitis, cum in ea Augustini doctrina notetur, ut vel ipsi videri coguntur; ita procius Geneva contra Tridentinum, cuius fulmina in Augustinum nonnulli Calvinus asserit; eodem nomine, Philippus Melancthon in Sorbonam invehitur, in qua nullum elementum, qui callet Augustinum: vos passim docetis, cum Jansenio, ignorantiam invincibilem juris naturalis culpa non eximere; Geneva consonat & vobis ultro fateretur, in poenam peccati, necessitate peccati vos demum Jansenio nobilissimum elogiū recipere erexitis, in quo illum mirabiliter extollitis, quod hominem hujus temporis scientissimum, plenum scientia traditionis & scripturæ, Herculem hujus sæculi, qui gratiæ sufficientis monstrum è medio sustulit, doctrinam Augustini restituit & vindicavit, eodem tempore, quo ab hominibus contemptis habebatur, eodem profus Beza de Calvino, & Melancthon de Lutero; per quos, inquit, uterque Augustinus huiusmodi sæculi revixit, ejusque doctrina pridem obscurata, pristina fulgore recepit, puis unquam dissuasisset, ut Regiopolitæ Geneva fidelis excollet, eadem em proflus dogmata repeteret, iidem rationibus firmata, iisdem verbis expressa, iisdem Augustini locis munita, immo ut multiplicata repetitione, eandem Augustini locum, seu textum centies a loquages Jansenius repeteret, quem Calvinus vegetatantum allegaret quis sibi persuasisset, Jansenium hæresim novo apparatu verborum & styli tunc, integro sæculo antiquiorem esse, & jam dudum veterano fulmine afflatam ac denigratam; quæ denum sibi persuasisset, Genavam Lucetia accessisse, vel Lucetiam Genavam, & pios illos sollicitos Ecclesiæ Romanae fere incognitos & obscuros, in Ecclesiâ eterodoxis ita illustres esse & conspicuos.

VII. Trajicite in Britanniam alacriter, extimulibz patronos atque fautores nacti sunt; alios probrò literis commendatis vobis opus non est; Londinensis Gazula, ut vocant, satis esse videtur; nuntius 3. Jan. ann. 1655, omnibus denunciavit, doctrinam vestram in multis eandem esse cum doctrinâ Ecclesiarum reformatarum; descendite in Belgiam, omnes Batavorum Academiae, omnes Calvinii discipuli vestra excipient oracula; omnes ministri & divini verbi pseudopræcones doctrinæ vestræ subibunt, & approbabit catechismum vestrum ab Ecclesia Romana donatum; omnes oratores vobis conent Panegiricum cum Marelio, qui jam in librorum to, ita vos honorificè compellat: *maître de la religion, révérend père, quod auditis in or. resistere impio illi Pelagiano*

(d) sess. 6. c. 3.

gratiam, damnata à orthodoxis si-
cuti sententia, puri puri Pelagianismi putidam & impiam
propositionem suscepit. Transiit ad Heluetios, lauti-
fimo vos excipiet, ut Doctores vestros Roma re-
futes pridem exceperunt, & inuitis ac refragantibus
refutis & Papa, gratia victoris, inter pocula,
triumphum adornarunt, nam in confesso est, inquit il-
los ultro hoc largientibus, victoris gratia propugna-
tum Janfenismum, in maximis & fundamentalibus fidei arti-
culis contra nostra transiisse, quod certe maximæ glo-
rie vobis svertitur, in castris scilicet Zvinglianorum
ob defensa præcipua Zvinglianae religionis dogma-
ta. Laurogeros triumphos egisse. Cum autem apud
nos tanta polleat gratia, quid mirum, si vestra
doctrina doctrinam vestram summopere pro-
pugnantes insignes discipuli vestri Massonus scilicet,
& Labadus, hujuscerei, quamvis alioquin nullius
habeant homines, plenissimam tamen faciunt fidem, qui
Calvinistas transierunt, non tamen ea propo-
sitione esse Janfenistas, illi autem publice Mon-
tani ea prædicant, quæ à vestris didicerunt, &
quædam ergo, fæstent ultro, se Calvinismum ex
Janfenio hausisse, & Janfenismum in libris Cal-
vini accepit: primus ille in Neustria olim Pa-
trius, disertè scribit, se Janfenitam fuisse, ante-
quam Janfenius in Gallia notus esset, & eadem de
gratia, libero arbitrio & prædestinatione à
Janfenio sentisse, quæ modo sentit, sialium, in-
quirit Christum, Magistrum agnoscerem, Calvinum
quænam non erubescerem; cum inter illos de prædictis
articulis, optime conveniat; hinc nonnulli ex eis, quos Janse-
nismus doctrinam, de hoc argumentum hereti-
cum perperam vocat, ut à Jesuitarum persecutionibus sese
eximat, quæ tamen à doctrina Janfenii minime discrepat:
et nobis manifestum fit, vos Genevensibus ar-
tibus deinde esse, pusillo gregi conjunctos, & ab
apostatis vos iure agnosci, etiam vestra fide non
quærat divina gratia, immo etiam, quod veris-
simum est, quamvis horribile dictu vobis videatur,
omnes omnibus fere assertionibus in libro de fre-
quenti communione contentis, ut luculenter evinco:
VIII. Sed, quæ vos, agamus pacificè, & citra
quæ non verò, ut ille vestre, qui tanta commotione
quærat, ut in furorem & rabiem actus esse videa-
tur, & energumens potius, quam humanus scriptor
omnis compos: omittam Pilæ testimonia, quan-
tumque interceditis; quamvis alioqui vir sit om-
ni exceptione major; integritatis notoriæ & fidei
plene, quem nullus, præter flagitiosos, aut valde
decehos homines, rejiciat, prætermittam etiam Pa-
trius argumenta, quibus vix à vobis extorquere
possit, ut localem Christi præsentiam in Eucharis-
tiæ sacramento agnoscat; cum ingenium illum
itaque ingeniosum auctorem recusens, qui ta-
men iudicium taxat à vobis exigit, ut cum Triden-
tino agnoscat, (a) Salvatorem nostrum semper ad dex-
teram Patris in celis asidere, juxta modum existendi natu-
ræ, & multis aliis in locis, sacramentaliter præsentem,
sacramentaliter nobis adesse, unde constat, quam temere
vestre adulterati Tridentini Meynerium insi-
stunt, nihil aliud contra vos urgentem nisi præsen-
tiam localem, & Doctoris Anglici auctoritate fre-
quentè S. Aquinatis præceptore poterat didicisse,
non sentiri hic intelligat, Christi corpus in Sacramen-
to localiter non existere; dupliciter enim, inquit
Janfenius, (b) Christi corpus sub Sacramento contine-
tur, uno modo continetur sub signo illo, quod est
sacramentum; alio modo, continetur à loco conti-
nentis ipsum signum; & mirabilis est utraque con-

tinentia; juxta primum modum, Christi corpus non
est localiter sub speciebus propriè loquendo, & hic
est Doctoris Anglici sensus; secus verò juxta secun-
dum; illa enim continentia habet modum continen-
tiæ localis, haud absimilis illi, qua corpora non sunt
in quantitate tanquam in loco, sunt tamen in loco,
per quantitate; hoc nimirum discrimine, quod alia
corpora in loco sunt, mediantibus propriis dimen-
sionibus, ut loquitur S. Thomas; cum tamen in loco
sit Corpus Christi, mediantibus dimensionibus alie-
nis; & hic est Meynerii sensus, qui loquendi modo
Patrum & Conciliorum bellissimè consonat, à qui-
bus Corpus Christi simul in multis locis esse dicitur,
nimirum per Sacramentum; & altare nihil aliud esse,
nisi sedem corporis & sanguinis Christi; sed his
subtilitatibus scholasticis opus non est, quas minùs
capitis, Patriarchæ vestri exèplo, qui reverà, velitis,
nolitis, magnus Theologus Scholasticus non fuit, his,
inquam, opus mihi non est, ut explorem, quid in fide
sentiat; ut scèdus illud vestrum cum Genevensibus
evincam; illa quippe non discussio, quæ in libris ves-
tris omisit, sed ea, quæ adstruxit; omissionis deli-
cta prætermittit, ut de admittis vos arguam; & omisit
aliis libris, ex libro de frequenti communione quin-
que assertiones excerpti, quarum quatuor ultimæ au-
gustissimo Sacramento adversantur; & prima divinæ
fidei, Calvinistis ultro suffragantibus.

IX. Prima est, sanctos Petrum & Paulum esse duo
Ecclesiæ capita, quæ faciunt unum; hanc Geneva
probat, Roma damnat; nihil igitur effugii restat. Se-
cunda est, usum communem Ecclesiæ in Sacramen-
torum administratione, communi omnium delin-
quendi contumaciæ favere; si hæc deferatur ad Ec-
clesiam, notam haud dubiè referet & nigrum theta;
illam tamen Calvinistæ non sine laudibus excipiunt.
Tertia est, nonnullos esse, qui ad testificationem do-
loris, de offenso Deo, concepti, communionem ad
extremum vitæ terminum ultro differunt; Ecclesiæ
doctrinam illam execratur, & ipsa Geneva impro-
bat, non quod sit Catholica, sed propter horrendam
impietatem, quam præfert. Quarta est, eundem Eu-
charistiæ cibum in celis à beatis, & in terris, à fide-
libus manducari, eo dumtaxat discrimine; quod fi-
dem inter & visionem beatificam intercedit; quo so-
lum, observare hanc particulam, differt modus, quo
manducatur in terris, à modo, quo manducatur in
celis; ita prorsus Geneva, sed non ita Roma. Quinta
denique, ut innumeras propemodum alias omittam,
nos à Deo fieri participes ejusdem cibi, quo electi
vescuntur in celo; nec aliud discrimen intercedere,
nisi quod Deus visionem claram & illius gustum sen-
sibilem nobis subducatur, in terris, & nobis utrumque
reservet in celis: omnes ex dicto libro fideliter ex-
cerpti; prima est damnata; secunda est tertia sunt
impia; quarta & quinta suspectæ; omnes demum à
patis & doctis Theologis rejectæ; cur igitur eas non
ejutastis? cur eos crudelis impostura arguitis, qui of-
ficii vestri vos monitos volunt? cur Jesuitas ut calum-
natores iradicatis, quod hujusmodi errorum moni-
stra tolerare non potuerint? an Lingonensis Episcopus
pro impostore habendus est, qui Sancygitanum
Monachum vestris auctorem fuisse dicit, ut raro ad
S. exomologesim, & rariùs ad S. Synaxim accederet;
unde accidit, ut Maria Angelica Arnaldi soror &
monasterii Abbatisa per quinque menses integros,
à S. Communione, & aliquando paschali tempore
abstinuerit? an Senonensis Archiepiscopus calum-
niator, non is certe qui modò est, sed antecessor, qui
paulo ante mortem, scripsit ad Nuncium Apostoli-
cum, ut hic Romanum Pontificem certiorum faceret,
scripsit,

(a) sess. 13. c. 1. (b) 4. p. m. 7. d. 3. §. 7.

scripsit, inquam, sibi constare de indole & ratione discipulorum Sancygirani, singulati sensu à communi alieno, superbia intolerabili, aliorum contemptu; ac proinde sibi videri, factionem illorum hominum Ecclesiae iure suspectam; cum ab illusione cœperit; ac deinde progressa fuerit, per inane illud pietatis officium, seu figmentum quod vocant arcanum rosarium sanctissimi Sacramenti, damnatum ab octo Doctoribus Sorbonæ; præterea, Sancygirani loco qui solitum de Concilio Tridentino, perinde atque si congressus merè politicus esset, non vero Synodus legitima; ac demum dictum Abbatem in id præsertim enixum fuisse, ut multos, etiam pios, à S. Communionis abstraheret, cuiusdam spiritualis communionis obtentu, quam longè pluris faciebat, etiam quod ad gratiam promerendâ, quam ipsam sacramentalē.

X. Nonne duo illi testes Illustrissimi satis esse videntur, quamvis alia deessent, ad probandum; quo animo sitis in S. Eucharistiam, & quam apertè cum Genevensibus consentiat; sed alia superunt argumenta; dogmata vestra, errores vestros, libris in lucem editis, publicastis; cur ergo huc illuc tergiversamini, ac meruitum commemorare cogitis ineptias, impietates, blasphemias, à Sorbonicis in opusculo illo damnato notatas, cui tamen hoc elogium adscribitis, *pie cogitationes eximie monialis & sapientissime Abbatisse*, nec non sacrilega illa vota, quibus solitarii vestri hodiernum sese fortè obstringunt, quorum formulam in eo scripto, non sine horrore legimus, cum & Christo sint opprobrio, & augustissimi Sacramenti contemptum ingenerent; pauca hæc tremula voce, aut stylo suggero, quæ vix illis, ut dixi, absque horrore excipiat. Christus ita sit Sacramento præsens, ut sistat in seipso, & ab omni cum hominibus societate, vel consuetudine prudens abstineat; destruat creaturam in suo nihilo; nullam gerat curam nostram; nullam sui nobis copiam faciat; divinis amplexibus, & communicationibus anima renunciet; fixis in se oculis, nihil extra se Deus aspiciat; & anima se satis felicem putet, quod donorum Dei particeps non fiat; quis hæc legat, quis audiat, non indignatus huiusmodi abominationum auctores ac defensores? collatis præsertim Illustrissimi Senonensis & selecti Doctorum Sorbonicorum manipuli censuris, nimirum Duvalii, Hallerii, Morelli, Corneti, &c. cum impia Jansenii & sequacium approbatione; Illustrissimus Senonensis asserit, rosarium illud, seu pietatiunculam de divinissimo Sacramento, in qua præmissæ blasphemiae continentur, cœpisse ab errore, vel illusionē, unde secta vestra ortum duxit; scurra autem vester, absque insigni malitia dici non posse, testatur, precatiunculam illam primum factum extitisse, inire adversus Christum, conspirationis; Doctores Sorbonici scribunt, libellum illum scaturire ineptiis, erroribus, impietatibus, blasphemis, eo præsertim fine, ut fideles à praxi Christianarum virtutum, fidei, spei, charitatis abstrahantur: Jansenius verò dicit, ab ipso divino amore dictatum fuisse, nec quidquam contra fidei regulas in eo contineri. Iidem Auctores addunt, eò spectare, ut orandi modum à Christo institutum destruat; contra verò Apologistæ vestri nihil inveniunt in eo, nisi sensa Catholica, sublimia, haud ab similia luminibus Angelorum, primi ordinis, quæ luminibus Angelorum infimi ordinis Dionysius obscuriora esse, testatur: iidem Doctores vel inde perniciosum & periculosum censent, quod eas opiniones inducat, quæ divini amoris affectibus penitus adversantur, quem Christus nobis exhibuit in sanctissimo præsertim Eucharistiae Sacramento & mysterio Dominicæ Incarnationis; Apologistæ verò

scribere non dubitant, hæc esse desideria & vota nostra, amore divino ebriæ, quæ ab eo dumtaxat intelligi & capi possint, qui amoris idioma callet, agnoscit, quæ, quid de se anima illa sentiat, quæ sibi & se repta, in abyssi divinitatis natat. O impium & blasphemum dictum.

XI. Quis enim dicat, animam divino amore perfusam & ebriam eo statu esse, ut atrox illud & crudele desiderium concipiat & pariat; nimirum, ut nec Christus, nec quidpiam Christi ad nos referatur, in eo tamen salutis nostræ originem agnoscamus; hego vel hoc nomine nihil ad nos, & nihil inde nobis de nobis actum est, & reprobi sumus; in eo ipsam gloriam, felicitatem nostram, & summum bonum nostrum collocavimus; si nihil igitur eū illo nobis, nihilq; illi nobiscum, id maximum & miserabile nostrarum omnium miseriarum est: quod anima divina amplexibus, obtritus, occurribus, renunciet, sed quæ tandem ibit, nisi ad eum tendat: ille ipse vita, veritas est; an vultis animam ab eo descedere, igitur ad mortem, ad errorem & tenebras, ad præceptum & inferni viam; bonum & optimum nobis est corpore dominico vesci, in vis Domini ambulare, divinis fulgoribus illustrari; an vultis illa lux salutari renunciet, ac sese in funestam agat deperitiam: quod anima optet, tradi oblivioni à Deo, credere illius curæ & providentiæ, ab eo secum vivere, rejecta, despecta, & destituta, ut ille feliciter in ipso, sibi ipsi vivat; quasi verò Deus nostri recordari non possit, nisi obliviscatur sui; de se simul & de nobis cogitare; ac demum felix ac beatus esse, nihil omnibus creaturis mentem, curam & providentiam omnem avertat, & omnia fortunæ & hominum nequitia libera relinquat: hæc scribitis, spiritaliter defenditis ut sensa Catholica, sublimia, angelica, ab ipso amore dictata, sapientissimæ & sanctissime Abbatisse, quæ sibi erepta & à se abrepta, in ipso divinitatis sinu natabat; siccine verborum rerumque dissimularum usum pervertitis: siccine pietatis suam illusionibus & blasphemis obducitis: siccine erroris & mendacio fidei & veritatis nomen imponere, qui dicitis bonum malum: ridiculam profecto, perniciosam arrogantiam, quæ suos errores, pro regulis fidei; blasphemias suas, pro regulis morum; somnia sua pro angelicis luminibus vendicat: cum vobiscum optare licet, ut Christus in Sacramento ad intimam hominum Societatem abstinere, nonne potius optare possemus, cum Genevensibus, ut sobriis divinis sacramentalibus verè non existat: in templis & altaribus nostris non sedeat; à nobis demum crepitem, ac deinde stomacho non excipiat, ut se vobis intime conjungat: si vobiscum optare licet, ut Christus in re ulla non sit, quæ illo minor est; cum pariter cum Calvinistis optare non licet, ut Christus sub iis corruptilibus elementis, quæ tot mortuorum obnoxia sunt, non maneat, cum inter dum ab aliquo Christi opprobrio id fieri non possit: optare licet cum illa vestra sanctimoniali, ut Christus habitet in loco suæ dignitati consentaneo, & rebus cum inaccessis; optare non licet, cum Calvinio, ut non sit sub accidentibus Eucharisticis, cum locum maiestate indignus esse videatur; atque ita, cum vobis Regio opportuensibus, ad vota Genevæ delectanda non licet, & ab his ad Genevæ fidem & dogmata, quorum præceptum est, Christum in Sacramento ipsa non existere, sed tantum figurâ, ac proinde tantum merum figmentum, & communionem sacramentalem inanem superstitionem esse.

XII. Ex his constat, vos perperam exponere quod Jesuitæ & alii viri piiissimi vos in erroris & blasphemiae

dictum vocavit, quasi cum Geneva in Eucharistiam
communiatus; fateor, probrum illud & opprobrium
diminuendum esse; cur igitur ab eo non declinatis?
propositionem edidistis, hoc saltem de vobis suspi-
cationem excutit illa S. Sacramenti precantuncula, quæ tot
iniquis & blasphemis caret: cur tot infanis apolo-
gias impia illa dogmata defendere & vindicare
volueris, quæ præcipui Sorbonæ Doctores confixe-
runt, cur miseritis libro de frequenti communione
propositiones illas, partim hæreticas & damnatas,
partim suspectas & censuræ dignas? cur demum de
hæreticis, eas emendare vel explicare designati
esset, hæreticis aud dubiis, luculentæ extare fidei ve-
ritates de hoc articulo, in scriptis Regio portuensis bi-
bliothecæ; sed quænam amabo scripta intelligitis? an
eque secuta vester in hac epistola, cum elogio, ap-
parebit præfatum Alnaldi epistolam, Theo-
logum familiarum Sancygirani, apologiam dictæ
propositionis, & cæteras apologias vestras; sed
quæ hæc confixa & damnata fuerunt, à Sorbo-
na? Episcopus, ab Ecclesia; an hujusmodi testimo-
nia inter hæc edidistis, quæ ipsa Ecclesia vel
catholica, vel ut in fide suspecta, nigro tunc nota-
tione demum, loca ex his descripta orthodoxa esse &
Catholicæ, non inde sequitur, alia, quæ vobis expo-
nuntur, talia esse; ad summum, inde sequitur, au-
thoritates, hæreticorum more, repugnantia &
cancro interdu loqui: hinc fides vestra bifrons
esse, quippe catholicum vultum præstetis, & ver-
balitatis; inde verò hæreticum, & doctrinam er-
roneam; si quis, dum vertitis ad nos Genevenses
talem, vos erroris insinulet, subdūctis illic, &
Catholicum substituitis; nunquam enim hæresim
vostre promulgatis, nisi prælo sit apologia; erro-
res & veritatem, venenum & antidotum eodem po-
tulo propinatis, & pro more hæreticorum, una pars
lucum vestrorum aliam tuctury crimen simul pa-
tratis, & exitibus culpæ, quæ profecto arte, simpli-
tatis quidem & ignavis, non tamen sapientibus
fronsis.

III. Et ut rem istam aliquot exemplis confir-
metur; erprobatur vobis dogma illud Aurelii, per
potatum carnis & sacerdotium aboleri, quæ fuit
hæreticum hæretici; & respondetis, in eodem libro
catholico doceri, quòd Ecclesiæ non possit potesta-
s Ordinis abrogare, cum caracter sit indelebilis;
respondetis quidem repugnantia, sed primum illud di-
ctum integrum & intactum testatur. Opponitur vobis
passim A Arnaldi assertio; quòd scilicet in terris par-
tes sumus illius cibi, quibus Beati vescuntur in
celis, hæc duntaxat differentia, quòd hæc nobis vi-
deatur gustare eisdem cibi subtrahantur; ita prorsus
convenit de hoc mysterio; scura vester quædam
differentia capiti suggerit; nescio, an vobis il-
lus manducetis, cum dicat, nunquam in Regio-portu
vestro domicilium fuisse, idque, iudice me, ne
improbitatrum fides penes vos esset; ut ut sit, illius
remonium mera esset dictorum repugnantia, non
tamen criminatiois depulso. Opponitur alia ejus-
dem propositio, quòd scilicet præsens usus Ecclesiæ
communis hominum delinquendi contumacia fa-
ciat, respondetis tamen, Ecclesiæ proxima vobis
tamen damnnari; hoc quidem est contraria loqui,
non tamen crimen intentatum refutare; opponitur
etque, dictum à vobis fuisse, quòd Ecclesiæ in mo-
ræ & disciplina corruptioni obnoxia sit; respon-
detis, à vobis oppositum in libris doceri; hoc ipsum
quod oppono, nimirum libros vestros repugnan-
tibus & contrariis dictis scateare; hæc tamen ad pur-

gationem vestram nihil conferunt; ad purgationem enim non satis est, ut ostendatis, duas propositiones contrarias in libris vestris extare, quarum altera est orthodoxa, alia hæretica; deinde cum, orthodoxam in eis extare; ostendendum vobis fuerat, non extare aliam, nimirum hæreticam; quod verè si à vobis præstitum esset, jure illud vestrum *mentiris impudentissime* in accusatore impingere possent; sed cum illa omnia, quæ vobis à Jesuitis exprobrantur, in libris vestris legamus, quis non videt, horrenda illa conviviorum & contumeliarum tela in Jesuitas à vobis extorta, jure in vos retorqueri, necis modò à vobis obtineri, ut à confessione cum Geneva vos purgetis, quin potius ut errorum convicti, & pertinaciæ hæreticorum rei maneatis: sed non nihil addo, ad spicilegium, scurræ hujus vestigiis insistentis.

XIV. Quid addi possit ad maledicentiam vestri lycophantæ, non video; nam plenam convitiorum & calumniarum colluviem in Jesuitas non tam evo- mit, quàm profundit; stultos vocat, scelestos, igna- vos, crudeles, improbos & perditissimos calumnia- tores; immodè, inquit, bonis viris non deecent calum- niatores, dum erunt Jesuitæ; centies ac millies iis ex- probat improbas, nefandas, horrendas calumnias, insulta mendacia, summam malignitatem, stupen- dam audaciam; contumaciam, flagitia, scelera, vesa- niam, furorem, improbitatem, corruptelas, induratum animum, effrenam calumniandi licentiam, cor- ruptelas, infandum nomen, horribiles cavillationes, impudentiam, prolapsiones, pudorem, dedecus, ignominiam, positam frontem, ineptias, nihil tam ne- fandum, inquit, quod in Jesuitas non cadat, & cri- men, quod Deus solus, pro merito, punire possit, & soli pariter Jesuitæ suscipere queant; quid jam vobis, inquebat ille, Jesuitas alloquens, ad omne facinus reliquistis? quid tutum à tanta calumniandi licentia? addit, eos instituto & professione calumniari, & sine conscientia morsu, libere delinquere: quid pejus in- famis scura in publicos grassatores & flagitiosissi- mos homines debellaret? sed hoc divino consilio factum esse, puto; ut hic homo fidem omnem prosti- tueret; si enim, ut cœperat initio, servato accusatio- nis decoro, laxitate Casuistarum persequutus fuisset, eodem curiuli stylo, non sine multiplici calum- nia, sed honestè & appositè composita, majorem haud dubiè fidem fecisset; saltem apud aliquos malè affectos in Societatem; ut ubi furoris & atro percutis, & impos sui, effutire illa non dubitavit, quæ omnem superant fidem, & vix Ebois, aut phræneticis igno- scerentur, nihil ab eo Jesuitis timendum fuit: quis enim, etiam emotæ mentis, sibi persuaderet, Jesuitas eo venisse, ut nullo conscientia morsu, à flagitiis horrendis & detestandis arceantur; ut Missam tei- brent à lethalibus noxis minimè purgati; ut omni operâ connitatur, morum corruptelam inducere, sacrilegiis locum dare, divinum Sacramentum pro- fanare ac prostituere, uno verbo, omnia sacra & pro- fana miscere, unde perspectum sit, ut videtur innue- re, illos non hæreticos modò esse, sed Atheos; nemo certè, etiam inter Eerodoxos, ea sibi de Jesuitis per- suadeat, non inducat in animum, ut ea credat, quæ ille vester, non jam scura & ludio, sed plusquam Hercules furens in Jesuitas detonavit.

XV. Initio militem glorioſum Plauti, ſed Bom-
bomachidem illum, aut Pyrgopolinicum, aut certe
Thraſonem Terentianum agere videtur; ſic vos acci-
piam Patres, inquit, ſi inſequar, ut forte antiquos
illos adverſarios delideratur ſitis; dabo operam, ut
hoc reiſſa ſentiat; & dum Regioportuſes tam

nefanda accusatione violati, tanti facinoris veniam, gemitibus suis, taciti vobis impetrare contendunt, ego, quem hæc injuria non tangit, ad illam vobis in totius Ecclesiæ oculis exprobrandam, aggrediar, ut hoc modo Societati vestræ salutaris illa contingat infamia, &c. quam bellè; quam thrasonicè; sed quo tandem eventu? eodem loco, statu & situ Societas immota mansit; eadem virtutis, fidei, & scientiæ de illa ubique opinio; ille verò, quid? crepuit tandem, utinam ad meliorem frugem reversus; ejusque libelli famosi ab Ecclesia damnati fuerunt, ut ejusdem conditionis esset cum Janzenio, Sancygitano, Arnaldo, aliisque suæ factionis auctoribus: sub finem denique insanum declamatorem agit; superos movet & Acheronta, & Jesuitas devovet orco, tonat & fulminat; multos sanè delirantes vidi & audiui, nullum tamen, qui luculentius deliraret: Sanctimoniales vestras Marelli, limpidissimi sane scriptoris, cura commendo, & Regio portus miracula sacra rotæ, vel S. Congregationi rituum examinanda relinquo; quisquis illarum Montalium vitæ, rationis, ritus & status certior esse voluerit, ab eo reperat, ut amœnissima, ita cum veritate conjuncta: Fillæi & Meynerii narrationem non discuto; suis auctoribus stat, omni cerre, velitis, nolitis, exceptione majoribus; in Arnaldo novenni manifestum antichronismum admittitis; sed hæc nihil ad rem; nihil ad me; utpote qui explorem, non quid alii de vobis dixerint, sed quid vos ipsi scripseritis, & quid de scriptis & libris vestris Ecclesia judicavit: absque hyperbole dicam, tantam librorum vestrorum vim ab Ecclesia confixorum fuisse, ut ii justam Bibliothecam implere possint.

EPISTOLÆ XVII Confutatio.

I. **Q**UAMVIS P. Annatus tuam istam epistolam confutari; quia tamen præ modestia, qua præsertim pollet doctissimus Auctor, de se paulò demissius sentit & scribit, simplici ejus versione non utar; sed nonnihil addam ad ea confutationis capita, quæ ex illo excerpturus sum: initium ducam ab illo tuo plusquam thrasonico exordio, in quo, per intolerabilem & putidissimam jactantiam, illa effutire non dubitas, quorum hominem non prorsus perfritæ frontis pueret; liber, inquis, solutus, expeditus sum, nulli devinctus, cum nemine implicatus, Jesuiticæ doctrinæ non ignarus, certus illam insequi; nec ulla me humana ratio ab hoc incepto vel retrahet, vel retardabit; adversus minas vestras, (sic eos alloquitur,) circumfusa me caligo defendit; ferit vos manus nulli conspicua, quæ cunctis doctrinæ vestræ labes conspicuas facit; nec mihi impetum vestrum timeo, nec ulli: sic in me Societatis gratia tota inarcescit; nec spero quidquam in terra, nec metuo, nec volo; nullius bonis egeo, nullius auctoritate; undique petitionibus vestris elabor; nec ulla me ex parte potest Societas vestra prehendere; vobis Portum regium vexare, facile est; me verò, non item; pulsi nonnulli; ego interim quietus in domo maneo; cum nullo vobis congregari contigit, vel ad-

versus assultus vestros tutiore, vel ad errores vestros impugnandos paratior: quàm alitè, quàm magis, quàm gantius, vel fortè magis appositè, quid inlatum vel litrem gloriolum, seu ridiculum Matamororum subletem fulmina, & immani buccarum tonitru, percontantem; qui Societatem universam, ni cælam amentem atque inflatam, ut cum totus orbis capere videatur; se ipso plenum; vento scilicet atque ventum nihil timer in suis tenebris, nihil vult, nihil sperat; ita fretus dextera, suo stylo armatus, suis licetis ventis; nis: nempe anonymus est ac tenebrosus, delirantem coram subsidio: nullius enim bonis indiget, nullius auctoritate; quid faceres, ita ineptit, ita insanit atque delirant, ut me quasi ad commiserationem moveat: in quo quis audeat, audeat & ille; prodeant in medium Jesuitæ omnes: non modò Annatus, Petavius, Martinus, Suarez modò, Valquez, Molina, Valentia: non lastum modò, Sanchez, Gibalinus, alique facile Principes doctrinæ Auctores, verum etiam Eminentiissimi juxta atque dignitate Bellarminus, Toleus, Lugo, vicinus, unus Montaltius, verè Pasqualis, juxta Italicum, unus sycophanta, scutra & histrio, in omnibus aliisque locis, quorum doctissima lucubratione nobis simam bibliothecam abundè instruerent, patet leperdicat & jactat: pauperem superbum ab omnibus; & statum utrem ac follem multiplici repercutit labilitem videre soleo, & ludentibus pueris suo caligandum: hic tamen tanti tumoris impatiens, crepat modius, ut dicere memini, à Janlenis salientis, quos voliores esse duxit: à Catholicis abstractus, utpote quæ rores ab Ecclesia damnatos, ad ultimum usque aditum oblitinatifimè retinuerit: sciens loquitur, & arripit intimis familiaribus habeo; publicè licet famâ relingente: sed ad rem venio.

II. Omitto indigna viro ingenio convitia, quibus Annoatum cumulat, insolentem ac petulantem dum initio vocas, intolerabilem, qui jam ferri non possit, nec debeat, ridiculum calumniatorem, intolerantem de sententia hominem, christianæ morum disciplinæ evulsorem, ab æquitate abhorrentem, hæreseos chimæ fabricatorem, pervicacem, mendacem, insidiatorem, tyrannum, à Deo desertum, infelicitissimis consiliis urentem, uno mendacio nitentem, uni mendacio venientem, qui totum in eo sit, ut falsâ persuasione; & concludis uno verbo, plus sinceritatis in Janlenis esse quàm in ipso; plus diligentie ad discutiendum Janenium, non minùs acuminis ad illius sensum perulandum, nec minùs fidei ad persuadendum: immò eo potervix venisti, ut Valeriani telum, id est, mendacium probum illi & contumeliam in os impegeris: ita verò petulus tenebro in gravissimum & doctissimum hominem, de Ecclesia, de Gallia, de re literaria de meritum; itane verò infamis iocura in sanctissimum nem, Regi Christianissimo à Confelsionibus, longum gloria illustrem, & religiosis virtutibus conspicuum itane verò profanus & laicus in Sacerdotem, commendandum, innocentia & morum candore amissum? ita prorsus aliàs Julianus, Celestius, Crescens in Augustinum; Maximus in Nazianzenum; Bernardus in Bernardum: hoc sanè ultimum in te præbè quadrat, qui pro defensione tui Janlenis terribilem stylum stringis in Annoatum, Episcopos, & Romanum Pontificem: uti scilicet ille, adveniens Bernardum, Præfules & Cardinales, haud dissimilem stylum

ulum, joci, nugis, & convitiis armatum strinx-
it pro defensione Petri Abailardi; si res postula-
ret, multa sine adducere, quibus utrumque ap-
paret committerem; sed de hoc fortè alias, nisi
magis converteret.

III. Quiritatis statim initio, te passim ab Annato haereticum dici; tunc tamen, inquis, nec Missae, nec caeremoniarum Catholicoorum officis defuisti unquam; nec ab Ecclesiae disjunctus, nec Pontificum ullum catholice violaris, & ita in syllogismum Annati subditi, quo syllogisticè efficit, epistolarium scriptorem haereticum esse vident, quàm sis ridiculus: cum nullus syllogismus Annati, in ea scripturuncula, quam apertius inveniam, quo id efficeretur conetur, Janseius quidem pro haereticis habendos esse, non pro hereticis, sed demonstrat; de quo paulò post, sed te nequam singulari nomine appellat; quod dicit, te nequam solitis Catholicorum officis defuisse, inane est, inaniò ridiculum tenebrionis dictum; quis enim falsitatis revincat, cum ignotus lateas: quod cum addis, nullum à te Pontificum decretum nominis, mentiris apertè, nam in quatuor primis epistolis, errores liberali manu sparsisti, eluisti. Condemnatos Pontificis, Janseii haereticos acerrimè defecisti, led nebis eadem, ad illarum confutationem te committo: addo aliud majoris momenti; cum Janseius inquit foretetur, saltem verbo tenus, Ecclesiam tuam non esse in quaestionibus juris, sed tantum in quaestionibus facti, cum in utroque errasse, velles, sed ne propter defecisti; vera narro, & si res postulat domesticum, languine tibi conjunctum repulabo; doles tamen, haereticum dici: sed, inquis, & contra-regio me esse negavi, id est, Janseii sectæ adhaerentem, jurabis, scio, te fallere posse Deos; loquela mea prodiit, quid, te quod aliud in primis & ultimis literis praestit? quid in hac praeterim, nisi ut Janseius vindicatus à censura? nunquid universam illius doctrinam doctrinam complecteris hoc brevitationem & illorum effugia, distinctiones, argumenta quoties ipsi Honorium, Origenem, Theodoretum, Dionysium Alexandrinum, & alios in scenam vocaverat, & tria capitula, utiis tuerentur se, ac rebellum suum ponent in tuto? quod subdis, in tuis libris non reperiri, quod à Constitutionibus Apostolicis distideat, ejusdem fursus est; quasi verò gratiam sufficientem non rejeceris, solam efficacem non admiseris, explicatam Calviniano modo, ex quibus cetera necessariò consequuntur: fateris, Christum non pro solis praedeterminati mortuum esse; in quo parte, à tuo Janseio defecisti, gratulor, ut nam faceret; retere enim, ut aliquis sensus, aliqua distinctio, non tamen integram propositionem erroris, nec fateris, pro omni suum Christum mortuum esse, ac perinde, licet haereticum fugias, dictum tamen habeam, temerarium & scandalosum adhuc retines: nonnulla autem alius, quae toties reficcas, nimirum de novum disciplina, à Jesuitis funditus eversa, de praeparo divini amoris, de arcu sancti Medetici, de sequatur libris, quos ab universa Societate praedicat, de quo ex Constitutionibus Societatis, & literis quiritiv & Vireleschi constare, falsò ac temerè narras, nihil enim tale efficit, jubetur quidem respectu Jesuitarum libri, sed quòd Societas omnia ad ea praestet, fucile mendacium est.

IV. His ergo plerumque, quæ ad calumniam
animato, urdicijs, Regio. portuensibus afficam,
non pertinent, ad eam refellendam te accingis; An-
tequam quippe non semel Janfenistas (hi enim sunt
Regioportuenses) hæreticos esse dixit, & luculentis

argumentis demonstravit; ut autem probum illud ab illis tuis amollaris, tres illorum facili Principes, seu coryphæos, nimirum Sambovium, Lanaum, vel auctorem libri de gratia victorie, & Arnaldum in scenam inducis, atque, ab illis quinque propositiones damnatas & rejectas fuisse; quæ scilicet, ut ait Lanaus, hæreticæ sunt, Lutheranae, ad libitum confictæ, nec in Janzenio, nec in ullis ejus defensoribus extant; hæc trita est cantilena vestra; non extant in sensu ridiculo, quem vos his tribuitis; extant tamen, neque hoc negatis, opinor, secundum verba illa, seu materiale, vel complexum verborum, quibus ab Ecclesia in earum damnatione expressa fuerunt, quod sæpè Ananias & alii, adducto Janzenii textu, perspicue comprobant, eviceruntque; nec ullus superest, quo ad hoc, tergiversationi locus: antequam Ecclesia illas congerit, centies eadem publicastis, prædicastis, immò cum ad Ecclesiam delata fuissent, Romam venistis, illas acriter defensuri; post damnationem verò styllum, & loquendi modum mutastis, non mentem; eandem quippe doctrinam tenetis ac defenditis, neque ius inicias, quam antè propugnabatis; quid ergo? erectis famosis illis columnis, diversos sensus commenti estis, quorum unum pro Catholico, Augustiniano, Janzeniano, haberi vultis, atque ita propositiones in hoc sensu acceptas in Janzenio, immo & Augustino contineri, non negatis, sed ultro asseritis; alius sensus Lutheranus est, & Calvinianus, in quo scilicet damnatae fuerunt, & in hoc negatis, in Janzenio contineri; tertius est Molinisticus, quo tamen omisso, quia huc non pertinet, quero ex vobis, num Ecclesia illas propositiones damnavit in proprio, nativo & vulgari verborum sensu annuis intrepidus; nimirum pag. 468. editionis r. Colonienfis, ubi hæc habes: *Cum summus Pontifex propositiones in sensu germano & simpliciter damnaverit*; agnoscis tua verba; hoc igitur tecum facto fundamento, sic rectè mihi rationari videor; Ecclesia damnavit eas in sensu Janzenii; hæc ipsissima sunt Constitutionis Apostolicæ verba; sed per te in sensu proprio, legitimo ac germano damnatae fuerunt; igitur sensus Janzenii est germanus & proprius; quiquis ratione pollet, & ratiocinans patens est, hoc in incitari non potest: cum igitur in sensu germano & proprio rectè damnatas esse, fatearis; & hanc saltem, ut ais, Ecclesiæ damnationem admissas & osculeris, si homo es, & tui compos, admittere debes, in sensu Janzenii rectè damnatas fuisse; consule quæso rami Algebrae & Geometriæ, & novam ratiocinandi artem, quam brutis etiam concedere videris, ut hunc syllogismum solvas.

V. Quod pertinet ad tuos illos, quis nescit, Lannæum in eadem sententia manere; idem facile de Sambonio dixerim; saltem ex fama; hic enim nihil quod sciam, edidit; Arnaldi epistolæ citatæ, ad depulsionem, ego verò ad confirmationem erroris; cùm in secunda primam propositionem renovavit, in persona Principis Apostolorum, eapropter à Sorbona cum sociis ex Doctorum albo expunctus; unde constat, quàm rectè ratiocineris, utpote qui ad defensionem Arnaldi, eadem argumenta præfers, quæ ad illum convincendum produci-mus. Transis ad subscriptionem, ejus, in-quis, consilium Jesuitæ abjecerunt, ut in Regio-potentibus nihil moræ ad illam futurum esse, cog-noverunt; mendacium notorium est; subscrip-tio à vobis exacta est; vos autem sanctæ primipili oblitati sume reculas; et hoc promptum fuit Augustinianorum, nimirum discipulorum Augustini

Iprensis, ad versus summum Pontificem, obsequium, quem scilicet sarcasmi primū & sacrilegiis convitiis prosequuti estis, & tandem erroris arguere non dubitastis. Parum porro Annatus mihi dixisse visus est, cum vos foris Catholicos, intus hæreticos esse, pronuntiavit, & animum vestrum à lingua dissidente; nam reverà & mente & lingua hæretici estis; quasi verò illa propositio Arnaldi de duplici capite non sit hæretica? item illa de gratia, quæ S. Petro defuit? tu item, quàm multorum errorum à me suprâ convictus es? denique, nunquid hoc ipso loco hæresim adstruis, cum hæc scribere veritus non sis, mihi nullos in Ecclesia hæreticos esse, certum esse nonne Lutherani, Calvinistæ, aliique sunt hæretici? de istis non loquor, inquis, sed de Jansenistis; nonne Urbanus VIII, Innocentius X, Alexander VII, doctrinam Jansenii ut hæreticam damnarunt? chimæram, inquis, quæ nullibi est; ò nequam; erravit igitur Ecclesia, quæ bruta fulmina contorsit, & chimæram dumtaxat fulminavit; sed, crede mihi, chimæra illa Ecclesiæ fulmina sensit, alioquin tantos clamores & motus non edidisset; tu etiam sensisti; quidquid obgannias; quòd demum dicis, nunquam ab Annato judicari potuisse, quæ pagina Jansenii illa verba extant, quibus damnatæ propositiones continentur; quoties judicavit & indicavit, & multi alii indicaverunt: sed in notoriis mentiri, vobis solenne est. Arguis deinde Annati pervicaciam & mendacium, mortalium pervicacissimus & mendacissimus: vix in hoc, vobis similes, ab Ecclesia condita, reperimus: quamobrem verò? quia, inquis, Janseniani à vobis initio hæretici dicti sunt, eò quòd quinque Jansenii propositiones defendere, ubi verò ab iis rejici vidistis, illud ore tenus, corde à lingua dissentiente, ab iis adstrui, scribere, dicere, & prædicare non cessastis; ac demum inde vultis, hæreticos esse, quòd in sensu Jansenii easdem propositiones damnare nolint: huc certè quadrat, quòd toties nobis intentas Valeriani telum; dico enim, ideo vos hæreticos esse, quia propositiones damnatas defenditis, quas in eo dumtaxat sensu rejicitis, improprio scilicet, atque inepto, de quo ne cogitavit quidem Ecclesia; ideo porro in Jansenii sensu damnare abnuitis, quia hic germanus est & proprius, in quo ab Ecclesia damnatæ fuerunt, ut supra evicimus; nisi hæc perspicua sint, quid sit perspicuum, non intelligo.

VI. Utrum, inquis, sentiat Jansenius, Ecclesiam & fidem non tangit; hoc alterum est effugium vestrum, hæc distinctio juris & facti, quam plura millies nobis obstruistis; propositiones damnavit Ecclesia, inquis, sensum Jansenii non damnavit, immò damnare non potuit; sed loquamur serio & sincerè; damnavit sensum Jansenii, ut notorium est; sed in hac, non tamen in illa damnatione, ipsa erravit; sic enim Janseniani; tu fortè, in utraque errasse, diceres; sed primum dumtaxat hoc loco adstruis, & decantatis exemplis Dionysii Alexandrini, Honorii, Origenis, & Theodoret, tibi demonstrare videris; sed longè aberras à scopo; exemplum Dionysii nihil ad rem, cum ab Ecclesia illius doctrina nunquam damnata fuerit; nec enim, opinor, Basilus universam Ecclesiam representat; quamvis alioquin clarissimus Ecclesiæ Doctor. Quod spectat ad Honorium, altioris indaginis res est, quam hic discutiendam non suscipio, aliàs fortè, si occasio tulerit; illud unum dixisse contentus, damnationem Honorii ad summum, esse probabilem & dubiam, cum illam mul-

ti, siquæ doctrinâ, eruditione, & dignitate conspicui, ut spuriam & fictitiam rejiciant; duos tamen appello, Baronium scilicet & Bellarminum, quorum auctoritas, etiam si soli essent, tot rationum momentis firmata, opinionem probabilem facit: dixi, etiam si soli essent, quia sunt alii quum plurimi, quorum satis longum elenchum in promissa discussione daturus sum; accedit, quod Hadrianus II. in epistola, non dicit, à Concilio Oecumenico universalem Ecclesiam representante, Honorio tantum thema dictum fuisse, sed ab orientalibus; qui ceteri universalem Ecclesiam minime representant; ut sit, demus prædictam damnationem, ad summum, probabilem & dubiam esse, ex hoc vestrum rationum corruit; nam certum est, doctrinam Jansenii ab Ecclesia damnatam esse, ut hæreticam; igitur hoc ipsum credere debemus, & si fortè illam, contra definitionem Ecclesiæ, defendimus, hæretici sumus; cum dubium sit, Honorii doctrinam ab Ecclesia damnatam fuisse, hoc certò credere non possum, ut proinde non teneor; & quamvis hoc negem, defendam Honorium, hæreticus ea propter non eris; quid ad hoc?

VII. Quod spectat ad Origenem, & Theodoret libros, quos aliqui hodiernum ab hæresi ruitum non dubitant, id quæ citra vel minimam hæresiontam; diversa proflus à nostra ratio est; nam perquam quòd multa inest falsitatis suspicio, quod scilicet vel omnino conficti fuissent, ut epistola Theodoret ad Joannem Antiochenum, de morte Cyrilli Alexandrini, quem illi superstitem fuisse, constat; ac proinde fictam epistolam; vel errores aliquibus hominibus iis inserti; nempe duo illi Monachi Lauræ, Nonnius scilicet & Leontius imperi rudesque literarum, ex Origenis libris multa excerptisse dicuntur, quæ aliter in libris extant; multatorem Nestoriani Theodoret affinxerunt, ad commendationem suorum errorum, de quibus nunquam verum doctissimus cogitavit; ut ut sit, utriusque defectus (quos tamen in hoc non laudo), nihil aliud voluit, nisi certò damnandos non esse, cum multa in eis si fide calumniæ suspicio: at si disertum extaret Ecclesiæ decretum, quo dicta suspicio excuteretur, prepressis verbis, omnibus Christi-fidelibus inderetur, hunc, vel illum errorem ex tali Origenis, vel Theodoret libro excerptum, ab Ecclesia in sensu ab his auctoribus intento damnatum fuisse, & denudò, ut talem damnari, in simili versarem ut auctor & nemo Catholicus refragari posset: damnatum certè utriusque errores à quinta Synodo, & hæc damnationem approbavit tandem Vigilius Papeamque Pelagius II. Romanus Pontifex in epistola ad Iliricos, nec non Gregorius Magnus, variis locis luculenter explicarunt; sed quia illius Synodi falsata & adulterata fuisse, constat, nec sufficiens Ecclesiæ declaratio nonnullis, paucis licet, esse videtur, ad suspensionem omnem penitus tollendam, nonnulli, quos tamen in hoc, ut dixi, non laudo, illorum auctorum defensionem susceperunt; at nulla nostro casu suspicio restat, nulla umbra; propositiones Jansenii appellatas & conceptis verbis expostas, ante damnavit Ecclesia; nimirum ex tali Jansenii libro excerptas; sed quia statim reclamatis, Jansenii non esse, nimirum in eo sensu, in quo damnatæ fuerant; Ecclesia, ut omnem dubitationem amoliretur, declaravit, Jansenii reverà esse, & in sensu Jansenii damnatas, & ut tales denudò damnavit; unde corruit petrum ab Origene & à tribus capitulis argumentum; quid enim quæ-

est in epistolis Pelagii & Gregorii? ubi legi-
tune, vel illum errorem, ut Theodoret, & in
Theodoro intento damnatum esse? non
igitur non videtur esse sufficiens declaratio; de-
claravit, quod Pontifex, propositiones esse Janse-
nianas non tantum illud; declaravit insuper in sensu
Theodoret scriptis, Nestorii errores contineri;
unde hoc tibi negabunt: nempe declaravit dum-
taxat, dictos errores contineri in iis scriptis, quæ
Theodoret esse dicebantur; sed demum hoc, ne super
rebus & crepera tecum disputem, cui certa su-
per impugnamus, demum hæc, inquam, quis
quam in sensu à Theodoro intento dictos erro-
res damnatos fuisse, declaravit? quis unquam uti-
tatem damnavit? diversissima igitur ratio est; atque
adversum illud argumentum, toties inculca-
tum & ingeminatum, ab Honorio & tribus capitu-
lorum corruit; cum tamen eodem tejo hære-
tici ferant, operæ pretium erit aliquando, rem
à Honorio, Liberti, & trium capitulorum discuti-
re.

III. Itaque, quod illæ propositiones sint Janse-
nianas non jam divina fide, sed perspicuo tenemus ex-
perimento, ut supra dictum est; item, quod damnata
sint Ecclesia ut Janseii, & in sensu Janseii, ex-
perimento habemus; ut & quamlibet aliam Eccle-
siæ declarationem; quod demum sint hæreticæ in
sensu Janseii, habemus ab Ecclesia, & certa fide
tenemus; neque hæc est questio facti, ut a's, sed
juri: tum enim hæc propositio, *Pater major me*
est, sensu Atii, & hæc, Corpus Christi non est reali-
ter sacramentum, in sensu Calvinii, est hæretica, quam
et, interior gratia nunquam resistitur, in sensu Jan-
senii: & nisi hoc verum sit, tota fides nostra corrumpit,
neque est; & nulla unquam propositio ut hære-
tica eliminari poterit; accipe istam, si vis; sunt dua
proposita vel hypostasies in Christo; hæc in sensu Ne-
storiani hæretica; & ut talis, ab Ecclesia damnata;
hæc igitur illa, eodem jure, gratia interiori nun-
quam resistitur, in sensu Janseii; nec dicas, Nesto-
rianos & Nestorianos sensum illum pro suo agnosce-
re, sed quid hoc? agnoscunt verba illa, quibus
hæc propositio continetur, esse in libris Nestorii,
legimus illorum sensum pro suo agnoscunt,
neque scilicet propositio ab Ecclesia damnata est;
non tantum Nestorii propositio est hæretica,
sed quæ quoque, cum illam pro sua & illum sen-
sum, in quo damnata est, pro suo agnoscat, est
hæretica; & ut verò Janseii propositio in sensu
proprio & vulgari, qui ab eo intendi præsumitur,
est hæretica, & talis ab Ecclesia declarata est;
quoniam ipse, qui obstat illam non defendit, ab
Ecclesia damnatus non fuerit, nec declaratus hæ-
reticus; vos tamen, qui eam in sensu, in quo dam-
nata est, pertinacissime defenditis, nimirum in
sensu proprio & legitimo, qui est sensus Janseii
incomptus, hæretici estis: eligamus enim pro
gram, Pontificiam Constitutionem; ad hanc, ut
exigatur Janseianus; quid porro hæc Con-
stitutio hæc propositio in sensu Janseii est hæretica, id
est, in sensu proprio & vulgari; quisquis ergo pro-
positionem in hoc sensu defendit, hæreticum defen-
dit, igitur hæreticus est: frustra autem queris,
quis sit ille Janseii sensus, præsumptus scilicet,
quæ sit propositio sensus, in quo librorum
verba loqui præsumuntur; ridiculum igitur est,

quod dicis, sensum Janseii non explicatum, ab Ec-
clesia damnati non potuisse, aut debuisse; quia cum
ille sensus proprius sit, nativus, legitimus, vul-
garis, in quo propositiones damnatas esse, fa-
teris, ulteriori certe explicatione opus non
fuit.

IX. Non minus Ecclesia declaravit, quinque
prædictas propositiones esse hæreticas, in sensu
Janseii, quam septem illas, quas Cælestinus recen-
set, esse catholicas, in sensu Augustini; sed quisquis
has impugnet, esset hæreticus; igitur quisquis
illas propugnet, esset pariter hæreticus; noto-
rium est, illas propositiones esse Augustini; sed æ-
quæ notorium, istas esse Janseii; sensus utriusque
notorius, cum sit proprius, nativus, atque vul-
garis; nulla igitur inter utrumque differentia; nun-
quam, opinor, hoc argumentum exolvitis; tenta-
stis, fat scio, sed verbis tantum, convitiis, calum-
niis, & contumeliis pugnat, ex quibus constat,
vos Patriarchæ vestro longè potiores esse; nempe
ille propositiones quidem hæreticas edidit, in pro-
prio scilicet verborum sensu, in quo scripsisse præ-
sumitur; quia tamen illas pertinaciter non defen-
dit, nemo illum formalem hæreticum inde appel-
let; vos verò, qui eas defenditis, ea certe perva-
cia, qua major in Ecclesia Dei vis non fuit, for-
males hæretici estis; præclusi igitur his duobus
effugiis vestris, ad tertium & ultimum descen-
do.

X. Dicitis enim, propositiones illas damnatas
non fuisse, in sensu gratiæ à se præcisè efficacis, qui
est sensus vester, & Janseii; hic autem Schola-
sticum seu Theologum agis, quæ tamen persona in
tuam indolem, vel in tuum caput non cadit; illam
inducas in quatuor primis epistolis, sed cum mi-
nus succederet, Casuistam egisti in duodecim se-
quentibus, sed cum tot falsitatum & impostura-
rum convictus fueris, quas cum refellendas susce-
pisses, tres aut quatuor attigisti, non diluisti; reli-
quas omnes omisit; resumis Theologi personam,
in duabus ultimis, sed non dissimili eventus; dicis
enim, propositiones illas non esse hæreticas in sen-
su Janseii, cum hic sensus reducat ad doctri-
nam gratiæ efficacis à se ipsa præcisè: Calvinus,
eodem jure, doctrinam suam non esse hæreticam,
diceret, in eo sensu, in quo ad gratiam efficacem
reducitur; miror autem, Thrafonem istum adeo
rudem, seu rudentem esse, ut nesciat, duobus mo-
dis illam gratiam efficacem defendi, altero scilicet
orthodoxo, principiis catholicis innixo; altero hæ-
retico, in principiis Eterodoxis fundato; Calvinus
& Janseius istum secundum modum adhibent, in
quo revera est hæreticus; Thomistæ verò, alique
Doctores Catholici primum adhibent; & quam-
vis inter se dissentiant, remanent tamen in unitate
fidei. Ut igitur videamus, an doctrina Janseii sit
Catholica, quatenus illam reducit ad doctrinam
gratiæ à se præcisè efficacis, videndum est, quem
modum adhibeat, illius gratiæ defendendæ, an sci-
licet Etherodoxum, & Calvinii; an verò Doctorem
Catholicorum, & hæreticum.

XI. Calvinus ita defendit illam gratiam, ut velit,
ab ea nobis tantum relinqui libertatem à coactione,
non verò à necessitate, quæ potestatem resistendi, dum
ipsa permanet, nobis eripit; Catholici verò in hoc
cōveniunt, quod gratia efficax ita voluntate nostram
moveat, atque afficiat, ut potestatem dissentendi re-
linquat; ac proinde hæc duo simul sunt in voluntate;

gratia scilicet & potestas sufficiens dissentendi; nec in dubium nullo modo revocant, hunc verum & legitimum sentum esse textus Tridentini, *potest dissentire, si velit*: Bannes & Molina, quamvis inter se maximè dissentiant in hoc argumento divinæ gratiæ, in hoc tamen omnino consentiunt; nimirum divinam gratiam cum potestate dissentendi in voluntate esse conjunctam, eamque, sub hac ratione efficacis, non esse ita necessariam ad bonas actiones, quin etiam sufficiens interdum sit, & nobis potestatem proximam & completam tribuat illud agendi, quod Deus à nobis exigit, etiam si illud ipsum minime præstemus, unde per nos stat, quò minus gratia suum effectum sortiatur. Quæro igitur ex te, an Jansenius hunc modum sequatur, cum docet, timendum non esse, ne nobis libertatem eripiat necessitas; etiam antecedens; cum impugnat libertatis indifferentiam, & nullam ipse admittit, quam Calvinus ultro admisit facile non esset; cum sufficiens gratiam habet pro monstro in Theologia, & negat, gratiam ullam medicinalem suo unquam effectu carere; cum denique Semipelagianorum erroribus tribuit, quòd voluntas consentire, aut dissentire possit divinæ gratiæ: cum igitur hæc doctrina ab eo modo aliena sit, quo Doctores Catholici gratiam præcisè à se efficacem explicant, contra verò, cum modo Calvinus non parum consentiat, inde rectè deduco, propositiones Jansenii ad sensum hæreticum ab iis reduci, qui eas reducant ad doctrinam gratiæ efficacis à se, juxta Calvinus modum explicatæ, ac proinde illos non Jansenii modò, verum etiam Calvinus esse discipulos: frustra igitur Annato exprobras, Pontificem in sua Constitutione abstinuisse à prædicto divinæ gratiæ argumento; ita est; abstinit, quo ad modum, quem Catholici adhibent, non tamen à modo, quem Calvinus & Jansenius adhibent, & quem omnes Catholici damnant; quamvis alioquin quo ad primum, non parum inter se dissentiant; damnant, inquam, cum Ecclesia Jansenium in Calvinus, Calvinum in Jansenio.

XII. Quid mirum igitur, si Calvinistæ vobis undique auxiliares manus porrigant; Protestantibus Helvetii sui Professoris lingua clamitent, *in nostras cum confortibus Jansenii transire partes*, & tantam Jansenianæ & Zwinglianæ doctrinæ de hoc argumento consensionem esse videant, ut nec aliud, nec plus, nec minus sit, in una, quam in alia; Batavi federati vobis sanimos faciant, quos sic compellant, Samuelis Mureti Pastoris & Professoris stylo, *matte illa vestra virtute viri docti, quòd audeatis resistere impio illi Pontifici*. Angli etiam in suis Gazulis publicam faciant fidem, doctrinam vestram ab Ecclesia & Sorbona damnatam, in multis similem esse doctrinæ Ecclesiarum reformatarum: Molineus non delirat, dum Sedan prædictam utriusque doctrinæ consensionem ultro fatetur; Roussetus idem Nemanis publicat; Eustachius Montispeffulani; & duo famosi apostata, Massonus & Labadius Montalbani; hic ultro fatetur, se Calvinismum in Jansenio, ille verò Jansenismum in Calvinus didicisse, longè antequam Jansenius Augustinum suum in lucem edidisset; habemus præ manibus librum à Massono receptum editum, in quo rationes suæ apostatiæ explicat; sed in his frustra diutius harerem, cum tamen multis scriptis in lucem editis, prædicta consensio evicta & demonstrata fuerit, ut nunquam istam maculam elinere poteritis.

XIII. Quod demum ad convitia spectat, quibus Annatum impiè lacerasti, cujus, ut ais, te miseret,

eumque à Deo desertum doles, aliam profecto dispositionem, præter meram ipsam & nudam expositionem, non postulat; est sane, quòd Annatus speret, cum ab iis à Deo desertus esse dicatur, quod dicere non dubitant, Ecclesiam à Deo desertam fuisse; facile retorquerem, si recriminationem vellem; nupsiam quippe reprobi hominis, ut vocant, expressiorem imaginem quàm in te, cuique similibus non perspectus; superbia, dicacitas, impudentia, errandi contumacia, mentiendi & calumniandi facilitas, aliaque id genus signa sunt supremæ illius felicitatis, quam in Annato, per impium sarcasmodi deplorat: toties quippe impostura & male fides, erroris, mendacii, ac pessimarum artium convitiis fuit; inde tamen insolentior & perulior evadit, & ipsa remedia ægrum animum non levant, sed magis augent: eò tandem audacia venisti, ut Deum in societatis errore vocare non vereris; appellesque Regioportus miracula, ut certa errorum Regioportuensium testimonia; quis tam improbum impostatorem non horreat? magnum certe miraculum est, ad meliorem frugem te reducere; ò vinctum spiritus compunctionis, ut ajunt, cor tuum vix contigit, hæc quidem desiderare miracula, sperare, comari non possumus; alia quippe sunt miracula vestra, mirum animum felle conditum cum ardore, quam fingitis, charitate conjungere; justitiam, quam amorem prætextis, cum incredibili calumnia, & convitiandi libidine; toties prædicatam sinceritatem & fidem, cum tanta imposturarum, falsitatum, & malarum artium copia; tantum, ut præfatus, religionis zelum, cum oblitata errorum damnationis defensione; veram Ecclesiæ doctrinam, cum aperto bello adversus eamdem Ecclesiam, & cum aperta rebellionem, integram, ut fingitis, observantiam; hæc sunt vestra miracula, quibus res adeo in speciem contrarias, mirabiliter componitis; dico, in speciem, nam revera charitatis, sinceritatis, justitiæ, fidei, veritatis doctrinæ, & christianæ observantiæ speciem tantum, non verò rem ipsam habetis; omnibus hæreticis fingere hæc tunc solenne fuit, & simulacrationem, penitentiam, reditum, ad meliorem mentem, & sanius respicientis animi consilium; jus sanè fictionis in Ario, Apollinari, Eutichetæ, Pelagio, Celestio, Sergio, aliisque, luculentum in annalibus habemus exempla; hinc Bernardus sui temporis hæreticos vulgibus assimilavit, in arte fingendi, si eodem interrogares, inquit, nihil christianius; si conversationem, nihil irreprehensibilius, &c. *Oves sunt lupi*, sic enim concludit, *astu vulpes, astu & iradulatu lupi*, quàm hæc appositè in te, ac tuos quærent, omnes vident, quare nihil addo.

***

EPISTOLÆ XVIII Confutatio.

Parum absuit, quin posito stylo ab hujus Epistolæ confutatione prudens abstinere, cum nihil omnino contineat, quod abunde refutatum non fuerit; nam more vestro, vel potius solenni hæreticorum more, centies ac millies eadem regetitis: quamvis plenè ac plenè discussa, discussa & refutata; iis animalibus haud ab similes, quæ hæretices continè versant, lambunt, sorbent, vomunt, atque resorbent: ne tamen apud imperitum vulgaris pœtæ, hanc ultimam Epistolam nullâ confessione pulsant, sartam rectamque manere; illam quoque refutandam fuscipio; & statim initio in propria die, fraudem apertam, eamque geminam ostendit, nempe in vernacula adscriptis nonam Kalendas Aprilis anno. 1657. & in versuque ann. 1658. deinde in apographum typis mandatum esse Coloniæ Kal. Aprilis, autographum haud dubiè ante scriptum fuit. Sed his omisiss, statim initio Annatum aggeritis, quem dicitis, inde tantum vobis crimen innotescit, quod Janseii sensum damnare videtur, quem tamen, ut ab omnibus damnari, ita à nemine vulg. explicari; & hanc frivolum hæresim vocat, quæ à nemine exprimi possit; si constaret quædæ illi Janseii sensus, res confecta esse videretur, sed non constat; quidam enim nihil aliud in eo vident, nisi vulgarem SS. Augustini & Thomæ doctrinam de gratia efficaci; unde Bulla, quæ in genere tantum sensum Janseii proferbit, nihil propriè controversiam pertinet; centies vobis, inquit, iteratum est, nullum pugnandum futurum, Janseii sensus explanetur; semper abnuistis, quæ confusio, ne gratiam efficacem à vobis impetiri non intelligerent, quo nullum majus vobis dedecus possit accidere.

II. Centies quoque tibi tuisque iteratum est, & multis inculcatum, vobis satis immò & omnibus, ostendit, qualis sit illa hæresis, quam vobis jure criminatis; scitis, non esse finale, aut chimæricam; sed non esse unam, multas appellavit Ecclesia, multas & blasphemias; nimirum quinque propositiones in sensu Janseii; scitis autem, quis & qualis Janseii sensus; sciunt omnes latine scientes; nullamque explicatione opus est, ad illum sensum enucleandum; is enim est legitimus, vulgaris, proprius Calvinianus, quo ad primam, secundam, quartam & quintam. Hic autem exclamas, exultas, insultas, præcipam thesauris, aîsq; nihil opus fuisse tot conatibus & diplomatibus; cum sensus ille Calvinianus, eumque toto animo Janseiani detestentur, & nihil ultra esse, in quo illos Annatus innotet; Ecclesia non jubet hoc loco, ut detestemini Calvinianum, disertis scilicet verbis, sed tantum Janseianum, id est, proprium & legitimum, quem ipse damnavit; nec etiam disertè definit, Janseianum eundem esse cum Calviniano, quamquam eundem de Annatus, & alii doctissimi viri demonstrant: defendimus, inquit, Thomisticum, quem cum Janseiano eundem esse credimus; Ecclesia damnavit Janseianum, non Thomisticum; unde ut quis Tho-

misticum minimè damnatum esse dicat, uti reverà dicimus, alium esse à Janseiano dicat, oportet; Janseianus enim damnatus est ab Ecclesia; sed Thomisticus non fuit damnatus; igitur Janseianus non est Thomisticus; quid ad hæc mihi homo?

III. In varios gyros & orbis te torques, antequam mentem ventram declares, inde varia loca Janseii profers, in quibus, Thomistam agis; sed cum etiam sint alia, in quibus totus est Calvinianus, & cum bonum sit ex integra causa, malum verò ex minimo defectu censetur; hoc certè non obstitit, quin Ecclesia expressos illius errores in proprio sensu, cum aliter Ecclesia non accipiat, jure damnarit; sed, inquis, sensus illorum locorum, in quibus Calvino consensisse videtur, ad sensum illorum in quibus Thomistis adhæret reducendus est; immò potius, in Auctore præsertim ex multis capitibus suspecto, sensus istorum, ad sensum illorum reducendus, cum id solenne sit omnibus hæreticis, perinde atque colubro tortuoso, ut caput & venenum tegant; sed, inquis, collata gratiæ potest voluntas dissentire, si velit; itane verò? cur ergo dicitis cum Janseio tuo, illam esse gratiam Semipelagianorum, cui voluntas dissentire possit; si velit? deinde, quid est hoc, si velit? id est, si dissentiat, inquis; igitur æquè dicerem, cæcum videre posse, si videat, & claudum currere, si currat; præterea dissentire potest, inquis; sed quæ potentia? an proxima & completa? minimè gentium, inquis; hanc enim explodis & exhibilis in primis literis; quamlibet aliam Calvinus facillè admittet.

IV. Huc etiam accersis distinctionem sensus compositi atque divisi; tu quoque fili, distinct. unculas & tricas scholasticas, quæ tibi hucusque nauseam moverunt; sic nullum non moves lapidem, nullis artibus parcis, & nullis fraudibus, ut Janseii doctrinam, damnatam licet ab Ecclesia ut blasphemam, impiam, hæreticam, Vaticanis fulminibus subducas; ad scholasticos, Dialecticos, immò & Grammaticos confugis identidem, ut sensus erroresque Janseii salves? ad hæreticos non semel, ut ille, confugisti, Helveticos, Batavos, Genevenses, & Charentonios, ut ex memoratis supra manifestum est; fœderatas illi dexteræ porrexerunt; rulerunt suppetias; & pro sua doctrinam vestram agnoscere non dubitarunt; immò cum pœnarum formidine, non tamen pudore coerciti, sensa vestra in Gallia expromere non possent, adhibuistis operam apostatæ illius & publici Sy-cophantæ, qui singulis septimanis Anselodami suas nugæ & satyras, sub Gazularum nomine spargit; sed redeamus ad tuam distinctionem; voluntas dissentire potest; distinguis, in sensu diviso, concedo; in sensu composito, nego; huiusquam egregiè! sed quæso te, explana distinctionem tuam; composita gratia cum voluntate, id est, quatenus gratia inest voluntati, hæc profecto dissentire nequit, uti nec illa suo effectu carere; hinc illud Janseii, interiori gratiæ nunquam resistitur; at verò si voluntatem seorsim consideremus, ac semorâ illâ gratiâ, tunc haud dubiè dissentire potest; atque ita in sensu composito dissentire non potest, secus in sensu diviso; quam bellè; immò in neutro sensu dissentire potest; non in composito, ut dicitis, in quo necessariò consentit; non in diviso, cum fieri nequit, ut dissentire dicatur voluntas illi gratiæ, quæ non inesse, vel adesse censetur; Sed, inquis, Thomistæ adhibent illam distinctionem; ita est, sed ab aliis impugnatur; sed in alio casu; sed in alia materia, nimirum prædeterminationis, non divinæ gratiæ, sed in actu secundo, non primo; sed

consequenter, non antecedenter; sed in similitate potentia, non in potentia simultatis; ut sit, nunquam Thomistæ dixerunt, nullam necessitatem libertati obesse, præter illam, quam ipsa coactio inducit; & hæc est hæresis ab Ecclesia damnata in tertia propositione: idque in Jansenii sensu; id est, secundum proprium & vulgarem sensum, quem prædicta Jansenii verba præferunt; nunquam Thomistæ ita loquuti sunt, neque hanc modò necessitatem, quam coactio inducit, amoliri conantur, quod certe longe facillimum est, cum nec illorum adversarii eam unquam tribuerint prædeterminationi Physicæ, sed omnem aliam antecedentem; non ita Jansenius; frustra igitur ad Thomistas confugitis.

V. Calvinus autem re ipsa vobiscum sentit, & vocetenus dissentit; nempe ille facile admittet, per gratiam illam, eandem præcedit cum sua, efficacem à se præcisè, necessitatem coactionis minimè induci, sed aliam tantum antecedentem, per quam tamen & libertatem & meritum proprium destrui vult; in quo, ut dixi, vocetenus vobis adversatur; vultis enim illum modum operandi, quamvis cum necessitate conjunctum, liberum adhuc dici posse; Calvinus hoc concoquere non potuit; id est, hunc loquendi modum approbare, ne suas theses omnium ludibrio exponeret; quis enim nescit, liberum opponi necessario? idque liberè non fieri, quod necessario fit? æquè igitur Hæreticus fuit; sed longè melior Grammaticus; æquè malè sentit ac vos; sed longè melius loquutus est: præterea, in illa actione, quæ non esset libera, sed necessaria, ut nullam bonitatem moralem, ita nullum meritum proprium agnovit; unde ad gloria Christi merita confugere debuit, homini per gratiam illam attributa; quemadmodum per sacramenta attribuntur: in quo certe non tam ineptè, quam vos, qui merita propria in actione necessaria & minimè libera collocatis; merita propria insunt quidem actionibus nostris, idque per divinam gratiam, quam Deus benignè nobis impertitur, ex meritis Christi, & quisquis hoc negat, hæreticus à nobis reputatur; at si quis vobiscum statuatur, actionem necessariam, consequens est, ut dicat, nec libertatem, nec merita propria inesse; unde hic Calvinus error propria negantis merita, ex primo illo necessaria operationis ortum duxit, ut dixi; nec unum sine alio congruenter adstruere potuit: vos igitur cum Calvino erratis, quod gratiam efficacem à se præcisè statuatis, quæ necessitatem antecedentem inducit, non quidem coactionis, sed aliam; errat Calvinus, quod libertatem homini eripiat non tamen errat, quod inde nimirum, per necessitatem illam destrui, concludat; in quo tamen erratis, qui destrui negatis, erratis, inquam, non quidem theologicè, sed philosophicè; errat denique Calvinus, quod nulla merita propria ex actione necessaria, quamvis alioquin voluntaria, profluere dicat; in quo tamen vos erratis: idem igitur error est, necessitatem antecedentem, libertatis destructionem, propriæque meriti carentiam adstruere; & quamvis primum tantum expressè ac disertè adstruatis, cum tamen secundum & tertium ex primo illo necessario consequantur, æquè nobis utrumque imputamus; unde, ut dixi, & Calvinum in re ipsa omnino convenit; in modo loquendi, ab eo dissentitis, quamquam ille congruentius loqui videatur.

VI. Quod autem dicis, impietatem Lutheri à Tridentinâ Synodo anathemate percussam, qui non magis nos, quam res inanimas ad salutem nostram

conferre, asserbat; rectè quidem; sed malè intelligis; nec enim S. Synodus Lutheri mentem fuisse peritavit, quod voluntas à Deo mota, nihil omnino ageret absolute, sed quoad meritum, & quoad obtinendam justificationis gratiam; nam revera S. Synodus ita loquitur, nihil cooperari assentiendo Deo excitatæque vocanti, id est, gratiæ, quæ Deus excitat & vocat; si enim voluntas Deo assentitur, & consentit, hanc dubiè agit; consensus enim voluntatis est actio; volebat autem Lutherus, volebat Calvinus, consentire illum nihil prorsus conferre, quo se homo ad obtinendam justificationis gratiam disponat, ac pararet, & quoad hoc, nihil omnino agere, vellet; non quoddam, & merè passivè se habere; sed cur hæc Lutherus exprobras; qui es in eadem damnatione, cum vestra pariter impietas, ab Ecclesia summa percussa fuerit in tertia propositione; hic enim nihilmodi errorum Lutheri & Calvinii fons est, qui hi statuerunt vobiscum gratiam efficacem à se præcisè hoc Ecclesia præcisè non damnavit; inde necessitatem antecedentem inferri voluntati, æquè vobiscum sentiunt; & hoc Ecclesia in utriusque damnata; fuerit enim necessitas illata, ne dissentire possit; tu vero deinde, ut à Calvino & Lutero discedere, ad pacem videremini, dicere non dubitatis, id nunc dum & demerendum in statu nature lapsæ, non requiri libertatem à necessitate, sed tantum à coactione. & hanc, ut hæreticam Ecclesia damnavit; æquè damnavit errorem Lutheri, quod scilicet homo assentiendo divinæ gratiæ nihil meretur, id est, nihil agat, quo se præparet atque disponat ad obtinendam justificationis gratiam; unde tam hæc præpositio in sensu Jansenii, hæretica est, meretur homo assentiendo divinæ gratiæ, id est, hæretica, quæ hæc in sensu Lutheri, homo assentiendo divinæ gratiæ nihil meretur; idem porro utriusque fons est; nimirum gratia efficax à se Janseniano, vel Calviniano modo explicata; ita ut afferat necessitatem antecedentem assentiendi; unde Calvinus deducit hanc, homo igitur assentiendo divinæ gratiæ nihil meretur; consequens est optima, sed falsum est, imò hæreticum consequens; Jansenius verò hanc deducit, ergo homo assentiendo meretur; verum est consequens, sed falsum est consequentia; unde Ecclesia prudenter damnavit, propositionem illam, quæ sola libertas coactione ad merendum excluditur. Patet igitur, omnes propositiones syllogismi hujus à vobis admitti: voluntas assentiendo divinæ gratiæ meretur; sed necessariè assentitur; igitur assentiendo necessario, meretur; Calvinus primam negat, secundam admittit, tertiam igitur eo negari, necesse est; Ecclesia verò primam admittit, ut dogma fidei; secundam & tertiam negat, ut hæreticas; itaque, partim cum Calvino, partim cum Ecclesia convenitis; Calvinus meritum proprium negat; quia necessarium voluntatis assensum statuit Jansenius assensum necessarium ponit, sed meritum proprium non negat; Ecclesia meritum proprium adstruit, sed assensum necessarium negat; elucubrat in utramque partem; admittitis cum Ecclesia meritum proprium, & cum Calvino assensum necessarium; permutate vices; utrumque Calvinus assensum renunciate; admittite meritum proprium, et assensum non certè necessario, sed libero: Hinc vos ita appositè quidam Calvinistas molliores vocant, ut patet ex dictis.

VII. Sed horrendè exclamas & expostulas se fuisse, qui hanc vobis & Jansenio vestro calumniam assignant; quamvis à Calvinistis omnino dissentitis

non vultis, voluntatem ita per divinam gratiam
mereri, ut gratia dissentire possit; ita tamen, ut pro
summo Dei in voluntates nostras dominio, quidquid
operaretur, semper exequatur; ita temperata cum
libertate gratia, ut nec gratia libertas, nec libertas
quidquam detrahatur immutabilis Dei voluntas; miris
modis, Deus hoc operatur; infusa scilicet co-
operatio suavitare, carnis superante delectatio-
nem, voluntatem denique secundum id, quod am-
plius delectat, operari, necesse est. Et hæc sunt, in-
cipia, catholice de gratia doctrinæ principia: Hæc a-
liquo hujusmodi quamplurima dicitare non cessa-
nt, quamvis centies ab Annato aliisque rejecta; qui
etiam multas Janenii de hoc argumento contradi-
ctiones exposuere: quamquam yos ipsi satis superque
eodem etiam loco, exponitis: vis hominem gratia
dissentire posse, nimirum efficaci à se; ac proinde si-
mul utrumque posse; assentire scilicet, & dissentire,
simultate scilicet potentia, ut vocant; vis autem,
gratia illam efficacem atque victricem talem sem-
per, ut carnis delectationem superet; ita ut ma-
jori gratia polleat, quam concupiscentia; conclu-
dentesque, voluntatem semper operari, secundum
id, quod amplius delectat; & hoc necesse est, inquis;
et repugnantia; si enim necesse est, operari secun-
dum gratiam, non potest operari secundum carnem;
igitur nec dissentire gratia victrici & efficaci; nihil
aliud est dissentire gratia, quam secundum car-
nem operari; nimirum eo casu, in quo ad vincendam
concupiscentiam gratia confertur: hæc germana est
Janenii doctrina; si vis concupiscentia major est,
voluntas habet plenissimam dissentendi gratia
potentiam, eamque proximam & immediatam;
assentendi verò, mediatam, remotam, imperfectam;
si verò vis gratia major, habet voluntas ple-
nissimam proximam & immediatam assentendi,
dissentendi verò, remotam; si vis æqualis utrius-
que, voluntas caret proxima & immediata potestate
assentendi & dissentendi; nulla igitur est volunta-
re electio & optio, nullum arbitrium, nihil ad libi-
um, in ullo casu.

VIII. Hæc professio doctrina Catholica non est,
Cathagutini, vel Thomæ, sed Janenii, Calvinii, Lu-
theri, & in his ab Ecclesia sæpius damnata; provo-
cat quidem Janenius ad Augustinum, cujus adden-
da multa loca; uti & Calvinus ante illum; sed Au-
gustinum à vobis Annatus, non uno libro, plenissi-
me vindicavit, profertque Augustini clarissima & di-
stincta loca, de quorum sensu ambigi non potest, qui-
bus alia quædam obscura & ambigua prudenter ex-
plicat; nec enim, opinor, clara per obscura explican-
tur, sed obscurantur. Deinde concedimus quidem,
supremum in voluntatem nostram Dei dominium &
imperium, quod fiat, ut in nobis semper voluntatem
tam exequatur; concedimus etiam, ita gratiam ab
eo cum libertate temperari, ut nec gratia libertas ob-
stat, nec gratia libertas, & hoc Deum miris modis o-
perari; sed alio modo, quam Calvinii & Janenii; im-
mo illi modis miris professio non esset; vult enim
Deus gratiam prævalere carni, sit major vis gratia,
quam carnis; vult carnem prævalere, sit minor vis
gratia, quam carnis; vult neutram prævalere, sint
æquales utrumque vires; magnus hic mysterium est,
non videtur, in tibi duo pondera librata, A & B,
æqualibus distantis, vis pondus A deorsum ire; sit
maius; vis attollit B, & elevari, sit minus; vis æqui-
librari, sint æqualia; si nihil aliud inest, mirus modus
non est; vincit, quod maius est & prævalet; sed nulla
hic libertas, nulla indifferentia activa, nulla electio,

nullum arbitrium, nulla potestas dissentendi, si gra-
tia vis major est, quam carnis; nulla verò assentendi,
si vis gratia minor est; nulla, inquam, re ipsa, sed tan-
tùm nomine tenus; nulla gratia verè sufficiens; si e-
nim gratia vis major est, semper efficax est; si verò
minor, vel æqualis, non sufficit; nulla igitur verè suf-
ficiens est; hinc, ut monstrata à Janenio & Calvino
exploditur: quod autem hæc doctrina vestra sit, &
Janenii, vel ex eo manifestum est, quod nunquam
Arnaldus vester, nunquam socii agnoscere volue-
runt in Principe Apostolorum Christum negante, po-
tentiam proximam & completam, id est, gratiam verè
sufficientem, qua posset non negare, non peccare,
si voluisset; in hoc publico facto, æternum & lu-
culentum extat doctrinæ vestra monumentum.

IX. Frustrà autem ad Thomistas confugitis, qui
vos rejiciunt; si saltem, qui de hoc argumento scrip-
serunt, admittunt ipsi gratiam verè sufficientem, &
potentiam proximam & completam; quamvis au-
tem illorum sententiam ex his quoque capitibus li-
bertatis & gratia sufficientis Jesuitæ aliique impu-
gnent, nunquam tamen eò venerunt, ut vel gratiam
verè sufficientem negarent, vel completam & proxi-
mam potentiam dissentendi gratia, qua Deus nos
movet, vel adstruxerint libertatem à sola coactione
ad merendum & demerendum satis esse; vel neces-
sitatem antecedentem à gratia induci, aliaque hu-
jusmodi, quæ inter Janenii & Janenistarum errores
numeramus: si ut Thomistæ sentitis, cur cum Tho-
mistis non loquimini; si cum Calvino, cur Calvi-
num dividitis; gratiam efficacem à se quantumlibet
defendite; sed Catholico modo, ut Thomistæ, non
verò hæretico, ut Calvinus; difficile est, fati scio, sal-
vâ libertate, & infallibili gratia efficaci, semora sci-
licet divina præscientia, gratiam illam efficacem à se
præcisè tueri; modò tamen illius defensores in prin-
cipiis catholicis nobiscum & cum Ecclesia consen-
tiant, gratiam verè sufficientem admittant, nec non
proximam, tum assentendi, tum dissentendi pote-
statem, omnemque vim, quæ necessitatem antece-
dentem inducat, arceant; uti hucusque Thomistæ
fecerunt, facientque in posterum, communionis ca-
tholicæ dexteris porrigemus. Frustrà item ad Cle-
mentis oracula confugitis, si scilicet & suppositi-
tia; sed decretis Apostolicis cautum est, ne de actis
illarum Congregationum disputeretur, si ultra scriptu-
ræ & SS. Augustini, Thomæ, Prosperi loca multipli-
cas, frustra Petavium & Alvarez in scenam inducis,
ut constet, dono divinæ gratia, non tantum dari no-
bis, ut possimus, si velimus, sed etiam ut velimus, id
quod possumus; quis unquam Jesuita hoc negavit;
admittunt Jesuitæ gratiam efficacem, quæ dat posse
& velle; & gratiam verè sufficientem, quæ dat posse,
non tamen velle, quia scilicet nolumus.

X. Quod demum impium Molinæ dogma, id est,
impium Jesuitarum doctrinam vocas, Hæretici ho-
minis vox est; quasi verò Jesuitæ hodiernum doctri-
nam illam non doceant atque defendant; in libris,
rostris, scholarum subsellis, quam ipsi Ecclesia li-
beram, integram & intactam, post longum & accu-
ratum examen, reliquit; quasi verò Ecclesia impium
dogma delatum, & non sine maxima contentione
inculcatum & exaggeratum, intactum atque indeme-
ne servare unquam, aut permittere valeat; execra-
tæ verò calumniæ fuit, quod statim subdis, nimirum
negare Molinam, à gratia proficisci voluntatis, gra-
tia obtemperantis, assensum, & ab eo delicti certissi-
mum illud catholicæ fidei caput, à Paulo traditum,
Deum, scilicet esse, qui in nobis & velle & perficere opera-

ent,

est, probona voluntate; mortalium nequissimum & mendacissimum, os impurum & falsiloquum; nunquam hoc Molina & nullus Jesuita unquam adstruxit; immo repugnantia loqueris; quid enim est assentiri gratiæ, nisi velle, aut nolle illud, ad quod volendum, aut nolendum divini gratiæ voluntatem movet illud quippe est, divini gratiæ conniti, vel ut ajunt, cooperari; repugnat autem gratiæ cooperari, nisi simul gratia operetur; illa igitur operatio à gratia simul & voluntate proficiscitur; Molina igitur, vel illas mortalium, qui terminos & voces intelligat, negare non potest, assensum illum, quo voluntas gratiæ assentitur & cooperatur, ab utraque proficisci, juxta illud, *non ego, sed gratia Dei mecum*, nemo etiam Catholicus negat, Deum in nobis operari velle & perficere, probona voluntate; sed non solum; si enim bona voluntas est, haud dubie vult, adit, operatur, sed non sola; gratia item, sed non sola; utraque igitur; non ita quidem, ut hoc una, & altera illud; sed totum utraque, communi quodam & indiviso nifu, vel influxu præster; à scholarum vocibus prudens abstinere, quas profecto non intelligeres, vel solitis cachynis exciperes; sed pudet cum homine rerum Theologicarum ignavissimo, de iisdem disceptare, ne quis tritum illud occinat *asinus ad Lyram*.

XI. Sed tandem crepuit ulcus; in varios diu gyros & orbes & circuitus stylum flexisti; sed cum plus ultra minimè pateret, ac te urgeret Annatus, disertumque Ecclesiæ oraculum opponeret, quo scilicet propositiones ut Janseii, & in Janseii sensu damnantur, cum nodum istum solvere non posses, uno istu didisti; erravit in hoc Ecclesiæ; inquis, quia scilicet Calvinus sensum Janseio effinxit, à quo tamen longissime abest; utrum absit, quoad efficaciam divini gratiæ, satis constat ex dictis, supra; & ex disertis utriusque verbis; sed cum Ecclesiæ in damnatione dictarum propositionum Calvinus non meminerit, nec sensus Calviniani mentionem fecerit, ac proinde Calvinus sensum Janseio non affinxerit; nihil horum lego; sed tantum illas propositiones in sensu Janseii damnavit; quare ex te, in quo erraverit; quia inquis, sensum Catholicum Janseii ignoravit; id est, sensum hæreticum istis propositionibus attribuit; quarum tamen sensus Catholicus est; id est, ut disertè dicam, erravit Ecclesiæ, in damnatione illarum propositionum; nempe ut jam supra ostendi, Ecclesiæ nunquam damnat propositiones, nisi in sensu proprio, legitimo, nativo, vulgari; nec alterius sensus, saltem ut plurimum, mentionem ullam facit; ut accidit in prima istarum propositionum damnatione; quia tamen sententiam & definitionem Ecclesiæ, per fraudem impiam, erectis diversorum sensuum columnis, eludere voluisti; nova constitutione Ecclesiæ illas damnavit in sensu Janseii, id est, in sensu proprio & legitimo illorum verborum, quibus comprehenduntur, quæ scilicet in libro Janseii extant: hoc certe ultimum, quod scilicet verba illa extent in libro Janseii, non tam definit Ecclesiæ, quam ut notorium accertum supponit, & statuit; ita prorsus, quando proponit fidelibus Canones Tridentini, non tam de finit, conciliū illud extitisse, quam ut notoriū supponit; item quod Innocentius damnarit illas propositiones in sensu proprio, supponit, ut notoriū, & declarat, ut solitum; quod autem Ecclesiæ damnat eas, in sensu Janseii, id est, in sensu proprio illorum verborum, quibus expressæ sunt, & quæ in libro Janseii extant, certum aliud, & notorium est; non est hæc quæstio facti, sed juris, & dogma fidei; sic enim pariter omnis Ecclesiæ definitio eluderetur;

cum ad sensum quemlibet improprium trahatur.

XII. Erras igitur, mi homo, cum dicis, hanc opinionem esse hujus contentione, quis sit Janseii sensus, an Calvinus, an Augustinus; erras, inquam; alia persis quæstio est; immo errasset Ecclesiæ, si Calvinus sensum Janseio tribuisset in damnatione tertiarum propositionis, in qua Janseius asserit, ad merendum laudem esse libertatem à coactione; quod tamen Calvinus negat; rectè tamen mones, non de syllabis, de litteris, de verbis, quibus propositiones expressæ sunt, sed quippe in Janseii libro extare, non negas, sed de injecto verbis & syllabis sensu litigari; à vobis, opinor, nullam enim de sensu litigari movemus; cum Ecclesiæ licet omnem super hoc, à vobis temere motum terminarit, & damnarit propositiones illas, non in sensu Calvinus; id est, in sensu proprio verborum, quæ apud Calvinum extant, sed in sensu Janseii, id est, ut iterum dicam, in sensu proprio verborum, quæ in libro Janseii extant notorium est. Non agitur enim de Janseio damnando, id est, de Janseii persona; hæc causam Ecclesiæ nec discutit, nec debeat; sed tantum damnavit Janseii propositiones; hoc loco, Ecclesiæ, errores, non personam errantem subvertit; & sanè prudenter; cum Auctor, qui non errat, omnia sua Ecclesiæ judicio ac censuræ submittit, liber tamen confusus est, & doctrina damnata. Hic autem falsas extræ chorum, dum revocas deinde illam Amici sententiam; sed omitto, cum jam supra ostendimus impossibile vestræ super hoc plenius discutere fuisse; nugaris item, cum iterum disputas, an illæ propositiones sint in Janseio; non negas tamen, res illas, syllabas illas, quibus exprimiuntur, in Janseio extare; quia, in quibus supra, non de syllabis, sed de subiecto syllabis sensu litigatur. Quod sperat ad suffragium Commissarii sancti efficit, cujus fragmentum adducis, nullius momenti res est; tum quia hujusmodi suffragia in suppositicia damnata sunt, tum quia non unius, vel alterius Theologi suffragio, sed unius Judicis sententia causæ definitio neminem. Multa demum falsa interseris, nimirum, falsas hanc sinistram opinionem de Janseio, Pontifici instillasse, convictum Molinam à Janseio plurimum quinquaginta errorum; legitimo ratione publicæ causam decisam non fuisse; Christianos à Pontificibus impotenti dominatu premi; fucum factum fuisse, in hac scilicet causa, Romanis Pontificibus, ac proinde illos errasse; cum hæc falsa, impia, contumeliosa & iis hominibus digna, qui ponunt in celum os suum. Loca multiplicas ex Gregorio, Bernardo, Alexandro III. sed ad rem nostram non pertinent; ut factis singularibus, quæ ad fidem non pertinent, sed ad lites, crimina, judicia, beneficia, aliaque constitutiones, extræ rem fidei, & morum, Ecclesiæ sensum mutare potest, immo & falli; sic Damasus ab Apollinari, Zosimus à Celestino, à Pelagio Innocentius, alique ab aliis decepti fuerunt. De Honorio jam supra, & alibi.

XIII. Ab usu Ecclesiæ & fide non est alienum, quod Christi Vicarius in aliis, quæ ad fidem non pertinent, miseris & defectibus sit obnoxius; non enim Christus, ut illius iustitia, charitas, prudentia, integritas, diligentia non deficiat; sed una dumtaxat fides; quod sint, aut non sint antipodes; quod Dionysius corpus Lutheri sit, aut Responsa; quod terra moveatur, aut sit; res divini fidei non sunt; immo quam Ecclesiæ damnavit, ut hæreticos, illos homines, qui hæc adstruerent; prudenter qui deum intercedunt, vident aliquas opiniones, quibus nonnulli sic de

auti poterunt ad proprium sensum S. Scripturæ ad-
herendum; si quis hypothesis Copernici unquam
demonstret; non dubitabit Ecclesia, textus illos
Scripturæ, quibus terra quies adstruitur, in sensu fi-
gurato & metaphorico explicare: at communi regu-
lamenta standum est, nimirum, Scripturæ locum in
sensu proprio & literali, ut vocant, intelligendum,
quoties abique absurdo ita intelligi potest; demon-
strat, si potes, terram moveri, & statim Ecclesia de-
cretum suum abrogabit; sed dubito, an præstare un-
quam id valeas. Itaque: probè distinguenda sunt hujus-
modi scripta, præcepta statuta, decreta, & varia di-
plomatum genera, quæ ad res fidei non pertinent,
in quibus per incogitantiam, ignorantiam, impru-
dentiam, immò & injustitiam delinqui posse, non ab-
solutè, à definitionibus, & constitutionibus fidei:
in his Ecclesia errare non potest, secus verò in illis,
quæ per sarcasum, pro singulari illo tuo in sanctam
Fidem sedem studio elevare non dubitasti: sed illa om-
nia, quæ impie & insulse blateras non juvant: nun-
quam enim Ecclesiam in damnatione alicujus propo-
sitionis, ut hæreticæ, in sensu cujuslibet Auctoris,
vel in proprio vulgari & legitimo errori obnoxiam
fuisse, comperies: nunquam dixit Ecclesia, damna-
re hanc propositionem ut hæreticam, in sensu Ho-
noriæ, vel Liberii, vel Theodoret; profer quæso vel
verbum similem: nunquam dixit, damnamus ut hæ-
reticam sententiam Galilæi de motu terræ: aut Virgilii,
cetera duci possas: aut Parisiensem, de corpore Dio-
niis; sed cum impio & inscio agere pudet: & ti-
meo, ne Catholici hoc mihi dedecori versuri
sint.

XIV. Rectè tamen subdis, ex oculis & sensibus,
fidelium cognitionem petendam esse; ita illam pe-
tente Ecclesia: Jansenii Augustinum examinari, dis-
cuti, & accurate studio perpendi, iussit; multa illius
exemplaria, ut pluribus distribuerentur, afferri cura-
vit, quod quid obgannias; verba illa, quibus expres-
sit propositiones, in eo reperta; idque non uno
loco, ut tunc scis: nec quisquam, opinor, vestrum id
negat: sensum quippe, non verba & syllabas curatis;
non verbum, nihil omisissum, quod ad definitionem con-
crevit pertinere, nec utriusque testatur Ecclesia,
nec, quo ad hoc, diligentia excogitari potest uno
verbo, nihil aliud queritis, nisi effugia; sed præclu-
ditque: nisi enim definitioni Ecclesiæ in re fidei
hæreticus, nemo vos eximat Hæreticos noxæ; damna-
re Ecclesia propositiones Jansenii, ut hæreticas, in
Jansenii sensu; negatis esse Jansenii; ambiguum di-
cuntur: propositio quippe constat litera & sensu,
id est, verbis & verborum significatione; verba enim
sunt veluti corpus & sensus, veluti anima propositio-
nis, negatis, esse Jansenii secundum verba? mini-
me quidem; cum notorium sit, verba illa extare in
Jansenii libro: & hoc agnoscitis ultro: negatis ta-
men, contineri secundum sensum; bene est; alioquin,
quæ verba illa, syllabas illas contineri negaret, non
parum hæreticus, sed stultus omnino esset; lo-
queretur enim deus, qui Jansenium legerunt, & latine
disputatio est, dicimus cum Ecclesia, esse hæreti-
cam in sensu Jansenii, id est, in proprio verborum sen-
su, quæ in libro Jansenii extant; vos verò negatis; &
hoc vocas contentionem de nihilo, de re levicula;
sed quisquis propositionem in eo sensu hæreticam
fuisse, negat, in quo illam Ecclesia damnavit, est
hæreticus; quod reverà nisi dicamus, nullus jam
erit, nullus fuerit in Ecclesia hæreticus. Sed, in-
quit, damnamus illas in sensu verborum proprio; igitur

in Jansenii sensu; nihil aliud volumus; O utinam
Willelme, sed vereor, ut alium, à nostro sensum
proprium verborum illorum, quæ in Jansenio ex-
tant, commenti fueritis; sed jam ad ferulam gram-
maticorum amandandus es, ut emendatus sensum
proprium verborum discas; hoc profectò insanitè
est: & cum æquè notorium sit, hunc, vel illum esse
proprium verborum sensum, ac notorium est, hæc
verba in Jansenii libro extare, utrumque negare,
æquè stultum est: illorum certè imitari exempla
voluistis, qui ut debitas criminibus fugerent pec-
nas, insaniam simularunt; vos saltem insania erro-
res vestros tegere velletis: stultum quippe est, res
notorias negare; hæc tamen ad speciem; cum igitur
vos malicia potius, quàm insania duci, omnibus
perspicuum sit, nec enim tam malæ artes in mentis
impotem quadrant; nullus in dubium revocet, vo-
bis probè constare, & hæc verba esse in Jansenio, &
hunc proprium esse verborum illorum sensum, in
quo ab Ecclesia propositiones damnatæ fuerunt; sed
vos secus sentitis; nimirum, errasse ipsam Eccle-
siam; unde ut primos errores sacros testosque ser-
vetis, novum errorem cuditis; nam & propositio-
nes Jansenii, in Jansenii sensu, non modò non hæ-
reticas, sed præcipua fidei dogmata esse vultis; & in
hac damnatione, Ecclesiam errasse non nullitatis
modò, sed dicitis & prædicatis. Quisquis igitur re-
rum peritus vos pro hæreticis non habuerit, nisi re-
suscipiat, quod vix spero; Ecclesiam profectò non
audit; ac proinde ille mihi, si non Echnici & Publi-
ciani, suspecti saltem hominis loco est.

XV. Lepidum porro est, quod subdis; nimirum
non Ecclesiæ, sed solius Societatis interesse, infamia
Jansenium & Jansenistas aspergi, atque ut inde pen-
debat Ecclesiæ tranquillitas, hoc aperiri, magni re-
tulisse; quo reterdis Jesuitarum artibus, nullum in
Jansenistis errorem, nullam in Ecclesia hæresim ef-
fesse, patesceret. Cur amabò Societatis interest, dam-
nari Jansenium? nisi quia Jansenii doctrina, Socie-
tatis doctrinæ de divina gratia est opposita; ita pro-
prie; hinc, catholica in Jansenio, impia verò in
Molinæ dogmata habetis; quod, certè Societati ma-
ximæ gloriæ vertitur; cum enim Ecclesia doctri-
nam Jansenii, non utcumque, sed ut Jansenii, & in
sensu Jansenii, vobis licet ringentibus ac ferventibus,
damnaverit, inde oppositam, quæ est Societatis, ut
ais, non parum firmata censenda est: oppositam, in-
quam ut dicis, quamquam Societas sibi tantum non
arroget; sed hæc dico, ut vel inde pateat, quam stren-
uè Societatis doctrinam impugnes, qui tamen vis
Jansenianæ directè oppositam esse, quæ cum ab Ec-
clesia damnata fuerit, ut hæretica, inde oppositam,
per te, quasi, ut sic loquar, canonizatam fuisse, se-
queretur: Ecclesiam demum à Jesuitis violatam
esse dicis; bellè, immò bellissimè; dum vos Eccle-
siam vestris erroribus conspurcatis, blasphemis, &
factionibus conturbatis, malis artibus circumscri-
bere & in fraudem illigare tentatis, Jesuitis recla-
mantibus, vobisque palam obfistentibus; Ecclesiam
à Jesuitis violari, dicitis, & tanti referte, id à vobis
aperiri, ut inde pendeat Ecclesiæ tranquillitas; ita
est, prorsus; sic canes ovibus noxii, lupi salutes &
benefici: quid plura, Regioportuenses in silenti
proposito, ita religiosos esse, dicis, ut verearis, ne
in hanc partem nimio plus incubuerint, dum taciti
sunt Jesuitas impune bæchari: rem prorsus ridi-
culam, si quando aliàs; totam Europam libris &
satyris vestris, adversus Jesuitas, implevitis; om-
nia præla fatigastis; nullum scribendi finem ho-
dienum

dienum facitis; sileatis tamen, & taciti Jesuitas, qui vix missitarunt ab aliquot annis, impune bacchari finitis; quid vis dicam, in rebus notoriis mentiri, Jansenianum est: uno verbo, ideo damnari errores vestros Jesuitarum interest, quia interest Ecclesiae; immo nunquam aliis magis interfuit: cum nulla unquam Haereticis in Ecclesia extiterit, quæ pluribus ingenii, factionis, patrocinii, auctoritatis, pecuniae ac cæterarum malorum artium subsidiis valuerit; Ecclesiam intra Ecclesiam impugnatis; res sacras sacris initiati proculcatis; & vano falsoque restaurandæ religionis obtentu, religionem ipsam destruitis. Est Deus in cælis, mihi credite; homines fallere potuistis, fortè volentes; Deum tamen nunquam fallere poteritis; huc volo vos; quamquam etiam homines, suo tempore, seriùs fortè licet, fraudes & ludificationes vestras erroresque agnoscent; nec non posteritas Arianos inter, Nestorianos, Pelagianos, Lutheranos, Calvinistas, aliosque Haereticos, Jansenistas etiam erroribus suis pares, sed malitia & nequitia superiores, deestabitur.

PROLOQUII TERTII Confutatio.

I. **P**rologum haud dubiè in scena egisti, Wilhelme Wendrocki; utpote qui totus es in proloquio: quid mirum, Histrioni servis, qui suam cuique actorum personam assignat, actibi præsertim Prologum personam satis ignobilem: cum autem jam bis præfuisse; denuò prodire in scenam, ut tertio & quarto præloquaris; & statim initio in laudes tuas & tuorum effusus, fructum illum exaggeras, quem ex Montaltii literis, & tuis Notis Ecclesia cepit; hoc consilium ortum & gubernatum à Deo fuisse, dicis; vota vestra supra spem ab eo fortunata, & à divina providentia ad Ecclesiam commodum destinata; consilium deinde Montaltii aperis; qua fide & sinceritate; nativa certè & Janseniana; hic etiam innuis, in comitiis Sorbonicis, in quibus Arnaldi doctrina discussa est, nihil serium, aut solidum versatum fuisse, sed furiles tantum & æquivocos vocibus illigatas cavillationes; uno verbo de nihilo actum; tum ad eos plausus conversus, quos tuus Heros ex primis Epistolis retulit, ita illi animos fecisse pronuncias, ut tantum opus auspicaretur, in quod deinde sola ductus Ecclesiae necessitate ingenti contentione incubuit: hic autem elogium potius, quam proloquium adornas; stylum scurrilem & sales commendas; ardens ingenium, limæ laborem, & miram hominis sagacitatem deprædicas: accessit, inquis, totius Galliae favor, plausus & assensus; prostrati ubique Jesuitæ jacuerunt; horrore ab omnibus habitus; delata à Parochis Parisiensibus aliisque illorum opinioniones ad Cleri conventum; sparsa huc illuc varia scripta; sed quò tandem horribilis tempestas? decretum est, ut S. Caroli Borromei Institutiones in lucem denuò ederentur, & omnes Galliae Diæceses pervaderent; ne una quidem propositione, ex tanto illarum numero, quas Parochi detulerant, damnata, vel prohibita; quamvis alioquin non deessent multi,

qui rem hanc, pro eo, quo sunt in Jesuitas affectu, impensè sollicitarent: brutum igitur fulmen fuit de multis sine cuneo fragor.

II. Blasphemum autem dictum est, tantiscienti Deum Auctorem & promotorem fuisse: noue potest, nequissime mortalium, tantam errorum vim, covitiorum, calumniarum; tot falsitates, impetoras, & impia dicta; tot ludicia & scurrilia, Deo ac singulari divinæ providentiæ consilio affingentes: quid porro inde Ecclesia, nisi horribile scandalum & optimi cuiusque offensionem: id commodi & utilitatis Ecclesia retulit, ut ex officina vestra prodiret, tam horrenda impietatis monstra, quæ vix ætas præterita in Haereticis aliisque flagitiorum hominibus tolerasset; rara certè libellorum famulorum & maledicentiarum specimina; hæc est elogiatorum vestrorum, hæc plausus Epistolatum vestri Montaltii materia; cum autem perditissime sis fide, ea profectò, quæ narras, de mente & consilio Montaltii, nullam prorsus mereretur fidem; non casu quodam, crede mihi, sed manifesta conspersione, in Jesuitas quidem ad speciem, sed in ipsam in Ecclesiam & religionem; ut jam supra ex multis capitibus evici, quæ hic non repeto; ac veritatis ille inde plausus à vobis relatus fuerit, præbit infra, ex decreto Parlamenti Provincia, non ex decreto Regio Parisiensi dato, quibus literæ tuæ tuis Notis Carnificis manu, flammis publicè traditæ fuerunt; item ex Romano decreto, quod jam alibi ad te missum fuit; hinc ut vides, tuis plausibus etiam festivi, ad maiorem commendationem, & luminis augmentum non defuerunt; hæc tamen præ modestia, si superis placet, prudenter retinui: & solita figurâ usus, paucos homines vestraum partium, vobisque similes, & factione conjunctos, communis saltem odii, adversus Jesuitas, vel curiam Romanam, qui mendacior plausus, has literas prosequuti sunt, in totam Galliam, immò & Europam universam commutasti; illæ certè tuam paucis multis tamen lacrymas moverunt, qui deporatione satis non poterant, petulantissimum haereticum & convictum impostorem Ecclesiasticis hominibus, immò & ipsi Ecclesiae tam impune insultare.

III. Damnata est, inquis, ab inferiori sacerdotum ordine Jesuitarum doctrina, quam Montaltius in suis literis infectatus erat, immò & multis Ecclesiae præjudiciis perstrieta; sed quinam sunt illi Sacerdotes inferioris Ordinis? pauci Parochi, celeberrima Ogdoas: sed qua auctoritate? deferre quidem illam poterant, non tamen damnare; quis eos iudices constituit? eorum scripta referre non juvat: cum enim partim ex Montaltii literis excerpta fuerint, & partim traducta in tuas Notas, abundè singula reposita fuerunt: Undè prodierint, notorium est, ut in Notis dixissem mihi; ex tam lutilento & impuro fonte, nihil puri laticis profluere potuit: Quamquam veritas Ecclesia illa, quæ gravibus præjudiciis Jesuitarum perstrinxit, divinare non possum; nisi fortè non Cironum pro universa Ecclesia accipias, & immensam molem arte nova diminuendi, in minimam partem contrahere volueris: Illustrissimi Praefules in illis Comitiis Parochorum accusationes neglexerunt, & S. Caroli Institutiones edi, & tota Gallia spargi iusserunt; quis non tam pium, quam iustum condidit? O utinam multos Carolos haberemus, & Pastores sanctissimos, qui Christi gregem exemplo & verbo pascant, & aliorum mores in suis forment. Quod de his, Societatem scribendæ apologiæ uni suorum par-